

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

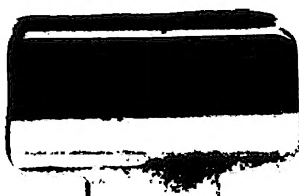
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03100 4503

PROPERTY OF
The University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Is 5796

ספר ההשלמה

לסדר נזיקין

המשלים הלכות הריף ז"ל

לרבינו משולם ב"ר משה
ב"ר יהודה ז"ל מבדריש

אחד מרבותינו הקדמונים אשר חי בימי בעלי התוספות וחכמי לונד
הציבא מגדולי הפוסקים. היה ספן עד כה כמה מאות בשנים בכתובים.
העתיקתו מכתב יד הנמצא בבית אוצר הספרים אשר לחגביר הבארן גינצבורג
היו בפאריש. הנהתי וכתבתי עליו הערות ובאורים וקראתי בשם

תורת ההשלמה

אני הצעיר יהודה לובעצקי.

חלק שרישי

מכנת ע"ז עם כפרי דקנקנים.

BM

504

M57

V.2

BUHR

הקדמה.

בדרך אל עליון אשר ברחב הסריו הפליא עמדי לחייני ולקייפני כחיותי הנה, למען אובח לאמות
בצאת ספר תהשלמותי על מסכת, עבודה-זה"ו, כללי דקנקנים לאור.

הנה לספר כל מפעלותי אלוהים אשר עשה עמדי, ילאה תפה, והם עצמו מספר.
לפני שנתים נחליתי פתאום, וסחלתי חיתה אנושה. ימים רבים חייתי פרוק בין חזיים וחמות.
זמיתי נתקן, עשתותי נבוכו ולא ידעתי נפשי. אכן ה' יבאוב ויחבש, והחרי אשר התחפכתי בחלי
ארכות ירד עמי, וחשב מצבי מעם, וחשי חלול לאם לאם לשוב ולחזקוד בקרבי, ודעתי שבה אלי
כבראשונה. אולם ספרד חייתי כל חיותי פן יוסף ה' שנית לחבתי, ופן תסוד קראתי ית כי יעלה
ארכות לי, למען אוכל לחשלים את ספר תהשלמותי על מסכת, עבודה-זה"ו אשר תנחתי ותערותי
עליו כבר היו ואתי בבתובים, אבל בלתי מסודות כלל.

גם עתה, אם אסגם הנני מרגיש כל חושי בי, בכל זאת לא יכולתי מפני רפיון מופי לסדר בעצמי
את סבתי ולחבן אותם לדפוס, כי כוד עזובי ואני כגבר אין אלי, והנני מושל תמיד על ערש דוי. לזאת
אפוא פניתי אל אודי היקר חרב תג' כי מרה אגריה נחום גי' לובעצקי, בבקשתי כי יאבה לעשות
עמדי את החסד, ולחקירי את דעתי ושעתי לעבודה הקדושה הזאת, וזאת נעתי לבקשתי
לכן תנני מפניע לו בזה את תודתי העמוקה על העבודה הגדולה, עבודת תורה, שעבר בספרי זה
לסדר בשוב פעם ודעת את הקפעים אשר מסרתי לו, ועל פרחתי היתירה שפרח לעשות את ספר תהשלמותי
שלם ופתוקן כל צרכי. וזאת תחבר תעמוד לו ולורש עד עולם. אמנ!

נאם הנעיד יהודה לובעצקי חת"ק ח"פ בפניו.

נתיב, תורש שבה עתיד.

ספר ההשלמה

עבודה זרה פרק ראשון

[או תחת בלורית] תא שפע העניא תריתו זם תגלות זקן תחת בלורית:

בתני עי שיש בה עין תצח לא מותר — גמ'. וזכי דמי תצח לא אפר ריש לקיש משום ר' תניא כגון עפליה של עזא — איכא דאמר בעיא מיני ריש לקיש מר יוחנן עפול[ה] של עזא מוז אפר ליה לא חלית [לשור] [לצור] מיסד דרזית ישראל [ועברם] ששפתי שתי קרחת על גבי כיהא תחת ולא חשו להם חכמים. סאי ולא חשו להם חכמים אפר אביי לא חשו להם חכמים משום בשר נבלה ולא אמרינן דלמא סתיר אפיה ישראל ושרי גי נבלה בקרחת תני גמי לא חשו להם חכמים משום [רפי עין ביד גי רבא אפר סאי לא חשו להם חכמים משום בישולי עברם רכותי לא חשו להם חכמים משום] זים אידיון. רבה בר עולא אפר לא חשו להם חכמים משום צינורא רכותיה לא חשו להם חכמים משום לפני אידיון. (ג) הא דאמרינן חבא לא חשו להם חכמים משום רפי עין ביד גי ולא כהלכא דהא דהא קיימא לן [בפרק בתרא דף סד] רפי עין ביד גי מותר. ואפשר דסאי דאמר רבא לא חשו להם חכמים משום זים אידיון משום חיי עטמא קאמר כאלו דלמי עין ליכא ליהוש וועפרי שחא

א לפני אידיון של גים שלשה ימים אפר לשנת ולת עפמס. פי לסכור להם

(א) וליקח מהם תועי' העניא לקמן תולכין לידד של גים ולקדים מהם בחמה עברם ושמחת ובר חתם כגון שום אד ארז ביום חידד דהא שלשה ימים אפר חידד. ופירש דל שלא אפר לשנת ולת עפמס ולא לסכור להם אבל ליקח מהם מותר עפמס מוכר עצב דהא ואין כאן משום תרחה ובלבד שיהי' דבר הפתקים — אבל דבר שאין פתקים פותרים להם אבל לא לקדים מהם. אבעיא דהא אפר לשנת ולת עפמס משום תרחה או משום לפני ער למש נפיקא מינה דאית ליה בחמה לידד או אפחת משום תרחה הא רחא או משום לפני ער הא אית ליה בחמה לידד. ומיזד אין מוכרים להם בחמה במקום שנתנו שלא לסכור משום רביעה. — וועי' דאית ליה בחמה לידד דרמנן דרבע הא (ומיזד אין מוכרים להם בחמה רמנן דרבעה הא). תניא ר' נתן אומר כגון שלא ישיש אדם כס יין לצור תל לפני ער דוקא דקא בתי עברי נדמא דאי לא ידב ל' [לא] [הא] שקיל הא לא חיי שרי וכן כתב הרב אלפסי רל:

בתני (ג) זים תגלות זקן ובלורית. איבעיא דהא זים תגלות זקן וועפרי בלורית

תורת השלמה

לעמי. ואין סכר סכר ווערנאן אפר משום פפיע די מוכר סכרה. ור' פפיע כעבם:

(ג) זים פגלח וי' דמי פרייז זים פגלח זקן וסגחם כלריש. רל דנמארי קסר פגלח זקן וכלריש זכר קסר כלריש אל גלח וסגחם דחזא וסגח. ופפיע דקסר כברייהא גי כחם כלריש זכר פרייז שפיק גלח סמארי וסגח כלריש כברייהא. כרל לפ גרסא רבי:

(ג) הא דאמריק וי' ולא כהלכא דא וי' וי' סלס כרנא. הא דמי סריף ולכך סמארי קך סוגיא וסמארי סמארי סמארי דארי ספון סמארי כרנא. וי' דוכרי אביי ולא כהלכא דא גי דמי סריף כרם סמארי וועד סוגיא ד' ז' ז'. ודלח כדמי דמי דמי דמי עין כד גי אפר. ודלח כדמי נבל סמארי

ספ

(א) וליקח מהם וי' הא כדמי גלחיס וסגחא לא וליקח אפר ככל פין אף כדבר סמאריס. ולרידו קסר כברייהא וסגחא שפיק ליקח לסמאריס מידד וסמארי כרם וועי' ג' ימים אפר זים אדס פי סגריד סמארי מיזד אד סלס — סמאריס סמאריס וסגחא וסגחא ר' ימים סמאריס ולא סמארי ליקח סמאריס ולא סקל סמארי. ור' הא גלח סמארי כרם אדס פי סמארי דמי דמי סמארי. פי הארי ורין גלחיס ימיס סמארי סמארי כרם. וי' לקח אדס ג' כדבר כרם. וס סמארי ג' כס וסא דמי ר' סמאריס כן מידד וסא לסמארי פי כרן. וי' סל סמאריס דמאריס סמארי סלח לסמארי אפר משום כרם אדס כהלכא דקס. דכמיס אפר סרי דן סמארי סלח וסמארי וסארי. וי' דוקא דקא כרם סמארי סמארי הא לא סרי ערי וסמארי וסרי

הלכה כרמא שנקא ביום אידם מותר. (ס) הא דתניא יניה נפוצא נזנה לא הנאת חסכם קאמר דתא אפרינן (ליה) בגדרים [רף כ"ב ב'] שרי ליה לבר ישראל למיטר עברא דבי גורא אגא ולא יחיבנא כרמא אלא מתנאת תתם שחא מניה בעפדה קאמר:

ג' תנא תולין ליריד של גוים ולקחים מתם בנזמה עברים ושפחות וכו'. ריש דל מפרשה אפילו ביום אידם שלא אפרו לשאת ולתת עמם אלא למכור להם אבל ליקח מהם מותר שסתם מוכר עצב הוא ואנו רגילים לפרש כגון שהיריד לפני אירוקן ארבעה ימים או חמשה אבל

(ד) אמר תורה דמי ע"ז ביד גוי מותר ואם חי [דמי] ע"ז ביד גוי אמר כיון שהוא אמר תורה חיישינן ולא דמי לנבלה דרתם מאי הנאה אית ליה לגוי אי שרי נבלה בקרית ישראל. ועוד שתי נזמה עלה כנגב אלא לא חשו חכמים משום בישולי גוים שחא אמר חכמים דכותיה חבא לא חשו להם חכמים משום יום אידם שחא אמר חכמים ואתא רבה בר עולא לאפלוני עליה דרבא רליום אידם אמר ולא דמי לבשולי גוים דרתם דכותיה חתוי שרי לא סמך ישראל עליה דגוי. אלא מאי לא חשו חכמים משום צנורא שחא אמר קל דכותיה חבא לא חשו להם חכמים משום לפני אירוקן וסכל סקום

תורת השלמה

א"י הוא. אבל מה נעשה וארץ שלנו בגדרים פי טל הא דקאמר טרבה מרבך. ולאו חזקא הוא טרבה מרבך ולרשטא נקט. א"כ חזק דרבך ורביש נביטתא חזא קיימי לענן וס. דענן מהם מכריח א"י הוא בכל ארס. ותא שחלק בחדוהי אבד שם כין מהם קבוע למס שפסרם הוא סקובע ין לוקוק מה נכך דמי מהם קבוע לא יא אלא חוב הוא משנה שלמה שיש מדיס לג' ושרע ל' את חוב ומשרע נגד דמי מכריח א"י בפלמא. וכו' קיל מרס ארץ שם. ולענן הלכה קיל כחם הלך שרע חוב על חביו הכי משעו על קין ארס כ' ולענן מודר חלא גוי הכי קיל שרע ל' את חוב ולא קרא נכס דהל מכריח א"י בפלמא. אולם כפוס שם דמי ומאס ל' פרוסה דרב יוסף. סקא אמר אסר משום פרוסה דרב יוסף והא כ' אכריח א"י בפלמא הוא מכריח משלוי הכי דמי גוי שרע חוב תשיב ל' מכריח א"י כ' ומשרע שרע חוב הייט ארס שרע חוב פטור מכריח א"י משלוי הלך לא כ' כיוקא ולק כ' מכריח א"י אבל כאל הכי מחזיר שלנו מכריח א"י חלל משל פ"י שחוססכ באריות חביו וכו' הוא כאלו טול מדיס על כפל אכידה ותננה לפני כ' גוי שרע חוב אם כפל חוב טול משום חוב לפסור חוב כמו כן כ' אסר פ"י. ולפי דברי פוס' אלו טול לתרן גס כאל לדברי ארץ. דאם ירע פסרה בראש תחור כין שחא בפלמו ששח משע לנחיה ל' מהם פ"ל כמו שחא טול משום משט"ס ולא כ' מכריח א"י אבל הכס דקאמר עבדו וטורא דמשע גס לפני. א"כ כס הוא דמי אפשיי. כן נראה ל' לחלק לפי שיטת ארץ ורביש איט מחלק בין גחמא פסרה בראש תחור וכן עבדו וטורא. א"כ גס גחמא פסרה מותר. אולם לשיטת רביש ין לוקוק מה כין וס לפסרה דרב יוסף דאסר? ונראה לחלק לשיטת רביש ופארי ראשונים דקיימי בשיטת ו. ודיכא דרשעה מעשה מן אד לפסור כ' מכריח א"י ופארי משא"כ להחזיר ל' אכידה דנכס תנף האכרה דאסרה פלי

שם נעשה פקדו בניסס ולקחמלס אסר וכדישכד מוכר ועין ר"ן:

(ד) ואמור טורח וכו' פי' ששם פי' איסור טורח הוא:

(ס) הוא דמיא כ' לא כאל מהם פי' ק"י ליה לפרחל כ' כפי ר"י דף י"ג וסס"ס שם ור"ע על דברי ארץ פי' והאלס מהם גוי אסר משעו ונדיס ופי' חזקו אבד שם שחלק כין מהם קבוע למס שפס"ס הוא סקובע דאל בגדרים כ' מהם קבוע. ואולי ארץ מחלק דכס עבד וטורא משעמא לפני אלא כמו שפי' שם וא"כ איט נכס מפי' מקרי דאל לפני קא חסין ואכרי' נ"ע:

[א"ח *]. יסא פסר מד אדו בגוי ודארי' שחביו רביש מדיס יקסו לדברי ארץ. ואמס ין לתרן ולסרין לא קסא מדי. דכ' איטא הכס. ואמר רבא ק"י ל' לטורח מרבך למיטר עבדו וטורא אלא לא יסינא אכריח מ"ס לאכריח אריא מיני קאמר. וס לפני לב למח חזקא טרבה מרבך? וס לפני דחזקא טרבה מרבך ק"י למיטר כ'. משום אידך דרבא. ורבא אמר שם מקודס דמי ל' לטורח מרבך למיטר לא יסינא אכריח. דכתיב מקדו כל וכו' לא שלים למיטר פליין דמשע דלפיק מסא קרא דחוק מלכיס הוא שחכמיס ותלמידים פטורים לפולס מן הכסם ואי מקרי וקלי מייס. אלא כין שקלי מייס. ולכ' ק"י ל' לטורח מרבך למיטר גוי עבדו וטורא אלא לא יסינא אכריח מ"ס לאכריח אריא מיני קאמר. וכין דמסור הוא וקלי מיני אלא כין פ"ל כ' מכריח א"י. אבל לאו לטורח מרבך דכאמס חייב מדין מוכר אסר ל' למיטר כ'. דאל אם ירע ל' כפלי עבדו וטורא שס פוכרס שחא עבד לפוכרי אלא יסא מעטות סוכיס כמו שפי' ארץ כפי' י"ג. ורביש שחביו ר"י מה שער הכי. ואלו לא גרס כלל לטורח מרבך. אלא ק"י ל' לבר יקרא' כ' ופסר דל ענן מהם מכריח

תנן גי' שעשה משתה לבנו [אנו] אסור אלא אותו
יום אותו איש. אותו והיום אותו ואיש מיום
אסור. אסור רב יצחק ברי' רבב משרשיא בפוזניז —
בעי רב איש תרגול לבן קטן למי מה לסכוד לו
תרגול, לבן שלם מראסר(ינן) קטן לא לעי' קא
בעי ליה או דלמא איצטרי קא מערים. תרגול
לבן למי ויהבו ליה שחרד ארום ושקיל מהו
לסכוד לו תרגול לבן פי אצטרינ מדיהבו ליה שחרד
ושקיל לא לעי' קא בעי ליה או דלמא איצטרי
קא מערים תיקו. וא דקתני פוזני' ר' מאיר אומר
אף דקל פב אוקימנא פידת דקל פב אבל דקל
עצמו בין פב בין ביש לא מזבינן ליה דתנן אין
מוכרים להם במחזור לקרקע. (ה) רב חונא ובין
פיה [לני] אסור ליה רב חסדא מאי פקעמא עבר
מר חבי אסור ליה אימר לשחיפה זבנה וכן הולכמא.
דוקא בקצב אי נפי בנברא דבין לעכפמא ולדימא
אבל באינש דעלמא לא חלינן לקולא דהניא (ו)
בסוף פרקין מוכר לו בהמה על פנה לשחופי ושחופי
דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אינו מוכר אלא
לשחיפה. (ז) ועוד דמא שוד של פסם פכעיא ק'

ביום אירחם ולפי אידן שלשה ימים שלא בגולה
אסור לשותה ולתת פסחם אפי' ליקח מהם. (י) גרסינן
במס' ערכין בפרק המקדש שדור [כ"ט א'] והוא
גברא דאצטריננו לעבדי בפסחביתא אנתא לקסי'
דב יתודה אפי' ליה שקל ארבעה [דנ] אחיל
עלייה ושד' בנחרא ותשד' ק' אלמא קסבר מהם
חמיסין לברק חבית. כמאן כשפחאל ראמר תקיש
שזה פנה שחלל על שזה פחשה סחלל אימר
ראמר שחלל לכתחלה פי אפי' וני מילי בזמן
שכחית המקדש קיים משום פסחא דתקיש אבל בזמן
הזה אפילו לכתחלה אי חבי אפילו (שח) פחשה נפי
לפרסמא מלתא וכן הלכה. הלכך הוא דהניא אין
מקרישין ואין מעריכין ואין מחדישין בזמן הזה ואם
תקיש והעריך והחריס בהמה תעקר פידת כמות
זכלים ירקבו ברלית ליה ארבעה זידי. אי נפי אית
ליה ולא בעי למפריקה אבל אית ליה ובעי למפריקה
פריק ליה לכתחלה. אי נפי מידי במקרקעי רלית
לזו תקנתא אחרינא אלא בפירון אבל במסלולי ירקבו:
ך (י) ר' יצחק גי' שעשה משתה לבנו או שיש לו
חולה בתוך ביתו מותר הוא אנו

תורת השלמה

זין. כן כמחלל לו כמסור וכמסר למלאכה זין.
וק סא דעת רביס מה. ורש"ס בשם רש"י כתב
חלוקין כמר רובא. דפסח חזוט לפחשה לבן
מחכין דחליק לשחיפה. ושחריס דחזק למלאכה לא
מחכין. ולכל כך שיעום קסא סא דאפי' ק' בנר שר
אל פסח מה ולא אפשיטא. לב כמר סרין דרר סוף
לעכא זין. ואפי' דעכא גוסא נפי לרדיא זין כיון
דזין נפי לשחיפה פליק. ולבולא נס לרין אש
מסורן מהא דרור אל פסח. וסא כמאן כמר דרור
אל פסח סתמי לפחשה שוד. ובין דעכא אף דזין
נפי לרדיא כיון דזין כמי לפחשה מוסר כ"ש שר אל
פסח. ולדעת רביס קסא שוד יסר. ולפי כמאן שנה
משט דעת רביס חדש סרין. דסרין כמר דרר סוף
לעכא זין ולעכא מוסר ככל נפי אף דזין נפי לרדיא.
פסח סל לומר כיון דעכא סוף רוב קיש לפחשה.
אבל רביס לא כמר ק' שחא כמר. קל' אי נפי גברא
דזין לכי ולכי. קממע אף שחא סוף וספס בקול
סוף פסח כיון דחכא למחלי פליק כמר שחא רש"י זל.
ואי' קסא נס לרדיא מאי דשחריס כמר אל פסח?
גורא דשחריס סרין וכן רביס סוף. וסוף משחריס
מחכיהם לא משט כמר כלל. אלא כמר גברא חלוקין.
לב שר כל ארס אסור למסר לו ומסמחא לרדיא זין
מחכין כמנה לדעת סרין ולדעת רביס נס בלשם אחרינא
ידעין דזין נפי לשחיפה שר. מחכין ססס איש
דסמחא לרדיא זין. ולכי נפי בנר שר אל פסח
וידעו שחא אשם לפסח למסור אלא סוף שר אל
אשם שחא סססם אשם ולרדיא נפי. ולכי לא אפשיטא
בנר

סלי ולא דמי למחלל עשרה כרלס חסור. ולאחר עבדא
דסוף אלא דהסם כמחלל סססם מחילל קל אחי וחס
סססם משחא בנף ססססם מסח"כ כמחשיר ססססם
ססססם סלי ומנע לו סססם מוסר. ומכל זה יס למין
סא אי יסר סססם ססססם אחד וסא אי יסר לססססם
מסח' אי שר לססססם ססססם ולפי דברי ססססם סל
כמר ססססם אי ססססם. כמאמר אי ססססם ססססם.
כמר ססססם ססססם ססססם ססססם ק' וס' :

(י) גרסינן במס' ערכין כ' י' כ"ז פ"ק דכרי רביס
ס' ר' ססססם סס דעת רב"ז וכתב"ס סס
ס"ק ח' וססססם ססססם סס וסלן דוקא ר' וזי כעין
לפרסמא ולא כדעת סרין וססססם וססססם ס' ססססם
וכמר סססם ססססם סרין ססססם ססססם :

(י) דהניא גי' ס' כ' ר' אפי' ס'. סרין וססססם
ססססם כמי דרר אפי' וכמר סססם ססססם ססססם
וכלחמ' ורביס ססססם וכן כמאן ססססם וכן סא דססססם
אוקימנא דמי דרר פידת דקל סכ קאמר ססססם וסרין
ססססם ק' ססססם ססססם וססססם ססססם סל סא ססססם
לסססם ססססם וססססם ססססם לסססם כמחשיר לקרקע :

(ח) רב סוף זין וזי דוקא כקל' אי וזי שר אל
פסח וזי שיעום ססססם וסססם וסססם ססססם רש"י
יס כמר ססססם ססססם כמר וססססם ססססם
זין לפחשה וס' ססססם ס' אי רס אסר :

(ס) [אפי']. דעת רביס אף סססם דכרי סרין פסח ססססם
ססססם. כ' ססססם ססססם ססססם ססססם. ססססם
רש"י כ' דל סססם וסססם למחלי פליק. וסא דסססם אין
מחכין לסססם כמנה נס. יסס סססם ולכא למחלי ולסססם

[illegible]

ב' מרתג' ופתרונות מהם רפי ספון גבל לא
רפי גפנות. אנקטא רפי ספון
במרתג רפי גפנות טפז חיינו דרב יתדא אנפי
שפאל ראנר אנאל רכרז הכפולתא לא ספספן
מיינו. (ס) הא ראנר ר' יוחנן כל מכה של חל
אין פתרונות מהם (ס') לית הלכא כתיח. ונע
תמודס על חרב אלפי דל שפס פ' יוחנן ופס

על הענין. גמרא. חתום ליה פסח שמיט
רפס. (ג) אשר ר' ירמיה חכם באשה חשבה
עסקין. רב ארי אבד אשה כל דינה עלי סמי
בנייתו (וכי תיפא) אשה שמיט חשבה [בן
תנאים] ואבא בנייתו ור' ירמיה שריא לתורה
עשה. רשעים שמיט רפס ליכא שרי חשבה
בין הנשים ושנים הענין ליכא שמיט חשבה
בין הנשים ולב ארי אבדא פסח שריא פדלא
קאבר חבא באשה יתא עסקין אלאה אק
באשה שמיט יתא כל דינה עלי פסח שריא.
חלטה פב ארי חתום פתי. (ג) פסקא
רשמיטתא רבלי עלמא לחובאן קיינא ביח לכל
אבא אחד. לא פקלין ולא פורדין ולא שרי
פשוט לחובאן פדעי באשה שריא פקלין אנהם
שריא פקלין חייב לתורה לו אבא. לחבשים רבלי
עלמא חתום חתום חתום חתום חתום חתום
פשוט חתום חתום חתום חתום חתום חתום
חתום חתום חתום חתום חתום חתום חתום

© ז"ל, י"ז אל ספרד סטיל רב. אל רב ספרד רב ספרד :

תורת ההשלמה

[illegible][illegible]

(ג) מוסקבה רעזומטא דערע'ס לתיאון ווי' ולא מולין ווי'
ולא פרוץ משומר לתיאון מרדכי' כהנא
ווי' אברטו. לטכאפס ווי' ולא אמר מפעוד סוף. כהנא
מזה רכיש מרדכי' המוסקס האמר' והמנכס' כפיד' מו'
רמא המסד ופרע יד' פ' קריו רמס' פסק רמסד
לתיאון מולין אלו' ומלס' לתיאון. ומשמו דקס' לו'
קסס' סמור' [כ' א'] ריש והפרים דמ'ס רופס' משומר
לתיאון ולא רמ' כתיחן כרי' והמכס' פשו' חרוק לכריס'
ילן' פסק דמ' סמור' לתיאון און' מולין אמר' ומפידין'

(ו) ואסיקא דר' יודא בן בתירא כרבנן סבירא ליה שהיין אסור בחותם אחד ולית הלכתא כותיה אלא כר' אליעזר שסתייר בחותם אחד. ודקא בחותם ויחד לו קרן וזית אבל יחד בלא חותם לא משום דהוא ינע ביה כיון דליכא חותם אחד. מנא לן דייחד בלא חותם לענין אחרויי ספק הוא ולא דמי דתנן המוליד חסין לשוחן כותי וכו'. לשוחן גברי דמאי. ומקשינן בירושלמי הכא אתמר אצל גברי כפירותיו וזכא אתמר דמאי. ומשני כאן בקופה בקופות כאן פירות בפירות. וכיון שיהיה לו קרן וזית כקופה בקופות דמי ופיתו אע"פ שהיה ספק לענין אחרויי לענין מנע הוא דמי וזית (ברגמא) [בסתייר] חותם אחד בלא יחד אסור בשתייה ומותר בהנאה וכו' קיימא לן כר' אליעזר הני מילי בחותם אחד וייחד אבל חותם ולא יחד קיימא לן כרב האמר אסור בחותם אחד. ואיכא סאן האמר דהא האמר רב אסור בחותם אחד בלא יחד. ובירושלמי משמע בהריא דהא האמר רב אסור בחותם (בגברא) [בגוי] מיירי. ובסוף פרק כל תבי תקורש משמע בהריא לכאורה דר' אליעזר

כר' משנתנו רפוי סמון בהרמו ורפוי נפשות נופו וזמ' סותרים זה את זה. והפסק הנכון הוא כר' יוחנן ולא כתב הרב אלפס ול' רפוי סמון בהרמו אלא [ל]מדנו דבהרמו מטרפאין מהם דמשמע (ז) הא סכה שאינה של חלל מטרפאין אפי' יש בה סכנת ואין כאן משום כל תשחית. מהוכן סכה של חלל מן השפה ולפנים. בעי ר' אלעזר רכבי ושיני מאי ולא אפשר ולחומרא עבריין ולא מחלליין והיינו דתנן תחשש בשינוי לא ינעם בהם את החומץ ולא שני לן בין חדש לחיכא דכאיב לי טובא אבל צפרינא מחללין עלי' את חשבת תהיל ומתחיל בפה ונוסר בבני מעים מאי סימנא רפי מירי כי ככא ומייתי דמא מבי דר'. עין סמיה מותר לשוחק הסמנין וחתיי דרך רשות תרכים רשודייני דעינא בלבא תליא אבל משום אבר אחד אין מחללין:

ג' אמר רב אסי אמר ר' יוחנן משום ר' יודא בן בתירא שלשה ינות תן יין נסך אסור בהנאה ומסמא פוסגא חמורה בכזית סתם יין אסור בהנאה ומסמא פוסגא משקין ברביעית. תמסקיד יין אצל גוי אסור בשתי' ומותר בהנאה

(ז) א"ה פ' מדרי ר' יוחנן:

תורת השלמה

ודכית דרך חדש לו לתוך קשוא ו. דהא דקיל כריא הוא דוקא בחותם וייחד. אבל בחותם בלא ייחד קיל כרב האמר בחותם וי. ולכסוף חסין ואיכא חסין דאמר דהא דאמר רב אסור בחותם אחד בלא ייחד. פי' דרב נפגמו לא אחר דמי רק בחותם בלא ייחד. דמתחלה חזיל רבית לתוך ולא חקקי הלכתא דקיל כריא וקיל כרב. ואח"כ נכבד ואיכא חסין דאמר לתוך ולא חקקי דרב אדרב דהא רב אחר הכא דלכא כריא וכו' שהקבא הכוס ואח"כ הביא בירושלמי עד חזון רים שמחין דהא דרב כישאלא תסוד מיירי. והביא בירושלמי דס' משמע ככדיא דהא דאמר רב אסור בחותם אחד בגוי מיירי. ואבד אורחא דחזיל רבית לתוך קשוא ו. מחזק ג"כ קסיה הכוס שהקבא בדיה המפקד סי' דמאי קסבר ר' יהודה בן בתירא וי לא חייש לזיוף כריא אפילו בשתי' לשאר וזי חייש לזיוף כרבנן אפי' כהנא ליחסר שחא עמ' בו העט"ס ומכאן פי' וזיחין רבית וזיחין הכוס שוליס כחול. ולענין אחרויי לא חייש. רבית כבד דהא רק ספק ולא חייש. והאס' כחזו דכין דסיק יי' מדרבנן לא התירו כר' לחוש לאחרויי. אף כי ר' יודא בן בתירא כרבנן סבירא ליה. ולפיכך מנע חייש. לרבית סי' מנע דהי'. ולהחוש דריב' כרבנן. אף כי מנע סי' ספק חייש. והא דלא אסור כהנא בתנא. משום דריב' למשור דאמר לקחן פרק ר' יחזקאל (דף רס) יין של ישראל שגנע בו עט"ס חומר כהנא חזא דלאן מחסין יין אלא כפי עט"ס ושור שחומר לו

דכריף לא ספק כרב יודא רק דמסתיין מדברי רב יודא דרשי כהמט מותר לסתמאול ולא תיחא רישי מחזק דכהמט גנע מרשי מחזק גנעו לפי שחא חסניה על שמו ורבית מחזק דלחמטין דכהמט אפילו י' סכנה בדבר שסר וליכא כל פשעים וכן מלא דעה הכתובים כפי יד מה חזא וכן עוד שיעס ריה מין כרין ופי' שיעס סי' קס: [א"ה]. מר אחר סגרי הכה בדברי רבית כח שסב כז. ואפי' כהמט סכנה אפי' כי לפי דעה מחסרם יש בלתי סכ. וכן הוא דכרי. אלא סכ כרב אלפס ול' רישי מחזק כהמט אלא ללמוד דכהמט מתרשין מס. ואילן ומחזק הכוסא שם כרישי כהמט יחס מרשי שאינה של חלל גנעו. ולא כי דיעין כהמט מרשי נופו שאינה של סכנה. וקאמר. דמסמא [פי' מדברי ר' יוחנן] הא סכה שאינה של חלל מתרשין אפילו י' בה סכנה. ומסמא דהא מלפא כרב פי' רפי' ול' דקד כיה ריה גב סי' דחזיל ומסמא וי' חזי דמקלקל בה לחד לפמא ומסמא. ולפי' יחס סכנה לסת' כחוס שמו דחזיל ומסמא על שמו פסין סרין מסמא ככהמט. ולהא חסמטין כרב אלפס ול' דמסמא מותר וליכא כיה: (ו) [א"ה]. ואסיקא סי' דוקא בחותם וייחד סי' דהא ינע סי' רבית חזיל לתוך קשוא שהקבא כוס' ול' בירושלמי דמסקיד כח כריא שחזר יין בחותם וי. וקיל כרב לקחן ר' י' ד. ונתי' בחותם וי' חסר. סתם חלב כפי יין חלב. וכחוס' דחזק כזה.

ה' רבנן נודות תעיס נזודין מותרים ישנים
 או מזופים אמרין נז ריבנן ועברן ותנן
 לתוכן יין וישראל עומד על נביו אינו חושש ובי
 מאחר [דני] רבנן ועברן (ח) [כר] כי ישראל עומד
 על נביו מאי ותי אמר רב פפא הכי קאמר רבנן
 ועברן ישראל נטון לתוכן יין וישראל אתר עומד על
 נביו אינו חושש. וכי מאחר וישראל נטון לתוכן יין
 ישראל עומד על נביו למה וילמא אגב פוריה מנסך
 ליה ולא אדעתא. רב זבד אמר לעולם כראמון
 מעיקרא הבא בעינא דקא שריא נעשה כוזק מיס
 לשיס. אמר רב פפא שמע מינה מדב זבד האי נז
 רשדא חסרא לבי מלחא וישראל שרי מתקף לה רב
 אשי מי דמי חתם קא אויל לאיבוד הבא לא אויל
 לאבוד מדהוין רב פפא ורב אשי דקא שקלי ופזו
 אליבא דרב זבד שמע מינה הלכתא כותיה. ובמלחא
 דרב זבד חזינא תרי פדשא. פריש (בשישראל)
 [כשהגיו] נטון לתוכן יין מותר נעשה כוזק מיס
 לשיס שלסק שני ימים הוא מתיבש וכלה כל לחלוחית
 חמים הבא נמי כלה (חמים) בזפת כל לחלוחית היין.
 אך הרב ראב"ד זל פ"י כשהגיו נטון לתוכן יין של
 ישראל ופעמו דרב זבד דכין דקא אויל לאיבוד
 בשמיכה זו אינו מנסכו. ולפי דבריו נז דמויק
 אורוקי בקרקע כיון דקא אויל לאיבוד שרי. ואפשר
 שאם וזי מוריק בביתו כוננו לזילוף ואמר :

ו' ב' דקנקנים. כל דבר שמכניס לקיום לא
 שגא כלי עץ ולא שגא כלי חרש ולא שגא
 כלי מתכות לא שגא רירן ולא שגא רירתו ממלאן
 מיס שלשה ימים ומעין מעת לעת או מיישנן שנים
 עשר חודש בלא הכשר ואפילו לא נשתמש בהם אלא
 לפי שעה צריך הכשר שלשה ימים דהבי אמרין בפ'
 השוכר כל דבר שמכניס לקיום אם הוא כלי חרש
 ונשתמש בו נזי פעם אשון או פעם שני בעי הכשר
 שלשה ימים או מיישנן שנים עשר חודש ואם נשתמש
 בהם ישראל פעם ראשון ושני ופעם שני ואילך
 נשתמש בהם נזי משכשכן במים ומותרים כלי עץ

מזיד בחתם בלא ייחד גרסין והם לי חזיר ר'
 חנינא יין הבא בקדושתא של גנים ולא ידענא אי
 משום דמכירא ליה כ"י אליעזר דמזיד בחתם אחד :
 ד' ר' יצחק (י) השולח תבית של יין ביד כותי ושל
 ציד ושל מוריים ביד נזי אי מכיר
 חתמו וחתמו מותר ואם לאו אמר וזע"נ ראמרין
 לקמן חספ"ג מותר בחתום אחד שאני הבא ראיתי
 נופה אין מכיר חתמו וחתמו מוכתא מלתא דמזיקה
 הוא. ולא מיוחד דא"כ וזכי מוכיח מינה דמפסות
 אפחות. ודב חזי ר' אשר זל תירין הוא ר'
 מאיר הוא רבנן ל"י מאיר ראמר מוריים של גנים
 אמר בתנא אלמא כיון דמי ואמר בחתום אחד
 לרבנן ראמר מוריים של גנים מותר בתנא מותר
 בחתום אחד. ויש להפריש בין ספקיד לשולח
 דבמפקיד יינו אצל נזי מרתת שגא כשיחזיר
 והין לישראל כידי שגא נעטו בחתמו ולא נע
 ומותר בחתום א' ואמר [לא תכיר] (הכי) [השולח]
 תביתא אמר בחתום א' אלא א"כ מכיר החתום מי
 ששולח לו. איבעי לה רצה בקיומו שרי תשמע
 דר' יוחנן ור' שמעון חד אמר חד שרי. והלכתא
 כמאן ראמר. ודקא ברם תרידינן ראיתא לאמרא
 בעינא אכל בקנקנים של גנים וריתא לאמרא
 בעינא אכל בקיומו על ידי דבר אחד שרי ולפיכך
 זבגין קנקנים מניחו ונודות של גנים אמר
 לעשות מון שמיחין לחסור ולא משום רצה
 בקיומו על ידי דבר אחד אמר דהא נודות
 כקנקנים דמי וריתא לאמרא [בעיניה] אלא היינו
 מעמא שגא יבקע נודו ויפלו ויחפרו על נבי נודו.
 ואמרין נבי נזי ותזיל לירד אימר חסרא או
 גלימא זבין כרב דרב אלפס ולא צריכין להאי
 תירוצא דהא אסקין בפ' השוכר דמי ע"ז ביד נזי
 מותר. ויש אומרים תהא דפרק השוכר דיעבר אבל
 לכתלה אמר לסכור להם על מנת ליסול דמי ע"ז
 וסוחר הכי אצטריך למימר אימר חסרא או גלימא
 זבין :

תורת השלמה

ועד מידן דס' רמ' כן מסקד לשולח דכאן בכרייתא
 בשולח קאי ולא מרתא שחא יכיר כי ישראל ולכך לר' י
 להכיר חתמו אכל המפקד מרתא. ותמס"ג מותר בחי'א
 דקאי במפקד מיירי ולפי' מה שמסקד אחד רכיש ואפי'
 חברים אסור בחי'א חל"כ חז"ר בחתום מי שגאלה לו
 אש מוכן דהא בשולח אפי' תמס"ג בני הכרת חתום וזי'
 רל להכיר. מי שגאלה לו בחקס. מי שגאלה לו :
 [איה ולי מלא להכיר כמו שגאלה כפנים שחבר כלן
 שני פיצות : פיצה לא. ופיצה ושולח. ופיצה כזי לר' י
 לסיס הכיר חל"כ] :

(ח) [כן מלא לי להכיר פיצה. וזי' וקאי אש שחבר
 אחד ומן למסך יין. דשיק' הקסיד שחבר
 שגאלה]

לו לא כל היתק שחבר יי' לחתמי. וכמ"ס בחס"י :
 (י) השולח תבית מי חל"כ דאמרין לקמן חספ"ג מותר
 בחי'א וזי' חז"ר כרי'א וזי' יש להכיר בין
 מפקד וזי' רל דכאן לר' יצחק חתום ולקמן חספ"ג
 ותמס"ג חל"כ הכרת חתום. וכמ"ס בחס"י ל"כ כ' דה'
 בשולח. ותירן רכיש ג' תירוס. (א') דהאי הבא שיש
 רישא דעין בחתום ואש מכיר אכל אש לא מין כי
 חל"כ הכרת חתום. ועזי דהא דא"כ כיזי מקשה בגמ'
 ותכיל מברייתא דאש דמחזיקת אסורות שא"כ הכא דא"כ
 רישא. וחז"ר כרי'א מלגל מחלק גרמ' דאמר מוריים
 ככאז כיון דמי ואמר בחתום אחד אש אש מכיר
 ולרבנן דמותר ככאז מותר בחתום אחד אש בלא מכיר.

לקחם נמי איכא ואוקמי האי חילוק ולעולם כלי
חדש שאין מכניסין לקחם אפילו תחלת השמיטה
בד' נ' בשבועך בעלמא פני ליה ולא רפי לנת
ספני שתמיטו תירד או ספני שדין בשעת התרת
קרב להם כדפרישית, והי' ידוע כי כלי פחכות וכלי
עץ תכשרם שזה בין בשמכניסין לקחם בין כשאין
מכניסין לקחם [דחא] אין חדך בכל פחכות להכניס
(בין) [כו יין] לקחם, ואפי' האמירין בפרק השוכר
החוקק כלי תשמיש מן העצים דברים שנשתמש בהם
בזמן מדין, ומפניכין והם פחורים וזה הדין לכל
עץ שמדין האפילו לדברי האומר בכל עץ שתמיטו
בד' נ' בעינן גוב תני מיל בתשמיש יין אבל
בשאר תשמישין מדין והם פחורים ואפי' מדין
משמשן שאם וזה אומר היתה בעלמא בפניכין
פני וזין שפניכין להם מדין, אלא לא שמע מינה
פני מדין משמשן, וזה ברבי' לא כתב כן:
ז כתב הרב אלפסי ר' אבהו כל שעה ובפרק
כל תבשר והלכת אין מעמידין בעור קיבת
גבלה אבל בקיבת גבלה ובקיבת שחיפה נבד'
ובקיבת כשרה שניקה מן השחיפה מעמידין וזה
וכל שכן בקיבת פריפה שניקה מן תבשרה פני
פריפה הולכ תפכתם בקיבת פריפה בעלמא וזה.
ולפי דברי הרב מה ששינוי כשרה שניקה מן
הפריפה קיבתה אפורה ולא כאלתה וזה ועוד
שינוי קיבה שבשלה בתלבה דהי' ו אפורה וחדך
נדה כל השפוצות אלא (פ) לכך נראה דהברים
שלא אפורה פרישה בעלמא אלא ללמד שאין לקיבה
דין מן תבשרה וזהו בתלבה אלא רין תבשרה
שיניקה סמנה ולשיכך קיבת עולה וקיבת גבלה
פותרת שאין לקיבה רין כמותם אבל לעולם לא
פרישה ולשיכך כשרה שניקה מן השחיפה קיבתה
אפורה וזהו הולכ תפכתם בקיבה דהי' וזה כאלה הלב
הפריפה לתוך הכלי שחזו אפורה וקיבה שבשלה
בתלבה נמי דהי' ו אפורה ולא פרישה וזה ולא
שנא דהוא שנקרש הולכ בתוך הקיבה ולא שנא
לא נקרש אמירין כשרה שניקה מן הפריפה קיבתה
אפורה וקיבה שבשלה בתלבה דהי' ו אפורה, וכן
נראה מפריש ר' בפס' תולין וזהו רבינו יעקב
ול' כתב רבי אמירין פרישה תני מיל בשנקרש לא

יכלי פחכות אפי' פנים ראשון ושני בשבועך בפרס.
ואפי' דהניא בפרק השוכר של עץ ושל אבן יגב
והענין שאין מכניסין לקחם שאני נא ומחך ומשפך
משאר כלים ספני שמשמשן בהם בשעת התרת
שדין קרב לזהו וזה וזהו חבי בעינן גוב אפילו
כשתחלת תשמישו ביד ישראל אבל שאר כלים שאין
מכניסין לקחם אפילו כשתחלת תשמישן ביד נ' פני
בשבועך, ועוד יש לומר דנת נמי בשבועך בעלמא
פני ליה, וזהו דהניא של עץ ושל אבן יגב לא
הלכתה היא אלא הלכתה כדהניא בברייתא אחרת
בפרק השוכר וזהו הולכין וזהו פנין [וכר]
ומאי ערשם נא, רק הראב"ד ר' פי ערשם הם
הדים העליונה אבל התחתונה בעי גוב והם
דבריו מכרי תנא לפרשי אהא כל דיני כלי תבר
וזהו אמאי לא פריש נמי רין חת עצמו אלא שר
כפריש ר' וזהו פסוקו, וקניי סיפא כדרך שאמרו
בשחיפה כך אפסח בין נקד וכן כתב ר' רש' ר' חתם
דבא פסוקין ולא בעינן גוב בנת אלא בתחת
פני ליה הראב"ד ר' כתב וכל כלי עץ שאין
מכניסין לקחם אם תחלת תשמישן ביד נ' בעי גוב
כדאמירין בנת, ולפי דבריו נא לא בעי גוב אלא
כשתחלת תשמישו ביד נ' אבל אם תחלת תשמישו
ביד ישראל לא בעי גוב, ובפרק ר' ישמעאל לא
משמע דגרסינן חתם וזהו נ' ראשונה במעצמה
אמר רב אשי אי איכא פופה להפריה בעי היתה
ובעי גוב הי' לא בתחתה בעלמא פני ליה וזה
הוא שתחלת תשמישו ביד ישראל ואמר דבעי
גוב ואפי' ואיכא לדחוי' שפעם אחת נשתמש
בו ישראל שפופה של דברים אין נראין כך ועוד
שלא תדבר פנים ראשון אלא בכלי חדש אבל בכלי
עץ אפילו לדברי הרב בפנים ראשון פני וזהו בעי
גוב אלא שמע מינה רשני לן בין מה לכלי עץ
דעלמא אפילו כשתחלת תשמישן ביד נ' בשבועך
פני ומאי שבועך שפופה, ועוד יש לומר דבנת של
חדש אפילו כשתחלת תשמישו ביד ישראל בעי גוב
וכן כתב הראב"ד ר' ולפי דהי' וזה איכא לפרשי
וזהו מעצמה דבעי גוב במעצמה של חדש,
וכיון שזהו ר' עצמו פוקס חילוק בין נא לשאר
כלים ספני שתמיטו תירד בכלי חדש שאין מכניסין

תורת השלמה

נגלים דכדי רפי' ול' נמש' חולין ר' קר' דס' מנא
כיסר נאור דהי' כנס נגמ' נצי' דהיי' דהי' מיס
דקיסם פגלי פסיר' אפס' דהי' נצי' פריש' אפס'.
פני מיי' דהי' וזה קיסם נצי' לא נוס' הי' ומחבר
פסס' דהי' ליס' כנסת' הי' בשאר פס'. וזה נצי'
ש' רכס' פלל' אפס' פריש' כנסת' אלא ללמד שאין
לקיסם דין מן כנסת', ואפי' כי דהי' כה' כנסת' דהי'
אפס' פסס' וזהו אפס' דהי' נצי' לשיט' רכס'
ואפי' נצי'

שמיטת מן לטקין כי ישראל שומד על בני מל'
סי. יס' דהי' יין נקד ולי' בין מנא לקמן ככלי
דקקקקק:

(פ) [א"ה]. לך נאליס' דהי' כ' וק' מל' חפרי'
ול'. כה' דהי' רכס' ואפי' וזהו ר' כחול'
שמיטת' אלא לזהו כה' דהי' שמיטת' מסתמ' מסתמ',
וזהו כה' כה' הי' חל' נוס' כה'. וזהו דהי' נצי'
פני ליה כחול' דהי' פס'. כה' דהי' רכס' ואפי'

עבא ינקא פון תפריה ולא שגא ינקא פון תפריה.
 ומה ששנינו כשה שנקא פון תפריה קיבתה
 אפודה וקיבה שבעלה בתלכה דרי ו אפודה בשלא
 נקרה תחלה דרי הוא כאלו פנה בכלי:

ירושלמי. כדור שינקן מן השרפה קיבתה אסרה
כפונה תראשונה פיה שינקן מן הכדור קיבתה
פותר כפונה ותרונה ואזי פברין בית שמו
כבית חל כפונה ודי ביצה גדול טפה קיבה
פנקס ואזי וזא בוא (י) בפרק קמא דיום טוב
פותר זה הירושלמי (ז) וזה הירושלמי פשע
לאסרה שחא שלא כפרש ול ואלא כפר רבי
עקב בן סרקא כדור שינקן מן השרפה קיבתה
אסרה כפונה תראשונה. וסא קאפס ודי ביצה
גדול טפה פשע רמאלט בית שמו ובית חל
בביצה גדול שכיחא בה נסכת בשוק שכיח שמו

מתירין ובה' ואמרין. וזהו רבינו יעקב. ול אבא
לאקדמי הוא רפין תלמודא רשכאל ארשכאל
מאז דהגן קיבת שדושת נכרי גבולא והפסדה
בדנוחא ליפני ליה דהדא פתעיהא בשלא
נקיש דהדא פתעיהא דקעי כשה' שינקא מן
הפרישה קיבתה אפורה (ו)מוקים לה רבינו יעקב
בשלא נקיש. וזהו ר' שמלאי בניבין ר' יהודה
תצאא ובה' דע נפט על שכן של גים וחתירה
קא סבר נתן פועם לפנם מותר והעפ"י שהא
משכנה עשר דבר שלא פועם אפורה בכל ישראל
ואין טרין על הציבור גאלא וא"כ רוב הציבור יכולים
לעמוד בלא. והער דמחירו שכן לא שגב כשאר פסות
הענה בלא שגב בפסות ואין לחזר לדברי התוספים
לא אפוז נתן פועם לפנם מותר גאלא כשאר
אפוזין שינים בנתן פועם וזין שהפועם הוא

תעודת זהו שלמה

ואין מה הוא צבול למד שצבול עומק מן המים
קצתה האור, וי גם לאור מה ימים הוא קצתה
אורה ואלו פרחי מתח הוא ולמה הוא אורה ומטה
עליו עני בחינת פ' יא כלב שאל בער מהו ומת
פ' ומה עשה בעניו ג' ימים משל' וכעשות
ותים כדי ששול לאר ומקדו חלום חסידא בחיול.
ולמים ומחלק בין לול וכן קדש סכל למד והסבר בין
דקדק כבר הייטל וזה צבול ולפי לול אור
קדש מורד אל רכיש ואין ימים מתקדש בזה סל.
ואזה צבול י' וזה כדור' סכ דלי ללמוד אור
ממחלה. וזה סוד ולפני אור אור לשלם כח
שואל בעניי הכמה ולפי :

(י) [א"ח]. כעת רבים משום דתם כמחלוקת כפון
 או יחיד לא ידוע. ואולם כמחלוקת אחר
 וליה ולקצוי' לפרש ול'. וכן גרס בנפ' פ"ו קצת
 בבלה ואל כפי אחרת כמחלוקת רמב"ם, כפי שיקרא
 מן הכרעה קצתה אחרת כמחלוקת אחרת. וכלאם יחיד
 מן הכרעה קצתה מותרת כמחלוקת אחרת. וכלאם יחיד
 לקיים גם כן גרסא. ולמחלוקת רמב"ם מה שכתב
 בקצתה לא דין כמחלוקת פלוגתא. אבל לבתר אחרת ודבר
 ולקצוי' אחר גרסא מותרת שחלוקת אחרת בקצת
 פלוגתא מותרת אבל בקצת כמחלוקת. ודבר אחר רק
 ודקצת לית לה דין כמחלוקת, אבל לא כי היא קצת
 דין פלוגתא דין חלוקת זה לא דין חלוקת אחרת לה.
 וכל שיהיה דין חלוקת דין חלוקת גרסא כמחלוקת רמב"ם
 ול'. וקצת כמחלוקת משום דתם כמחלוקת יקרא. וכן
 פירש שיקרא מן הכרעה. ואחרי כן מותרת דין חלוקת
 כפי דין קצת כמחלוקת אחרת וכמחלוקת גרסא דמחלוקת
 פלוגתא אחרת. ככל דתם מותרת ידועה פלוגתא פלוגתא
 פלוגתא כמחלוקת בנפ' דין חלוקת מותרת ככל אחרת
 שיקרא מן הכרעה ופירש שיקרא מן הכרעה לית
 ליתר ופלוגתא פלוגתא פלוגתא פלוגתא אחרת

והוא ג"כ דעת רבינו שםכי קד ידועהו לסקוט לפי
רש"י ול, וחזק כ' רש"י ול מקיים לעד קד גרש
בשמי' בנס' ע"ז כוז שבהם, ולא ספק פלו כל, כל
וגם האדם מוכח שם במפרש ידועהו פהה פל קד
גרש ול' דס' דס' שמי' הארש כל הבנה גרש שנס
מן הסרש ומרש שנסה מן הסרש כחור גרש':
(ח) [א"ה] ומה ידועהו פהה למרש ששול פלו
ספרש ול' ופלו כוז רבינו ישק ול'
מקחור כ' ול' רבינו ישק ורש' ללוקש' כ' שם
מפנן פלן משה שמה שחלקן רש"י ורש' שם
וז ידועהו כוז פז דש' שיש', ופלו מפרש למרש
דחש' וקחור גרש שנסה מן הסרש קבנה ארש
כחנס רחש' שול פלו ספרש': ולרש' פלו רפרש
שנסה מן הסרש קבנה ארש דש' פורש למשה
אחש': ולרש' ישק ארש קש' ורש' ול' דרש' ק
פלחור דחש' ארש' ולרש' ישק כ' ללוקש'
פלו מפרש פלו קש' כוז שרש שוק ל' בלש', אכל
בלש' וז' רש' ופלו קש' פל רש' בלש' ידועהו
וכל לסקוט וזה פנן וז' לרש' ופלו ופלו רחש'
קש' שנסה לרש' מרש' קש' גם פל רש'
דכוז רש' ורש' כחור ששול קש' פלו רחש' קד
דכוז שנסה מן הסרש שמי' משה אחש' דש'
פז', אל' רש"י ול מפרש כחש' ורש' מחלק כן
לל' וכן קש'. ורש' מחלק כן לל' וכן קש' ופלו
פלו רפרש שנסה מן הסרש ומרש שנסה מן הסרש
בלל', והש' מה ידועהו גם לרש' קש' כוז לרש'
פלו וקחור דכוז שנסה מרש' קבנה ארש
כחנס רחש'. ולמה דקח' כחנס רחש' כיון דרש'
שוק קד מחלקן בלל' גם למשה אחש' ארש'.
לכ' מרש' שר' למרש דכוז רש' ק', ומה ידועהו
משה למרש ששול פלו ספרש' ורש' שש' ולחש'.
כח', ופלו והש' לסקוט מן ידועהו פל רש' ופלו

[שוריה] אמר רבא מי איכא דשרי כי הא מלתא
בגמרא דשביד קלפי . והלכתא כרבא דהא אמסוק
הלכתא עד שיהא ראש ושרה ניכר של כל אחד
ואחד בין בציד בין בגופן . אמר רב ברונא אמר
רב קריי דנים ועוברים אין נקיים אלא מן המומחה
ואקיסמא כשנמוח אבל בשלא נמוח לא בעינן
מומחה דסמכין אסמכין . וכי סמכין אסמכין הני
פלי לשברי דנים אבל בביתים לא סמכין אסמכין
משום האיכא דעובדי דמי ליתנה וחי איתא ב' .
אלו מריפות . ובנמוח נמי דסמכין אמומחה לא
אסוק . אלא במומחה ישראל אכל במומחה נז לא
אוק כשארמר אלו דנים ואלו מריפות לא סמכין
עלה דהא אמרין ב' אלו מריפות אין לוקחים
ביתים מריפות מן הערים :

סרק כל הצ'מים

א אמר רב יוחנן: אמר שמואל: בנצורדי של מלכים שנינו. אמר רבה בר בר חנה: אמר ר' יוחנן: בעשרדין על פתח דרייתא. (ה) ורבנן: אלפסי ור' פסק מלואה ושמואל ור' יוחנן: אלמא למלואה דרבנן קאי ומוסר (שנא) [דאם] אינן אנצורדי של מלכים וקאמס עשרדין על פתח דרייתא אמר רבנן: מוסר

והלכתא כותיה. י"ט שמאלה נ"י. וי"א שמאלה
ישראל ובשילה נ"י ולענין הלכתא אורי ואורי שרי.
כל נותן מעם לעם שהזכר בשמחת הללו פ"י
רבינו יעקב (ס) ולא היישינן לקדח בת יוסא.
יש מפרשים דאפי' קדח בת יוסא בתוי נותן מעם
לעם הוא. כתב הרב אלפסי ול לא קשיא כאן
בפתוחות כאן במתומות. (ס) במתומות אחת בפתוחות
שתיים דאימר מעלמא אתי לה. ויש מפרשים הלוק
הזכרים בפתוחות תמצאת כלכית באחת מהם
והזכר כן במתומות בשתיים שנמצאו בשתי ביצות
והזכר בלן אבל באחת היא מותרת וכלן אסורות.
וזכרי אמרינן לקסן נ"י שתיבא ערבא מלאה ביצות
תמצאת כלכית באחת סוק פתוחות כולם מותרות.
והתי כלכית באחת קאמר. אמר רב פפא הלכתא
עד שהראש ושורה ניכר על כל אחת ואחת פ"י בין
ביצין בין בעופן. מיהבי התיבת דג שישי בה סימן
בין בבבל בין בבסקצתה בין באחת מסאות שבה
מותרת. ומעשה בניי אורי שתיבא גרב מלא
התיבות (צירין) תמצאת כלכית באחת מהם והתידי
שרביץ את כל הערב. תרומא רב פפא בשתתיבות
שמות פשיבא מהו הדימא נחיש ולמא ליכא
ואתריס קרל. והדימא ארבא דרצתא דהמא ליכא
נפק רב ורמא בר רמינא חמא ביה קלפיה (ושרדי)

תודת ודהשלמה

ערכה מכללה ולא המצינו דיוט. ולדברי רש"י וז"ל
והשני כחן בשמחה ט' הוא רק לשמן הא' חזית נוסף.
ולשמן שאר החזית לול דעין דיוט. ק' ראו לשמן
דברי רבנו. אחת מה שמסק אחרי. ושני כלבים
באחת קלחת לול דעתי לשמן. זה ראו לשמן אדברי
רש"י וז' וכתב האדם שם. ופי' ברין וכו' פי' פ' פ' פ'
ולעז' :

סליק פריקאט

[illegible][illegible]

(פו) [א"י]. בפתוחות אחת ט' וי"ט ט' וס"י אחרים
 ט' וס"י כלית ב"י ט' מדברי רבינו
 חששו ולא גרס בדברי רב אלפס וז' אלא כאן
 בפתוחות וכן בפתוחות. ומ"ס אחר בפתוחות אחת
 ט' הוא לפני דברי רב אלפס וז'. והביא מחלוקה דעת
 רש"י וז' בפתוחות אחת ובפתוחות ב"י. ואח"כ
 וי"ט שהוא דעת הרמב"ם וז' וכן הביא הר"ן. ומ"ס
 אחר וס"י אחרים לקמן גי' שביא ערבה מלאה חיות.
 הוא חושב וי"ט שהוא דעת הרמב"ם שביא, ולתקן
 דברי רב אלפס וז' שהחזיק את דגו שביא ערבה
 מלאה חיות מכלה. ולדברי הרמב"ם את דמלוק
 כאן בפתוחות כאן בפתוחות את חיות ודמלוק לקמן
 גי' שביא ערבה ט' דגם הוא משהיה לפני להחזיר
 שאל החיות ובפתוחות חזקים בכל חזק לכל לא
 בפתוחות. והא דערבה מלאה חיות בכל כסא פירוש
 שמתקן כאן בפתוחות כאן בפתוחות. ואח"כ לדברי רש"י
 וז' קשה למה הפחית את אלפס וז' את דגו שביא

הל כתב [בפ"ג מה' עשרים] שפרנץ אדם אדם
לעשות אלא בשבולת אבל שוקע מותר לעשות
מפני שפרנץ אדם הוא בולש חם ואחרים עשו
ל רמות חמה ולבנה אם תחנן בולש אסור
לחיות (רלבא) [וראבא] משום חשדא ודוקא
בידד אבל רבים אפי' תחנן בולש מותר לחיות
דברכים ליכא חשדא אי נמי דפריקס חזא אי נמי
לחלופי עבר דכתיב לא תלמד לעשות אבל אזה
למד לחנן ולחיות:

ר' אבא ר' חייא בר יוסף אפי' ר' חשעיא
תשובה נעבה חשיבו רבן נפילא לחזו
(עמר) [תנמן] חגי אומר אינה נעבה מאי נעבה
פער יכח שמעפדים לפניו בכל יום חזני בבל, חגי
אומר אינה נעבה ו' עבודתה בכך וזו אין עבודתה
בכך. אפי' אבי' נעבה מחבא וקאמר אפי' לא
באני בבבולא חזא בבבול [וכי בא בבבולא] מאי
חזי חתנן ע"ז שיש לה נה או מרחץ נחנן סמנה
שלא בפובה פ' שאין תקשר לע"ז בין בתקשר בין
במעשה אין נאמר שום רב בעולם משום ע"ז אלא
אם כן הוא עצמו ע"ז או תקרבת או משמשין ולפיכך
נחנן סמנה שלא בפובה חגי אומר אינה נעבה שלא
בפובה רבן נפילא בפובה אחרים דמי. רב שמי
בר חייא אפי' נעבה מחבא וקאמר ליה וכל אדם
משתנין בפניה וכי משתנין מאי חזי חתנן רק בפניה

פנים לאזה (ג) אבל פרנץ אדם אדם לחידה אסור
אף על פי שאינו בפרס לחידה או משום דכתיב
לא תעשן (כן) אתי. או מפני שחזא רמות
פלאכי חשדא תגלים לנבאים ברמות אנשים:
ומנחה רמסעמא נפי חגי משמע ולא צריכין
לדעא ולא תעשן אתי (אלא) למא דמליק ארעון
פעיקא (רמסעמא) [רמסע] שוי אפי' לעשות
כפון פי שרי חתניא וכו' (אמר) [אמר אבי']
לא אפיה תורה אלא רמות ארבעה פנים בודי
חדי. אלא פתח פרנץ אדם לחידה לפתרי ומאי
פעמא פקשין לאבי' בלחוד אלא לאו שפע מינה
דאי לאו אבי' פרנץ אדם לחידה חזני פעמא
רמסעמא מפני שחזא ברמות פלאכי חשדא תגלים
לנבאים ברמות אנשים. חזי יודע שכל אלה
שנאמרים לעשותם לא שגא שקעים ולא שגא
בולשים. ומה שנאמר בפסוק שחזנא בולש אסור
לחיות ומותר לחתום בה אנו רגילים לפרש
בצורת (ד) דוקן שמתר לעשותה ולפיכך מותר
לחתום ואסור לחיות משום חשדא מפני שדרכה
לעבורה דתן פגא כלם ועליהם נזרת דוקן
וכי אבל כל שמשים תפסידים לפניו בפרס אסור
לעשות בין שקעים בין בולשים. מידו במדרש
חשכא קא אמרין רמפול נזרת חמה ולבנה אם
חזא שוקע מותר. רק חרב ר' פשה ב"ד מייסון

תורת השלמה

אמר מר אלא כיון דלמסנה תמס דוקא ר' פיש
כדרי לכן מקשה כגון אלא מסנה דמות אדם לשמי
כיון דחזי תמס כדמות מלך וע"ז כל רב סמא כיה
רב יסעף ודריס לא תפסון חזי לומר דמות אדם.
וע"ז מביא רבי ר'י. דהא סוף קסיו דאלא מסנה
דמות אדם לשמי כי כגון מ' למסך נס קדם
פירוש של אבי'. רק סיפק דמסר כגון רלל אחר
פירש שמסין ע"ז אפי' לפסוק כחוק כי כגון מ' מ' למסך
אלא מסנה דמות אדם לשמי. אלא זה כי ידע
כיון דמסין לא תפסון חזי וסיים משמשים כמסמשים לפי
במסר וסיים מלאכים שממס כמסמס אפי' ידע דהא
אסור. ול קסיו חזי אלא לאבי' וכל:

(ו) [א"ה]. ודקן ס' פסחא דריס תמס דמסר כריסא
דחממה טלמ. כחוקן מרס שמוס לפסוק.
דאי מרס שמוס מרס אסור כי טלמ וכן שוק
וכמו שמכיר כרין דמות כס. לכי נקט רביס שרס
ודקן לפי שסא מלוקן מרס שמוס לפסוק שזיס
משמך מרס ודאזיס דק מ"כ פ"כ כדריס דקאמר
כגון. ואי כמסס מרס דקן מי אסור ס'. וכיון דאסור
רבנן תמס דקאז כמין ג"כ מרס שמוס אסור. דאי
אין רגילים לפסד אסור אפי' מרס מרס דקאז. וכן
כסב כרין ח"ל. וכל שלל תמס לפסדא אלא כמסס
שמי תמס שמוס לפסדא אלא כגון אל ס' מ"כ.
ולפי

(ג) [א"ה]. אבל פרנץ אדם או לא תמס וכו' דמס רביס
לפיכך בילא. ומלס מסנן לטמ. דק כמס. ודאי
דריס דמסין מלס תפסון חזי. ח' דמסין רלל תפסון
דמות שמוס תפסון לפי במרס שמיס חזיס ומלאכי
סמס. [ג] דמסין לא תפסון חזי לא תפסון, חזי
וסיים דמות אדם וסמס חזי שמי כמססא מרסא
דמות אדם. וסמס כמס ג"כ רביס ורין שמלאכים
כמססא מרס דמות אדם חזיס. וכל רביס למר. דמות
אדם למסר סיט יודעים גם כלל דקא חזי. דגם
מלס תפסון חזי סיט יודעים זה. כיון דמסין מלס
תפסון חזי שמוס לפסד דמות מלאכים וכיון שמלאכים
מלאכים כמסס. יודעין אז דאסור לפסד דמות אדם
וסכל אסור. והא דמסר לך דמס רלל תפסון חזי
לא תפסון, חזי סיט רק אפי' חזי חזי חזי חזי חזי
אסור מרס אלא דמות ר' פריס כדרי חזי חזי חזי
אלא מסנה דמות אדם פסמי וע"ז סמסין לך דקא
דאסור לחוד אסור מלס תפסון חזי. רבנאן אפי' כמ
כין כמסס אדם לפסדא מלך. וכל שמלאכים מרס
דמות אפי'. מ"כ חזי תמס כמס דהא מרסא
כמסס כמ שמכיר כרין וכלל פירוש דאבי' ומסר
ללא אסור מרס אלא דמות ר' פריס כדרי. סיט אפי' חזי
אף רס שמי קא כין אדם וכן מלך. מ"כ כיון דמסס
סכל אסור סכל. אבל כיון דכל אבי' יודעין רלל

י"ב ב' חטיות מעושרות בורד והדס נעשין תקרובות
ע"ז וקשיא לי והוא תקרובת ע"ז אינה נאמרת אפי'
בשעבודתה לכך אלא אי"כ כעין פנים היא וזכיה
כדמוכה בפרק ר' ישמעאל [ו' ג"א] ובורד והדס מאי
כעין זכיה איכא. ואיכא למימר כגון שלקמן דתי
כעין זכיה. והרב ראב"ד ז"ל פ"י מעושרות בורד
והדס דהקא מבגרי והטיות הוא שמותר ליקח אבל
מפירות שהם לנו ע"ז אמור ליקח מהם. והא דתניא
האומר בית זה לע"ז פ"י הרב ראב"ד בזה הלשון. האומר
בית זה לע"ז פ"י שתעמוד בו ע"ז או שיתא נ"י לע"ז
מותר שאין הקדש לע"ז כלומר ולא מתפר לא לנבזה
ולא להרשות בהוספה לע"ז ומאי דאמרינן נתי דאתמורי
לא מתפר נ"י מיהא איכא פ"י הרב ז"ל נתי דבשביל
האמירה שאמר נעשה המרחץ נ"י לא מתפר מכל
מקום כשהבנים האפרודיסי לשם ונעשה לו נ"י מתפר:

(לא) השתין בפניה (נדרה) [נדרה] חזק בה את
הנזונה הרי זו אינה (אסורה) [בפלה] ואני אומר
אינה נבזה התם לפום שעתא הוא דרתה עלה והדר
מפיים לה הכא כל שעתא. (ה) רבה בר עולא אמר
גובתא מהבא דקאמר ליה אין אומרים נעשה מרחץ
נ"י לאפרודיסי וכי אומרים נעשה מרחץ נ"י לאפרודיסי
מאי הוי והתניא בית זה לע"ז כ"ס זה לע"ז לא אמר
ולא כלום שאין הקדש לע"ז ואני אומר אינה נבזה
נתי דאתמורי לא מתפרא נ"י מיהא איכא. פ"י אם
הי' המרחץ נ"י לע"ז אמר להרצין בו מפני שאמור לישות
ע"ז אבל לעולם המרחץ עצמו מותר בהנאה שאין
כל דבר אמור משום ע"ז לא בהוספה ולא במעשה
אלא אם כן הוא עצמו ע"ז או תקרובות או משמשין
אבל דבר הנעשה לנו ע"ז ואין בו אחד מכל אלה
מותר בהנאה. (ו) והא דאמרינן בפרק קמא [דף

חזרת השלמה

כל זליל אין מעשרות בורד והדס רק בפירות דאמור
לר"י מותר בלוקח מבעל הכיה ולא שקל מבעל. לא
דמי ליקח מפירות פלמו דהס ט"י ע"ז רק דמותר לקטת
מהחיות בגדים וכו' כר"ן שם. ומ"מ מוכח מדעת
הראב"ד ולא פ"ל כדעת דאמרינן דאם מבי טי פט"ס
הי כמו פט"ל במרחק. ואולי הפירות הי' כמו תקרובות
פט"ס ולקמן לה דליה לה ביטול עולתם כר"ל פ"י
האנויא אבל מ"מ ליתא אין שום דבר בין מתקני פט"ס
או טי פט"ס. ומ"מ אבל דבר הנעשה לטי ט"י איש חוש
לחלק בין טי למתקני רק כמנו דמתקנים כיון שיש
פט"ס אחת נאסרה אבל בטי איש נאסר אם לא מן
פלזו לטי:

(ו) [א"ה]. והא דאמרינן בפ"ק חטיות מעשרות ט"י והס
ראב"ד פ"י ט"י ז"ל דרביס פירש הא דאמרינן
בפ"ק חטיות מעשרות בורד והדס דאסורות לקטת מאות
חטיות משום דקא מחגי מריה האדם והסר כדאיתא
שם בגמ'. הוא משום דמיירי בורד והדס של תקרובות
פט"ס. וקצאי ליה לרביס אף נעשה אורד והסר
תקרובת פט"ס הא בפ"ק עבודה כעין פט"ס דהיל
זכיה? ומיין דאם לקמן לך הי' עין זכיה.
והראב"ד פ"י הא דחטיות מעשרות בורד והדס שאסור
לקטת חק משום כריח. הוא מיירי בורד והדס שאינה
של תקרובות פט"ס. אלא הוא רק טי פט"ס כעשאו
דגמ' דמתקני חטיות המעשרות שמתקני חטיות לטי
בשלמא דלא ידבר כיון תקרובת פט"ס. ואיסור האחת
כריח הוא. משום דהא דאמרינן שם דכחית חטיות
המעשרות בפירות דמותר לקטת חק הוא דוקא
בגדים ושאר דברים הוא דמותר לקטת מהחיות. אבל
הפירות פלמו שגללא לטי פט"ס אסור גם במעשרות
בפירות. ומסרה בורד והדס כיון דמתקני מריה האדם
ואורד פלמן שגללא לטי. הי' כמו שלוקח הפירות
פלמן ואסור:

לכ"י מקם רביס טרם דרקן דמותר לעשותה וכו' שובין
אחת. וכן הכי' ל' זה בשלמי הבגדים בשם כה"ג
בטרות דרקן ובר"ן כלל מהחלה כל שאר טרות שמומר
לעשותן ואח"כ כתב ז"ל שלא תשאו לתפול ט' כמו
שהבאתי. ולריח הכל הי' אלא שרביס מקם לשון קצרה
ואכ"ן מקם לשון מפורט יותר:

(ה) רבה בר שולא אמר גטבתא מהבא ט"י. ואכ"ר
ראב"ד פ"י ט"י דברי רביס ליתין ביאור.
שהביא חתלה דעמו ואח"כ פ"י הראב"ד ובמאי מחולקין?
וע"כ ז"ל דמהחלה פ"י כדעת ר"י דאפרודיסי לא הי'
במרחץ רק כמון לה כמו הא דתקן פ"י שם לה גינה ה'
מרחץ הי"ט כמון לה. דהי' שם פ"י בתוכה אפסי'
שאינו טי ובאמירה אין הקדש לפט"ס מ"מ כל זמן
שע"ז בתוכה אסור לטות מחנה דהא חק ג' בחי'ס
הס ט' הכינס לתוכה פ"י ואולי'א כרי' זה מותר אבל
כל זמן שע"ז בתוכה אסור לק' פ"י ר"י שע"ז שומד
במח' והמרחץ שומד כמון לו לכ"י איש נאסר משום
טי דטי פ"י ג"כ אסורה כמו מתקני פט"ס ותקרובתה
רק דתקרובות אסור מיד שנעשה כעין עבודה פט"ס
ומתקני אסור מיד שנעשה מתקני לע"ז אבל טי איש
אסור רק כשהיה ע"ז לטי. אבל באמירה לא נאסר
אפי' אם עשה מתקני לטי טי אם לא הי' על ע"ז לטי
שאל אסור כמו מתקני וכן שהמרחץ שומד חוש לה
לא נאסר לא באמירה ולא במעשה דאין הקדש לע"ז
וממאי דהי' דלא נאסר המרחץ משום טי כיון ששומד
חוש לה מ"מ אם המרחץ טי אסור לישות פ"י. אבל
הראב"ד לית ליה חולקא על ר"י ושוק דע"ז שומד במרחץ
רק מהחלה סד"א דנאסרה משום אמירה ולהכי פריך
דאין הקדש לע"ז וממאי דהי' דמשום אמירה לא נאסרה
מ"מ כשהבנים אח האפרודיסי לשם נאסרה עד שיוליאו.
וכ"כ הרי"ט"א. ומ"מ פ"י הראב"ד גבי חטיות מעשרות

על נב דאין אדם אומר דבר שאינו שלו אמרה ואשמעינן דע"ז של ישראל היא ואין לה בפלה עולמית. מנא לן דאמורה אסור ר' אלעזר בתחלה של ארץ ישראל דאמר רחמנא ואשריתם תשרפון באש מכרי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אומר דבר שאינו שלו מ' ואף על נב דעברי בהו מעשה ואמרינן לקמן עשה בה כעשה אמרה דג' מילי בדבר של יחיד אבל דבר של [רבים] אין נאסרים אפילו במעשה כדאמר ר' יוחנן לקמן מיס של רבים אין נאסרים ופי' אפילו במעשה. וי"מ אותה שלא במעשה והיא טפה אצורף לאשמעינן דסר"א כיון דרבים הוא וזאת ליה חלקא בגוה לתמרא אפילו בלא מעשה קמ"ל אבל לעולם במעשה מתמר אפילו בדבר של רבים דכ"י נמי מסתבר מכלים שהניח אחו שהי' של רבים ולא דכרי דרב רב"ד ול שכתב רבין דאקרישוי הוי ליה כחיד. והא דאמרינן כמא מכרי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אומר דבר שאינו שלו ברין הוא דהוי ליה למיסר ואי משום דעבר בהו [משום] [מעשה] [מעשה] [מסום] (ר' בפולטא לא מיירי ואי משום הנך דמעיקרא בבפולה בעלמא פני ליה. אלא מופלה ישראל לעגל גלי אדעתיה שחזו לאלות הרבה וניהא להם בע"ז וכי אתו גוים שליחותיהו דידעו קא עברו דהוי ע"ז של ישראל. הבא נמי ישראל שוקא לבנה גלי אדעתיה דניהא ליה בע"ז וכי אתא גוי מפניד שליחתא דירשאל קא

ד' מתני' הגוים העובדים את החרים וכו'. גמרא (י) ר' יוסי חיינו תנא קמא אסור ריש לקיש צפוי הו' כתר איכא בינייהו תנא קמא סבר צפוי הו' אינו כתר ומתיר ור' יוסי הגלילי סבר צפוי הו' כתר. רב ששת אסור רבולי עלמא צפוי הו' אינו כתר וחכא בארץ שנפשו ולבסוף עברו קא מפלגי ת"ק סבר ארץ שנפשו ולבסוף עברו מותרין הגדולים תבאים לאחר שנעברו ור' יוסי הגלילי סבר ארץ שנפשו ולבסוף עברו אסורין הנחלין אבל עקרו מותר אפי' לר' יוסי והלכתא כרבנן שאפילו חתופות מותר (אפילו לר' יוסי) בארץ שנפשו ולבסוף עברו וכל שכן העיקר ואינו אסור אלא (בשנפשו) [בשנפשו] מתחלה לכך. ופ"ש (כשנפשו) [כשנפשו] נרעין קאמר דאי לא חכי וזי ליה תלוש ולבסוף תברו ואמרינן לקמן המשתתחה לבית אסור תלוש ולבסוף תברו בתלוש דמי. ואיכא למיסר ולא דמי ארץ לבית רבית אין לו שריש והרי הוא כארץ הפזונה על גבי קרקע אבל ארץ לא. והעיקר ע"ז צריך לשרש אחריה. ואמר אבני הו' שגדלדלו בני ר' חייא ור' יוחנן הו' אסור אסורות מפני שהם תלושות והו' אסור מותרות מפני שאין בהם תפישת ידי אדם. והלכתא כמאן דאמר דהוי ליה ספקא דאורייתא ולדמוסא. (ח) אמר רב יודנה אסור רב ישראל שוקא לבנה להשתתחות לה ובא גוי והשתתחה לה אסורה. פי' אשמעינן דאף

תורת ההשלמה

(ח) אמר ר' אחד רב יצחק שוקא לבנה ס' ואצ"ר דפנד בהו מעשה ס' הי' מילי בדבר של יחיד ס' כדאמר ר' לקמן ס' וי"מ אחיה של במעשה ס' בפלגתא לא מיירי ס' רבין דאקדש הו' כחיד ס'. גם המזבח הקדש כן הוא אחרים דאס פשה בה מעשה אסור ומתחת קושיא זאת הו'א רין חדש דאס מאסרה של מדעת בעלים פ"י מעשה יס לה ביטול אף בע"ז של ישראל ור"ן בפ' ר' יצחקאל חלק עליו ורביס מתקן קשיטו דבעל רביס אין נאסרים כמו שאלמר ר'י משום רש"י והו' מדעת הלבט דבעל רביס אין נאסרים בשום אופן אפי' מלשון וס"מ ס"ל דהו' דאמר ר'י משום רש"י דמיס של רביס אין נאסרין הוא משום דאין אדם אומר דבר שאינו שלו ואשמעינן רבותא דאף שהיא של רביס ואינה ביה חלק אפי' אין נאסרין ול"ד לאות ליה שותפות בגיט דאחרים בחולין ד' מ'. שאסר דס' יס לו חלק משום אכל של רביס איס נאסר דאיס של מקרי חסו דמסא הו"ד בי"ד ס' קל"ט כנא"כ בתרמא בתרא. וזה נראה דעת המדעיס והסור וס"מ שהעמידו דין דכל רביס אין נאסרים בחלשין יע"ש ובפ"י וביאר הגר"א שם ס"ק ב' ולפ"י מתוקן קשיטו המזבח דפלגתא לא מיירי דבחולין שם סוכר ר"ז ור"מ דאיס אסור דבר שאינו שלו אף במעשה וכן סבר רב. ובראב"ד נ"ל חיל (לשעשה)

(י) ר' יוסי היט מ"ק ס' והלכתא כרבנן שאפילו החתופות מותר בארץ שנפשו ס' מ"ל. ומינות אפי' לר' מתקן. והענין שם וכל מ"ס בשורה הקדומה. אחס נוק דבר רביס ל"ס שפי' ולרבנן האספות מותר וזה שאלמר שחולל כדף מ"מ המשתתחה לארץ תוספתא אסורה הוא כר' יוסי בר יודנה כמו שאלמר שם מתחלה בגמ'. והא רב אפי' מוקי אח"כ דשחולל גם כרבנן דאין אשמו ולבסוף עברו מותר אכל תוספתא אסור ואי דקדמי גרש ופסלי לאשמעינן דאצ"ר דעבר לה מעשה בעושה אין פיקר האין נאסר. וכן שם המדעיס גפ"מ מצי'. [א"ה. וכן פי' הר"ן] וכן כתב הסור ובי' ס' קסו. ואולי דעמי מסר שאלמר בגמ' דבר ר"א נלשן מתקן אפי' מותר דכרי ר' אלמר פיקר. [א"ה. דעת רביס הוא דעת רש"י וז' שפי' כן] ומ"ס על דבר רש"י שפי' דדוקא נפס גרעין ורביס חלק בן בית לארץ כ"כ נמי בחסו' שם מ"ה פ"ד ר"ס יב"א. ועי' ב"י שריש דעת רש"י. ומ"ס גבי אבני סר גדלדלו והלכתא כמאן דאסר משום דלא חסימי' אס' גבי ר"ח דהלכתא סתיהי עד ר"י אס' אכרי או מסירין י"ל ספקא דאורייתא וז"ל בראב"ד ור"ן והגר"א י"ל כהמדעיס גפ"מ שם. והסור ס' קמ"ה שפסק (הקל ועי' ע"ז שם ס"ק ח' שמישע דבר המדעיס:

מכתת שעוריה. אבל דנו כיון דהיא ליה תקנה
בביטול לא מכתת שעוריה ואפי' קדם ביטול אם
נפול יצא ואי(מא) משום הנאה מצוה לא ליתנות
נתנו ופירו' לכתחלה לא יפול (י) וכי תימא ותיכי
משכחת לה לולב דנוי והא מדאגבחה ישראל וזה
בית דתי ליה ע"ז של ישראל איכא למימר כגון
דלא תביתו לכות בו אלא לצאת בו אי נמי כגון
שנתן לו תני ע"ס לחזיר דע"ז דנוי הוא ופירו'
לכס קרינא בו דמנהג על מנת לחזיר שמה מנהג
אי נמי ביום שני. והרב ראב"ד דל פי' שאותו הלולב
הוא מתשמישי ע"ז ביד נוי ואע"ג דכה ישראל בלולב
כיון דעיקר ע"ז ביד נוי הוא אית ליה תקנה בבטול
כדאמרינן במל ע"ז במל משמשיה אי נמי כגון דקל
שיש תחתיו ע"ז דאמרינן לקמן חעמיד ע"ז וסלקה
הרי זו מותרת ודכותיה אמרינן בפרק מצות הליצה
[ד' ק"ג] בטול של עבודה זרה לא תהליץ והא הלצה
הליצה כשרה פי' משום דהיא ליה תקנה בביטול.
של תקרבות עכ"ל אין לה במלה עולמית. וכי
תימא והא ליתא כעין פנים משכחת לה כגון
שקצעה מתחלה לכך דתי כעין זביחה כדאמרינן
בפ' ר' ישמעאל כגון שבזון מתחלה לכך. כי
אתא רב דימי אמר אשירה שבמלה קא מבעיא
ליה יש ידתי אצל מצות או לא. בפרק לולב
הגזול משמע דריתו מעיקרא פשיטא דחזיר ונראה
ונראה ונראה ספק. המשתתחה למי חספל אמרינן
דלמא קא סניד ולא לבחנה דידה:

עבד דתי ליה ע"ז של ישראל ואין לה במלה
עולמית. בעי חזק' ישראל שוקף ביצה להשתתחה
לה ולא השתתחה לה ובא נוי והשתתחה לה מהו
לבנה הוא דמכרא וקפא אבל ביצה דלא מנכרא
וקפא לא או דלמא לא שגא תיקי:

(פ) בעי ריש לקיש המשתתחה לחקל לולבו מהו
למצוה באילן שנפשו מתחלה לכך לא
תבעי לך דאפי' לחדוש נמי אמר כי תבעי לך
באילן שנפשו ולכסוף עבדו ואליבא דר' יוסי ב"ד
יתודה לא תבעי לך דאמר אילן שנפשו ולכסוף
עבדו אמר אף לחדוש כי תבעי לך אליבא דרבנן
סאי לענין מצוה מי מאיס לנבזה או לא. פי'
ולכתחלה קא מבעיא ליה דבריעבר פשיטא לן
דיצא דהא בע"ז נפשו שחיה דנוי אמיל קדם
ביטול שאמרה בהנאה אמרינן במס' סוכה נפל
יצא דמצוה לא ליתנות נתנו כל שכן הוא שפותר
לחדוש שאם נפל יצא אלא כי קא מבעיא לן
לכתחלה דאמרינן ותם לכתחלה לא יפול בע"ז דנוי
חתם הוא דמתברר לחדוש הוא דאמרינן שלכתחלה
לא יפול אבל חכא דשרי לחדוש אפי' לכתחלה
יפול ואפי' בע"ז של ישראל או דלמא מיהא לכתחלה
לא יפול דלענין מצוה מאיס כלבבו. והא דתנן
בפרק לולב תגזול [דף כ"ט ב'] של אשירה ושל
עיר ונדרת פסול מוקמינן לה בגמ' באשירה דמשה.
ופירש בע"ז של ישראל דכיון דאין לה ביטול כתותי

תורת והשלמה

ונגראל ונדחה הי סניקא פי' חוס' סוכה ל"ג ר"ס
מקס וברין פ' לולב הגזול ובסוף לוח ס' תמ"ז
ג' ילוד גר"ל ס' ו"ט. והביא רביס הא דמסתחוס
לפסל ששמיס דר"ף:
(י) [א"ה]. וכת' וסכי משכחת לולב של פ"ז דנוי והא
מדאגבחה ישראל וזה בו וסל פ"ז של
ישראל סי' משמע מדברי רביס דלף בע"ז ש"ס לה
בגלים מחין דלגבחה ישראל וזה. דל"ל לא מקס
מיד. וס' לפין אחי' מוח ס' כ'. כיון דש' לו בגלים
אח"כ וזה כס' ישראל כגבסו הא לוא הסקר הוא.
והס' כח' פ"ז ד' מ"ב אח"כ ש' רכא לשלם כי שחס
ישראל מני בגלים אלא גורס דלמא תגבה לה וסדר מכלל
לה וס' ליה פ"ז ביד ישראל וכל פ"ז ביד ישראל חס'
בגלים לשלם. סה סחסס אין ר"ף. ודכא קאחד ש'
דלף חס' ביטול ישראל בע"ז של נוי דלמא תגבה לה
וסדר מכלל לה. ולכא למיחר דגורין דלמא תגבה סי'
דמס' כגבסה כגון בע"ז של הסקר. וס' משמע משירי'
ז' ד' דלמא תגבה וקי' לה כגבסה וכל דבר הסקר
כגון מליח מקס' כגבסה משמע להדיא דרשע רפ"י
ז' ד' בע"ז של נוי ש"ס לה בגלים לוא כל כמייס
דישראל חס' תגבה לה ש"ס כגבסה וס' כוס פ"ז
של

לעיסה וס'ל כפ"ח מה' סוכה דמסר דברי ר"י כס'
רס"י כפססיה דמיס של רביס חס'ר' אילול כחלוסין
מס'ס מתרן קסיה דמכין דגני' אח' ס' כס' יחד
כיון דלקידש. אבל כשסר' לא וס'י להכין סכרת
כרלכ"ד וסא לקדש קדם סהיח סל וכמל' סל כיד
ד' יחד מי:

(פ) בעי ר"ל כמסתחה דלקל סי' פי' למתלה קא
מכני סי' ק פ' כרלכ"ד כס' סכיל' סר'ן
פ' כל סלמס' אכל דמכין כס' דכיסבר מני כני
ורל' ליה סא סל דכס' וכ"כ כרסכ"ל וס'ס' וס' מ"ס
רביס כס' כרלכ"ד דכני' וס'ס'סיה סס'ק' סס'ס'
ביד נוי וכיון ש'ק לא קיימא לעריס כס' סר'ן דאין
וס' כדור דלמא כי אחיק סס'ס' סכיל' פ"ז כס'
מס'סיה חוק' כס'ס'ס'ס'ס' כרסו'ס' אכל מס'ס'ס' סוכה
כס' ישראל אס'ר' ס'ין להס' ביטול אפי' סכס' סוכה
פ"ז. וסוק סר'ן כס' רביס ס'ס'ל ס' ביד ישראל
וכי'ס' ס'י אירי' דלף כניס' לכס', וסר'ן לא ס'י וס'ירי'
כמס'ס' פ"ס להס'ר וס'ס'ס' מדברי סר'ן וכיון דלמיק
כמס'ס' פ"ס להס'ר סס'ס' סוכה סל סכ"ל של ישראל.
פי' חוס' סוכה ל"ב כ' ר"ס כלס'ס' וס' וס'ס' כס'ס'
דיס' דכס'ס' סס'ס' לה דרית' מס'קרת ס'י דיס'

לע"ז וחדש נוטל מה שחדש העמיד עליה ע"ז וסלקה דרי זו מותרת. שלשה אילנות הם אילן שנפשו מתחלה לכך הרי זה אסור נרע ופסול לע"ז והחליף נוטל מה שהחליף העמיד תחתיו ע"ז ונפלה דרי זה מותר. מה שלש אילנות ושלש האבנים מתפרשים על הדרך שגרשתי בשלש בתים. גמרא אמר רב המשתתף לבית אסרה קסבר תלוש ולכסוף חברו כתלוש דמי והאנן [בנה] תגן בנה אע"פ שלא השתתף [השתתף] אעפ"י שלא בנה. שלשה אבנים הם אסור ר' אמי והוא שסייד וכיד בנפשה של אבן [וכי לא סייד בנפשה של אבן] לא

מתני' שלש בתים הם בית שבנאו מתחלה לע"ז הרי זה אסור. פי' לע"ז שיהא הוא עצמו ע"ז והא' מסיקנו לעיל אין הקדש לע"ז. הרי זו אסורה חצב היא של ישראל אין לה במלה עולמית חצב היא של גוי אסורה עד שיבמלנה. סייד וכייד לע"ז וחדש נוטל מה שחדש והשאר מותר מיהו בעוד שדכיד בו אסור כל הבית. הכנים לתוכו ע"ז והציגה דרי זו מותרת בלא ביטול שאם הכנים לתוכו ע"ז משום קביעות הוי ליה משכשי ע"ז ואין תקנה לבית אלא בביטול. שלשה אבנים [הם] אבן שנחצבה מתחלה לכך הרי זו אסורה סיידה וכיידה

תורת ההש"מ

ושאינו חייב באתרונו פסול דלא קריק ביה גונב מניה הא"ס. ופי' דש"י דעשאל דר"ש הוא משום דדבר גורם למחן כמחן דמי ולכן כשהוא חייב באתרונו גורם הוא להגבט לשלם מחון וזו כמחון ולכן קרינא ביה מניה הא"ס פ"ב וקשה לכאורה כיון דעשאל דר"ש הוא משום דדבר גורם להגבט לשלם מחון הי' כמחון. ופליג משום ק' בקדשים קף דדבר ילאו מרשות הכפלים לרשות הקדש מ"מ קרינא ביה גונב מניה הא"ס משום דחייב באתרונו. אי"ל אמאי לא פליג נס ארשא דכרייתא ארץ גונב אחר הגבט דהכי שם ברשא דחייב משלם ג"כ תשלומי דריה משום דלא קרינא ב"י גונב מניה הא"ס. לפיכך ר"ש ג"כ פלה משום גורם למחון. דהא איז גריבה לגבי הגבט קף דלא הי' עלו מ"מ גורם למחון הי' לגביה דהא לכשימלא שגבטה יסרך לשלם עבודה קף דלח"כ ענכס מחון. דכיון דדבר גבטה שומם באתרונו וחייב בכל ארעון. ואם לא גבטה גבט הי' מחזירם לבעלים הראשונים. ועתה כשגבטה מחון גבט גורם הוא לשלם עבודה מחון. וה"ל גורם למחון לגבי גבט הראשון ולר"ש קריק ב"י גונב מניה הא"ס עבוד זה. ואמאי לא פליג ר"ש פלה. למד דגם כזה חייב דריה. דהמשאל דגמ' משמע דלא פליג ר"ש רק ארשא. אלא כפ"כ דלא אמריק גורם למחון כמחון דמי אלא היכא דאין לו בעלים אחרים חוץ מה שזה לו גורם למחון. ואז אמריק כיון דלמ"ע לא נפקא שום מחון מיניה ולגבי זה גורם הוא למחון הי' כמחון והוא הי' בעלים לדבר זה. משא"כ היכא דאין ליה בעלים גמורים. ולהכי גבי הקדש קף דכיון דסקדשו הכפלים ילאו מרשותו מ"מ כיון דשאר שור לגביה מה שהוא גורם להם למחון הי' כמחון. משא"כ לגבי גונב אחר הגבט קף דגורם למחון לגבי גבט הראשון מ"מ כיון דאין ליה בעלים גמורים לא אמריק לגבי הגבט גורם למחון כמחון דמי. וכן בדק פ"א פ"ב דפרק שם שור הספיל איסורי הגזה יניחו ולאו דמרה קטנה ואמאי מחייב דריה פליג ויחזיק דבא הכא במאי עסקין כ"י וסבר לה כר"ש דאמר דבר גורם למחון כמחון דמי. שם ג"כ כיון שגמור דיע לסקילה ה"ל א"ס

וכבר

אל ישראל. אחסס כלשון רכינו מלינו בראש פ"ג דריה ד' כ"ח. וכתום סוכה ד' ל"א ו"ה באסרה כ' וברין ועי' כ"י סי' תקצ"ז בל"ח. אבל כבר פירש הכ"ח דכריסס דכונסם כיון דדכא סחמא קאמר דכשן פט"ס ילא ומשמע אפי' אין לו בעלים לכן מקדש הכוס' דלא ילא כזה אי"ל לא מחזיק לכות בו. וכ"ה דברי הרא"ש והר"ן ושאר ראשונים. והכ"ח כהב דהא מלמא איט אלא בשל הסקד אבל לא בלית ליה בעלים. ובדברי רכינו אי אפשר לפרש כדברי הכ"ח דהא מקשה ויכ"י משכחה לולב של פ"ז דגוי. משמע דלא משכחה כלל כיון דמאי אגבה וזה כ"י. והא ליתא אלא אם ימחא דגם כ"י לו בעלים וזה דל"ל לא מקדש חדי. והא מלמא עשאל כפי. אמאי זכא בשל פט"ס. אי"ל מלמא כק"י על הרא"ש למס' ר"ש שהקשה ק' אמ"ס הרא"ש שם. וא"ה פ"ז אל פט"ס נמי מצי אגבחה נעשים פ"ז אל ישראל. סי' הקדש בחול נעשים אל ישראל דהא בעלים לא נעלאו נחמה. והכ"ח בנ"א סי' הקדש פ"ה' כהב עשאל דהא מלמא כיון דישראל חייב באתרונו מקרי של כש שמיט גבי מחן ואיט מוכן מלי ראי' מייח מחון דכפי' הכ"ס לא ימלא יסירה. והכי אמריק בפסחים ד' סי' יטל יסמן ויקבל פקדונם מן הפט"ס פ"ל לא ימלא ומשרש שם בגמ' דהאי לא ימלא אינעריך למ"ד דבר גורם למחון לא כמחון דמי בכל דוכתי כהב רתמא הכא לא ימלא לחייבו אם הוא באתרונו וגורם למחון. הרי דבתמן שאני משום קדש יסירה ? אבל בשאר דוכתי לא מליט גורם למחון שיהא כמחון אלא בדבר דלית ליה בעלים אחרים גמורים. אבל בדבר שיש לו בעלים גמורים ואלא חזירו סי' גורם למחון איך ימלא דחזירו י"י בעלים פליג משום אחריותו והרי דבר זה איט של הסקד ויש לו בעלים ודאי' לזה דמנה כ"ק ד' פ"ז אמריק שם. הרי דסבר ר"ש מה לי מכר להדיק מה לי מכר לשמים אישכא חכמי ליה סי' ויחזיק דר"ש אמלמא אחריותא קאי והכי קמיין ארץ גונב אחר הגבט משלם דריה וכן גונב קדשים מניה בעלים פסול מ"מ וגונב מניה הא"ס ולא מניה הקדש ר"ש ואמר קדשים שריק באתרונו חייב מ"מ קרינא ב"י גונב מניה הא"ס

מרכיב ומברך מנין תלמוד לומר אשר נפע. ופירשין
ואז מרכיב וזכי דמי אילסא ילדה בוקנה והא
אמר רב חסדא ילדה שסבבה בוקנה בפלה אלא
ילדה בילדה תפוק ליה דבעי (מגד) [מגד] משום
ילדה ראשונה ואמאי לא שני ליה לעולם ילדה
בילדה וכגון דאית ליה תרתני שני לקמייתא ולפוק
שתא לא בעי למגד משום קמייתא ובעי למגד
משום בתרייתא אלא לאו שמע מינה כרין ילדה
קמייתא אית לה ולפוק שתא משתיא בתרי
בתרייתא נמי דקמייתא:

בתנאי נפל סמנה עציס אמורים בתנאה תפיק
בהם את התנאי חדש יתכן יתן יתן.
לית הלכא הכי אלא בין חדש בין יתן יתן דה
זה גרס מותר ואם אפה בו את תפת ולא צננו
תפת אמרת ואפילו למאן דאמר זה זה גרס מותר
דש שבה עציס בפת. (י) נתעבת באחרת כלם
אמרות בתנאה ולא נרשין אמרות באחרת שאם
נתערבו אמרות באחרת מותרות ברנאה דפסק
מפיקא הוא ומותר דנרשין במס' ובהם פרק כל
חובתם שנתערבו [דף ע"ד] אמר רב יוחנן [אמר
רב] מבטל של ע"ז שנתערבה במאה פבקות ופירש
ששים במקום אחד וארבעים במקום אחד ופירש
אחת מארבעים אינן אמרות אחת מששים אמרות.
מאי שנא אחת מארבעים ולא ראוברין אמר
ברבא איתא אחת מששים נמי אמר ברבא איתא.

רא אלא כי אתמר ד' אמי לענין במילת) אתמר
ג' דסייד וכיד בנפשה של אבן כי נוטל מה
חדש שפיר דמי. שלש אשרות הם אמרי רבי
ר' ינאי והוא שהברך והרכיב בנפשה של אילן הוא
אבן גרע ופסלו תנן אלא כי אתמר ד' ינאי
לענין בפולה אתמר דאע"ז הברך והרכיב בנפשו
של אילן כי נוטל מה שהחליף שפיר דמי מה
הדימא דהי כאלן שנפשו מתחלה לכך ולתור כולה
קמ"ל. אתמר איתא היא אשרת מהם כל שבוסרין
שומרים אותה ואין פועמין מפרדותיה. שמואל אמר
בגן דאמרי הני אמרי לחו לשברא (וכי נצרכי ליה)
[דכי נצרכי] ושתו לחו ביחס אידם. אמר אמימר
אמר לי מבי דפוסבריתא הלכתא כשמואל:

(יא) **בתנאי** לא ישב בצלה. אמרין בנפרא
אפילו בצל צלה ואם ישב מותר
אמרין בגמ' אפילו בצל קומתה. לא יעבוד
תחתיה ואם עבר סמא. תניא נופעין יתור של ערלה
ואין נופעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי.
ואמר רב יוחנן אמר רב מודה ר' יוסי (יב) שאם
נפע והברך והרכיב שמואל. פ"י אם נפע לאחר
שלש שנים ואם הרכיב ילדה בוקנה מותר לאלתר
כראוברין במופה ילדה בוקנה בפלה [דף ס"ג] ואם
הרכיב ילדה בילדה בת שתי שנים מותרת לאחר
שנה דברר קמייתא אולין וזכי משמע בפרק משוח
מלחם דנרשין ותם אשר נפע אין לי אלא נופע

תורת השלמה

דגם כל מה שיש וזכי סוד ואם יכח סוד אפי'
כל קומתה. כמ"ס בגמ'. ות"ס לא יעברו תחתיה ואם
עבר סמא הוא מחסיה משם והעצבים לא יכיר ואם
עבר סמא משם האמריק ואפי' כריכ' וס"ל והקדמות
פ"ו סמא כאלן ואם פסקין כמ"ס תמ"ס משחק
מחשש וכן סריף כסב נמי ואם עבר סמא משם
זהו כי מדרבנן כדמותה מסרי' ומחלקין בין גולה
הינים והעשר' וקדח' האמיתא בעלמא:

(יב) שאם נפע והברך והרכיב שמואל פ"י אם נפע
מותר לאחר שלש שנים ואם הרכיב ילדה בוקנה
מותר לאלתר. ר"ל מה שאמר אם נפע שמואל הוא לאחר
שלש שנים. ולמד' למחש' ג' שנים פרט' מעשיהם
בגרעין אף ודמא שמואל לסמא מחש' משום וז"ל גרס
אבל שנים מרד' למחש' ג' פרט'. אבל סמא' של
הרכבה הוא לאלתר משום דפסלה בוקנה ואפי' ילדה
בילדה בעלה מעשיה לפי הכרעה בגן שארבי' ילדה
בת שנה בילדה בת שני שנים והלכ' מהא דשמואל
מביא גם הסוד' במס' מחש' דף ס"ו ב' רש' ולאמר
הוא כפי' קמא שפי' רש' דף ס"ו:

(יג) נתערבה באחרת ס' וז"ל אחרת מאחרת וס"ס
היא ומוסר דגרסין ס' רש' ביא'
רש' מהא דרב דהלא כשמואל וזכי סרי' וקדח' ק. וזי'
גרס'

וכבר יא' מוקדם בעלים. וכן הוא בפ' כל ששה לגבי
אכל חתן של הקדש במוסר ס' שם נמי ל"ל בעלים
אחרים זה כבוד לסג"ד. וכנדרן דירן לחתן הסוכרים
דמאי גבהיהו של ישראל אף ב"ס לו בעלים ס' רש' י'
לקיים דמה ה"ל עבדיה הכי' בידר ס' קמ"ז דלא
בטיק עיקר ישראל עמי' אלא כל עסקא שמו עלי' ו'
לא מאי ביטול. וכדעס' זו מוכח לכאשר בגמ' פ"י מרד'
דקאמר רבא לטון זה וס"ל פ"י ביד ישראל ס' ולא
קאמר וס"ל פ"י של ישראל מחש' דלא כמין רק
דמי' ביד ישראל ולא שפי' של ישראל אלא דם לפיין
מין לו זה. דהא בין לרי' יתעמאל דנפיק ליה דע"ז
של ישראל אין לה ביטול ושמן גביה מדמית וס'
בסמא. ובין לרש' דנפיק ליה מדמית לא פסק' לך
אשר נ' מחש' דהוא של. דהא גבי וס' בסמא כמי'
ברשא אחר האם אפי' ישב. ואם פשה כרי הוא של
והם לא פסק' מחש' נמי דמי' של וזמן לו לאחר דהם
רק קרא שמו עלי' לא יכח ביטול ורש':

(יד) לא יכח בילדה אחרת בגמ' אפי' כל מה.
ר"ל משום דהריף' השמים כל הא' שקלא
ומריה בגמ' והעצבים כפי' מה' פ"י מחר כל ילדה
ומחב סרי' וכן ביא' בגמ' דהריף' והעצבים והאדם
ס' לס' גרסא אחרת בגמ' לכי' כסב רש' לאשמועין

פבקות תגלה אחת מהם לים המלח וחתרו כלן דאמרינן (מאי) האי דנפל דאיסורא הוא . ואסיקנא רב דאמר כר' אליעזר ואליבא דר' אליעזר נמי פליג ר' אלעזר בן פדת (אליבא) [עליה] דרב וחסד לא חתיד ר' אליעזר אלא שנים כדאיתא דהם (ד) ר' אליעזר ואמר יולך תגעה לים המלח . פי' תגעה הפת שנתערבה באחרות אבל אותה הפת אסורה ולא פני לא לבגד שארנו בברכר ולא הפת ולא התגור בהולכת עצים לים המלח כדברי דרב בעל הפסוק דל רכין שגמור הפת והתגור באיסור לא דאמרינן יולך תגעה לים המלח . והאי דרב נבינת בית אוניקא לר' מאיר ושאר נבינות לדבנא אם חיו מעמידין אותה בקיבת עגלי ע"ז דאמרינן מפני מה לא אסרה בהגעה ולא פני בפרדיו וכן כבשים שנתן לתוכן יין וחומץ שאסורים בהגעה לחזקה הולכת כותיה ור' יוחנן נמי [לא] פליג עליה אלא משום דלא ידע פסח [ולא] פני בפרדיו . וכן רש שבה עצים בפת ושבה כרכר בבגד ידע פסח ולא פני בפרדיו וכן כל דבר שיש בו פסח האסור לא פני בפרדיו (ומדריים) [ומדריים] לדבנא שסותר בהגעה משום דלעבורא וחסא עבדי דאי לסתוקי מעטא אסור בהגעה ולא פני בפרדיו . וכן אני ואמר בין כהם י"ג דקיי"ל כרשב"ג [דאמר]

אלא ויטא פשו ארבעים כלם למקום אחד אין אוסרים פשו ששים למקום אחד אוסרים כי אסריהם קמיה דשמואל אמר לי הנה לע"ז דאפי' פסק פסיקא אסור עד סוף העולם . מיהיבי פסק עבודה זרה אסור ופסק פסיקא מותר כיצד כוס של ע"ז שנפל באוצר מלא כוסות כלם אסורות פשו אחד לדבוא ומרבוה לדבוא מותר תנאי הוא תנאי ר' יהודה ואמר רמזי בארן אוסרים בכל שכן כיצד נפל אחד מהם לדבוא ומרבוה לדבוא אסור ר' [שמעון בן] יוחנן יודעה ואמר משום ר' שמעון לדבוא אסור מרבוה לשלשה ומשלשה למקום אחד מותר ואסיקנא דהם דר' שמעון [מתיר] אפי' בע"ז בפסק פסיקא ושמואל סבר לה כותיה בתרא ופליג עליה בתרא דאמרינן נמי דהם מרבוה לשלשה מותר מאי שנא שלשה דאיכא רובא תרי נמי איכא רובא מאי שלשה נמי תרי והוא . וכן דפליגי רב ושמואל בתא מלתא וקיימא לן הלכתא כרב באסורי ותנאי נמי כותיה אלמא הלכתא כרב ואע"ז דפליגי ר' יהודה ור' שמעון בתא מלתא וקיימא לן ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה הבא לית הלכתא כותיה תדא דר' יהודה אפילו בשאר איפורין אסור ועוד דהא תניא כותיה דרב . וגרסינן נמי דהם אסור רב נחמן אסור רבא בר אבוא אסור רב פבקות של ע"ז שנתערבה במאה

תורת השולח

נפח ס"ל כפ"ז דיוליך הגאה לים המלח ע"ז ודכנר חזק ס"ל לריא ג"כ דהיה בטלה רק בגגלה ואפי' ס"ל לר' אלעזר בן פדת דלא הותרו כלם לאכול כל אחד רק ששים ששים ומשמע דס"ל לרבינו כפרשי דהארכוס מפרש שאלו ששים פ"ש כפ"ז מה"י . וליע שכתב רבינו דר"א בן פדת פליג אדרכ כדעת ר"א דהא ר"א הניח שם כובחים דלאו נמי פריי קאמינא ומשמע דרב נמי פריי אחד . אם לא דרכי יפרש דר"א אחד אפי' דרב אחד סתמא הותרו כלן אבל אלא ס"ל כר"א בן פדת דלא הותרו אלא ששים ששים . ומשמע דרכי מפרש דר"א ורשב"ג דהא כהן לא כללם כבשל המאור שחלק בנייהם ועי' ברי' פ' כל הבלים שהאריך בה . ועי' ר"ן פ' השפיל שכתב כל הכי רחוק בשם הראב"ד ודעה זה בשם הראב"ד דיל דהם נבי חקי' ור"י וכל הכי . דינא אחא לאשחתיק ולא איירי בתקן דר"א ורשב"ג מהא דיוליך הגאה לים המלח וא למסור לגוי רק מהירושלמי דר"א לאסור יין שנפל למגביל אבל מה שז' דהם כהנים י"ג ס' אין ר"א מהירושלמי ואדרבה מדראמא אכל יין כבשיל מוכח דהם י"ג יין בין אית ליה תקנה כהא דר"א ורשב"ג וכדעת הראב"ד כהיה דלמפרט לי' מביא דחמרא כהם י"ג איירי יר"ש דמשמע דין בין כהנים י"ג אפי' יין בין אית ליה האי תקנה ועי' יד' ס' קל"ד וכיאר בגר"ח שם :

נרבי ואחרות באחרות ה"ל לשמואל להביא ראי' מחמ"י וכמ"ס הוב"י והר"ן וזה דלא כהראב"ד כפ"ז מה"י ה"א דפסק כשמואל יר"ש כדמכ"ס :

(ד) ר"א אומר יולך תגעה לים המלח . פי' הגאה הפת שנתערבה אבל אותה הפת אסורה כי' זה ענין בלתי נפשי וקאי על ר"א דהשנהגה וסורשו דלא כדעת רש"י ונפח המאור כפ"ז כ"ש דס"ל דיוליך דמי פליג לים רק הפת עצמה מותר בהולכת הגאה לים המלח והביא ראי' לה תבנית בית אוניקא לר"מ דאסור בהגעה ואפי' לרבנן בשאר נבינות אם היו מעמידין אותה בקיבת עגלי ע"ז דלא פליג עם ר"מ רק דס"ל דאין מעמידין אותה בקיבת ע"ז שאמרו שם דף ל"ה איך יאכרו אף בהגעה . ולא פני בפרדיו וכן כבשים שנתנן לטחיה יין אי' ידע מחשו אסורין לט"ט וכן מדריים אי' תבירו למחוקי שפחא ל"ט גם רבנן ואסרי בהגעה ולא פני בפרדיו זה הכלל לא אסור ר"א ורשב"ג דפני בפרדיו אלא י"ג כיצד דהיו טקן טקס וגם לא היו דבר כהנין ולכן גם כהם י"ג אי' הי"ב שפחא אסרי וי"ב המכין במלחמות כפ"ז כל הלגים דלא כבשה"מ וכן הביא ראי' מירושלמי שכתב כהיה דמורה רשב"ג להכמים בין כבשיל שאסור וגבי טקנת כהם' וכתב אף דהי דבר שנתנן לא הותרו בפרדיו דוקא אם נפלה אבל לא אחרים כהם' דלא מעריכ שילך הגאה לים המלח דהא אביקא' הים כר"א אחד רב וזה ראי'

פרק ר' ישמעאל

א (ה) אמר רב נתן אמר רבה בר אבהו אמר רב ע"ז שעוברים אותה במקל שבר מקל חייב ונאסרת זרק בקל לפני חייב ואינה נאסרת. אמר ליה רבא לרב נתן מאי שנא שבר דתי ליה כעין זביחה זרק מקל נמי תיזא לה כעין זריקה בעינן [זריקה] המשתברת וליכא. ולא תימא תני מילי שאין עבודתה בכך אלא אפילו כשעבודתה בכך אינה נאסרת דאי לא תימא הכי קשיא דרב ארדב דלעיל אמר זרק מקל לפניו פסוד חובא אמר חייב אלא לאו שמע מינה כאן בשעבודתה בכך כאן בשאין עבודתה בכך ועוד דהא מקשינן עליה אבבי בית קוליס במה יאסרו אלמא אע"פ שעבודתה בכך אמר רב אינה נאסרת וכן הלכתא שאין תקרובות ע"ז נאסרת ואפילו בשעבודתה בכך אלא כשתוא כעין ארבע עבודות. ותניא נמי הכי ישראל שהביא אבנים מן המדקלים וחפה בהן דרכים ופסטיאות אסורות גוי שהביא אבנים מן המדקלים וחפה בהן דרכים ופסטיאות מותרות מאי פסמא דבעינן כעין פנים וליכא וברין הוא דאפילו לא חפה אינן נאסרות משום התקרבות אלא משום ע"ז הם נאסרות שכל אחת ואחת נעשית ע"ז ותקרובות והיא נאסרת משום ע"ז וכשתפה במלה אבל (משום עבודה זרה הם נאסרות שכל אחת ואחת נעשית ע"ז ותקרובות והיא נאסרת משום עבודה זרה וכשתפה במלה אלא) משום תקרבות אינה נאסרת כלל כיון דליתא כעין פנים או כעין זריקה ושבר מקל לפניו נאסרת מפני שהיא כעין זביחה. ואפילו אין עוברים אותה במקל ודאי לדבר סגא בראש מדקליוס מרכלי עגבים שבצור לכך ופגול של תקרבות ע"ז דאמרין בפרק מצות חליצה דחליצה פסולה ועל כרחך בשקצצה מתחלה לכך דאי לא הכי לא מתיר דלאו כעין פנים ולא כעין זביחה הוא מכל מקום שמעינן מינה (דברעין) [רבבעין] וזביחה לא בעינן עבודתה במקל כלל דדוקא דבר שאינו של גוי אבל דבר של גוי נאסר אע"פ שאינו כעין פנים משום דכתיב לא תחמוד כסף זהב עליוס ומנא לן דכתיב הוא מדמקשה לקמן מעות

יסבר כלל לנים חזק מדמי יין נכך שבו אם הי' ביין של איסור כדי לתת טעם ביין היתר אם הי' מים כלל אמר בהנאה ולא פני בפרדיון:

ירושלמי רשב"ג אמר יסבר כלל לנים חזק מדמי יין נכך שבו מודה רשב"ג לחכמים ביין בתבשיל שתוא אסור הוא דקייסא לן הלכתא כר' אליעזר דאמר יש פרדיון לע"ז שהיא תופשת דמיה אבל ערלה וכלאי הכרם שאין תופשין את דמיהן אין פרדיון וכן כתב דרב בעל המאור רק דרב ר' שמואל דל כתב הוא חזק שאינו בלול כגון פת וע"ז נמי לא אסור אלא בדבר שאינו בלול כגון פת ובגד וכיוצא בזה אבל אין ביין שהוא דבר בלול קייסא לן יין נכך יין ביין אסור לא שנא קדם פרדיון [לא שנא לאחר פרדיון] ומסתברא דהא דקייסא לן כר' אליעזר דוקא בפת ובגד שאין בהם אסור אלא הפת מפני העצים והבגד בשביל הכרם והעצים והכרם אינו דבר שבמניין אבל בדבר שהוא נוף ואיסור הוא דבר שבמניין כלם אסורים בתנאה. ואין להם תקנה בפרדיון חייטין דתנן ואלו אסורים ואסורים בכל שזון. ונסיבין נמי. בפרק כל הזבחים אמר רב מבעת של ע"ז שנפלה למאה מבעת ונפל אחד מהם לים הגדול וחתרו כלם. ואסיקנא דאמר כר' אליעזר אלמא לר' אליעזר נמי מעמא דנפל לים הגדול אבל לכתחלה לא אסרינן יולד הנאה לים המלח ור' אליעזר בן פורת פליג(ת עליה דרב ואמר דאפי' לר' אליעזר לא וחתרו כלן. איתמר ע"ז שנשתברה סאליה אמר רב צורך לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין ע"ז צריכה לבטל אלא רדך גרילתה. ואסיקנא דכולי עלמא עוברים לשברים וחבא בשברי שברים קא מפליגי סבר שברי שברים אסורים וסר סבר שברי שברים מותרים ואי בעית אימא דכולי עלמא שברי שברים מותרים וחבא בע"ז של תולדות והירושן יכול להתחירה [קסמלני סר סבר] אינה במלה וסר סבר אין ע"ז צריכה לבטל אלא רדך גרילתה. והלכתא כרב דדוקא בשתריוס יכול להתחירה [אבל אין תריוס יכול להתחירה] מותרים דדוקא שברי שברים אבל שברים עצמן הא קייסא לן עוברים לשברים. דקייסא לן פ"י יחזק:

תורת ההשלמה

במקל זרק מקל לפניו פסוד ולא סי כעין פנים וחזק שוכרין אותה בזריקה מקל פסוד כח"ס הריטב"א בשם הראב"ד וכח"ס בהגות פרק ג' משבחה וזה כלכס ר' ורז"ל לזה דפריך לפני בית קליוס כהה יאסרו אף על גב דשעבודתה בכך כיון דלא סי כעין פנים אף על גב דחייב מל הריקה לנים קליוס אבל האכנס במה יאסרו. וסי יאסרין ולא נמי שעבודתה בכך אבל י"ל לזה כיוסול:

מחגי

(ה) אמר ר' יוחנן רבה בר אבהו אמר ר' סי' אלא אפי' שעבודתה בכך דלא לא סימא כפי מקדך דרב ארדב. משה דרב יסדה ור' נתן לא פליגי אליה דרב אלא ר' יחי' שאין עבודתה במקל ור' יחי' שעבודתה במקל וכו' ר"י רק מה שר' דעין פנים חייב אפי' אין שוכרין אותה במקל כלל הוא דלא כפי ר"י שכתב ששוכרין אותה בקצקס וזה שאמר ששוכרין אותה במקל כל לא תעשיק ריבוא ור' יאסרי' שעבודתה

ספולת או שנבנה לסמים או שהניחה בעלים וחלכו להם למדינת הים אם יכולים לחזור הרי הוא כמלחמת ירושע ואינה בפלה. לפה לי למתנא כמלחמת ירושע מלחמא אבא אורחא קמ"ל דאמר רב יודא אמר שמואל ישראל שוקא לבנה להשתחוה לה וכן נמי דניחא לה בע"ז וכי אתא נ"י ופגירי לה שליחותיה ידידה עבדי הוה ע"ז דירשאל ואין לה בפלה עולמית :

ב רתניא בימסו של ע"ז שנפגם מותר מזהב שנפגם אמר עד שיותן דובו. וה"כ רמי בימסו ה"ד מזהב שנפגם בימסו אבן אחת מזהב אבנים הרבה. תניא נעבר שלו אמר של חבירו מותר פ"י שלו אמר בתלוש להריוס ובבעלי חיים לבנה ושל חברו מותר בין להריוס בין לבנה ואם עשה בו מעשה אמר אף להריוס והכי משמע במסכת תולין בפרק השחוש. (ס) ואם אגמזו נ"מ והשתחוה לתלוש ידידה לא שגא בצנעה לא שגא בפרהסיא לא שגא בשעת השמד ולא שגא שלא בשעת השמד [נאמרה] דהא קמ"ל כל עברות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבד ואל תתני אל יתני תוין מע"ז וגלי עריות ושפיכת דמים שיהרג ואל יעבור. תניא במסאות של נ"מ בשעת השמד אע"פ שהשמד במל אותם במסאות לא בפלו הא דנקפ בשעת השמד (אלא) הא קמ"ל אע"פ שהשמד במל אותם במסאות לא בפלו. כי אתא רב דימי אמר ר'. יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אמרו תפרי בה בורות שיחין ומערות אמרה. כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבעלי חיים לא אמרו עשאן הליפין לע"ז אמרין כי אתא רבין אמר פליגי בה

דבר כל נ"י הוא ואמאי לא שני ליה משום רליתיה כעין פנים אלא לאו שמע מינה דלא בעינן ברבר של נ"י כעין פנים ומיחו אית ליה תקנה בביטול ואם הוא דבר שכיחא בו קרב לבני מזבח כגון פרכלי ענבים ועפרות של שבלים יינות שמנים וסלחות אע"פ שאינו של נ"י אמר דוקא שהוא כעין זביחה או כעין זריקה והיינו דמקשינן בגמ' בשלמא יינות שמנים וסלחות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה המשתברת אלא פרכלי ענבים ועפרות של שבלים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה המשתברת איכא. פ"י וכיון דדבר שאינו של נ"י הוא אמאי מפרס ופריק רבה בר עולא כגון שבצוק מתחלה לכך. והא רתנא מצא בראשו כלים הרי אלו מותרים פריקין עלה בגמ' מעות דבר של נ"י הוא אמר רבי ר' ינאי בכים קשור ותלויה בצנחא כסות דבר של נ"י הוא [כר] (דאמר) דפחיתא ליה משיכלתא ארישה :

(כ) **בתנ"י** ע"ז של עט"ס וכו' דוקא ע"ז עצמה אבל משמש ע"ז בין דבריו בין דירשאל אינן אפחות עד שיעברו תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר ע"ז של ישראל אין לה בפלה עולמית מאי עולמית אמר ר' חלל בריה דר' אילס לא נצרכא כגון שיש לו בה שותפות וקמ"ל ישראל ארעתא דנפשיה פלה :

בתנ"י (ג) סכרה או משכנה ר' אומר ביטול וחכמים אומרים לא ביטול. והלכתא כרבנן ואפי' בצוץ ישראל. (ד) תניא בתוספתא כלים המשתמשים בהם בגופם אמורים שלא בגופן מותרים ואף כלים המשתמשים בהם בגופם נגבוס כוטרס ומכרוס הרי אלו מותרים. וכן כתב הרב ראב"ד ז"ל. תנו רבנן לזה עליה או שנפלה עליה

תורת והשלמה

מאס דמימד אמר אידי' דדמיה יקרים מזבין לא לשכר טכנים ע"פ וכן הדין בכל משמעי פט"ס שאין יכריס שסם משמין וילפי לה מתוספתא בגל וכן כתב הראב"ד. ומה שהביא הא דלטה עליה ובזמנו של ע"ז הכותבין ה"ף: (ה) ואם אבאיה נ"מ והשתחוה לפלג דדיס ל"ס בלגסה ס' דהא קמ"ל ס' ונראה שר' מנחם נאסרה כמו שהגיהו דכיון שארץ למאור אה עמזו ולא לעבד והוא עבד ועבד כ"ל נעבד. אבל הוא עבד דעת כל הסוסקס דאף דפסקין ללכה כמ"ס דלא כר"י ודנא וכן פסק הראב"ד פ"י בן פורר אבל מ"מ לא מקרי נעבד כיון דלא מטיין לפגרה וס' אין ב"ד משגיחין אחר א"ס עבד ולא נכר רק דעבר על מ"ס של קדוש ה"ס סמור הריס"ל נח"י לפ"י כדדא ולכ"י לא כסב סמור ואמזר כפ"י קמ"ל שאסרה כהנאה רק לגבוי וח"י אסרה כמ"ס כהנאים כמ"ס מילסרי מזהב ס"ז דסס אסר מתנת מילס :

והלכתא

(כ) בתנ"י נכסיה ע"ז של פט"ס ס' דסס במת"י בע"ז של ישראל אסרה מיד ואל פט"ס אינה אסרה עד שהעבד אכל מהמזון בין ישראל ובין פט"ס אסרה מיד והוא כר"ע וכ"ס כהנאים כמ"ס וסור ש"ע ר"ס קמ"ז ומ"ס הכרייתא דר' שמעון בן מנסיא וכלשון אחרינהו כ"ס כל הסוסקס והר"ף הכרייתא :

(ג) מבריה או משכנה רבי אומר בפלה וחכמים אומרים לא בפלה והלכתא כרבנן ואפי' בצוץ ישראל. הוא דלא כהנאים כמ"ס מעט"ס דפסק בצוץ ישראל בפלה וכדעת הר"ף דססס כמסגין ולא מחלק. ובשאר ס' קמ"ז סע"ח ה"כ דבר שיהיה ע"ז ופ"י וס' סס: (ד) תניא בתוספתא כלים המשתמשים ס' וכן כתב הראב"ד ז"ל. גם כר"ן הביא תוספתא זו לגמור מתנה לגמור ע"ז דלא ה"י משמעי פט"ס אלא טיין ואם נמסס או מכרוס לישראל מותרות. וכיון דאין דמיה יקרים קיל משמעי פט"ס שאסר אפ"י מכרוס

ר' ישמעאל בר' יסי ורבנן כו' וזה אמר [חליפין] חליפין נמי אסורין (ו) והלכתא כמאן דאמר חליפין חליפין מותרים דמאן דאמר אסורים מביא ליה שני כתובים הבאין כאחד מלמדים וכולא תלמודא כמאן דאמר אין מלמדים. אמר רבה בר רב הונא אין כיון שהתחיל למשוך עושה יין נסך וקא מה שנמשך אבל מה שלא נמשך לא דלא חמיר התחיל למשוך למשנה אחרונה מירד לבור למשנה הראשונה דכיון דירד לבור אסרינן (ירד לבור) מה שבבור אמר והשאר מותר הכי נמי התחיל למשוך למשנה אחרונה מה שמשך אמר והשאר מותר. וכן נעשה מעשה בלוגיל על (פיו ועל פי חבריו) [פיו ועל פי חבריו] אמר רב הונא לא שני אלא שלא החזיר גרנותי לתל [אבל החזיר גרנותי לתל] אמר גרנותי גופיה במאי מתפרא בנצוק שמעת מינה נצוק חבור (ו) וכי תיסא בשלא החזיר גרנותי לתל נמי לתמר חגת משום נצוק. איכא למשמע מהא נצוק בר נצוק מותר ולחאי פירשא גרנותי אינו כבוד ונצוק משום עירוב הוא ואע"ג דלא מתיר [היין בגניעה מתיר] משום עירוב. ואית דבקי מיסר דלעולם נצוק בר נצוק אמר והבא היינו פעמא דמותר בשלא החזיר גרנותי לתל נצוק משום מנע הוא וכיון דאי נגע גוי בגת מותר כל שכן כי נגע גרנותי דלא אסרינן מה שבגת משום נצוק אבל גרנותי גופיה מתיר בנצוק משום דגרנותי ריניה כבוד וכל היכא דלא מתיר משום מנע לא מתיר משום עירוב. ועוד נפקא מינה לין הפערה מחביות

לכלי ונגע חגוי בכלי התחתון אם נצוק אמר מנע מנע ואמר מה שבתביות [בתנאה] ונע עירוב לא אמר אלא [לשתיה ולא בתנאה] דקיימא לן כרשב"ג דאמר יין ביין יסבר כלל לניס חזק מרמי יין נסך שבו ומשמע לכאורה נצוק משום מנע הוא דרטינן בפרק השוכר ההוא נברא דאסיק חמרא בגשתא ובר נשתא אתא גוי ואנח ידיה עליה אסריה רבא להתוא חמרא אמר ליה רב פפא לא תפשוט מינה נצוק חבור שניי התם וכולא חמרא בתר נשתא ובת נשתא גירי ודאי בראסריה להתוא חמרא בתנאה נמי אסריה דאי בשתיה ולא בתנאה אפילו נצוק אינו חבור אמר הוא בשתיה דהא אנת ידיה על הנשתא ונגעיה ודכי פשים מינה נצוק חבור אלא לאו שמע מינה דבתנאה נמי אסריה וקא פשים מינה נצוק חבור ואי נצוק משום עירוב הוא ולא משום מנע אמאי אסריה (במנע) [בתנאה] אלא לאו שמע מינה נצוק משום מנע הוא. ויש לסר לעולם משום עירוב ולא משום מנע ומאי דאסריה רבא להתוא חמרא בשתיה הוא דאסריה ולא בתנאה וכי היסא היכי פשים מינה נצוק חבור משום דרבא אף היין שבתוך בת נשתא אמר ואעפ"י שהיין שנגע חגוי לתוך הנשתא חור ולא בתוך ש(ה)בת נשתא ואם כן למה אמר מה שבתוך [בת] הנשתא בשתיה אלא לאו שמע מינה נצוק חבור ולאו מילתא היא דהא שני ליה שאני חתם רבולא חכרא בתר נשתא ובת נשתא גירי והאי פעמא לא סליק אלא אחמרא דנשתא. ויש לפרש ולומר

תורת והשלמה

לחומר מה שנתח מסוס חר נצוק דאין להחיר משום נצוק בר נצוק אלא היכא דפי' נצוק אינו נעשה נצוק נמור אבל אם הנצוק היו כמו געשה אי"ב נע האכרי בגרנותי והנה מחובר זו. אלא כפי"ב דגרנותי אינו נאסר רק משום עירוב. וזה שיד להחיר משום נצוק בר נצוק. וחור ואמר דאיכא לתר קשיא קמייתא. דמתחלה אמר דלכא אינו נאסר מה שנתח פ"י נצוק משום דהי נצוק בר נצוק. ועתה חור ואמר דלפולס נצוק בר נצוק נמי אסור והא דאין לחסר את הה נעשה היין שבו. משום דנצוק רק משום מנע הוא דאסר ולא משום עירוב והבא נעשה חור שנגע כיון שבו אינו אסר מה שנתח משום דמה שנתח אין לו דין ליאסר כיו"ב משום שלא התחיל שור למשוך ולי הי נצוק משום עירוב נמי. הי אסור נס מה שנתח אף דמשום מנע אינו יכול ליאסר מ"מ משום עירוב אסור. אבל כיון דנצוק הוא רק משום מנע לכן אינו נאסר כנצוק ללא עירוב נצוק חליט נע חגוי בגת פלמו שאינו אסר בגת משום דאין לגמ דין יין כולל. אבל מה שנתח נאסר דדין כיון שבו. והנה בזה חמיר אם ינאח דנצוק משום עירוב. ואח"כ הביא חומרא אם ינאח דנצוק משום מנע כגון

(ו) והלכתא כמ"ד חליפין חליפין מותרים כו' וכולא תלמודא כמ"ד אין מלמדים ונ"ל סודר ס' תלמודא כמ"ד חליפין חליפין מותרים ודאיתא מירושלמי דהס מפרש דר"י כר"י מחיר ורבנן אסרי וקשיא מנע כתובים מ"י חס' קדושין נ"ח וכ"כ בגר"א ובס' מראה הכנים בירושלמי:

(ו) [א"ה. וכו' בגלל החזיר ס' איכא למשמע מהא דנצוק בר נצוק מ"י קשיא וזה ופירוקא כחבו נס כתוב. ומ"ש ולחאי פירושא גרנותי אינו כבוד ונצוק משום עירוב. סתמו דלכא פירושא מוכרחין את לומר דין שגרנותי אין דין כיון שבו. וזה שאמר במתניין יד לבור אסר חקא הוא מה שבו דין יין אינו ליה למאי י"א אבל שגרנותי אף שירד כבר מנת לגרנותי והחיל כבר למשך מ"מ אין דין למאי יין וליאסר משום י"א. והא דנאסר גרנותי משום נצוק כפי"ב דנצוק הוא משום עירוב ולא משום מנע דאי יין שגרנותי דין כיון שבו ונצוק אסר משום מנע אי"ב אם נע גוי כבוד הה פ"י נצוק נעשה היין שגרנותי נצוק נמור דהי נצוק משום עירוב לין שגרנותי אם כן כל

זה היה מעשה בבית שאן והתירוהו בחמתו אין שלא בחמתו לא התם דקא אפילו מינה מינה ושמעין מינה שאם זרק כלי בתוך היין מותר ואם נגע בקנה אמר בהנאה ברוב סמא. כתיב והנענע בבשר הוב יכבם בגדיו והוא הרין לכל כלי שפף חוץ מכלי חרש ואדם. והכי איתא בתורת כתנים ובמסכת זבים בפרק בתרא. ויש לומר כשם שאם נגע הוב באדם סמא כלי שפף הנענעים באדם בתבורין הכי נמי אם נגע הוב בכלי סמא כלי שפף בתבורין:

ד' בתני (ח) המפדיר יינו של נכרי ונתנו ברשותו בבית הפתוח לרשות [הרבים] בעיר שיש בה נזים וישראל מותר. פ"י הא דקתני ונתנו ברשותו לא בתוך ביתו שהוא דר שם שאם כן אפילו בבית הפתוח לרשות הרבים ובעיר שיש בה נזים וישראל אמר אלא כגון ששכר לו או השאלו בית אחד שהוא שלו להניח בו היין ומידו אין לו רשות לנזי להכניס לשם שלא מדעת ישראל ולפיכך אם הוא פתוח לרשות הרבים ועיר שיש בה נזים וישראל מותר אפי' בלא מפתח ותחת בעיר שכולה נזים אמר ער שיהא יושב ומשמר אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שנכנס ויוצא מותר ר' שמעון בן אלעזר אומר רשות נזים אחת היא. ואסיקנא דר' שמעון בן אלעזר לתמיר והכי קאמר תנא קמא ברא ברשותו אבל ברשות נזי אחר מותר ולא חיישינן לטמלין ר' שמעון בן אלעזר [אומר רשות נזים אחת] היא והלכתא כתנא קמא. המפדיר יינו של נכרי והלה כותב לו התקבלתי מעות מותר אבל אם רצה ישראל להוציאו ואינו מניחו עד שיתן לו מעותיו זה הי' מעשה ואסרו. פ"י תנא סיפא לפרושי רישא דכי שרינן בבית הפתוח לרשות הרבים ובעיר שיש בה נזים וישראל הני מילי שכתב לו התקבלתי אבל רצה ישראל להוציאו ואינו מניחו אמר אע"פ שהוא פתוח לרשות הרבים ועיר שיש בה נזים וישראל ועיר שכולה נזים או שאין הבית פתוח לרשות הרבים אמר אע"פ שכתב לו התקבלתי ובבית הפתוח לרשות הרבים ובעיר שיש בה נזים וישראל (ט) ואם חסר משלשה דברים אלו אמר כך פריש זיל אך הרב

שהני לא הניח ידו אלא בראש התחתון כל בת גישתא ומה שנגע חזר לתוך הכלי שהבת גישתא בתוכו ואסריה רבא לחסרא דכלי שהנישתא בתוכו בשתיה ולא בהנאה דאי לא משום [נצוק] הי' מותר אף בשתיה שהרי היין שנגע הגוי לא חזר לתוך הכלי הנישתא אלא לתוך הכלי הבת גישתא ולעולם נצוק משום עירוב הוא ולא משום מנע וכי תימא אם כן הי' ליה למימר אנתח ידיה תותיה ומדקאמר אנתח ידיה עליה שמע מינה על ראש העליון של גישתא קאמר ונצוק משום מנע הוא איכא למימר אע"פ שנגע בראש התחתון קרו ליה עליה הלכך [ליכא] למשמע מינה אי משום עירוב או אף משום מנע וכיון דרין נצוק חידוש הוא דמחמירין ביין נסך כפי מספרות אוליון לקולא ברא מלתא ומשום עירוב הוא ולא משום מנע. כך נראה לי. וכל מה שלמעלה רבוי דברים הוא. ויש לפרש הענין דשיירי בשנהיגה הגוי ידו בראש הנישתא שהוא בתוך כלי ריקן ואסריה רבא בשתיה מה שהי' בתוך הכלי המלא אע"פ שהכיר הנישתא מתוכו קודם שנתרסקן והא דאמר לא חסר אלא משום נצוק שהרי מה שנגע הגוי לא חזר בתוך הכלי הראשון הלכך יש לומר דנצוק משום עירוב הוא להקל להתירו בהנאה:

ג' תניא מדדו בין ביד בין ברנל יסבר ר' נתן אומר ביד אמר פ"י אפילו בהנאה ברנל מותר פ"י אפי' בשתיה. והלכתא כתנא קמא ומתני' דקתני מדדו בקנה הוא הדין למדדו בידו אלא הא קפ"ל דאפי' בקנה מעמא דמדדו הא לא מדדו אמר בהנאה. והוא אחרונה דנפל לחביטא דתמרא אדרי טי נקמיה אמר רב אשי נקמיה לידיה כי הוי דלא לישכשך וברצוה עד דשייפה פ"י להתירו בהנאה אצרכוה לנקוטי לידיה אבל בשתיה ודאי אמר. מעצרתא ויירא רב פאם שרי רב אשי אסר בכחו כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בכח כחו והוה עוברא ואסור רב אחא מנדר פקודי אפי' בכח כחו. אמר רב אשי כל שכוך סמא בנוי עושה יין נסך כל שכוך סמור בנוי אינו עושה יין נסך. איתביה רב חייא לרב אשי נפל את התבית חורקה בחמתו לבור

תורת ההשלמה

או השאיל לו בית למגוריו ומש"ה מרחם הגוי לפניהם ולנשך אפי' בלא מפתח ויחיתם ביד ישראל כיון שהיה פתוח ליהם ובעיר שיש ישראל וישיבים היו בלא דר בחומה חדר כד"י בבביתא:

(ט) ואם חסר אחד משלשה דברים אלו אמר כך פריש והראב"ד כתב להקל כו' שכתב התקבלתי מותר ובלבד שיהי' מפתח ותוסס בידו. ר"ל שלשה דברים הייט פיר שיש בה ישראלים ומפתח פתוח לרש' וכחז' לו התקבלתי. (והיין חשיב לה במתני' כי פתח לרש' ועיר שיש בה ישראלים כחז' חשיב ליה) ומש"ה כתב הראב"ד

כך

המפרש מחזיקו לכלי ונגע הגוי בכלי התחתון אם אסור העליון בהנאה או בשתיה דאי נזיק משום מנע אסור כהנאה דהיי' כמו שנגע בעליון. אבל אי' משום עירוב אינו אסור אלא בשתיה:

(ח) והמפרש יי' כו' פ"י הא דקתני כו' כגון ששכר לו או השאלו בית אחד שהוא שלו להניח בו היין ומידו אין לו רשות לנזי לנזים שם שלא מדעת ישראל. פירש קן שלא חקבי קושיה דיה על דש"י מהא דדולקין. ודקלא. ואשכח. האין מותר בלא מפתח ותוסס להי' פירש רבנו דברשותו מידו עתה אי הכיר

[מכאן] וקדש ברמיהן מקדשת. (ה) דבי ר' ינאי יחי פרי מעניים בשביעית ויהי להו בשמינית. ואתא לקמיה דר' יוחנן אמר להו יאות ון עברין מתיב רב ששת ואמר ארם לחמיו ולפעוליו צאו ואכלו בריג' זה ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר ולא משום יין נסך ואם אמר להם צאו ושעו ואינו פורע צאו ואכלו ואינו פורע חושש משום שביעית ומשום מעשר ומשום יין נסך אלמא כי קא פרע דמי אמורא קא פרע. אמר רב פפא בשתקדים לו דינו רב אשי אמר כגון שנשא ותן ביד וחיני פלו ואכלו פלו ושעו. מסתברא כיון דר' ינאי ור' יוחנן סבירא להו דכיון דבעירא דפרע ליתיה לאיסורא בעיניה שרי. וחינן לרב פפא דרב אשי דאינון בתראי שקלו ופירו אליבייהו אלמא הלכתא כר' יוחנן והלכך אינו חושש ליין נסך אלא (ג) כשהקדים לו דינו או נשא ותן ביד אבל אם לא הקדים לו דינו או שלא נשא ותן

ואב"ד דל כתב להקל בהא וקטני לעיל בעיר שכלה גרם אמר וזקא בשישראל רוצה להוציא את בניו אבל אם כתב לו התקבלתי דינו לגמרי כיון ישראל. וכשם שיון של ישראל המונה ברשות (ביד) נ"י ששכר מותר אע"פ שאינו פתוח לרשות הרבים כך זה שכתב לו התקבלתי מותר ובלבד שיחזא מפתח וחתם בידו. דבי פרק חטא לאתיב חטא בי (א"י שיה) [אריסיהו] אמר רבא כי חיישינן לנזמין גני מילי חזקא ולא מרתת מיניה אבל האי כיון דמרתת מינה מתיי עליה זכותא:

פרק השוכר את הפועל

א השוכר את הפועל לעשות עמו בין נסך שכו אמר וזקא בין נסך אבל אם שכר לעשות עמו בערלה ובכלאי חכום אע"פ שהם אמורים בתנאה שכו מותר רתגן (שכר)

תורת השלמה

אלא בנשותא אבל כחא מיד סקדים לו דינו נקב לו כיון וכח"ס סמור וכל כאלו הפקדו כיון לחטוי ובשליחותיה נקן להם. וביאור ראיה להם חטום' פ"ז ר' ס"ג במה שכתבו דכל המקבל משום חטאיו נשאל חטן שיון לו נכסיו משועבדים לו משום מדברי ה"ך דלן חלק כן אם נקן משום עבור חטן מיוחד ומיוחד וכן דבר שאינו מיוחד. ורבים שכתב בדקדוק, כיון ולא מיוחד שכיבדיה לא מחסרי משום דכפי יחוד הקצן ולא פני בשעבוד. ובאחז ל"פ על דעת סמור האין נחמא דמיד נקב לו כיון עבור דינו הא יוכל להיות דקה החטוי כיון אחר נתינת דינו. דהא חט מוכרח שיהיה להם חלק בשטח נתינת דינו האין חלק נחמא דקה לו חלק כיון עבור דינו. דהא לא אחר לחטוי שיהיה לנשעלו רק בשליטתם להם והוא מחזיק אותם מעט מעט ומחשב עמו באחרונה כדמוכח בגמ'. ולפחות ה' לו לחלק בין אם ה' לחטוי כיון או לא? ואם כדחוש האין ר' יוחנן אינשין וכל לר"ה הקשה על ה"ך שכתב דנקב לו כיון חלק כיון שהוא עבד בע"פ דע"פ ס"ג דפריקין שם כל עליה ואח"כ מן לה אחגנה מותר ודמיא כיון ומאן הא דאמר לה התבטלי לי בטלה זה הא דאמר לה התבטלי לי בטלה כחם. אלמא כיון דלא הכרח בטלה בשטח ביאור חלק שנתן לה אח"כ מותר א"כ היה כאן דבשטח שנתן דינו שדין לא הכרח כיון. והנאח ב"ל חיד דכ"ל כיון דנס חלי"י י"י אסור בהנאה א"כ כשהקדים לו דינו קנה הי"י ואף דיכול ליהן לו אהי ין שדלה מ"מ ין מחייב ליהן ולכך כשנתן לנשעלו אח"כ חז"ל או דמקל לה אהי כיון או חלי"י ה"י הוא נכח מ"מ משא"כ גבי חלק דחלי"י מחזיר פ"ס. ולי ל"ך פיון על דבר האין אצל ולפי דבריו י' לפיון בגמ' דאמר ע"כ דבי ר' ינאי

כתב להקל ולא ל"ך רק ע"י דברים התקבלתי ומסתח וחומו. אבל ל"פ דה"ן הביא דבר הראב"ד באופן אחר והראב"ד כל כנח לו התקבלתי פני אה"ל חן משתח ויחוס בידו וזין פתוח לר"ה ומיקי ליה דרין כפתוח למכור יו"ש ויפסד וז' שמיא רבים הא שיעת ר"ה שנתום' ס"א א' ד"ה המסר ס' ו"ע:

מליק פרקא

(ה) דבי ר' ינאי יחי פרי כו' מביא רבים כל כו' דבי ר' ינאי ובעיני דמכר לנכר צ"ל ומוספתא דמי וגר שדשו את איהם כסדר משום שהשדמן ה"ר"ף: (ג) [א"ה]. כשהקדים לו דינו כו' הנה בענין הקדים לו דינו הביא סמור דמה הרשב"א דהא ואסור כשהקדים לו דינו וזקא כשאלו לו דינו זה י"י בידך עד שהקשה לנשעלו ואי אפשר עמך באחרונה אבל אם חטו לו להוציא ששכר את יתקד לו מותר. וב"י הביא שהכרח למד כן משום דקשה לו כי הקדים לו דינו חלי' כו' או ליתא לאיסורא בעיניה כ"ל כנחן לה טלה באחגנה ואח"כ כל עליה דאחגנה מותר. ואסור כתב פ"ז. ואם נראה דכיון שהקדים לו דינו מיד נקב לו כיון ובשליחותו חטו להם. ומדברי רבים שדקדקו לכתוב פ"ס דין זה ולא א"כ שיהיה לו דינו זה י"י בידך משום דלא סבר כהרשב"א. והנה על דעת סמור דל"ג על הרשב"א כתב כ"י וזין פסק אלו שלח ראיה דברי הרשב"א שנתם האין חלק ראה לא ה' סתם כ"כ בפשיטתא ואם נראה וכו'. כי ה' טפלה פלוי קושיא מ"ס מנתן לה טלה באחגנה ואח"כ כל עליה דאחגנה מותר. וה"ך בידך כו' ק"ל ס"ך ל"א כתב דאלי ידע סמור ראייה הרשב"א ואע"פ שהי טלה משום דלא דמי למתן לה טלה משום דבשטח שכתב עליה לא ה' טלה כדמוכח

בין רלא פלח לא מבפל. תניא איזוהי נר תושב כל שקבל שלא לעבוד ע"ז דברי ר' מאיר וחכמים ואמרינן כל שקבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח אחרים ואמרינן אלא לא בא לכלל נר תושב אלא איזוהי נר תושב (ר' יהודה ואמר) זה נר ואכל נבלות לתאבון מידתין אצל יין בעיר שחובה טרם ואין מסקדין אצל יין אפילו בעיר שחובה ישראל. פירוש מידתין בבית ישראל דמשום מנע ליכא חששא דהא לא מנסך לע"ז ולמנע נר אחד ליכא למיחוש דהא בבית ישראל הוא ואין מסקדין אצל יין בבית הגוי דאיכא למיחוש למנע נר אחד ויית כשכמו שאמר בשתיה ומותר בתנאה. והע"פ שאינו מנסך אמר בשתיה משום בגותיהם או משום חשש מנע [נר] אחד ומידה בתנאה לא אמרינן ליה ושאר כל דבריה דרי הוא כגוי ואקיסנא [לנותן רשות] ולכפל רשות. רשב"ג אמר יית כיון נסך. פ"י ודדאי נגע ביה נר אחד ואמר ליה מותר בשתיה דכיון דאיזוהי אינו מנסך לא שביק לני אחד ליגע בו והלכתא כהנא קמא דאמר יית כשכמו ואמר בשתיה ומותר בתנאה. רב הונא שוד קרובנא לגבי דרז ביום איזו אמר קם לי בית רלא פלח לע"ז אמר ליה רב יוסף והא תניא איזוהי נר תושב כל שקבל עליו שבע מצות חברים אמר ליה כי תניא ותניא לדחיותו. והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן

בד אע"פ שאמר ישראל לחצני נר תן לפעול יין נסך בין תנני ומקישו בין תנני שאין סקישו אע"ג והרדיוהו משתעבדי בין רלא מידה שעבדיהו לא מתער. וכן הלכתא. איבעי ליה שבו לשבור ביין נסך מהו כיון דרדזה בקדמו (מתור) [אמר] או דלמא למעשי תפלה שפיר דמי אמר ליה רב נחמן ישבור ותבוא עליו ברכה. ותניא גמי חכי אין עוודין עם הגוי בכלאים אבל עוקרין עמו כרי למעם התפלה. תנן התם נר וגו' שירשו את אביהם נר יכול לומר נר לני מול אתה ע"ז ונצי מעות מול אתה יין נסך ונצי פידות והם משבאו לרשות נר אמר. ותני עלה במד"א שירשו אבל גשתתפו אמר ופעמא דמילתא דירשו גזירין שמת יחזיר למדור ולפירך אע"פ שרדזה בקדמו מותר: **ב** (ג) ר' יצחק ישראל שכנא ע"ז בשוק עד שלא באה לידו אמר לני ומבמלה. פ"י במעשה אבל לא ברבור דהיי ליה כרק בפני דהאיה לרבי אבני מזבה ששקצום מלכי יון וגו' ולא (אמרין) [אמר] לני ולבפלינהו ברבורא משבכא לידו אינו אמר לני ומבמלה מפני שאמר נכרי מבפל ע"ז שלו ושל חברו בין עובדה בין שאינו עובדה. ואקיסנא אידי ואידי [עוקרין] וכי תימא היינו שלו ושל חברו התם זה זה לפעוד זה זה למרקלים סימא זה לפעוד זה למרקלים אבל נר תושב

תורת דהש"מה

גירין וקיימן דמי שפיר י"ג לאתק. חלם אחתה קסא לי כדעת הרשב"א למה נפי דוקא שיאמר לחסר דמי וזי בידך סי' הא גס אי לא אמר לי הכי אלא כל דהינר קיים נחמס הוא כדיר. והכי משרש אמרינן שם בגמ' נתן לה ואח"כ כל פליה לבי כל פליה לישול איסור אתק למשרש ומוקי לה כשקדמה והקריבוהו אכל לא הקריבוהו אל למשרש איסור אתק. והא דמוקי שם בגמ' דאמר לה הכי פליה וזי בידך סי' הא מוסר דאי לא הכי גס בלא אתק פסול להקריב אכל חלת סאתק משמע דאל למשרש אף אי לא אמר יי' בידך כל שישט נפריה אל פליה אתק וה"ל כשקדימ דמי שבור י"ג כל שישט לדיד נפריה אל פליה איסור י"ג כיון דשלו הוא וז"ע:

(ג) תניא ישראל וכו' פ"י כמעשה אכל לא באמירה ר"י ור"ז לדבר אבני מזהב סי' ר"ל דאמר פפאע בלחם. אכל אם מעלמא מכלל באמירה ים למר דבמלה כח"ס המדרי' נסס אבי המור דדוקא בלחם ע"ך שיעשה חשש ביטול אכל מרשט לא גרע מהאיה בשעת שטס וזה דמזהב הכי ממכרה ומשכנה שם לא ידעין בחדאי שכלמא כח"ס בר"מ סי' קמ"ו או כח"ס בר"מ דלחם משום אי לחם. וכן רחמי' רבי' מכלים שקקטס הוינ'ס האם ג"כ און ר"ז ר"ק בלחם דמיט להכריח נר שיעלו באמירה דקס איז לאגריה נר שיעשה חשש בנפסא

גירי יפי פירי משגיים בשביעית ופרשו לם בשביעית אלו וחמור ליה לר' יוחנן אמר יאח קן עבדן וכענן בלחם מותר דמרי' סי' ומציא ר"ז דקסס סלמרי' כל פליה ואח"כ נתן לה אהנה מותר דכיון דלא בשעת ביאה יבנה נהלך כי דמי ייב לם האזא פליה מחסה בשלחא הוא. הכי נמי כי פרע בשביעית עבוד פירות שביעית כיון דהשולמין כל לאחר זמן לא הי' חלי' שביעית. וקסא לפי דבר הגאון כ"ל מאי ר"ז היא זו ולמא החיוב של הפלה כל לשולם בשעת ביאה ובשעתן לה אח"כ לא מחסה בשלחא הוא אלא הוא חלי' הפלה שמתחייב ולא הי' אלא חלי' אתק כמו שכתב הגאון כ"ל ולכך מותר בלחם וכפירי דבי ר' יצחק ג"כ לא הי' מחסה בשלחא אלא חלי' חלי' פירות שביעית שמתחייב בשעת ההלואה ובשביעית אסורין קן דאחרון אחרון אסור בשביעית כמו בפ"י. אלא נע"כ דכיון דלא יפי דרשנא דלגבי לא פירות אחרים כענן אלא לאח"כ לא ע"ך למר כזה דקסא עד פירות. אלא ששבור שאט מידה ים פלי ולא קט כלום וה"ל בלחם וה"ל כ"י"ג דכיון דנתן לו דמי להסקות לפעולו כשעברו לא ע"ך למר דקסא פוקס בין שטס לו ואח"כ הי' חלי' י"ג הא. כיון דלא נתן דרשנא דלגבי פוקס כענן. זה נראה דעת רבי' שכתב כיון דלא מידה שעבדיה. כפי ש"תן לו פ"ת לקנות דבר מיוחד. ודברי' הרשב"א

בתביות אחד ואפילו לרבנן רפליני עליה דר' דוסא
נמי פעמים שכל השכירות תלוי בתביות אחד כגון
דבר האבוד ואמרינן דהם שוכר עליהן עד ברי שכן.
ובפרקא קמא נמי [דף י"ט] אמרינן אם בנה שכר
מותר ומסקינן פועמא דמלתא פועמא דבכרש אחרון
לית ביה שוה פרושה. והא אית ביה שוה פרושה אע"ג
דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף שכרו אמור. וכי
תימא הא קיימא לן כר' אליעזר דאמר חליף הנאה
ליה המלח (וגם) [ואם] כן מאה תביות במאה פרושות
נמי אמאי שכרו אמור נשדי פרושה אחת לים המלח
ואריך נשדרי. לא מלתא [היא] שדרי אמור שכל
השכר תלוי בפרושה לר' דוסא או לרבנן (גם) [אם]
ה' דבר האבוד ואית דבכי סיפור מאי שכרו אמור
דקתני עד שילוף פרושה אחת לים המלח ולבתר הכי
שרי. וזה שכתבתי והוא הנכון (ו) דאי לא תימא

נר תושב שעברו עליו שנים עשר חודש ולא מל תרי הוא
כסין שבאומות. והם כגון שקבל עליו לסול ולא מל:
ג (ו) [דף י"ט] השוכר את הפועל האמר לו העבר
לי מאה תביות במאה פרושות ונמצא
תביות של יין נסך ביניהם שכרו אמור. אמר לו
העבר לי תביות תביות בפרושה שכרו מותר. פי' הא
דקא תני רישא אמור לא מבעיא לן למאן דאמר
אינה לשכירות אלא לבסוף ששכרו אמור שדרי אם
העביר כל המאה תביות פחות אחד לא השלים
מלאכתו ונמצא שכל השכר הוא בשביל תביות של
יין נסך שנמצאת ביניהם אלא אפילו למאן דאמר
ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף שכרו אמור שדרי
על הפועל להשלים מאה תביות (ה) וקיימא לן כר'
דוסא דאמר בפרק השוכר את האומנים [דף ע"ב]
שמן מה שעתיד להעשות נמצא שכל השכירות תלוי

תורת ההשלמה

ח"מ ליכא תקמא דיוסף האה משום דלי לא הי' רוצה
להעביר אותה החביות וה' מוכרה השוכר לשטר שטל
אחר ולמאן לא הי' מקצ' לשטר בפרושה וה' סמן עבודה
שני מפרושה וא"כ אין דמי החביות של י"ג קטנה ומשך
שייך דמי תביות של י"ג ככל השכר משום הא דר' דוסא
דאמר שכן מה שמעיד להעשות. וקשה לדברי רבי' מהא
דפרקא קמא דף י"ט אם בנה שכרו מותר ומסקינן
בפעמא משום דבמחשבה אחת לית ביה שוה פרושה ולפי
מה שכתב רבי' דמסוס הא דר' דוסא דשמן מה שמעיד
להעשות אמר כל השכר. אי"כ ה"ל אם הי' חזר השועל
ממסוס אחת וה' נדך השוכר לשטר להשלים הא' מסוס
אחרון דלמאן הי' ביה שוה פרושה וחסר. וליכא לעמוד
דכין דלא הי' פרושה לא חייש. וזה לענין קידושין
אמרינן מקדש כהמה אטלי שוה סר פמרים בנידרי'
מקדש חיישין שוה שוה פרושה במדי (קידושין י"ב)
וה"ל ימאן כ. ולכאורה הי' מקום למד כיון דפשיט ליה
להגמ' כ"כ דבמחשבה אחת לית ביה שוה פרושה מסתמא
בכל מקום וככל זמן אי ק ולא שייך למד דאם הי'
שוכר פליין הי' שוה יתיר. אבל זה איס. דפשוט הוא
דשועל המקבל פליז לעשות אזה דבר מסוס אחד לא יעלה
לשני פרושה. משא"כ אם הפועל יעשה כל הפועל וישאר
מסוס אחד הנה לשכור שטל לעמוד מה שצריך עוד
לעמוד ודוד לא ימלא שטל שגמור בפחות משוה פרושה.
וכיון דפסק רבי' כר' דוסא דשוכר פליס. ולדעת
רבי' היה מה שיעלה שוכר שטל כשיצטרך לשטר פליס
אם הי' חזר כ. הנה כל השכירות משך שייך בפרושה
אחרונה אף שעתה בשארי חזר שדך תביות אחרונה ושכר
מסוס אחת קטן. אי"כ קשה כ"ל אמאי מותר אם כנאו
דלמאן הי' שולה מסוס אחת ע"פ ולי"כ:

(ו) [א"ה]. דאי לא תימא הכי קשיא הלכאם הי' טמא
רבי' דאם ימאן דיוסף האה ולא ימאן
דהאז' י"ג משורב ככל השכר אי"כ קשיא הלכאם אלהכאם
דקי"ל

בנושה דאכנס שלמות בעין אבל אי בלחירה בלחוס
פי' הי' להם להכריח שיבטלו וטל בלחוס אמר דלא
יבטלו וע"כ כמ"ס דרבי' לא פליג אלפי סערי שמכיל
המדרי' וכ"מ לשון הברייתא דאמר לגי' ומבטל משמע
אף שלא ברטת רק פי' אחרית הישראל ופשוט הוא:
(ו) תניא השוכר את השועל ואמר לו העבר לי' אלא
אמר למד' הי' וכו' הא קי"ל הי' לאו
מלתא שדרי אמור שכל השכר תלוי הי' ואית דבכי חומר
הי' דאי לא תימא הכי קשיא הלכאם אלהכאם. הא אית
דבכי חומר הוא דעת הראב"ד בהשנה פ"ג מה' מ"א
הי' י"ג דאפילו בשכרו מאה תביות במאה פרושות מהכי
הולכת האה לים המלח ונודך לפרש הפס' בין רישא
לפשיט היכא דשכר להעביר תביות תביות בפרושה
דקאמר שכרו מותר דמאי מותר דאי"ל הולכת האה לים
רק מיתו ביד גוי ולוקח השאר אבל בלחוס מאה תביות
ליכא הא תקמא להכי הפרושה דהא משורב הא'
פרושה כסלה זה פ"ג דאמרינן דאין שכירות משתלמת
אלא בסוף דאי אמרינן ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף
אי"כ הא' פרושה דיי"ג איש משורב בהשאר וא"כ קשיא
למאי דפסקין כדכא וכן פסק ה"ר"ף ואין פסקין דישנה
לשכירות מתחלה ועד סוף אי"כ אין ע"פ"מ בין רישא לפשיט
אלא פ"כ דפריש רבי' דזה לא תלי בזה משום דהא
כל אגריה איש מקיים רק על פרושה אחרונה משום
דשמן מה שמעיד לעשות לרי' דוסא או לרבנן בדבר
האבוד. והר"ן כתב דיכול למד לו הגוי אם לא תפסיד
התביות של י"ג לא הייתי שוכר לך. ועי' מור י"ד הי'
קל"ג אך מה שכתב רבי' דקי"ל דש' למה הי'
הלכה כחזונו ע"ד רבנן דפליגי עליה ועי' בבב"א ס'
דבקבלת קי"ל טמיה והכא לקבלת דמאי:

(פ) [א"ה]. וקי"ל כר' דוסא דאמר הי' ביאור דברי רבי'
הוא דאף דעתה השכירות הם קלבים תביות
תביות בפרושה וא"כ בעד תביות של י"ג הוא רק פרושה

(רקס) [רקס] דא מצטו גני זיקי וידעו משני ליה לחמרא לט תגן כרי ופריך הא קא פרח ומעבר לזו מעבורא באמורא לבתר דנגעי בחמרא ומצא שהא משתבר באיסורי הנאה רקס' שאין המעבורא הוא בשכר הנאות. ודבר ראב"ד זל פ' שאפילו המעבורא אינו בשכר הנאות אין לו לפרוח בין נסך אפילו בתנא. ופריך דמתני בהרי מעבורא מעקרא פ' שאין שכר המעבורא בשביל הנאות דמעיקרא קדם שהתנו לו שכר הנאות ואינו רב אפי' בהרי מעבורא להעביר להם בתנא אי נמי בקפרי יויב לזו חתמות להעבירם תנא ולא בשכר הנאות. ולאיך פ' נמי הכי קאמר שאין הוא עצמו פורח להעבירם המעבורא דמתני בהרי מעבורא מעיקרא אי נמי בקפרי ומצא שאינו פורח בין נסך :

ך דר' ר' ביחא דחייא ראשתנך עלה תביות של יין נסך שרא רבא למסחיננה ולמפיננה ולזביננה לטריט שלא בפני ישראל אבל לזבני חייא נפיהו לטריט לא דילמא אתו לזבניהו לישראל. וכי תימא במאי עסקין אי בגותן פעם בתנאה נמי אסרי ואם אינן בגותן פעם באכילה נמי שרי וקיימא לן מין בשאינו מינו בגותן פעם (י) איכא למימר בגותן פעם ואם איתא לאמורא בעינא הכי נמי דמתסר (בהרא) [בהנאה] אלא כיון דמבלע בלע חמרא בטו חייא הוי לזו הוה חייא כנודות הוה וקנקיט

וכי קשיא הלכתא אהלכתא דהא קיימא לן ישנה לשכירות מחללה ועד סוף אלא לאו שמע מינה כדפרישנא. אבות דרב אמר בריה דרב איקא הוי שפך חמרא לטריט ויהי ליה גלפי באגריה ומעבר לזו מעבורא אתו ואמרו ליה (לנבי) [לאבני] אמר לזו כי פרח ברדיה קא פרח והא רוצה בקיומו ולא נצטו זיקי דמתני בהרייהו אי נמי פרסוקי נקט והא דקא פרח ומעבר לזו מעבורא דאמורא דאמר לזו [לאבריה] מעקרא. אי נמי בקפרי פ' דרך מוכרי יין לחיות אף הנאות שהיו בתוכם בכלל המכר כרי שלא יפרידו האלקים לשפך היין מנודות המוכרים לתוך נודותיהם ואבות דרב אמר כשהי מוכר לטריט הוה מתני בהרייהו שישפך הוא היין לתוך כלי הטיט ויהיו הנאות שלו ועוד עושה להם טובה אחרת ומעבר לזו מעבורא (באנא) [בתנא] אתו ואמרו ליה לאבני אמר לזו דקא פרח ברדיה קא פרח שהרי הטיט אין נוגעים ביין אלא לאחר שנתמלאו נודותיהם וכבר השלים שכירותו דרב אמר קדם שינעו הטיט ביין ואשתכח דברדיה קא פרח ואינו (משתעבר) [משתכר] באיסורי הנאה. ופריך והלא לאחר שנגעו ביין שהוא אמור בתנאה רוצה בקיומו ולא לצפרי זיקי הטיט דאי (מספרי) [מצפרי] זיקי הטיט שביק לזו רב אפי' זיקי רדיה. ופריך דמתני בהרייהו דאפילו לצפרי זיקי רדיה (רדיה) לא יויב (להא) [לזו] רדיה. אי נמי פרסוקי נקטי. פ' אותם הטיט מביאים עמדם כרים אחרים

תורת השלמה

חקקין האל למאן דשרי בחרם הדריי מנודות הספ"ס ולפי"ו לדין דקיל כח"ד רוצה בקיומו פ' דבר אחר אסור אסור לתת חס כליטס של פס"ס ולהשתמש בהם כלל ואין זה מותר דהא שריק לקמן לתת לתוס שכר ולפיק גרוא ומאן דאסר דוקא בחרם הדריי שזין שכלישתו מרובה ה"ל כמאן דאסר לאיסורא בעינא וכן נמלא בתקלה טסחאות. ולח"ד רוצה בקיומו פ' דא אסור חייא שאנו קנקיט דשרי בהנאה אחר לך הספ"ס ליה לאיסורא בעינא הא אסור לאיסורא בעינא פ"ב. וזה נ"ב דעת רבינו שכתב. אס אסור לאיסורא בעינא היט סתיה בלישה מרובה ה"ל. אבל חמרא שגבול בחיי ומוטו שהוא לזן בלזן דהי בלישה מועטה הוי כמאן דאסר לאיסורא בעינא ולא פדף מנודות המוכרים וקנקיטס. ולפי"ו ל"ל הא דקאמר בטמן טסס. היט שחפצו י"ב כדי לתת טסס. אבל אין הסנה שגרש טסס היין בחיי. דא נתן היין טסס בחיי איך לא ה"ל בלישה מועטה. ודמה יכל. אלא סנה רביט לפולס בטמן טסס היט שחפצו יין כ"כ שאס"ה יכלס ומחפצו האסור בכלי ה"ל כי כדי לתת טסס ומ"מ חייא אסור בהנאה דנחשק ה"ל בלישה מועטה ול"ל ה"ל כמאן דאסר בעין ונכ"ל :

הלל

דקיל סנה לשכירות מחללה ועד סוף איך אסור אחרין דאס ננה שזר אסור אס י"ב זו מה פרוסה בחטס אחרין אלא בפ"ד כדפרישנא לזל חכר כאן מה ששנה לשכירות מחללה ועד סוף דחשוד דא דר' דוסא מעורב כל השכר בלוייה תביות של י"ב וכו' נחטש אחרין אס י"ב זו ש"פ אחס ב"ר פירן חידון אחר דלהכי לא אחרין יולך האל לים החלח משום דיוכל לומר דאס לא ה"ל שכר לו לתביות זו לא ה"ל שכר כלל וכו' מן שייך כל השכר בלוייה תביות ולא קשיא מ הלכתא אהלכתא :

(י) [א"ה]. איכא למימר בטמן טסס ויאס אסור לאיסורא בעינא הכי נמי דמתכר בהנאה אלא כיון דחבלס בלס ט' דברי רביט לריין ביאר רב כי אין שום הכנה לזכריו. האך שייך למימר בטמן טסס אסור לאיסורא בעינא ? הרי דבר זה אינו שייך אלא בהמנוחות לח בלח או לח שגבול בהחירה דמחפצו הססס בכלל והאך שייך למימר אסור לאיסורא בעינא ? ומלא בבואר דברי רביט טס"ה מה שכתב הר"ן פ"ב פ"ב לגבי חרם הדריי ח"ל. ומכאן ה"ל גרוא לומר דלח"ד רוצה בקיומו פ' דבר אחר אסור לאו דוקא בחרם הדריי אלא אפי' בכל כליהן של פס"ס דהא

וכלא (חברם) ולא קטני סתמא שני שמות אלא לאו שמע מינה כדפרישנא. וכן פ"ש ר"ל. בת תירא נ"י לישראל שפיר דמי ישראל לנו אב"י אמר אסור ורבא אמר מותר דתירא לאו מלתא והלכתא כרבא ודוקא בין וכיצא בו שאין עקיר ליה אבל בדבר שעקיר ליה אפילו רבא מודה דתירא מלתא והיינו דאמרין בפרקא קמא לא שנו אלא כשמעטות בורד ותרס דקא מתני מירחא. ועוד אמרו בפרק כל שעה קול וסרואה וירח אין בהם משום מעילה [מעילה] הוא דלית בזה הא אסורא אית בזה וכולא שמעטתא דתתם מוכחא הכי. (יא) אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל אסורין שבתורה כל שמעטו ומסעו אסור ולקמן עליו חזו כוזה בכרי אכילת פרס. מעטו ולא מסעו אסור ואין חייבין עליו דוקא מין במינו שאין הפעם ניכר בו אבל מן כשאינו מינו שהפעם ניכר בו חייבין עליו מן התורה דקיימא לן בפרק אל עוברין [דף ס"ד] מעט כעיקר לדברי הכל מן התורה לר' עקיבא דיליף מצעולי גנים לרבנן דילפי מסערת. ומכאן אתה הן לכל התורה כלה. ופעם כעיקר זה מעטו ולא מסעו ודאיה לדבר בפרק אל עוברין [דף ס"ד] יליף מעט כעיקר מעיקרא מבשר בולב [ולמסקנא] מאי מעטא לא נפרין דהידוש הוא וכו' אלמא מעט כעיקר ופעטו ולא מסעו תד הוא ואם כן אמאי אין חייבין עליו הלא פעם כעיקר דאורייתא הוא אלא לאו שמע מינה דשני לן בין מין במינו למין בשאינו מינו ואיתא להא מילתא בנבוכים [דף צ"ג] וזהם הרב ראב"ד דל חרב בעל המאור וז"ל כתבו דאעפ"י דפעם כעיקר הוא מן התורה אין לוקין עליו שאין לוקין על בנין אב ולא על קל וחומר וזהו שאמרו בבל ותלמוד אין עונשין ואין מזהירין מן הדין ולפי דבריהם גבי גיד דחזינן בדיא משרת ליתן פעם כעיקר לוקין אליבא דרבנן

שמותים בהנאה. (ח) חלא דחמרא וחלא דשכרא חמירא דחייבי וחמירא דשערי אב"י אמר בנותן פעם דבתי פעמא אולנין ורבא אמר במשעו דבתי שמא אולנין והי ליה מין במינו. ודוקא חלא דין נכח וחמירא דטבל שאמורין במינן במשעו אבל דשאר אסורי קיימא לן כר' יוחנן וירש לקיש דאמרי תרווייהו כל אסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן פעם חזן מסבל ויין נכח במינן במשעו שלא במינן בנותן פעם דאי לא תימא הכי קשיא דרבא אדרבא דאמר רבא בפרק גיד תעשה [דף צ"ג] אסור רבנן במעמא ואסור רבנן בקפילא ואסור רבנן בששים מין במינו דליכא למיקם אפעמא בששים אלא לאו שמע מינה כדפרישנא. וזה שנסק הרב אלפס ז"ל כרב ושמואל חזו בו בסוף ימיו ונסק כר' יוחנן וירש לקיש וכן הלכתא. וכיון דקיימא לן דבתי שמא אולנין הוא דתנן תבלין שנים ושלשה שמות והם מין אחד או מין שלשה מצטרפים ר' שמעון ואמר שני שמות ממין אחד או שני מינים משום אחד אין מצטרפין. ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו (ס) ליתא לדחזקיה דאפילו אינם מיני מתיקה מצטרפים כר' מאיר דאמר כל אסורין שבתורה מצטרפין זה עם זה. (י) ופי' שנים ושלשה שמות ממין אחד כגון פלפל ארץ ופלפל שחור ופלפל לבן או שלשה שמות בצל ופלפל וכמין שני שמות ממין אחד חמירא דחייבי וחמירא דשערי. וליכא לפרושי שנים ושלשה שמות (שנים ושלשה שמות) אסורים כגון תרומה וכלאי חכרם וערלה דחייבו טיפא דתנן בתיא פרקא במסכת ערלה תבלין של תרומה ושל כלאי חכרם שנפלו לתוך הקדרה אין בזה כדי לתבל ואין בזה כדי לתבל ונצטרפו ותבלו אסורין לחיים ומותרים לכתנים. ר' שמעון מתיר לחיים ולכתנים ועוד מאי שנא הכי דקטני שמות וחבי קטני תרומה וכלאי חכרם (תרומה

תורת והשלמה

אסורין כגון פלפל וכלאים ותחומה דהי כמי בפסח ולא קרי לה שחוט רק כפשוטן תחומה וכלאי הכסס. ומה שסקס כסוס' שם ד"ס פללין על פי רש"י דסס ממש האין משקלם ג' מינים והם שם אחד. סרין רכס' דמשקלם חמירא דחייבי וחמירא דשערי שסס' שם חמירא אחד והמה מינן מחלקין מיני ופשי' וא"ש ופ"ש גבי נה פיהא סא דכדרי סרין:

(יא) אמר ר' אבהו אמר ר"י כ' כל אסורין כ' מסעו ולא ממעו אסור ואין חייבין עליו כ' דעת רבינו כר"ם דעסס כעיקר הי מן הסורה ולקמן עליו בלויט מיט ובפחות מששים ובמ"ס סר"א' בחולין פ' ג"ה כ' ל"א בזהו והיגין על הראב"ד והר"ם שססו דמ"ס' אין לוקין משום דלחייב בק"ו לרבנן ובכנן אב לר"ע ובקסא דל"כ מל"ל לר"ע למדרש ממשרת למל' דלמלא למסס כעיקר דאי ככל אסורין דאי מפשטי ע"ס

(ח) חלא דחמרא וחלא דשכרא כ' ודוקא חלא דיי' וחמירא דטבל פי' טוס' חולין ר' ל"י ע"א ד"ס אחר מניא ג"כ ד"ס רח"י ו' ומס' על רש"י ז"ל אבל רבינו אפרים פי' דכא' חייבי חמירא דחייבי כנכחי וקרי ליה מין במינו אבל לנפח דן איט מיט סא יע"ש כדאדך. וכ"כ בר"ן ובע"ה:

(ט) ליתא לדחזקיה כ"כ רש"י ופי' טוס' מלמין דף ס"ז ע"א ד"ס ורבא ש' דק"ל כחוק' דא"ר ר"מ מ' כחזקיה ס"ל וסא'י אסורין כעין שחמיראין א"ר כלא חזקיה רק אסור בלעז אין חמירא רק אס' עשוי לחבל:

(י) ופי' שנים ושלשה שמות כ' כר"ש שם דשמות ממש ואין הכונה שמות אסורין כמו דלמד שוכר על שמוס דסס כטובה ה' מיני ללויין ובמ"ס סר"א' ובכ"א רח"י לפי' זה דליכא למירא שנים ושלשה מיני

ואם כן אליבא דר' עקיבא אע"ג דליף פסעם כעיקר
מנעולי גנים כמא דהיתר מבכרף לאיסור (חזי)
[אזינא] מסמדת דילמא משרת לפסעם כעיקר איתא
ולמלקות דהא כי האי נטא מרכינן בפרק כל שעה
[קף כ"ד א'] ואימא ליחודי לאו הוא דאיתא דא
סדר אליעזר אין לוקן על לאו שבבבולות. והי דודע
כי מה שאמרו מדאורייתא דה בתרי בפל לא אמרו
אלא ברביר שאין בויתר פסעם האיסור כגון כזית
גבלה צונן בשני ימים שחושא ואין. הנבלה נכרת
אבל ברביר שיש בויתר פסעם האיסור כגון שאין
בויתר ששים (אין האיסור) וזה פסעם כעיקר שהוא
אסור מן התורה ומא דאמרינן [בפ"ק גבי] [בפרק]
גיד תנשה [קף צ"ח] גבי דודע בשלה דא מדאורייתא
דה בתרי בפל והי דודע בשלה נטון פסעם באיל
וקאמר מדאורייתא דה בתרי בפל. הכי קאמר דא
מדאורייתא הי אמינא כי ויזי דבעלמא ברביר שאין
בו פסעם דה בתרי בפל הכי גמי גבי דודע בשלה
אע"פ שיש בו פסעם בפל. אי גמי התם מין במין
שאין הפסעם ניכר בו. והא דאמרינן כזית כביר אכילת
פרס דאורייתא ולא אמרינן דה בתרי בפל התם גמי
פסעמו ומסמך של איסור ניכר בויתר. ואיכא לעיוני
ולאקשושי מהא דהנן בפרק אלו עוברין [קף ס"ד]
שתי קופות אחת של תולין ואחת של תרומה ולפניהם
שני סאין וכו' וזי אסרת כזית כביר אכילת פרס
דאורייתא אמאי אמרינן שאני אסור והא התם צונן
הוא דבר שאינו כלול הוא ולא אמרינן דה בתרי

בפל ואיכא למיסר דהתם בשני קופות של קמח
מידי שהוא דבר כלול וכן מצאנו שכתב ריב ראב"ד
דל. ומה שאמרו רכזית גבלה צונן שנתעברה בשני
ימי שחושא צונן מדאורייתא בפלה ברוב הכי גמי
סדרבגן ולא אמרו רבנן בששים אלא ברביר כלול
שהוא נטון פסעם בויתר אבל ברביר שאינו כלול ואין
האיסור נטון פסעם בויתר אפילו סדרבגן בפל ברביר
שלא התכרו ששים אלא לבשל הפסעם אבל שאין בו
פסעם לא. כך נראה לי והוא פסעם נכון. ומאי
דאמרינן מחלוקת [בהשביח ולבסוף פונם אבל] בפונם
מעיקרו (אבל בהשביח ולבסוף פונם הוא וסותרת)
[ר"ה סותר]. ונראה לי שכן פירוש. בפסעם מעיקרו
סותר בפנימה כל שזי. והא דאמרינן אינה נאכלת
ספני זה לאו דקא [אינה] נאכלת אלא שפסעם טעמא.
וכן פ"ש דל. (יב) וראיה לדבר התא דאמרינן
בפרק אלו עוברין [קף ס"ד] גיעולי גנים חדוש הוא
דהא בעלמא נטון פסעם לפסעם סותר והוא אסור.
ואידך אמר רב הונא בריה דרב חייה לא אסרה
תורה אלא קדרה בת יוסא ואידך קדרה בת יוסא גמי
[א'] אפשר דלא פנמה פורתא אלמא בפנימה פורתא
גמי (דבעלמא בפנימה פורתא) נטון פסעם לפסעם
סותר. אלמא פסעם מעיקרו בפנימה כל דהו גמי
שרי. ועוד ראיה לדבר שמן דרבש של גנים
שהתירום משום נטון פסעם לפסעם סותר אלמא
בפנימה כל דהו גמי שרי והגהו דאזי נאכלים הם
אלא שנפגמים פסעם. אבל בהשביח ולבסוף פסעם

תורת הדשלמה

פסעים לא לקי עליה וכו' דמריק כפ' כ"ש אלא
ט"מ ולקמן עליו וט"מ כחן טעמו ולא ממעו אסור ואין
לקמן הוא מין במין. וטעמו ולא ממעו הוא טעם
כעיקר אע"ג דליכא אלא טעם ודא' דנפסחים רבא
ללמוד מכאן כחלג דה לא ודחוק הוא וכו"ה ליכא כחלג
רק טעם כגד ולא נקא הכד. וטעמו וממעו הוא אם
מכד כהסר האיסור ואיכא כזית כביר אכילת פרס וכו'
במס' בבבלי אכל אם הוא דבר שאיט נכלל בטל ברוב
מס' ומדרכנ ומא דאמרינן כפ' ג"ה קף ג"ה ומדאורייתא
ברביר בטל הם הי מין במין דמרייתא טעם כגד
או כיון דנחין כ"ס בטל היא דגם בטון טעם בטל.
ודמקשי טס נפסחים מחיי קופות הם הא הי דבר
שאיט נכלל והי יבג כיבג דנאחא דה כזית בטל רק
דסם מידי אפי' הי שטוקן קמח דהי לה ובעל ועי'
כפ' פסח לפסח קמח אי הי דבר שנכלל יפה כמו לה
כלה:

(יב) [א"ה]. ודא' לדבר סי' ואידך אמר רב הונא סי'
כפ' אלו עוברין ליחא אלו נאחא, ואידך סי'
רק הכא דנף הקדש. ורביט מביא כ' רחוק אי' ממה
דאמרינן כפ' אלו עוברין גבי גיעולי פסעים ודחוק
הוא מקום דנכללח נטון טעם לפסעם מותר. וגיעולי פסעים

כפ"כ הי פנימה כל שזי. שד ראי' מביא ממה דאמר
הכא דנף הקדש. ואידך סי' ר"ש דסבר טון טעם
לפסעם מותר. אמר רב הונא כ"ה דרב חייה לא אסרה
תורה אלא קדרה בת יוסא. ואידך קדרה בת יוסא גמי
אי אפשר דלא פנמה פורתא. והנה סרין כחב ג"כ
כדפס רביט דהא דאמר בפסעם מעיקרו מותר הייט
בפנימה כ"ס ואיט מביא מפ' אלו עוברין רק הכי מביא.
דא קרינ לקדרה שאינה בת יוסא כ"ס לפסעם וכו' ודא
שאינה פנמה סבביל כ"ס עד שלא יאח נאכל. והנה
בהשקפה ראשונה יפ' לעין בדבר רביט הנה אף שאיט
מסתפק בהדא' שהביא מנחמא דין' מהאי ואידך סי'
שחזיא מ"מ למח ליה להביא ממחמק רחייטו מפ' אלו
עוברין אלא גם הכא קאמרינן מ"ס דר"ח גמר מיעולי
פסעים גיעולי פסעים לאו טון טעם לפסעם הוא ואסר
רחמנא. הרי דקרינ לגיעולי פסעים טעם לפסעם.
אחמס מחלוקת אין ראיה משום דמביא על דברי ר"ח
דאמר טע"פ אסור ואיכא למימר דלא אסר ר"ח אלא
בפנימה כ"ס אבל להסיר בפנימה כ"ס ליכא להביא ראי'
מחלוקת להביא מביא מפ' אלו עוברין דקאמר כדריא
דנפגמח מותר כ"ס לפסעם כהאי גוי' דגיעולי פסעים.
וגיעולי פסעים כפ"כ דלא הי אלא כ"ס:]
א"ה

ויצאו לבית השרפה. ומתוך פרש ז"ל הכי משמע נמי שבלילה אחת מותרת אע"פ שלא שרתה מעת לעת. ובדבר שיש לו חרופא אע"פ שאינה בת יוסא אסורה כדאמרין גבי קדוש של חלית [דף ל"ב] אע"פ דאמר סר נותן מעם לפנים מותר אנב חרופא דחלית מחליא ליה שטנוניתא דהיי ליה נותן מעם [לשבת] (לפנים) ואסור. (פו) ואם נפלו שני אסורין בקדרה כגון ערלה וכלאי הברס ויש בהויתר כדי לבטל כל אחד מהם ואין בו כדי לבטל את שניהם וזה ששנינו במסכת ערלה ומייתנין לשמעתא. הערלה וכלאי הברס עולין באחד ומאתים ומצטרפין ר' שמעון אומר אין מצטרפין ומסתברא דהלכתא

כיון שהשביח נעשה הכל נבלה ואסורה בפנימית כל דהו ואינה ניתרת אלא כשתהיה [אינה] ראוי' לגר. (יג) וכי תיסא כיון דעיקר נותן מעם לפנים מותר מנבלה נמדין לה אמאי מותר בפנימית כל דהו מה שאין כן בנבלה שאינה מותרת אלא בשאינה ראוי' לגר. שאני הבא דכיון שהאיסור (כולל) נפל לתוך היתר אינה אסורה אלא בנותן מעם וכיון שפגמו כל דהו אינו נותן מעם. אבל בהשביח ולבסוף פגום הרי נתן מעם לשבח ונעשה הכל נבלה ואינו ניתר אלא בשאינה ראוי' לגר. ומאי דשרינן קדשה שאינה בת יוסא לא תיסא מעת לעת אלא כל שעבר עליה לילה אחת בלא בשול נפגמת (יד) כדאמרין תעובר צורתן

תורת ההשלמה

רבינו דקדק בתירוטו שכתב. שאני הבא דכיון דהאיסור נפל לתוך היתר אינו אסור אלא בטות פסס ס'. וכוונתו דהתערבות לא דמי לנבלה דנבלה כיון דנוף האיסור קיים כל עוד דחי לגר הרי נהנה ממנו ואי הבאה מרובה או מועטת אבל כל עוד שראוי לגר הרי נהנה ממנה. משא"כ בתערבות דכיון דהתערב ומדאורייתא חד בתי בטל. הנה נוף האיסור כחול' דליתא דמי. וכל האיסור הוא מכה העסס וכיון דהעסס פגום אינו איסור כלל. ולפי"ז הרי דהשביח מתחלה ונתן מעם באיסור ונעשה כל התבטיל איסור א"כ ה"ל כל התערבות פחה כחשיכה של נבלה דבטי שכל התערבות לא ירי' ראוי' לגר שאנו יחזר כמו נבלה פלגה וז"ל:

(יד) [א"ה]. כדאמרין תשובה דרובן וילאו לבית השרפה. לאו דא' נמורה הוא דא"כ לילק' גם לפנין איסור בעין נמי שפגסם ויטון מעם לפנים כתבשל. דא' בקדשים ששינו תשובה דרובן בדבר שהוא בעין פגס. אלא בפ"כ דאין להביא ראי' מאכילת מזבח לאכילת אדם. דבאכילת אדם אין לנו היתר עד שיופסל מאכילת אדם משא"כ אכילת מזבח בפנימית לא דהו אמריק הקריבו נא לפתח. ור"ח כתב בפירוט שאין ראי' מהו רק לאחר לדבר מביא מהא דתשובה דרובן כו':

(פו) ואם נפלו שני איסורין כו' ומסתברא דהלכתא כר' מאיר כו' מלאה כתוב גדלו. פי' דאמר שכל איסורין שנתערב משדפין זה עס זה שנאמר לא חאלל כל חוטבה כל שזעזעה לך הרי זה בכל חאלל פ"כ. ורבינו הולך בזה בשטת רש"י ז"ל ולרובא דמוקי כרבי מאיר א"כ אין לעין לדחוקיה כמו שחסיים רבינו בדבריו. וא"כ יאל לנו לעין דא' איסור ויחיד ובכל אחד מהם יש כדי לתת מעם משדפין [א"ה]. פי' אף היבא דליכא משום חשיכה נ"ל כדאמרין בגמ' שס"ס דפריך לר"ש לנערף היתר ואיסור כדרי הדדי ולתסר ומסרי ר"ש לטעמיה דאמר אפילו איסור ואיסור נמי לא משדפי דתקן הערלה וכלאי הברס כו' ומאחר דהלכתא כר"ח א"כ משדפי בלמה. ויהי' נפ"מ לרעא אס נפלו לקדשה שני יחסיס כות שזמן וכית חלב לר"ך

(יג) [א"ה]. וכי תיסא כיון דעיקר נעל"פ כו' שאני הבא כו' גם ה"ן הקשה קושא ז' וחילק נ"כ דשאני נבלה שנאכלת בפני פלגה משא"כ בהתערבות שהולכת אחר נתינת מעם כל שטעמו פגום התבטיל קצת מותר דאין נותן מעם אלא פגום הוא. והוא לכאורה כדברי רבינו. אמנם ה"ן חזר עוד והקשה שדפין לר"ך לישב דהיי' נמדין לה מנבלה? ותיקן דהיי' נמדין דמה מלנו נבלה כו' אבל כל שאינה ראוי' לגר כיון שאינו נהנה מן האיסור היתרמה תורה אפ"פ שאל איסור מתחלה אף ג"כ דהיתר כיון שהיתר נעסם קצת מן האיסור נמלא שזה שאוכלו אינו נהנה מן האיסור אלא מלמדין עליו הלכך שרי אפ"פ שאל איסור מתחלה בליהו דבר שנתערב בהיתר. פ"כ. וקשה לי דלפי דבריו ה"ל להיות גם בהשביח ולבסוף פגום מותר כמו נבלה שהיה מתחלה אסורה ח"מ כשפגמה חל"כ פחה האיסור וה"ל דמה ה"ן הגוף העסס לנבלה ואם הוא פגום ה"ל כמו שאינו נהנה כלל וה"ל להיות מותר. והרי אמרינן כאן דבהשביח ולבסוף פגום ד"ה איסור ומדא' דהא דאמרין כאן השביח ולבסוף פגום היינו דוקא כמו חומץ לתוך הגריסין דכיון דנתן מתחלה מעם משוכה הרי חומץ דנותן מעם טוב. ומה שפגס חל"כ הוא רק מכה האס שהרתיקו ואינו דומה לנבלה שאינה ראוי' לגר דהתם פחה העסס מנבלה פלגה משא"כ הבא דבר אחר גרס לה להפגם ולוא היינו יכולים להפריד כה האס מחלף הנה האיסור בפגמו מותן מעם משוכה ולכ"י איסור. אף ללשנא דאמרין אין אמרינן קדשה ז' חסרה מלה כו' דהבא כבר לא רואין שנתן מעם משוכה והעסס הוא מתחת דבר אחר. ואכתי יש לעיין דכיון דחומץ דחומץ בגריסין לונגין נותן מעם משוכה א"כ אמאי אמרינן כחומץ שגל לתוך גריסין דחומץ דחומץ נמלא ג"כ דלא דמי לנבלה. דהתם נוף העסס פחה מנבלה. משא"כ בלא הרי ידעין דהא דשנסם החומץ בגריסין הוא רק מתחת כה האס אבל חומץ גופיה אינו פגום דהא בטותן משוכה הוא. ואם כי פחה אינו נהנה מהאיסור בכל זאת עו לא מדין למילק' מנבלה. ור"פ לדברי ה"ן. אבל

ר' מאיר דרשם לן פתני כותיה אליבא דרבא
דהלכתא כותיה דתנן תבלין שנים ושלושה שעות והם
מין אחד או מין שלשה מצטרפין והקטנה רבא כר'
מאיר. וחנן במס' שבת פרק אסור ר' עקיבא [דף
ע"ט] הוציא תבלין כרי לחבל בהם ביצה קלה
ומצטרפין זה עם זה והקטנה בגמרא אליבא דחזקיה
בפניו מתיקה משמע דלרבא דלית ליה דחזקיה מרגי'

ר' מאיר דרשם לן פתני כותיה אליבא דרבא
דהלכתא כותיה דתנן תבלין שנים ושלושה שעות והם
מין אחד או מין שלשה מצטרפין והקטנה רבא כר'
מאיר. וחנן במס' שבת פרק אסור ר' עקיבא [דף
ע"ט] הוציא תבלין כרי לחבל בהם ביצה קלה
ומצטרפין זה עם זה והקטנה בגמרא אליבא דחזקיה
בפניו מתיקה משמע דלרבא דלית ליה דחזקיה מרגי'

תורת ההשלמה

דאיתא רש"י דאש חייב עד שידור מכלם ודבך אחרי
אש' לא נדר אלא מחמת מין. ואמרין מ"ס דר"ש?
אמר קרא מכל אשר יעשה פגפן מין מחללים ועד
ז' ע"ש. ובסוף הסוגיא פריך ולרבנן מני הכתוב מכל
אשר יעשה כו' אמר לך רבנן הכס לימד על איסורי
לית שחמשיס' זה עם זה. ור"ש לירדק לית ליה.
וע"ש ברש"י ויחוס' שדרשו ולא לך קרא לירדק משום
דס' כ"ש למחט והקרבן שחייב בנדר דאש על האכלה
רק על השלמה נדרו ע"ש. ולדברי רבינו יק' קשה דא
מסכתא נמי דגם לר"ש דאש חייב ככ"ש עון בחפירות.
כלא לך קרא להכיל שחמשיס' כהא' נהא דאש
חייב ככ"ש ולמה אמר ולר"ש לל לירדק משום דסבר
כ"ש למחט הא גם ר"ש לך קרא היכא שאש חייב
ככ"ש עון בחפירות לומר שאיסורי מיר מחללים שם
ול"י. ואין לומר דה ידעין לר"ש מחמת דהמלח
בדברי הר"י יק'. דא בפסחים מ"ה פריך לר"ש לל
מכל אשר יעשה כו' שאיסורי מיר מחללים ול"י הנהא
איסור והימר מחללים ומשנין איסור והימר ככ"י
איסור ואיסור כזה אמר זה. וה"ל לר"ש ק' שלמד
מחמת דהמלח. בני מכל אשר יעשה כו' לא"י.
עון שחמשיס' מ"י דה חלק בחפירות ומ"י דה ז'
בחפירות ואכלן זה אמר זה ככ"י אכלת פרס ומלמד
איסור לאיסור למלח. וכי"ז דשם וילגלג בסוף
חדוש חת דעת כהוב שהי' בשם אמר הר"י לית
רוקח מירדק חרף. והנה הא דסבר ר"ש כ"ש למחט
כתבו האחרונים בפשטו משום אחשביה דכשאל כ"ש
אמרין דחשוב אלל כמו דה ולהכי אמר ר"ש כ"ש למחט
דוקא ולא אמרו כיה אלא לפנין קרבן משום דמלקות
הא כחוד ואל שייך אחשביה משא"ל קרבן דהא בשוגג
לא שייך לומר אחשביה. ועפ"י איתא למימר דגם
לר"י יק' ס"ל הא סברא דאחשביה וא"ל כשהא ככ"י
שייך לומר אחשביה אכל כשהא ע"י חפירות לא שייך
לומר אחשביה. ומכלן דאחשביה אלל האיסור ולמה
ההימר אחשביה ובגביל ההימר אכל ולא בגביל האיסור.
ועפ"י מפורק הקטיף ב"ל על הר"י יק' ב"ל. דק'
איתא בדברי הר"י יק' שכתב. וא"ל שפיר אמרין
משרת להימר מחללים לאיסור עון מ"י דה י"ן שגבול
במ"י דה פה ע"ש. וכנהא הא דבדוקוק כנהא הר"י
משום דאיתא שור סברא דבחפירות לא שייך אחשביה
דוקא היכא דחמשיס' ממילא משום דאיתא למימר דחשוב
אלל

לך שנים כגור שנים לבסל הסעם ולא פ"י בששים
כגור דה אחד דשכ"ס איתא סעמא דה דבר חדש. ומ"ס
ולגבי מלקות חק כהמ' מעילה כלל והוא כהמ' החוס'
ס' ד"ה לר"ש דהי דרביס' אחד ר"ש לפנין מלקות לא
לך ללך דר"ש למחט ס"ל ולפנין סעמא לית ליה
לירדק כ"ל לפרש דכ"י. והי חיותא שחמשיס' בשעולים
הוא סעמא המעמק. ואל ור"ש אחד אין מלמד
ופריך ור' כמו שכתבתי:

(ס) [א"ה. דאמרין בגמ' ס' ומלמד' ר' שמשון
למחמס' ס' פ' ואל' אן דמסקין כ"י
ה"ל דמלמד. ומ"ס ולגבי מלקות חק. אין ל' ביאור רק
כמו שכתב מר אה' הג"י באת הקודם דסנה רביס' למ"ס
הסו"ר דהא דמסקין כהמ' מעילה דהא דאמר ר' שמשון
אין מלמד' אין לירדק ללך מירי' נדרב' שהא' בפנין.
ולחלקות. והא דאמרין לר"ש אין מלמד' מחמת
בחפירות. ולא אמר ר"ש כ"ש למחט אלא כשהא' בפנין
לא כשהא' ע"י חפירות. ומ"ס ס"ל רביס' יק'
מקטן. ועל פיה ז' ככ"י הקד' האחרונים מחשביה
דשטותה דף כ"א ע"כ. דאיתא ס' בחשבה שטותה
שלא אכל כל שהוא ר"ש אחד חייב. ואיכתיב
לה בגמ' ר"ש בכל התורה כלה כ"ש ס"ל דמחייב
במחשבה דמחייב ר"ש אחד כ"ש למחט כו' או דלמא בפעל
כדכ"י ס"ל והא' היי' סעמא האל' ומפרס' חייב סהס'
נמי חייב. ואמר שם ח"ש ר"ש אחד מיר שגרה פחו בין
יש בה כדי ללך כיה חייב ואל ס"ל בפעל כ"ש ס"ל
למה ל' ללך כו' ע"ש ולדברי הר"י יק' ולא אמר
ר"ש כ"ש למחט רק בפנין ולא ע"י חפירות קשה היי'
מחייב מחלן. דהא כהן הוא ע"י חפירות כדאמר מיר
שגרה פחו בין כו' וגם ר"ש כ"י כיה ככ"י אכלת פרס.
ואמר קאמר ואל כ"ש ס"ל למה ללך. ובס' טרע
ביהודא קאמר ס' ל"א חסר למח דהא דמסקין כהמ' כהן
בשבוש. וליכא ע"מ ככ"ש א' הוא בפנין או ע"י
חפירות הוא רק לר"ש א' סבר כיה ר"ש דר"ש למחט.
אכל לר"ש עמא אש ק' והוא יכול לסבור כהמ' הר"י
יק' דר"ש דחייב הוא דוקא כשהא' בפנין. ודוקא אליבא
דר"ש שקל וסרי הר"י יק' ורביס' פה ולא אליבא דר"ש
ע"ש בדכ"י. ולפ"ד שלא האל' מחשבה. דדברי רביס'
יק' בסתרים נהמ' פריכה במיר דף ר' דהי איתא הסו'
במשה. אמר הר"י מיר מחלל ומחלל מן המלמס'
מן האיס' כ"י מיר ס' ואמר בגמ' מחללן ולא כ"ש

של חלב שלא נמח אבל אם אינו מכיר אע"פ
שלא נמח מצטרף עם היתר לבשל כדת חשני של
ערלה כדתן במסכת ערלה פרק שני הערלה מעלה
את הערלה וכו' וסיימנו ליה בסוף המסכת.
(יח) אמר רבא זונה גייה וישראל מסובין חמרא
שרי מאי מעמא נדי חתקף יצא רעביה יצא
דיין נסך לא חתקף. זונה ישראלית וגרם מסובין
חמרא אמר מאי מעמא תואל חילא עלייה בתרייה
גרימא. (יט) תועא [ביתא] דהי יתיב ביה חמרא
ירשאל וני על נוי אחריה לרשא באפיה וזוה
ביה בועא ברשא אמר רבא כל דלדי בועא שרי
דשאי ניסא ודשאי ניסא אמר. מסברא מביח
פתוחות קאמר דא בתביח פתוחות אפילו שה
כדי שיפתח ריטף ויטב אמאי אמר והא מרת
חייש חששא אתי. ואע"ג דיתבי בהדא ביתא
חמרא ירשאל וני אם ניכר ויין של ישראל
אמאי אמר אלא דא בתביח פתוחות ואמר משום

והריבין ור' שמעון למה לי צירוף וחתנו ר' שמעון
[ואמר] כל שדו לסכות ומשני מאי אין מצטרפין נמי
דקאמר אין צריכין צירוף. וחיבא דגפיל כדת איסור
לחך ששים דחור (י) ונמח חור ונפל בו כדת
אמר של איסור לא אפרינן שכית איסור ראשון חור
תיעוד עם כדת שני של איסור חור לזו שני ותי
של איסור בתוך ששים של חור ראשון. אלא
אפרינן כיון שכבר. נמח כדת ראשון של איסור
דרי הוא בפל ולא מבעיא שאר חור תיעוד אלא
אף מצטרף הוא עם היתר לבשל כדת שני של
איסור. והבי מוכח לקמן [דף ע"ג] דאפרינן תגדיל
בתחית חור. אבל אם כשנפל כדת שני של איסור
אין נמח חמרא אלא סקצו ואין בקרה אלא
ששים של ותי חור בהא דא מצטרף חמרא עם
חשני ואפרינן חקרה שחור אם נפל חמרא לאר
שנמח סקצו לחך קרה אחרת אמרה כל שכן
לחך קרה ו דוקא כשכיר אותו כדת חמרא

תורת השלמה.

לגבי קרבן דכונן הוא לא שייך להחביה רק בסיס
פי"ט. והוא תסם כמו שכתבנו לעיל. אבל מאד קשה
לי בברא ו. ולפי דעתי אדרבה הלא שדע שאל איסור
ואכל פתוח מכשיר י' ל' למחר אדרבה. דוקא
כשיש חסד לפני וזה שלא אכל מכשיר כי הרי ולא
לחיי. והחביה שייך יסר למחר הלא ולא דע
מהאיסור ואלא אכל פתוח מכשיר שייך למחר להחביה
לפתוח מכשיר. דא אכל בלוי חסד לפני לאכל יסר
ובשאל פתוח מסתמי חסד ואם לפני. מאלי' כדודע
מהאיסור יל דא ולא אכל כשיש הוא רק חסר
האיסור וי"ע:

(ז) [איה. ונחזי ט'. בנפך המסכת בשמעתא דהללן
ראשון כבד רבי' ברין זה ולא שאל נמח
ולא שאל לא נמח. אמרם שם סיים זה דוקא בשל
כדי כי וסא כבד נ"כ דוקא במחבר אבל אם איש
מכיר אע"פ שאל נמח וסא אחד]:

(יח) אמר רבא זונה גייה וכו'. משום דרבי' הוסיף ולא
דשאל חסר מה וכל השפסוקים הנזכרים והסוד
הביאם, ורבי' משלים.

(יט) דחזא ביתא דאי יתיב ביה פתחא דירשאל וני ט'
מסתברא מחביות פתוחות דא בתביח
פתוחות ט' ולא כהרש"א שכתב דא"ר פתוחות אמרם
שלא כבד כבד שם להניי להסוד ולמחר ין אכל ולפיכך
לא פתחי דולם אבל דעת רבי' דא כתיבות מחבר
הירשאל

(ס) מוד קשה להרש"א שכתב בשמו דר"ש דאמר כ"ס למחש משום החביה. אי"כ איך יסר איש הא קדם
שאל לא ידעין כמה חסד אלו. ואמר שאל מאי דאי סי. ואם סרר איש סתם שלא יאכל כמה שאל איכל אלו
כיון שהעדים לא ידעו כי הסררה ספק. ואולי חסד אלו יסר וסררה לאכל ששים חסד לקום כ"ל. סוד י' לייץ יס
אמר שאל ח"י דא כלב ואכל האר ויין לו לאכל יסר אי"כ לא ידעין כמה חסד אלו. ונפ"כ כה נם לר"ש
צירוף כפי ונמח כלל כ"ל דר"ש צירוף לית ליה וי"ע:

אלו רק הסיור ואכל ח"י אם נמסר ט מניחא נם
האיסור שאל שחז אם הסיור שאל חסד אלו סוד
מה שהעבר ט האיסור. אבל הלא דערי בידם
האיסור טס הסיור ואלו שייך שער למחר החביה.
וכה ח"י פ"י פתוחות פ"ל לר"ש כ"ס למסח להכ
רכי' יקר. וזה שכתב ר"י כגון ח"י דא יין שכל
נחל דא טס ולא אמרי' כה לר"ש כ"ס למסח ולק"מ
מנח דשכחות והסם מידי במיד ששיר פשו בין
דערי במיד בידם ויין טס החביה. ח"י כסאח
בפתוחות. פ"כ. ולדעתי כי הסתם האם איש אחת.
דמאן נחזא לן דהחביה לא יאסור למחר. ולמא דוקא
כסא ששים ביד חסד אלו אכל האיסור למחר בלחם
אם חסד אלו איכל וללץ פל? נם כבד ולגבי
קרבן לא שייך להחביה משום דא שונג. נם זה איש.
דא איכל הוא במיד ובמסותין והסוד הוא רק פל
האיסור ולא דע שאל איסור ואמר לא שייך להחביה.
כיון דאיכל הי' במיד ובמסותין הרי החביה ואם
האיכל בפחות מכשיר? ואדרבה הלא דידע שאל איסור
ואכל פתוח מכשיר י' ל' למחר ולהבי איש אכל
כשיש לא מפרי שחסד אלו פתוח אלא ודא חסד
לקום פל. דחזוקי אפי' כרש"י לא מחזיקין. ובדעת
שכתב הלחם פ"ח מה' מ"א. ואמר שהשם חרש' בחי'
הירש"א לחם חסד ר' י"י ביא שם וי"א דעברת ר"ש
דאמר כ"ס למסח משום דאי פ"ל ובסם החז"ה פ"י
משום דהחביה באכלו פתוח מכשיר במיד מאלי'

פי' אי אית ליה לאשתמושי שיש מוצא בין הבית
הני לביתו של ישראל חסדא אמר רבין האשתמיה
לבבא באפיה. והוא חסדא דהי' יתיב בביתא דהי'
ישראל בעליזתא וני בתרונתא שמוע קל תרגא נפק
קדם חתא נוי האשתמיה לישא באפיה אמר רבא
חסדא שרי מיסר אמר כי היכי דאיתא אגא קדים
וחתא ישראל בעליזתא. אבל משום חשאתא אתי לא
משתי חסדא משום דהא אשתמיה לבבא באפיה.
והוא ישראל וני האתו בספירה שמוע ישראל קל
שפרא דמעלי שבתא סליק ועל אמר רבא חסדא
שרי מיסר אמר חשאתא אתי וכי תיסא משום שבתא
אמר רבא אמר לי איסר גיורא כי חזינא נוי (איתא)
הי אמינא ישראל לא מנפרי שבתא דאי מנפרי שבתא
כמה כיס מיתבדח בשוקא ולא וזה ידעינן דאיתא לן
ד' יצחק דאמר מוליכו פחות פחות מ' אמות. והוא
א"י רגלים בי מעצרתא שמוע נוי פשוט בניי (בניי) [דני]
אמר רבא חסדא שרי מיסר אמר כי היכי דאשתמיה
אגא משהי נפי ישראל חזוי לי. והוא רביתא
דאשתמיה דהי' קיסא בניי דנא חזוי נקשה אפריא
בירה אמר רבא חסדא שרי איסר מנבא שקלתה וכי
תיסא חשאתא ליכא איסר אתרמינא ותרמי ופריש ול
דדוקא רביתא אבל נזלה לא. והוא גבוי דליק
הזיל לנדרדקא ופתח חביתא פוכא אמר רבא
חסדא שרי רוב שווי ישראל גינח וזה עוברא
בגודרעי ואמר [שמואל] חסדא שרי כמאן כ' אליעזר
דאמר פסק ביאה פדור. פי' הכי קאמר כמאן כ'
אליעזר ואם כן קשיא דשמואל ארשמואל דאמר
בפרקא קמא דגה הלכה כ' אליעזר בארבע (אמות)
והו' לא. שגזי חתם כיון דאיכא דפתחי לשום מסוגא
הי' ליה פסק ספיקא ווע' דרבנן מספיקא בבקעה
אפילו בספק ספיקא כדאיתא במסכת פירות פרק
ששי חתם הוא דהלכתא נמי' לה אבל גבי אפרא
כל פסק ספיקא לקולא. והוא פלמוסא דמלוק ואזיל
לנדרדעי ופתח חביתא פוכא כי איתא רב דימי
אמר עוברא [הוה] קמי ר' אליעזר ושרא ולא
ידענא אי משום דקא סבר פסק ביאה פדור

דאשתמיה לישא באפיה (אי משום דיתבי בתרונת
ביתא חסדא דישאל וני) אבל לישא בועא אפילו
הבית פתוחה מותרת ושם פניה דהמניה נכרי
בתרונת רשירין בפתני בחזקת המשתמר אפילו
הבית פתוחה מותרת. ומסתברא לי דקא בשאין
שם אלא נוי אחד אבל אם חזי שנים פתוחות
אמדות שרי יכול אחד לשמור בפתח והוא
יכול לינע:

(כ) ד' ד' ישראל וני דהי' יתיב חתו חסדא
שמוע קל (תרגא) [צליי] נפק ואזיל
איתא נוי אשתמיה לישא באפיה אמר רבא חסדא
שרי מיסר אמר חשאתא אתי פי' כגון שפסק חזי
מלשחות דלא הי' לני לעזיל תמן חזי ליה כמאן
דלית ליה לאשתמושי דאי לא חזי קא אמרינן
דהאי ניסא ודהאי ניסא אמר. אי נפי אפילו לא
פסק מלשחות אין לו רשות לחבנם בלא ישראל
אי נפי דתם ויינו מעמא דאמור משום דהי'
יתבי ביה חסדא (בישראל) [ישראל] וני. אי נפי
חתם פני במעטל הכא פני דתלתין ולא במעטל.
והוא ביתא דהי' מלי חסדא דישאל ואשתמיה נוי
דקאי חתם אמר רבא אי אית ליה לאשתמושי
חסדא אמר וני לא שרי. פי' אי אית ליה לאשתמושי
שרי לו פקעה ועלילה בבניית הבית ולא מותרת
נגע ולא דמי לחזי דסתרי דאמרי' אם תצוה בחזקת
משומר מותר דחתם (כא) כיון שצוית שם והוא
בחזקת משומר לא נגע. אבל הכא אמרינן שלא
נבנם חזי לשם אלא משום פקע. מיתבי נגעל
הפונק [וא] שאמר לו שמור אמר מאי לאו
אף על גב דלית ליה לאשתמושי לא בראית
ליה לאשתמושי פי' אי שאמר לו שמור כלומר
עמוד דחן לבית ושמורו ומצאו בתוך הבית
אמר מאי לאו אע"ג דלית ליה לאשתמושי לא
בראית ליה לאשתמושי. והרב ראב"ד דל גרים
והוא ביתא דהי' חסדא דישאל וני על נוי אשתמיה
לישא באפי' ואשתמיה דקאי בניי דני אמר רבא אי
אית ליה לאשתמושי חסדא אמר וני לא חסדא שרי.

תורת השלמה

ודכס תרים נשק וחלוא אחא נוי אחריה לשה לן שקל
ומי' אי סי ליה לאשתמושי מל כהניסא:
(כא) [א"ה]. כיון שצוית שם והוא בחזקת משומר סי' כיון
מכילא יסר. חיל כיון, ולא דמי למיח
פוכד סוכנים כחטור דאצ' ולא חיתסם מנבא מל כהניסא
שרי חסדא דהסא לא פכד חיד דלחזי ולנסכי קא
מסין אבל כאן שכתם שם שלא כדשח' תגליס לזכר.
וגדלח' דנס דכס ק. דכמיח פכיס כחטור כיון
דליכא רישתא והוא בחזקת המשומר לן חידוק מאלכ
סכא דחילח' רישתא היס ונכנס כחטור שלא סי' לו
לכנס:]

שהישראל וכל לכנס שם כחטורם שצ"ח שפחה ויסתם
ומק' ח"כ מרחים שאל יחא סהרל כחלוא ולמדך לפתח
לו אם כחלוא ודלח' שפחה וסי' חתפן מלי' מנבא. וגרסה
רכס כחטורם כיון שרי' שם יין על ישראל וני:
(כ) [א"ה]. פסק דייס אל' איס' כסדר שחא כגור' סלפס
וחלטי' גרסאות י, וסנ' רכס גרים. דשחי'
קל לוי. נשק וחלוא אחא נוי ואחרים לשה לנא' חזי'
סי' חתפן דפחויסו' נשק וחלוא סהרל וסני' חל' כיון
מכילא קס נשק חתפן דק' סהרל נשק וסני' כאל' שחא
וגרס' חתפן שרי' כחטורם כיון וכו' ולח' חזי' לני' שחטס
ששור חתפן דס' כח' שחט' מודיש שחא חתפן וסני'

ליתא לאיסורא בעיניה אבל הבא בעידנא דפרע ליה
דילמא איתא לאיסורא בעיניה. אמר אמסור משיכה
בגוי קנה וכן הלכתא. וכל האי שמעתא משמע
(כד) דכל שכן מעות שקנות בגוי. ובבבורות [דף
יג] משמע דאליבא דאמסור משיכה בגוי קנה ולא
מעות. אמר לוי רב להנהו מסובייאנא כי מזבגיתו
חמרא לגנים קרימו שקילו וזי מנייתו וחדר כייל
לוי ואי לית לוי וזי אחינתו כי חזי ורחי מלת
גבייתו דאי לא עבדיה הכי כי דמי יין נכך ברשות
דידכו קא דמי וזי שקליה דמי יין נכך קא שקליה
וליתא להא דרב לפעמיה דאמר הלכה כרבן שמעון
בן גמליאל דאמר חביות בחביות אבל לא יין בין
וקיימא לן דאפילו יין בין יסבר כלל לגנים חזן
דמי יין נכך שבו:

ה' תנא הלוקח גרוסאות מן הגרים ומצא בהם
ע"ז אם עד שלא נתן מעות משך דמי
זה יחזיר והם משנתן מעות משך יולך הגנה לים
המלח דוקא בשלא ידע שיש שם ע"ז ולפיכך קתני
הרי זה יחזיר דמקח מעות הוא וספיקא אע"ג דמקח
מעות הוא יולך לים המלח מדרבנן דכיון דיהיב וזי
מתחזי כע"ז ביד ישראל (כס) אבל אם ידע ישראל
שיש שם ע"ז שאין כאן מקח מעות אם נתן מעות
ולא משך לא יחזיר והם משך אפילו בשלא נתן
מעות יולך לים המלח. וקיימא לן משיכה בגוי קנה
ולא מעות דכי איתא בבבורות פרק שני מידו בתך
שמעתא משמע דלמאן דאמר משיכה קנה הוא הרין

(כז) [כיון דפתח חביתא מובא] דאם כן קשיא ר' אלעזר אדר' אליעזר דהא אמר ר' אלעזר בפרק קמא
דגרה הלכה כר' אלעזר בארבע וזו לא אלא הכי
קאמר ספק ביאה מותר בבי האי גונא דפתוח חביתא
מובא מנמוקי הרב ראב"ד דל. ואי משום דקא סבר
רוב ראולי בתרי פלסומא ישראל נינהו. והאי ספק
ביאה ספק פנע [הוא] כיון דפתח חביתא מובא
אמסור ארעא דמסומא פתח וכפסח ביאה הוא.
חזר שחלקה במסומא אמר רב מדרותיו מדרות.
אמר רב יוחנן אמר רב מותר לאדם לומר לגוי
זא [והם] [והם] עלי מנת המלך מיתבי לא יאמר
אדם לגוי פול תחתי לאצור. פול תחתי קא אמרת
הא לא דמיא אלא לסיפא אבל [אומרים] [אומר]
לו מלפני מן האצור פ"ה הא דאמר רב יוחנן אמר
רב דוקא בשיכול לפרים המלך ברמים אף בשנתן
לו יין נכך מותר ואפילו הכי כשאמר לו פול תחתי
לאצור אמר שכל מה שעשה הגוי כאלו עשה
(כ) בשליחתו של ישראל הוא כיון דאמר פול תחתי
אבל אם אינו יכול לפרים המלך ברמים אפילו רב
מורה שאומר לומר לגוי זא והם עלי מנת המלך.
והרב ראב"ד דל פסא אפי' בשאין יכול לפרים מנת
המלך ברמים מותר כיון דסתמא קאמר ליה ולא
אמר לו בהדיא שיתן לו מיינא אבל כשאמר לו פול
תחתי כמאן דאמר לו תן לי מיינא ואני אתן לך
הרמים דמי. והא דאמרינן בריש פרקין דלא מתיר
אלא בשוקרים לו דמי דהם הוא דבעידנא דפרעיה

תורת השלמה

דוקא הלא שהא שורש חוב על חזירו שלא פ"ה נקטת
מחז"כ הלא שפ"ה מנכס שיתלמסו אסור דהא בגדלים
[פ"ה ב'] דאמרין שרי ליה למכרה מרבנן למיחר עבדא
דטרא אלא לא היכנה אכנהא משום דמכירה ארי בעלמא
הוא. ואין למד דכנהא דמלכא פדיון מחוב דלא מי
מפיים למלך דא"כ מחזי מקשה רבינו וכן כרין מחז
דאסיקא דנאש סרקין דלא מסבר אלא כהקדים לו דמי
גבי פועלים דלמא שאני חוב מלך דמחזר אף בשלא
הקדים לו דמי מחזי סתמא נטול ויפ"ה:

(כד) [א"ה] דכ"ש משום שקטות בגי. ק מוכח
דמחזיקין כולן אי דכיל ודמי למחז דאמרינן
כי לא ליהיב דקא כיל ודמי למחז דשט"ס ולפולס
משיכה בעש"ס קטן. וקא דא דאמרין משיכה קטן
בעש"ס ולא משום א"כ מחזי מחזי מחזיקין שאלה רב
לכא פנימא דלשקל משיכה דשט"ס פולס כקטות
הטור אלא ככ"כ דגם משום קטות והא דאמר כולן
משיכה בעש"ס קטן הוא ללאמרינן דגם משיכה קטן.
אבל משום פשיטא לן דקטות ולא כסוגיא דבבבורות וכן
כתבו בטור ד"ה שקל ט':

(כס) [א"ה] אבל אם ידע כי ולא תפס כי כפי טעמו
מדברי רבינו שאם רק ידע ולא כי שם מקח משום

(כז) [א"ה] כיון דהחזיק חביתא מובא. ק ר"ל להביא לפי
סמך שאלה שחזר כולן אינו חבית. שכו שהא
כתוב בדברי רבינו אין לו ביאור כלל. ומהם שחזרים אלא
כי קאמר מוכח שה' חזר חבית אלא שחזר. ורבינו בא
לדעו שפ"ה גם רב דמי כמלך דהא ה' סבר דמחזיקת
דפתח חביתא מובא י' לן לספק כזה מחזיק דוכתי דא"כ
האך ה' מחזיקת למד דר' אלעזר חזר משום ספק
ביאה והא ר' אלעזר הוא דקאמר כפ"ה ודע דהלכה כר'
אלעזר בלכרע וזו לא. אלא כפ"ה דמפיק ה' משום
דפתח חביתא מובא וכו']:

(כז) [א"ה] בשליחתו של ישראל כי אין ספק שאומר
מדין שליחות דהא אין שליחות לשט"ס. וכל
סמך הוא כולן רק אם נתינת בין הוא פ"ה קראל או
אסור ומזה כזה שומר חוב כ"י. ומ"ס דהא אינו
יכול לפרים המלך ברמים אפי' רב מורה שאומר ק מוכח
דמי ורבינו דמי דמי דמי דמי דמי דמי דמי דמי דמי
דמי ודמי לו אם חוב משום דמי כמכירה ארי בעלמא.
ואפי' ככ"כ דמקח משום דמי למיחר משיכה חזקא ומחז
לי. והרי אף אם חזר למת למלך יין. מ"ס לא פדיון
שט"ס שט"ס יין עבד חוב של קראל מחזיק ארי ואמאי
אסור בעלמא מן האור. ואין למד דמכירה ארי הוא

למסע. והוא אמר ליה לחבריה אי מזבנינא לה
 להאי ארעא לדידך מזבנינא לך במאה אול זבנה
 במאה ועשרים אמר רב יוסף קנה קמא מתקף לה רב
 יעקב מגור פקד הוא חזי אנפיה. והלכתא כרב
 יעקב מגור פקד. וכתב הרב ראב"ד ול דאי בעי
 לסתן קמא מאה ועשרים קנה קמא. אמר כרשימי
 תלתא אפילו תרי מזו תלתא כראמרי תלתא עד ראמרי
 תלתא כרשימי בארבעה בארבעה וכל שכן
 כראמרי ארבעה. אמר ליה כרשימיה תלתא ואתו
 תלתא ושמוהו אמר להו איך לית תלתא אחרינא
 דקם להו פפי ולשימיה אמר רב פפא דינא הוא
 דמעכב מתקף לה רב והנא בריה דרב יהושע
 מסאי דהני קים להו פפי. והלכתא כרב והנא בריה
 דרב יהושע :

ו' דאמר רב ששה כה נוי דרבנן דנפק לבראי
 נזח ביה רבנן ולא נפק לבראי לא נזח
 ביה רבנן. אע"ג דרב ששה לסחרייה לנזק חבר
 אתא וקיימא לן דנזק חבר אפילו הכי הלכתא כרב
 ששה וליכא פליגי עליה. וכן כתב רש"י ול. וכי
 תיסא אי נזק חבר תיפוק ליה דמתיר מאי ולא
 נפק לבראי משום נזק. נפקא מינה לאתמורי
 בהנאה דאי משום נזק משתרי בהנאה דקיימא לן
 כרשב"ג האפילו אין בין מותר. ואי משום כה נוי
 אמר אפילו בהנאה. אמר להו רב חסדא להגו
 מסובייתא זכובינהו חסדא לניס קפודי קפודי אי
 נמי נפיקו נפוצי פ"י דאי לא עברי הכי דלמא
 משתיירי מתמרא בכלי עלאה ומתיר בשתיה משום
 נזק. כי אתא רב דימי אמר [ר'] יוחנן תמעה
 אין נפק (בתבית) [מתבית] לבור אפילו כל היום
 כל ראשון ראשון בל דוקא בקיפ קפודי דאי
 לא הכי קיימא לן דנזק חבר חזי כאלא נפל
 ותבית בבת אחת. נראה לי דוקא לאשתורי
 בהנאה קיימא לן כרשב"ג האמר יסבר כל לניס
 עד שיהא בו נזק פסע אבל יש בו נזק פסע
 דאי אמר בהנאה ולפיכך אמר ר' יוחנן שאם
 נפל איסור לתוך חזית ראשון ראשון שאין בו נזק
 פסע בל ומותר בהנאה ושוב אינו חזר וניעור
 אע"פ (ס) שיש בו נזק פסע. לאשתורי בשתיה
 אפילו ר' יוחנן מודה שאמור. וידעתי כי כל
 המפרשים פירשו אפילו לגבי שתיה ואני כתבתי
 מה שנראה לי. ודמינן ליה מהא דתנן אין נפק
 אמור ואמר בכל שני מאי לאו דנפל אמורא לו
 חזירא ומסקא תני אמר סתמא שמע מינה אפילו

בהנאה. ועוד דקתי אמור ואמר מה אמר אפילו
 בהנאה ובזמן שגל מעט מעט עד שנתן בו פסע לא
 חזירא לו אמורא. כי אתא ר' יוחנן בר יוסף
 אמר ר' יוחנן תמעה אין נפק מצדד קפן לבור
 אפילו כל היום כל ראשון ראשון בל. ודוקא
 צדד קפן ולא נפיש עמודיה אבל תבית דנפיש
 עמודיה לא. וכן הלכתא. ואמר אין נפק שגל
 לבור ונפל שם קיתון של סיס חזקה אמר הגריל
 באיסור אמר הגריל בזהר חזר ור' יוחנן אמר
 אפילו הגריל באיסור חזר. פ"י כל חיבא דנפל
 אין נפק תחלה לתוך המים ולא חז' בו כדי לת
 פסע במים ונפל בו אחר כך אין כשר מותר שכבר
 נתבפל חזין נפק לתוך המים ושוב אינו חזר ונעור
 על ידי חזר. ודכילי עלמא חיבא דנפל אין נפק
 לתוך אין כשר ואמר חזר כך נפל בו סיס ואמר
 יש במים כדי לנפל חזין נפק אמר שחזי כבר
 נאמר ואינו חזר ובפל אלא איכ' יש במים כדי
 לנפל כל חזין הכשר והאמור חזינו כמו דמתני
 לה אדרבין דבעי תתחלה. כי פליגי כגון שגל
 סיס תחלה לתוך חזין כשר ונתבפל המים כגון
 שנתנו בתם (המים) [חזין] פסע חזר ונפל בו חזין
 נפק ואין בו כדי לת פסע במים חזקה מבר כיון
 שגל המים לתוך חזין ונתן בתם חזין פסע
 נתבפל המים וכשנפל בו אילך חזין נפק אע"פ
 שיש במים כדי לנפל אין בין דוא אמור ולא
 אמרינן דואין. ור' יוחנן מבר אע"פ שכבר נתבפל
 בין כשר וחזר אין כיון שאין בין כדי לת פסע
 במים חזרים ונעורין המים ומבפלין חזין נפק
 דאמרינן דואין את תדחת כאלא אינו והאמר סיס
 רבין עליו ומבפלים אותו ואיכא דפירש פלונייהו
 כשאין כה לאחד מן הישות או הכשר או האמור
 לנפל פסע המים ובכי הוא נזקא וזה דרשו ר'
 יוחנן אבל אם חזין כשר נתן פסע מתחלה במים
 חזי חזר המים לחיות אין ובכי הוא נזקא אפי' ר'
 יוחנן אמר. ויש פנים לזה הפי' משום דמקרא
 כדזהו סליק ארעתין דפלוניא דר' אליעזר ור' יוחנן
 פליגי בבי האי נזקא מידי. מיהו כי פסית לשני
 כוסות שמזג וערב לא מתחיל הוא פירושא (דמזג)
 וערב לא מתחיל הוא פירושא. דמזג משמע
 כראי שנתן בו פסע כדרך מדינה וראיתי רוב חכמי
 תרדו פוסקין כר' יוחנן אע"פ שהוא תלמידו של
 חזקה משום דאביי ורבא פליגי בהא מלתא בפרק
 גיד תשעה [דף ק'] דאביי לית ליה דואין ורבא את

תורת השלמה

וילך כי לאשתוק ונסתח ונזק מדיח אסר. אבל
 כגון משת לא יחיד רק מסר מלחם מין ומדרכין :
 (ס) [אזה]. אצט' פס' ס' סטן פסס, אצט' לאשתוק
 כצ"ח ס' ק' ליד לאצט'. וסמך אצט'
 פסס

בין מן משת ולא מן מן אסר וכיון שאסר
 כצ"ח וילך לים המלח וא"כ סי' לים לריס למרינס
 ולאצט' כצ"ח לא לא יחיד לא וילך לים המלח.
 וריס חלק כגון משת כגון לא יחיד ומתקן כגון

פרכין עלה בגמ' תנא מאי קא חשיב אי דבר שבמנין קא חשיב להני תחית נבלה אי איסורי הנאה קא חשיב להני חמץ בפסח. ואסיקנא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה. ולא לסימנא דדבר שבמנין ולא איסורי הנאה. כמל דהא תחית נבלה אסורין במסכת תולין שאינה בפלה והאיל והאיה להתכבד בפני האוהדים. אלא חכי קאמר האי תנא לא קתני אלא דבר שבמנין ודבר שאסור ערובו בהנאה אבל תחית נבלה שאין אסורת ערובה בהנאה לא קתני. והיינו דאסורין לקמן למעושי מאי למעושי דבר שבמנין ולא איסורי הנאה אי נמי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין כלומר למעושי דבר שבמנין ולא איסורי הנאה שאין ערובו אסור בהנאה שחיי האיסור עצמו מותר בהנאה. אי נמי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין אין אסור ערובו בהנאה. וחמץ בפסח אע"פ שאסור ערובו במשעו אע"פ דלא דבר שבמנין הוא גני מילי באכילה אבל בהנאה לא. ואנו תמידים על הרוב אלפסי ר' שכתב והאי כללא ליתא דקיימא לן חמץ בפסח אסור בכל שדע ומנא ליה לרב דל שחמץ בפסח אסור ערובו במשעו בהנאה. ואפילו תימא שאסור ערובו בהנאה חקא תבשיל שהוא דבר [בלול] אבל משענו דבר שאינו בלול הוא. והא דאסורין דאיסורי הנאה ולא דבר שבמנין אין אסור ערובו בהנאה חקא דבר שבמנין שאינו אבל בבלול אע"פ דלא דבר שבמנין הוא כגון יין נכד וכיוצא בו אסור את ערובו בהנאה דהא קיימא לן הלכה למעשה י נכד יין ביין אסור. והא דרבי מימר דהא דקיימא הלכה למעשה יין ביין אסור גני מילי [בשארין] [בשיר] בו רביעית מיין נכד שהוא דבר חשוב אבל אי לית ליה רביעית לא. ומה שכתבנו הוא תנבן דבר בלול אפילו אינו דבר שבמנין (ביין) [כיון] נכד וכיוצא בו אסור ערובו בהנאה והא דאסורין לקמן יין נכד תביות תביות מותר והא דהם דבר שבמנין הוא ואיסורי הנאה ומותר התם תביות פתוחות שאינו דבר שבמנין (כס) הוא ואסור כל התביות בהנאה וכן

ליה דאין וקיימא לן הלכתא כרבא הלכך הכי נמי הלכה כר' יוחנן דנרסין התם דרש רבה בר בר חנה תחית נבלה ותחית דג סמא אינה אסורת עד שיתן מעם ברוטב ובקיפה ובתחיות אוקים רב אמרא עלויה ודרש כיון שנתן מעם בתחית תחית עצמה [נעשה] נבלה ואסורת כל התחיות כלן ספגי שהם מינה ופרכין מכיר רב כמאן אסרה לשמעתיה כר' יהודה דאמר מין במינו לא בפיל מה לי נתון מעם אפילו לא נתן מעם נמי אמר אבוי בשקדם וסלקו רבא אמר אפילו תימא בשלא קדם וסלקו חיי מין במינו דבר אחד סלק את מינו כמו שאינה וזוהי שאינו מינו רבה עליו ומבטל. ולדידי משמע דהלכתא כחזקת דהא רביה דר' יוחנן ולא דמי להדיא והתם לא נתבטל תרופה שהוא אינו מינו עם התחיות ולפיכך תרופה מבטל תחית הנבלה אבל הכא כבר נתבטלו המים בתוך היין הבשר וחוד הכל יין ולפיכך כשנפיל בו אחד כך היין האסור אין המים תורים ונעדרים לבטל היין האסור שהרי כבר נתבטלו וחודו יין וחיה ליה יין ביין ואסור. ודע מעמו של חזקת. והחיי שראיתי שדרכ רבא"ד ר' ל פסק כר' יוחנן [הלכתא] כותיה. ר' יוחנן ודרש לקיש דאמר (ס) כל אסורין שבתורה בין במיין [בין] (במשעו) ו[לא] במיין בגתן פסע. בשלמא יין נכד משום חסורא דע"ז אלא מכל אמאי וכי תימא הי ליה דבר שיש לו מתירין. מכיר מכל פאן קא אסר ליה תרופה שלא תרופה סמנו ואם תרופה שואמרת בפלה (כח) כל שכן שאינו נאסר אלא ספגי תרופה שהוא בפל הרב רבא"ד ר' ל. ויש מפרשים דבמבטל שחלבו בעליו למדינת הים מיירי שאין לו מתירין ואי משום שיש לו מתירין אמאי נקם מכל ולא נקם תרש וחקיש שהם דבר שיש לו מתירין כדאימא בגדרים [רף נח] אלא לאו שמע מינה דדבר שאין לו מתירין הוא כגון שחלבו תבולים למדינת הים ושני ליה כותיה כך איסורו כרשומאל דאמר שמואל חשה אחת פוסלת את חברי וקיימא לן כריש לקיש ור' יוחנן. והרב אלפס גם כן פסק בפס' ימי כר' יוחנן וכריש לקיש. ור' יוחנן דהא אלא אסורין ואסורין בכל שדע

תורת השלמה

ודברי הראב"ד מרסין איגרא דמא"ז ק"ו עכל לפסל ככל כמאל ואחד מהו פרוסה וסלא כרייתא שלמה שיש נמדים יח כל דבר שיש לו מתירין כגון עכל ומשעו אי וקדש לא מהו נכד כמסד שיש וכל דבר שאין לו מתירין כגון פרוסה סי וכן הא דירחלמי שכתב דהא דרש עכל סי' וכו' נקדקין דעכל סי' דבר שיש לו מתירין ודעכל כאלף לא במיל. ור' יוחנן (כס) [א"ה] לפי שכן מלא שחש כף איזו מינוס וכלל אלס כמסד דבר שכתבנו (א"ה) חס

שמה י' בו טען טעם פ"י חור וישור לא אסורין כמאל אלס למיין שיהי אלס ר' יוחנן מדרש שאסור. ובסוף מלכות בשמחה ודאשן ראשן, לא כח כן]: (ס) [א"ה]. כל איסורין שבתורה בין במיין בין שלא במיין כמסד טעם ק מלא לי לאסר. כמו שחש בגמ' שלפני תרופה אחת לא ראש וסרס הא דדברי רבינו: (כח) [א"ה]. כ"ס דבר שאין אסור אלא משעו כמסד שחש כאל. ק ר' ל לאסר.

סקלחין או (בפיסיו) [בפיסיו] שפיסיו חודפין וכמה
עונה אמר רבה בר בר חנה א' יום או לילה תנא
שאניט אמרי לה רב תנן בר שאניט אמרי לה
רבי תנן בר שאניט אמר רבה בר בר חנה אמר
ר' יוחנן חצי יום וחצי לילה ולא פליגי כגון בתקופת
ניסן וחשוון כגון בתקופת תמוז ושבט. והלכתא הילית
לזו הכשר אלא בשנים עשר תדרש. והלכתא נותן
פעם לפעם מותר ונעול נשים דאמר רתמנא לא אמרה
תורה אלא קדרה בת יומא מכאן ואילך לסתרי נזרה
משום קדרה בת יומא אבל משום אין מבטלין
איסור לכתחלה לא אמרינן ליה שורי תאמר פנים
הוא ואינו אמר. ואם עבר וכשל בקדרה שאינה
בת יומא מותר התבטיל לא שגא כשאר ימות
השנה ולא שגא בפסח אע"פ שהסך בפסח אמר
במשווא אמרינן ביה נותן פעם לפעם מותר. (ג) רמי
ליה רב עמרם לרב ששת תנן השפוד והאסכלא
[כר] סעילין אמר רב אשי התם היתרא בלע
הבא אמר אלא בלע וזי תיטא סוף סוף כי פליש אמר
פליש השתא מידא ליתא לאמרא בעינא. ובפרק
כל שעה [קף ל'] נרסנן אמר ליה רבינא לרב אשי
הני סבינא דפסחא היכי עברינן לזו אמר ליה
לדידי היתא [עריף] [עברי] אמר ליה מר אפשר
ליה ומאן דלא אפשר ליה מאי אמר ליה מייתי
קתייה בפנימא ופחלייה בגורא והדר פטיל לקתייה
ברוחותין. וקשיא דרב אשי אדרב אשי אלא על
כרחין אפילו למעמא דרב אשי לגבי תמן בפסח
(לא) אמר אלא בלע קרינא ביה ובעי ליבן מאי פסחא
התמן שבלע היום וזי נאמר אם היום פסח. והלכך
אפילו לרב אשי השפודים והאסכלאות בפסח מלבנן
וכל סכן לרב פסח דאמר תאי קריר והאי לא קריר:
ח' [ב'ר'ג'] הסכן שפה והיא פתורה. ג' [ב'ר'א] אמר
רב ירמיה ונעצה עשרה פעמים בקרקע.
מסתברא מדתני בפנינן שפה ולא תני נעצה
ובברייתא תני נעצה ולא תני שפה. אלאם בדת
מנייהו מני. אך הריב ריש דל כתב דאע"פ
ששפה צריך לנעצה ולא נזירי דהא בברייתא
אמר נעצה ולא אכרי שפה. ואי אמרת דנעצה
לא בעינן שפה אבל בשפה בעינן נעצה אם כן
שפה למאי קתיי לה אלא משמע והאי דבתר
מנייהו מני לתוך בה צונן אבל בתמן הוא
דרכו להעיל יעיל. ובידשלים סכן ארך מלבן
והריב ר' משה דל כתב הסכן שפה אפילו להשתמש
בה תמן ואם חתך בסכן של מים דבר צונן ולא

שנינו נבי ערלה וכלא חכרם תבית סמוכות כולן
ידלק והא דקיימא לן כר' אליעזר דאמר זילך תנא
ליה המלה אפילו בתבית של יין נסך איכא
לאוקמה בתבית פתוחה ונע"ז דכפת ובגד שנתערבו
באחרים נמי קיימא לן כר' אליעזר דאמר [זילך]
והא התם דבר שבמנין הוא שאני התם שעיקר
איסור הפת אינו אלא מפני העצים והכרר אינו
הבגד אינו אלא מפני תכריר העצים והכרר אינו
דבר שבמנין אבל לעולם בדבר שעיקר האיסור
הוא דבר שבמנין אמר ערובו בתנא והיינו התנן
אלו אמרינן ומוסרין בכל שוך וזין להם פירון.
זה תוסף הענין שהאי לספוד עליו והיינו התנן
זהם כלם ידלק. ויש פורשים דהא דקיימא לן
תבית בתבית מותר דקא לאתר פירון (רקי"ל)
תבית בתבית מותר דקא לאתר פירון דקיימא
לן כר' אליעזר שיש פירון לע"ז. אבל קדם פירון
אמר סכלל דין ביין אפילו לאתר פירון אמר.
והא דאמרינן התם תבית סמוכות כל ידלק דקא
בערלה וכלא חכרם שאין תופשי את דמיהם וזין
להם פירון. והריב בעל המסור פ"י דהא דאמרינן
יין נסך ביין אמר חצי מלי קדם פירון [וכר] אפי'
יין ביין מותר סכלל תבית אפילו קדם פירון
מותר. יד' [ש"ס] הבי אתמה נבי בגד נתערב
באחרים כולן אמרינן בתנא ותנן יסבר כל לנים
חזן מדמי יין נסך שבו תמן אין דרך בני אדם
ליקח יין מן חנוי ברם הכא דרכן של בני אדם
ליקח בגד מן חנוי. מעם היהושלמי זה אינו מספיק
לפת שאין דרכן של בני אדם ליקח פת מן חנוי
ואפילו הבי קתני כולם אמורים בתנא ויש לומר
דכפת נמי איכא למגור דלמא חזי ישראל חברה
כר' מובן פת לני ולא ארעיתיה דמוכר. הא דאמר
רבא נת שדך בה לא מני לה בגנא אלא בקליפה
אורי הקליפה יגב בין כעין בין באבן אבל בשל
חרש בעינן מילי ועורי. ויש רבא נפשה אריתיה.
בעי מינה מר אבהה הני גורני דארסאי מאי אמר
ליה תניתיה הרי שהיו נתני ובית ברוי סמאם
ובקש לעשותם בפתרה הדפין וחלובין ודערישם
פיריחין העקלים של נצרים ושל [שכרין] [בצבון]
מגנבן של שיפת ושל נמי מישנן שנים עשר תדרש
רשבי"ג אמר מניחן מנה לנת היינו תנא קמא איכא
בנייהו תריפ ופלי. ר' יוסי אמר הוצא לפותחן
מיד תולמן במי [אתיה] [יתיה] ומנעילן ברוחחין
רשבי"ג אמר משום ר' יוסי מניחן תחת תצנור שמימיו

תורת ההשלמה

(לא) [א"ה]. איסורא בלע קרינא ביה כר' יוסי נאמר אם
היום פסח. דמא כדמא כדמא כדמא
כר' יוסי כ' כל שעה וס' מנחה וס' העסס וס' אחר
היתרא בלע אלא נקדשם שגשגא בלישום על כלים
לל

(ג) [א"ה]. רמי ליה כר' תנן השפוד והאסכלא כר' ק
לל לאידי וננא' איהא הכי. תנן השפוד
והאסכלא מלבן כחור והאין נבי קדשם השפוד
והאסכלא מנעילן. והמחזיק חסר כלן שריה שלמה:

שפה ולא נעצה בהרחה פני ליה דנרסינן בפרק קמא דחולין [רף ח'] השוחט בסכין של גוים רב אמר קולף ושמואל אמר מדיח דמבידא ליה בית השחיפה צונן הוא דנרסינן ב' כל הבשר [קריא] צונן שחתבו בסכין [של בשר] אמר לאכלו בכוחה דחוקא צונן דאנב תודפיה בלע אבל קישות ואבטיה גריד ליה לבי פסקיה ואכיל אבל לעולם מדי דבר תרחה פני ליה בהרחה כשמואל דאמר מדיח. ואית דבעי

מימר דלעולם לא פני בהרחה אלא בגרידה אבל בשחיפה אתני ליה מרדת היססנין ופני בהרחה. והיפסם הראשון הוא הנכון. וכל זה שאמר חוקא בסכין של גוים דבלע איסורא בחמין אבל סכין היתר שחתך בו איסור צונן בהרחת הסכין פניא שמקנתו בבלייתא דפרסא דנרסינן בפרק קמא דחולין [רף ח'] סכין ששחט בה מרפה חד אמר בחמין חד אמר בצונן והלכתא בצונן ואי איכא בלייתא דפרסא תו לא צריך:

מליק פרקא וסליקא לה מסכת עבודה זרה

תורת ההשלמה

לא ה' שם איסור עליו שעדיין לא נקרא טמא לפיכך לא חל שמו על לחם בלישה מושעת שנאמר לאחר הכעלה וחמץ פני לו כשפד ואסכלא של קדשים כהגעלה אבל חמץ כיון שה' שמו עליו קדש שגבלו בכלים הללו כשמת בלישות איסורא בלמי.

דעת הראב"ד אינו כן שכתב דחוקא כניחא דפסחא הוא דפני בהרחת משום דמשיקרא סימנא בלג סי' והא דאמר רב חשי לרדי כעין דחמץ עבד לקמייהו כניחא ופרולייכו בניהא מחמיר על פלגו סי' י"ט: מליק מסכת עבודה זרה

ברלי דקנקנים

מעברו של רבינו משולם ז"ל בעל ההשלמה
אשר שמע מפי רבינו משולם זקנו.

הי' ספון כמה מאות שנים בכתובים . והזעתק מכתביד הגמרא בבית אוצר
הספרים אשר להגביר הבארן נינצבורג היז עי' מר אחי הרב הגאון
המפורסם כו מוהר יהודה לובעצקי היז רב לעדת דויט בפאריז .

הנהניז וכתבתי עליו הערות ובאורים וקראתיז בשם

קנקן חדש

אני הצעיר אריה נחום לובעצקי סקארעליטש

חמרא למרי' ופיבותא לשקייה!

מחזיקנא פיבותא למר אחי דרב הגאון המפורסם כו' מוה"ר יהודה לובעצקי הי"ד
רב לעדת ר"ם בפאריז אשר זכני להיות נמשל לעושי מצוה. לרחין צפורני הנ"ל הראשונים
נ"ל ולשתות בצמא את דבריהם. כי שלח אלי את הקנפוס הזה להגידו ולבארו במקומות
הנחוצים. והנני מודיע כי גם אנכי הולך בעקבי מר אחי הגאון הנ"ל בכפרו תורת ההשלמה
שלא לינע בגוף הכתב יד כלל. וחותן המלות הנחוצות להגידן או למחוקן שמתיים בשני
הצאי עגולים וחותן המלות אשר תוספתי על הכתב יד שמתיים בשני הצאי מדובעים. כן
גם בתורת ההשלמה למסכת זאת. הנה באשר נדרשתי ממר אחי הנ"ל לעיין בהכתב יד של
ספר ההשלמה על ספ' ע"ז וגם בבוארו תורת ההשלמה לסדרם ולהכינם לדפוס. ובשומי עיני
בהם תוספתי דברים משלי כיד ר' המובה עלי. הנה שמתי עליהם ציונים בשני הצאי
מדובעים והצנתי שתי אותיות מדובעות בתחלה א"ה, עביאורן, אמר הכסדר וכות המכתב
יעמוד לנו שלא נתבייש ולא נכלם בעוה"ז ובעוה"ב כי לשובה כונתינו.

גאם אריה נחום לובעצקי.

בלא"א המופלג בתורה ויראת אלקים מוה"ר יצחק עקיבא זצ"ל

ספר ההשלמה

בדלי דקנקים

אכתוב בכאן מה ששנינו במס' ער"ה ובמס' תרומות כרי לבאר
שמועה של ראשון ראשון במס'.

עצמה נעשה נבלה ראו [הכי טאה תרומה
שנפלה לפחות מסאה ואח"כ נפלו שם תולין אם
שונג מותר. ואם איתא דח"ע ג"כ טאה תרומה שנפלה
לפחות מסאה ה"ל הכל תרומה ואם נפלה שם אח"כ
תולין לא ה"ל למשרי עד שיפול שם תולין שיהא
בהם טאה מן התרומה והתולין שגרמנו אלא לאו
ש"ס ולא אמרינן ח"ע ג"כ. והוא דאמרינן דהם פ'
כל הבשר [דף ק"ח] ח"ע נעשה נבלה לר' יוחנן הוא
דמחמיר דמין במיט לא בפיל. אבל לרבנן דסקיל
דמין במיט בפיל ה"ז סקילנן ולא אמרינן ח"ע ג"כ
(ב) ויש מן המפרשים שאומרים ולא אמרינן חתיכה
עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב (:) ועוד יש
לחלק ולהפריש בין בלול לשאני בלול. דבלול נתון

ר'גינן במס' תרומות פ' חמישי טאה תרומה
שנפלה לפחות מסאה ונרמנו ונפל מן
המדומע למקום אחד ר' אליעזר ואמר מדומע
(בתרומה) [בתרומה] והוא וחכמים ואמרים אין
המדומע מדמע אלא לפי חשבון [כו'] אין הרים
[שאובים] פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון.
טאה תרומה שנפלה לטאה הנבירה ונפלה אחרת
הנבירה ונפלה אחרת דרי זה מותרת עד שתרבה
תרומה (אל) [על] התולין [כו'] טאה תרומה שנפלה
לפחות מסאה ואח"כ נפלו שם תולין אם שונג מותר
אם מיד אמור פ' שאין מבטלין איסור לכתחלה.
למדת סמטתה ו' וטסה ששנינו למעלה אין המדומע
מדמע אלא לפי חשבון (ה) ולא אמרינן [חתיכה]

ק נ ק ח ד ש

בגמ' רב כחול מיל כר' יהודה. וא"כ אחת ויליב הוא
דגם הוא דמא דתנא' הוא רק כנליטת איסור בחתיכה
אז בדבר הבגלל משא"כ בדבר יבש. אבל לפקד בזה של
הא דאין המחזקת מדמע ס' דחוק הוא. ומא' פסקא
למחר דאין המחזקת מדמע הוא רק ביבש דחוק. הא
יין כיון ג"כ מחזקת הוא? ובשלמא של רביט יחול.
כיון דהוא משרס וקאי במס' תרומות ומיירי שם כפאה
פירמה שפלה לפחות ממחא חולין. ולשון זה של "סאה"
בכל מקום מיירי בפירות או בתבואה דהי יבש. אבל
הטמ' ומקשים מהא דתנן סתמא במס' תמורה פ"ק
אין המחזקת מדמע אלא לפי חשבון דחוק מחל לומר
דמיירי דוקא ביבש. ומא' קשה לי של דברי הטמ' מי
הכריחם לה. הא בל"ה לא קשה כלל מהא דאין
המחזקת מדמע. פ"י מה שכתבו הטמ' שם בשם ר"ת
דלא דחיק ח"ע נעשה נבלה אלא בדבר האסור פ"י
מחזקת טמס אבל לא כהאסור שלא פ"י נעזת טמס. אף
דהחתיכה מאכר כמז כל שזה לר' יהודה בחין במיט
ובדומה. מ"מ לא נעשה נבלה לאסור האחרות. וא"כ
גם בזה דאין המחזקת מדמע לא כמקן טמס הוא
נאסר. דהא תרומה כחולין הוא בק"א שהוא יסור
משקים דא"ט טמן טמס ולהכי לא נעשה נבלה.
ובשלמא רביט איט מוכרז שסבור בזה כר"ס. כיון
דלא שמיקן לי דסבר כר"ס בזה. אבל הטמ' הרי
משמשים כסבא ו' כמקור לסמור הרא' שהביא
מע"ז מיירי שגם לבור וסמור פ"י כפאה ו'. דיל דלא
סי

(א) דלא דחיק ס' הכי אלסם ול' הגזים הא דרב
דח"ע ר' ונא רביט להגלים סלסכ ו':
(ב) ויש מן ס' הא דטמ רביט אפרים כחוס' פ' נהר
(ר' ק') ד"ס כשקדם. וטעמו טמס דנכ"ח
כל חד כחאי נפאי שרי ורי חתמו כהדי סודי אסור
פ"י ש':
(ג) ועוד יש לחלק ס' ק כהנן גס הטמ' פ' נהר
הגל דאין רח"י לרביט אפרים מהא דאין
המחזקת מדמע אלא לפי חשבון ולא דחיק שיעשה
הכל תרומה דש לחלק בין דבר יבש לדבר האסור פ"י
בלישה וטעמא דיל דאין המחזקת מדמע אלא לפי
חשבון מיירי בדבר יבש ולק' לא דחיק ח"ע נעשה
נבלה. והנה רביט הקשה על הא דחילוקא מהא דאין
המחזקת מחזק ס' ואין הרים שאובים ס' והטמ' שחוק
מה וטעמא דהא חלמא נראה משום דרביט כחאי להדיא
מפיקת דומה תרומות וי"ד שפיר להקשות ולתקן פ"י
הי שפירש במס' תמורה אבל הטמ' במס' תמורה
קאי דאין להקשות כלל. וכן מנאמי כהא"ש שהביא
דברי הטמ' ופקדה כהדיא מהא דתנן פ"ק דתמורה אין
המחזקת מדמע אלא לפי חשבון ס'. והנה הא' חידולא
שכן לא וכן יבש דחוק מחל. אמנם שחילוק כמנאמי
נמן הוא ובעצם לשיטת הטמ' דהכחו ביכמות (ר' פ"ב)
דא דר"י סבר מין במיט לא בפיל הוא דוקא בלול
אבל ביבש חתקיל בפיל. ולפי' רב דאמר הא דמא
דחתיכה טמס נעשה נבלה אליבא דר"י כמו שאמר שם

מס' ערלה התרומה והתרומה מעשר של רמאי
החלה והבכורים עולים באחד וסאה ומצפורין זה
עם זה (ואין) וצריך להרים פי' סמני גול כזו.
הערלה וכלאי הברם עולין באחד וסאה ומצפורין
זה עם זה ואין צריך להרים. ר' שמעון ואמר
אין מצפורין. ר' אליעזר ואמר מצפורין בנותן מעם
אבל לא לאסור. התרומה מעלה את הערלה והערלה
מעלה את התרומה כיצד. סאה תרומה שנפלה
לסאה חולין ואחר כך נפלו שם שלשה קבין של
ערלה או שלשת קבין של כלאי הברם ו' היא
שהתרומה מעלה את הערלה והערלה מעלה את
התרומה. הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את
הערלה והערלה את הערלה כיצד. סאה ערלה שנפלה
בסאותם ואחר כך נפל סאה ועוד ערלה או סאה ועוד
כלאי הברם ו' היא שהערלה מעלה את הכלאים
והכלאים את הערלה והערלה את התרומה [הערלה]
(ט) פי' כגון שיש בסאה לבפול אותו ועוד. למדנו
ממשנה זו שכל איסור שנפל לחוץ היתר ונתבטל ואיסור
ונפל שם עוד איסור אחד ואין בויתר כדי לבפול את
שני האיסורין לא אמרינן שהאיסור הראשון חוד
וניעור כשנפל שם האיסור השני אלא אף האיסור
הראשון שנתבטל מתבטל את הערלה או את כלאי
הברם (י) ולא שנא נפוח האיסור הראשון ולא שנא

מעם בחתיכה אפי' לרבנן חתיכה עצמה נ"ג. אבל
בשאינו כלול כגון סאה תרומה שנפלה לפחות סמאה
(ד) אפי' לר' יוחנן לא אמרינן חתיכה עצמה נ"ג.
ואפי' ר' חנן התם אין המדומע מדמע אלא לפי
חשבון ואין המחמץ מחמץ אלא לפי חשבון ואין
המים שאובים פוסלין את המקה אלא לפי חשבון
ודרי' מחמץ ומים שאובים דדבר כלול הוא וקאמר
דאינו אסור אלא לפי חשבון? לא קשיא מיד דפריש
דמחמץ לפי חשבון ומים שאובים פוסלין את המקה
לפי חשבון לא כפשטא דבבבא הוא אלא מלתא
אחריתא כדקא פריש בשלחי פרק קמא דמס' תמורה
והבי' איתא התם אין המחמץ מחמץ אלא לפי חשבון
מאן תנא דלא כר' אליעזר דתנן שאור של חולין
ושל תרומה שנפלו לחוץ העיסה ולא בזה כדי לחמץ
ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחסצו ר' אליעזר
ואמר אחד אחרון אפי' בא וחכמים ואמרים בין
שנפל איסור בתחלה בין שנפל בסוף אינו אסור
אלא עד כדי שיחא בו כדי לחמץ. אין המים
שואבים פוסלין את המקה אלא לפי חשבון מאן
תנא ואסיקנא אמר רב לפי חשבון כלים ויחי בן
תנאי הוא דתניא מים שאובין שנפלו למקה
משנים ושלושה כלים מארבעה או חמשה כלים
אין פוסלים את המקה. תנן התם בפרק שני של

ק נ ק ח ד ש

וערלה בטלה במחלוקת ועוד. הלך סאה של כ"ב
בטלה בק"ס ומקסו ואסור בטלה בסאה חסר מקסו
ולפירושו קשה מאל' למה נקט כלל האי ועוד וכבר נמחו
כלם פי'. לך משרה דמכרס' מקמטו שגל' חתלה סאה
ערלה למחלוקת מחס' ומתבטל כבר ואחר' נפל סאה ועוד
של כ"ב. מהי ק' סאה שגל' חתלה לר' של חולין
לבטל סאה ועוד כ"ב שגל' חתלה כשיש בסאה ראושה
ר' עד אסור פי'. ורבי' עוקדק לפרש שיש בסאה
לבטל איש' אסור הוא כפי' דמכרס'. וק' מ"ס לסל'
שלמדו מחמשה ו' שאיסור שנתבטל כ' הוא כפי' דמכרס'.
דלפי' דר"ס גם סאה סא' לא מתבטל :

(י) ולא שא' כ' מהר"ף שכתב' מוכח שסמכו לבטל
ר"ף על לא נמחו כמו שחיים סארי' הערלה
שנפלה ראשונה ולא נמחה אפי' מתבטל את הערלה או
כ"ב. ובזהו ק' מוכרס' את' למד שיש כאן פסוק
סוטר. וי"ל לא שא' נמחו ולא שא' לא נמחו. ואח"כ
שנפלה הסארי' בוא' ודחוק שגל' לפרש סמכו כמס'
שאמר ל"ס נמחו פי' שלא בשיק' פסי' דקא' נמחו ולא
יערק' האיסור אל' הסארי' לרבות מהו לבטל האיסור
האי'. וסמכו שם את' לא נמחו ג"כ משום שם הסארי'
לבטל איסור האי'. ועי' מביא ר"ף מהערלה שנתבטל
ראשונה ולא נמחה ואפי' מתבטל. אלא שגריי' את'
לבטל נמחו. שגל' אחרת אינה פוסלת בקט' אחד עם
המחמץ השופקס'. והנה כיד' פי' ל"ס סארי' כמס'
מביא

ה' שם י"ג כי' כדי לתם מעם ולא מאכר אלא פי'
כ"ס פי'. וכיון שק' גם מהל' דלח' המחמץ מדמע
כ' לא קשה מיד' ז' שז' מלאה דגם רבי' עוקדק לסדרת
ר"ה דיעקב' דהא' חילוקא שכן לח' וכן יב' לא יתכן
בלתי ממונה מעם. דהסארי' פיה' יחא' דדבר' העבל'
או העבל' אפי' ויב' לא? ונפ"ל הוא רק מקום דדבר'
העבל' או העבל' קבל' הסארי' מעם מהאיסור מקא"כ
זיב'. ולא שייך זה רק בקבלת מעם. ופי' :

(ד) אפי' לר' יהודה כ' דברי רבי' ל"ס שכתב'
דדבר' כלל וסמון מעם בחתיכה אפי'
לרבנן אפי' ובאיש' כלל כגון סאה תרומה שנפלה לפחות
מק' אפי' לר' יהודה לא אמרינן אפי'. וא"כ בין
ר' יהודה ורבנן ליכא פלוגתא בזה. ולאיש' שכן אמר'
רב בגמ' מס' שכן מיהו ואמר' שם מד' רב כמאן
אמר' לשמעת' כ' יהודה דאמר' מין במין לא בטיל?
ופי' :

(ט) פי' כגון כ' רבי' משרה מקשה זו כפי' דמכרס'
דמכרס' פי' דר"ס משרה האי' מקשה
דקארי' סאה ערלה שנפלה למחלוקת לא דקארי' ר' רבי'
האי' נגזר א"ל לר' חזק. רק מיד' נגזר לק"ס ונעשה
כלל מחלוקת ונאמר' ואחר' נפלה סאה ועוד ערלה או סאה
ועוד של כלאי הברם מתערבים כלאי הברם עם הק"ס
לבטל הערלה. וק' הערלה מתערבת עם הק"ס לבטל
סאה ועוד של כ"ב והיינו כפי' יאסוק דחיה' לר'

חזרנו לא (י) ואין בקלוח האיסור כי לית מעם
בוהתר כי שנתבמל ויתר אינו תוהו ועזר כדאמרין
בבי שרלו תרוסמ שכיין שנתבמלו פתחלה זה במאה
זה במאתים אעפ"י שגבל בו אחד כך סאה או
סאתים אינו תוהו ותיעור אלא (יא) אף האיסור
מסומק עם תוהוה לבמל האיסור שגבל בסוף. וזה
לעת האפרכסין שפירש דברי ר' יוחנן לחתיו
(יב) אף כשתרי (יג) חזקת דקפיה אקופיה דתרי
לא חכי קיימא לן רנצוק תבור ותי ליה כאלו נפל
כל תחבית בבת אחת. ופירושו לומר דליכא
למיסר (יד) בכי תאי גומא נצוק דחבור למחשב כל

והיה חזק וניערד ונערד ונערד (יח) ואי קשיא לך אם
[כן] קשיא מניחין דערלה דמסמך והם שכיח
שנכתבה הערלה במזמור אעפ"י שגם שם מזה
אחרת האיסור דמזמור מנפיק עם הדין השני
לבפול האיסור השני. יל דקס"ד דמקשה דנכתיב
דנפול כליה בחדא וקא פריך חזי (יט) מדסימא
אסורא לו חזיתא [רישא נמי אסורא לו חזיתא
ו]קני אסור בכל שדו (כ) אי נמי [יש] לומר דשני
התם שגפול חזר ונפל וכין שכבר נכתב אסור
ראשון אינו חזר וניערד בנפילת השני. אבל הכא
אין תפס לנפילתו חזר הנפול. ועוד יש להשיב ולחלק
בין איסור בלול לשעור בלול (כא) ועוד יש לפרש
דכין נותן מעם חזר וניערד ואיסור. והא תנן מזה
תרומה שגפול למזה חזיתא ונפול אחרת חזיתא
חזי ו מותרת עד שתרבה תרומה על תחילת וכי
רבתה תרומה על תחילת פיתה אסורה אלמא אעפ"י
שכבר בלול חזיתא כין דחשבת איכא רובא (דא)
[דחא] מדאורייתא חזר וניערד חזי נמי הי קס"ד
דמקשה אעפ"י שכבר נכתב האיסור כין דחשבת
איכא נותן מעם דחא מדאורייתא דשעם בעיקר הוא
מח' לכך חזר וניערד. ובתרומה היינו מעמא

ק נ ק ח ד ש

דערך מדסימא איסורא לו הימחא שאין זה במסמך.
(כא) ועוד יש לפרש ס' טונו דמחלל ס' דמחלל
דערך מהא מחג' לרי ויחא מחגית
אהדי. הייט מחג' דערלה על מחג' דע"י. מחס דמ'ד
דמחג' דערלה מ"ירי דנפל וחזר ונפל ונפל מ"ירי מהג'
דנפל כחזר. ודמח' מחג' בלולין אחר השני, ודמח'
טותן טעם, דכין דמח' נרשם אף בנפל השני טעם
מ"ח כין ולבסוף נרשם השני חזר וניערד. וכמ"ס
הר"ש שגבול לנפל. ולהכי בזה מחג' דע"י יין במח'ס
בג"ס אסור אף דנפל וחזר ונפל. אבל בתרומה דהי
יבש ואינו טותן טעם אינו אסור אלא איכ' ס' רובא.
ופרכה בגמ' על ר"י בגמ' טק' כמ"ס מחלל דערך
מדסימא איסורא לו הימחא כנ"ל:

(כב) מעם האיסור ס' אן טונו בשביל השני דאיכ'
מה פריך מהדיושלמי דמס' לוי במסמך
פליא מלחא אלא טונו שאין התפירות פועל בעין
כמו היבש שכל אי' בגי' עמז קאי במחוס שהוא:
(כג) אין כאן ס' בלולא נס בזה דר"י אן כאן רוב מן ההימח'
כמו שמקשה דהא אחר כל היס טל ואיכ' ס' רובא
רכה על ההימח' אבל טוק טונו על רכש דנבלח ס' יס
לס למד דמס' האיסור הראשון מפקד להימח' לבסול איסור
בג' כמו שהביא מהמגילות הראשונות. אלא היכא אמרינן
ק היכא שהימח' הראשון במקומו פועל ולא פנע.
מחא"כ כגמל סאה והגביה נפל סאה והגביה בכל
פעם ס' מחשבים מן ההימח'. הראשון הכנסל האיסור
הראשון וע"י נרשם כח ההימח' וחזר ומחא"כ אבל בזה
דרי

נמס בגמ' דאן מחלל לקשיא ו. כין ולא אחר כלל
בדאיכא ס' אבל לפי רבינו שני דר"י נמי לט בכל
קילח וקילח חקא לא קש' כ"כ פרכה בגמ' דערך מהא
דסימא וטונו שכתב רכש דמקשה דערך מיל' לול דנפל
מחלל דאיסורא לו מיל' דמחלל טונו ונס נפל ב' מעם
מעם שאין כין על איסור כדי למה מעם נמס על הימח'
אעפ"י שראשון הראשון נפל והשני הימח' אסור כין
מלבסוף יס ב' לט נמס על הימח' חזר וניערד. אלא
דמקשה לו איכ' קש' מחג' דערלה דמחשבה ההם ולא
אמרינן חזר וניערד ומיל' קאי ליה מהא דסימא דמחג'
יין במח'ס בגמ'. ויח' קש' מחג' דערלה דמחג' דע"י
אבל דר"י לא קש' כלל כין דרש' מחלל שם מחלל
דערלה:

(יח) ואי קשיא ס' ס' בלול האי קשיא מחמא דערלה
הייט יסולס לייב קשיא בגמ' כמו שכתב
דמס' המקשה מיל' לא דנפל איסורא לו הימח' ונפל
מעם מעם שאין כין על איסור כדי למה מעם וכלל
אלם מחוס דקשיא מחמא דערלה לך נפח' מוכרחין חס
לפך דר"י דמקשה דמחג' דנפל סלח בחדא אלא
דערך מדסימא איסורא לו הימחא כמסמך:
(יט) מדסימא איסורא ס' הייט ח' הוסי' שם דרש'
ס"ס דמקשה מדסימא איסורא לו הימחא
הימחא רישא נמי איסורא לו הימחא וכל הקשיא מרשא:
(כ) אי נמי ס' ס' ולא קש' כלל מחמא דערלה אלא
מחג' דע"י וכין דמחג' לא קש' אהדי. טבל
למים ס' הראשון דמחלל על הסוס דחוק הוא למד

(כט) ד'אמרינן ראשון ראשון בשל דכיון דמכירא לי' לר' יוחנן ראשון ראשון בשל להקל כל שכן להחמיר אבל לעולם [לא] אמרינן חתיכה עצמה נעשה גבלה (ל) ועוד יש לפרש כדפירש לעיל ולעולם קס"ד דמקשה מתניתין דנפל כול' בתרא וקא פריך הכי מדסיפא איסורא לט' חיתרא רישא נמי איסורא לט' חיתרא וקתני רישא אופר בכל שהוא. ושני לי' יוחנן מתניתין חיתרא [כר']. כי אתא רבין אמר ר' יוחנן (אמר) יין נפך שנפל [לכוד ונפל] שם קיתון של מים דאין את היתור כאלו אינו וכו'. לכאורה נראה דלא מכירא לי' ראשון ראשון בשל וסתמא יש בבוד יין דרבה שאין ביין נפך הנפל לחטכו כדי לתת בו מעם ואפי' הכי מעמא דנפל שם קיתון של מים הא לא הכי אמר רב. ויש לפרש שאין בבוד כי אם מעם יין ויש ביין נפך הנפל בתוכו כדי לתת בו מעם ומשום הכי אם לא נפל שם קיתון של מים אמר רבא ולעולם ס"ל לרבין ראשון ראשון בשל. וכן פסק הרב ר' משה דל' בצלוצל קפון ראשון ראשון בשל. וממנו תלמוד לכל שאר איסורין שנתבטלו בששים ונפל שם עוד איסור ואין בוהר [כדי] לבטל איסור ראשון ואיסור שני כיון שכבר נתבטל ה[איסור] קודם שנפל איסור שני אינו תור וניעור. ודוקא בשנמח איסור ראשון אבל אם לא נמח איסור ראשון (לא) ומכירו תור וניעור. שהרי אם נפל איסור ראשון לתוך קדרה אחת אופר. ועוד יש לפרש דאפי' למאן דאמר (כרב רי"ט) [כרבין] דלא אמרינן ראשון ראשון בשל הני מילי ביין נפך שאופר בכל שהוא אבל בשאר איסורין אמרינן ראשון ראשון בשל. (והני מילי ביין נפך שאיפדו במשוח) ולא שנא בלול ולא שנא שאינו בלול. אי נמי יש לחלק בין בלול

לא רבתה תרומה על התולין מותר (כד) ושני לי' דהא דקתני יין במים בג"ט דנפל חיתרא לט' אמורא פ' תנפל בו מעם מעם מן היתור ואעפ"י שראשון ראשון נאמר לא אמרינן ח"ע ג"ג אלא אין האיסור אופר אלא לפי חשבון. ואם נפל במים כ"כ שאין בין כדי לתת מעם בהם מותר אעפ"י שראשון ראשון נאמר לא אמרינן ח"ע ג"ג כמו שבארנו כמה ששנינו במס' תרומות. והוא דאמרינן במס' תולין ח"ע ג"ג ר' יהודה היא דמחמיר במין במינו אבל לרבנן דסקילי במין במינו לא אמרינן ח"ע נעשית גבלה לא שנא בבולול ולא שנא שאינו בלול דהא הכא בלול הוא ואפי' לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית גבלה אליבא דרב רי"ט אמר ר' יוחנן דשני למתניתין דנפל איסורא לט' חיתרא (כה) ופירש דל' לא (שנא) חסרא דחיתרא לט' מיא דאיסורא [כו'] לבפול'. זה פירש דל' וידעתי כי חתיכה עצמה נעשה גבלה קשתיה לפרדשי הכי. ואי קשיא לפרש כיון רמוקים למתני' דנפל כוליה כחרא ולא מצינן למימר ראשון ראשון בשל [ליל לאוקמי דנפל חיתרא לט' אמורא] יש להשיב דלא מצינן (ט) למימר ראשון ראשון בשל ולאוקמי מתניתין דנפל איסורא לט' חיתרא ונפך דנפל כוליה בתרא. דאם כן הא דקתני מתניתין יין במים בנותן מעם לא מלתא פסיקא הוא דהא הויא דנפל פודתא פודתא אפי' בנותן מעם מותר (כז) ורישא דמתניתין קתני יין נפך אופר בכל שהוא אלמא בדנפל [בכל] אופן' מיירי. ואפי' הכי קתני יין במים בנותן מעם להכי שני לי' דמתניתין בנפל חיתרא לט' אמורא. ומתני' דקתני יין במים בג"ט מלתא פסיקא הוא דבנותן מעם אמר (כח) דראשון ראשון נאמר וחתיכה עצמה נעשה גבלה אלא אפי' נפל בבת אחת

ק נ ק ן ח ד ש

(כח) דראשון ראשון ט' פ' היכא דנפל שרפא שרפא דודי נאסר ח"ע ר"ג אלא אפי' בבת אחת מ"ט כר"ס מיכא אופר :
(כט) ד'אמרינן ראשון ט' פ' דמחמירא אחר ודשטי כי חתיכה עצמה ר"ג קב"ט' לפרש לפרש דנפל סלח כחור. ופסח חור ואחר ולא מחמיר ח"ע ר"ג אלא דראשון ראשון ככל. כיון דהני אליבא דרי"ט סבירין דראשון ראשון ככל ולכ"י ס"ל להיות דין דאף דליכא בטון מעם יאסור כיון דהי' סתרא לו אסורא ונפל מעם מעם ואם לבקל למרק קחא קחא ככל כ"ס להחמיר ולפ"י לר' לביא דדכרי רכ"ט ואל' לטול'. ללא למרק'. כמו שכתבנו :
(ל) ועוד י' לפרש ט' פסח חור לפרש סמנו לא על פ' ר"ט. וטעמו דמחמירא פ' שטיח דנח' דנפל מעם מעם. פסח פ' דנפל סלח כחור :
(לא) ובכירי חור וישר ט' כע"כ סמנו שמכירו פ' פסח סמנו כע"כ דא"כ מאי קצ"ל וזין סמנו

דרי' אפי' כל היס כלי ראשון ראשון ככל. והאיסור הראשון מחמיר לבטל מה שנטל אחד :
(כד) ושני לי' ט' פ' כחן פ' דכרי ר"י וסרסא במקום פלוי. פסח חור למרן פירון הארץ שנגז' :
(כה) ופירש וז' ט' סמנו למע שטיח' וז' נגז' ר"ה ר"ג לא מחמיר וסרסא ט' לן לר' לביא כמו שכתבנו פסח ט' בין פסח דאסורא וכן פסח לבטלי'. וטעמו לכל מה שכתב ר"י וז' פ"י היס דנפל סלח כחור לא כמו שפ' רכ"ט שנטל מעם מעם :
(ט) למימר ראשון ט' פ' לקיים דכרי ר"י שאמר ראשון ראשון ככל :
(כז) ורישא דמתניתין ט' פ' ועוד מעם ולא מ"י לאוקמי סתרא דנפל איסורא לו סתרא דרישא כע"כ אף דנפל מעם מעם וכדחוקי סתרא לו איסורא :

תרוסה במים המזונים בו פשיטא למה לי רואין
אלא לא בשנתן יין של תרוסה מעם במים המזונים
בו שכבר נאסר המים חזין ואפ"ה כשעריב שתי
הכוסות ויש במים של תולין כדי [לבטל] חזין של
תרוסה אעפ"י שאין בו כדי לבטל את התרוסה
חזין המזונים בו שכבר נאסר אפ"ה אמרינן רואין
ושפע מנה דלא בעינן תולא וש"ס דלא אמרינן
ח"ע ג"ג אף בבלול במין בשאנו מינו דאריכא
לסימך רואין לר' יוחנן אבל לחזקי' לית לי רואין.
ולר' יוחנן אית לי אף בשלא נפל שם קיתון של
מים תולא פ"י שאף [שנפל] המים של כוס תרוסה
[תולא]. ודנה חוסף עוד וידוש גדול שאף המים
הנאסרים כבר עם חזין של תרוסה מצטרפין לבטל
יין של תרוסה. וכן ד"י אמר אבא מר זל דלמאן
[רמבר דלא] דאמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה
אף חתיכה עצמה מצטרפת לבטל האסור. וכל
דחבא מידי כגון שיש בה במי כוס של תולין [כדי
לבטל ליל מנא] אלא לאו ש"ס מוקמי מנא שמי
שתי הכוסות מצטרפין לבטל יין של תרוסה ואעפ"י
שכבר נאסר [נאסר] מי כוס תרוסה [לג] ברוך.
רק מה שכתב ברוך צריך עיון שד"י לו לומר [אם]
אין בתרוסה לתת מעם במים שבשניהם:
סליקא מסכת

לשאנו בלול כדפרישנא. וסמי דאמרינן סמי אריכא
(לסימך) בין דפסגי אפסגי' למאן דפסגי אורבין
דפסגי לא בעי תולא דרבין בעי תולא. בהא פליגי
דמאן דבעי תולא סבידא לי חתיכה עצמה נעשית
נבלה בבלול ולפירך אם נפל מתולא חזין נפק ביין
חזיר האסור חשבינן לי כאלו הכל יין נפק. וכשנפל
שם אריכא קיתון של מים בעינן שיהא במים כדי
לבטל כל חזין ואם אין בו אלא כדי לבטל חזי"ג
אסור וחתיכה עצמה נעשה נבלה בבלול. ואעפ"י
ששאנו בסמי תרוסה דלא אמרינן ח"ע ג"ג כדפרישנא
לעיל ה"ג' באסור שאנו בלול אבל באסור בלול
ח"ע נעשה נבלה. ומאן דלא בעי תולא פ"ל דלא
אמרינן ח"ע ג"ג אף בבלול. ולפירך אעפ"י שנתערב
תולא ח"ע ביין חזיר האסור הכל האריכא נפל שם
קיתון של מים ויש בו כדי לבטל חזי"ג אעפ"י
שאין במים כדי [שאין] לבטל יין נפק ויין חזיר
וכבר נאסר שניהם אפ"ה מותר דלא אמרינן ח"ע
ג"ג אף בבלול. ומסתברא דר' אמי הכי פ"ל דלא
(אמרינן) בעינן תולא דהא אמרינן אסור נמי אסור
ר' אמי אמר ר"י שתי כוסות אחת של תולין אחת
של תרוסה ומנא וערבין זה בזה רואין את החזיר
כאלו אינו. קמי מנא וערבין משמע שמנא קדם
שערבן. במאי עסקינן אי לימא שנתבטל יין של

כללי דקננים מפני אדני וקני הרב ר' משולם ויל:

אין מעמידין [ר' ל"ג] שמוציא לתת ציד ופזריים
לכתחלה לתוך חקנקן כדי לתת לתוכן יין לאחר
מכאן לכתחלה. מפני שהציד שורף מעם חזין וכ"ש
מים רותחים הבאים מכאן האדני. ועוד ק"ז (ג) ומה
שביאר איסורים אם נשתמש בהם בחזין אינו נזהר
במילוי ועירוד ונזיר בהנעלה ח"ע שצידו במילוי

כל רב שסבנינו לקחם בין כלי עץ בין כלי חרש
ריגם שהם צריכים מלי ועירוד שלשה ימים
מעת לעת או ישנן שנים עשר חודש (שם) [שני]
החבשורים שרים וחבי נמי פני לוח בהנעלה.
חריב ר' משה ב"ר נחמיה דל מיתני בק"ז
(ה) ציד שורף אדני לא כ"ש דהא אסיקנא פ'

קנן ח ד ש

מלש הגעלה לכתחלה הכא חזיר מפורט שמיטה דכין
ולר' ומוריים שורפין כ"ח חזיר האדני לא כ"ש. ואין
לומר דטעמו וטעמו משום דהא האוס של מים חומצין
שורף כח סין כמו לר' ומוריים שחריפים דהא ידעינן
פג"ס דמים חומצין אין דרכן לשורף רק לבטל. ואין
לומר דטעמו משום דמבטל כח סין דהא יין מנוקל
ג"כ אסור משום י"י. גם אין לומר דהא האוס שושל
לספליס סין ומבטל דלא ס"ל למימד שורף. וגם סא
בכלי חרש ק"ל דאית יולא מידי חזיר פ"י הגעלה אלא
בפ"י שמיטה משום דהא אדני אית מטייל רק לבטל
לפנים. וכיון שזכרנו לפנים מבטל גם וזהו אמרינן כ"ש
כח חוס האדני:

(ג) ומה נאמר כי מזה מה דמסת רג"ו והגעלה
בכלי חלשין כפי ולא כש מפרין פ"י מידי.
והנ"ך נמי ק"ל פ"י מ"ו שסבב דהא דהקל הק'
שפסק

הטעם שצידו חזק אלא ש"י נעלם האדני ס"ל דהא
דמי כמו סכר וכמו שכתבנו למיל:
(ג) ברוב ס' מלח ברוך ק"ל אלמסלח אלמסרפין.
והטעם שמתערפין מי שתי הכוסות לבטל
התרוסה ברוך. ומיטות אלו, ואפ"י שכבר נאסר מי
סם התרוסה מלמד מתוסבר סא. וסא משקק אסור
לקח דלמד שמתבטל התרוסה ברוך דלא ברוך מתבטל
אלא אם אין בתרוסה כגון במים ששקיעים:
(ה) ציד שורף ס' כגון חזיר סברא ו אחרים
כבשומם. ומסא אין ראי' וחזרה לכבשומם
דמי ליטין שורף כחשומם. אבל הגעלה שושל להוציא את
הכבשומם וכלי חרש סא לא חזיר הגעלה מ"מ מלש סברא
ו כר"ן. והרב נפל התרוסה סבב נקט ר"י דהא נקט
אם מתבטל כי לא תהי סבב הגעלה. ודוקק דרין
דסבר דהגעלה סמי. וכסב דרין נקשמו שאפ"י סל

של נים ר' מתיר בננוב וחכמים אומין . שזה רבי בקנים של נים שהם אומין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניס לקום זה אין מכניס לקום . של עץ ושל אבן יגב ואפי' לרבנן דורי נה ומחץ ומשפך דבר שאין מכניס לקום הוא ואפילו הכי קאמר רבני גוב והבא אומין דבר שאין מכניס לקום ככלי עץ פני ל' בשפשוף . יש לומר והפרש בין נה ומחץ ומשפך שהם כלים שמשמשים בהם מן תענות שחין (ס) הם ובלע פפי . נה הוא שדורכין בו ומחץ חבלי שדולין בו מן הנה ומשפך ומחץ בעי גוב אבל שאר כלים דעלמא שמשמשים בהם כשחין צונן פני לוח בשפשוף אבל הנך כשמשמשים בהם כשחין הם בעי גוב . לא שנה תחלת תשמישן ביד ישראל ותשמש ביד נוי אחרי כן בעי גוב . והיינו דאמרין בשלחי פ' ר' ישמעאל [ר' ס'] תחא נוי ראשונה במעצרתא אמר (רבא) [רב אשי] אי ארכא מופת להפסיד בעי תרעה ובעי גוב . ומעצרתא היינו נה ואעפ"י שחיי תחלת תשמיש ביד ישראל בעי גוב מפני שחורז ובלע על ידי שחין הם . מידו בפ' השוכר בתר הוא מלתא דנת והמחץ אומין . תרי שהיו נתין ובית בריז פסאמס הערשים החלובין מדיחן . ואמרין עלה כדרך שאמרנו בפרה"ק כן אמרו בין נכר . ופריש ערשים היינו נה עצמה ותבא דאמא מפנין דנת שלג פני בתרעה ולפום האי פסאמס ליכא חלוק בין נה ומחץ לשאר כלים (ו) והוא בפ' אין מעמידן [דף ל"ג] דמשמע כל כלי עץ שאין מכניס לקום פני בתרעה כי הא מתניתא . והיא מתניתא דנת ומחץ דלא כהלכתא היא . וכן נמי היא דמעצרתא שהצריכה גוב . ודראב"ד דל משי חלוק (ו) אפי' בכלי עץ בין תחלת תשמיש ביד נוי דכי אומין

ועידי אינו דין שיתר בתעלה . חזיון נמי בפ' השוכר [ע"ר ע"ד] דקא אמר רבא נעה ארתו . והחלוק שיש בין כלי עץ לכ"ה הוא בכלים שאין מכניס לקום פני לוח בתרעה ואפי' נשתמש נוי זמן מרובה שנה או שנתיים פני לוח בתרעה . ומאי תרעה שפשוף שישמשם בידו בכח . והוא מלתא חזיון בה (מיהא) [מהא] דאמרין פ' השוכר [ר' ע"ה] גבי חלוקה כלי תשמיש מן הנשים דברים שלא נשתמש בהם כל עיקר מדיחן ומטבילין ואי תרעה בעי למיטר שפיפה במים כל דהו (ג) לפה לי מדיחן הוא כמבילה איכא העברה במים . אלא לאו ש"מ מאי תרעה שפשוף . וכלי חרש אעפ"י שאין מכניס לקום אע"פ נשתמש בהם פעם ראשון אמר דלא פני ל' בשפשוף בלא מילי ועידי דאמרין כסר רב ארי אמר . אשתי בתו נוי פעם ראשון ושני אמר ושלישי מותר (ד) פ' כסר של חרש . וקאמר אע"פ נשתמש בו נוי פעם ראשון ושני אמר כלומר אפי' נשתמש בו ישראל פעם ראשון ונוי פעם שני אמר . ומעמא דמלתא משום דכלי חרש בלע אפי' בפעם שני אמר . וזה דבר הנראה לעינים בכל יום ובלעי מובא בעי מילי ועידי . שלישי מותר כלומר אע"פ נשתמש בו ישראל פעם ראשון ושני אפי' נשתמש בהם נוי מכאן ואילך פני לוח בשפשוף . דמפעם (ו) שני ואילך לא בלעי כלל אבל בדבר המכניס לקום אפי' נשתמש בהם ישראל כל ימיו וגוים נשתמשו בהם לפי שעה צריכין הכשר גזול דאמרין פ' השוכר [ר' ע"ד] כל דבר שמכניס לקום אפי' לפי שעה גזול ב' רבנן . וכלי מתבת דינן ככלי עץ ואי משכחת בהם מכניס לקום בעי הכשר גזול . ואי לא בשפשוף פני לוח . והוא דאמרין פ' השוכר [ר' ע"ד] תנו רבנן הנה ומחץ ומשפך

ק נ ק ו ח ד ש

ואח"כ וסוד דהיינו טבילה . אהמס הראב"ד כי דרשנובר לא משכח הסבא לטבילה ומדקדק ג"כ כמ"ש רבינו דמאח מוכח דבני שפשוף :

(ד) פ' כס' ט' כפ' ר"ש טס :

(ס) הם ובלע פ' תחיתין סין שכתב רבינו לכוהנה לא מלט בגזי כלמי מה שאלחו שמהם הסגנים כחשמן לתחמם . וגם בדברים המוסף הכל לפי שנה נחשד וכן קאמא פסולת הסגנים . אבל ההב"א פ' של קט"א זו תירין אחר וסא מחי שמשפך אהם בין כל ימי אבותם ולהכי נפי הכשר ספי מדהנה והיינו גוב :

(ו) והוא בפ' ט' כתיב ראי' לנחם ר"ש ז"ל :

(ז) אפי' בכלי ט' דכרו לריכס ביאר . דמלשן אפי' בכלי מן תשמיש דכ"ש בכלי חרש הדין ק' היט אותו החלוק שכתב דתחלת תשמיש ביד ישראל פני בתרעה ואם תחלת תשמיש ביד שט"ס פני גוב . אבל אי אפשר למד ק' דהנה גמור ס' קליח כתיב דבר

וסקסם שחזירין הוא בגמלה פ"י פירי כמ"ש בננה ספי' ט"ו סא רח מקום דהא תשמיש נטק . וא"כ רבינו שלמד ק"ו משאר ליטורין שמשמשן במחין משמע דלא מיירי בגמלה פ"י פירי . לפי"ז מוכרחין אט למד ג"כ דרבינו לא יסבור כמ"ש המחבר בס' קליס ספי' י"ג דאפי' במכניס לקום אט בלע יוסר מדי קליס . והא כבר הוכחם דהא דרבינו למד ק"ו מירי לתחיתין אט אלא שכוון שהיה מתחם חזק וכלל בכלי ומכלל סס כה סין ה"ז דתחיתין וכלל ויזין שגבלה מכלל . וא"כ פ"י פירי ג"כ הא וכלל כדי קליס ונפ"כ דרבינו יסבור כהר"ן והרמב"ן דמלגי' פ"ו כמא שכתב בביאור הגר"א טס :

(ז) לפה לי ט' מה סרין מזה דהא דלר"ך דהנה מקום דבני לנשות הכשר כל כלי לפי מה קאמא מריכא קורט טבילה דקא דמחא נכסא כרייתא וכמאמא מסקל דמדיק תפגירו בלש דהיינו הכשר

וְכִי בְּהִדְהָא כִּידִי בְּתַחֲלָה תִּשְׁמְשִׁינּוּ בִיד
יִשְׂרָאֵל אֲבָל תַּחֲלָה תִּשְׁמְשִׁינּוּ בִיד נְי בִּפְעֻם
רֵאשׁוֹן אֲז בִּפְעֻם שְׁנִי בְּעִי נֶגֶב . וְהָיָה
נְי רֵאשׁוֹחָה בִּי מִפְּעֻחָה מִקֶּדֶם לֹה [בִּפְעֻם שְׁנִי]
וְהָיָה וְהָלֹק שִׁישׁ בֵּין כָּל עֵץ לְכָל חֵרֶשׁ . בְּכָל
[חֵרֶשׁ] מִעַם רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי בְּעִי מִלִּיד וְעֵיידִי . וְכָל
עֵץ מְנִי בְּנֶגֶב וְהָיָה נְי מִקֶּדֶם לֹה בִּפְעֻם שְׁנִי
שְׁלֹה נִשְׁתַּחֲסֵם בּו יִשְׂרָאֵל אֲלֹה מִעַם אֲחָת עֵיידִין
(ח) וְהָיָה לֹה מִשּׁוּי וְהָלֹק בֵּין נְה וְהָסֵךְ וְהַשְׁפָּךְ
לְשֹׁמֵר כֻּלָּם דְּעֻלְמָה אֲלֹה בֵּין תַּחֲלָה תִּשְׁמְשִׁינּוּ בִיד
יִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה תִּשְׁמְשִׁינּוּ בִיד נְי . וְהָא דְּהָא וְהָסֵךְ
יִמִּיד בְּתַחֲלָה תִּשְׁמְשִׁינּוּ בִיד נְי וּבְעִי נֶגֶב וְהָיָה וְהָסֵךְ
כְּתִבְתִּין מֹאז וְסִכְרִיא לָן . וְכִידִין נֶגֶב אֲשֶׁר בִּיד רֵב
וְשִׁמְשָׁל [עֵץ עֵי] וְלֹה הָרִי שְׁכַתֵּב רִשִׁי דִל
וְהָיָה עֵיידִי מִשְׁמַע דְּכִידִין וְהָלְמָה (כֶּתֶר) [כֶּרֶב]

א"כ י' כבוד מים ואמר מים ואמר ומים. וברשיבא
יעקב ד' פגמים ואמר ומים ואמר ומים וכו' לא. וברשיבא
מפרש הסוגיא כפי הראשון שפי' רש"י וז' דא
ובשפוטריא מטו בי רב חמא' ורב אחרי' פלג ד'
המחול' אחר ד' ה' ולא פליגי ט' כיון דב' המחול' לא
פליגי וגם לרב כפי פרי יומי' ואמר ולק' פסק הרמב"ם
דבכל גזי' כפי יו' פגמים. ויש לעיין לכאורה כיון דבאמת
לרמב"ם ביבשא לר' הכהן ה' פגמים א"כ לא היל
למחש' למד ד' פגמים והשקפה דאי ד' פגמים י' בכל
אופן כן ביבשא וכן ברשיבא. והנה רק דביבשא
אקדים היום וברשיבא מקדים האמר אבל ד' פגמים
בכל פני' פני'. ובאמת הוא לר' ביבשא ה' פגמים.
וגדא דבאמת הוא כ' דבר' פגמים בכל פני' פני'.
והרמב"ם סבר דכיון דרב והלכהו סתם בחיבורי' לא
הבי' חיוב בחרו' א"כ אין זה מהספק אלא משום קצות
בשלמה ואם איש מקדי' האקוים לא כפי רק ד' פגמים
יהי' פגמים ודקא הרמב"ם הוא גם ביבשא ד' כסר'
והוא ולא כהר"ם סלח"ם ברשיבא אקד' ד'
פגמים ורש"י :

(ח) ורצו לא סי"י ולבוא לנימח ודא דסי"י
 עוב כהנא פריס ולחשכא כי משלחא
 משום דהוה עמי מחלל כלים וכשהו כרייהא דהוה
 ויבטח. ודא דהוה כרייהא כי לא מחלל בין גמ' ומחל
 ודא כלים כרייהא כי לא אלא ידא מחלל כל עמי
 ידא דהוה עמי עוב מחלל פריס. כרייהא דא סי"י
 סי"י:

[illegible]

ראמירין כבולעו כן פולמו הכי נמי פני כבלי חרש
אפילו סביון לקום. והראב"ד ז"ל כתב
(פו) דצריכה קליפה וחזק מילי ועידי. מיד
לר"ש מסתבר דלמילי ועידי לא צריך קליפה וכן
כתב הרב ז"ל. וראי' לדבר הוא דהניא בפרק אין
מעמידין [ו' ל"ג] קנקנים של גנים חדשים מותרים
ישנים או מחופפים אסורין נוי נותן לתוכן יין וישראל
נותן לתוכו סיס וכו'. והוא ותם דקני בודיא
מחופפין וקני ישראל נותן לתוכו סיס דהיינו מילי
ועידי ולא אורכר (בין) [בין] קליפה כלל דפילי
ועידי מתי בלא קליפה וכן נמי הוא דאמירין בנב'
הני דוקא דאמירין דמייא מדין דעפרא מנגב
דכתיב מיישגן אית בוח קפרי (שור) [שור] לוח [על]
ע"ה] (ר) דוקא לגבי ישון (הא) [הא] דאמירין הכי
פני שפעם היין שנבלע בתוכו אינו יוצא ביסוף

שילך קלוח חמים כבול בבת אחת (א) כגון שסיר
מפני שחלו ראי לאו הכי כיון שיתמלא הכלי
מן חמים שוב אין בו קלוח ורדיפה. והלים
מחופפין אם הם כלים של עץ שאין סביון לקום
צריך קליפה (חזק"ט גנוב) (י) כראמירין נט של
אבן שחפפה נוי מנגבה ודא פתחה של עץ
ר' אומר ינגב ודכמים אומרים יקלף את חפפה
ולבסוף ולא כלום אין צריך גנוב ואעפ"י דנת
צריך גנוב אחד קליפה לא דמי לנת משום
שבתשמישו הם (ג) וכו' דרבינו תם ז"ל כתב
דבבליים של עץ שאין סביון לקום אם הם
מחופפין כני (ד) בגנוב והם של חרש או של עץ
וסביון לקום לא פנוי לוח בודיה בלא מילי
ועידי דבחדש אפילו אין סביון לקום הוא ריגא
אית לי וצריך מילי ועידי אחד קליפה (פו) משום

ק נ ק ח ד ש

מכרחה לחלק בין נה לשאר כלים שאין מכרחה לקום
כמו שחלקו בהם כל הראשונים ז"ל גם למין קליפה
אית ראי' גמורס פנ? ואולי פנ? ג"כ אלא מפרטא
אלא דס' לא הוה קליפה בפניהם לכן מביא מחלף
דמכרחה קליפה בפניהם. ומ"ס כאן דכנס בני עוב אחד
קליפס. ק סמכרחה הראש' והשני' והר"ן דכל מקום
דמכרחה כאן קליפה בני עוב אחד:

(י) וכו'. בסיכס וכו' סמכרחה מביא למטה דכנס
שחפפה בין הם כלל ס' :

(ד) בגנוב והם ס' בדברי ר"ח [שכניה הראש' ס'
אין שמעדין] אחד שחור ט סמיר כלי פן
הספסס כשכך ז"ל ראי' גם כאן לביה. ששכך
במקום. עוב' גם כי דמחה שסיס דאס הוא כלי חרש
א' כלי פן שמכרחה לקום לא פני כמחה ס' שמחה
ג"כ דגם מקדס לר"ך לפרס ששכך במקום עוב:

(פו) מפרסם דמחיק ס' זה פסס למח שמכרחה כלי
חרש מילי ועידי אף דמכרחה לא מחי
ומן פסס משום דכבולעו ק' פולמו. ולכן וכו' עוד
פסס משום דמיס כנסין למוס ומכרחה פסס :

(פו) דצריכה קליפה ס' דמכרחה ר"ס שביא שמחה
לחל מחי קליפה אלא מילי ועידי אכל
מילי ועידי בלא קליפה מחי וכו' שחמס דרש"ל ור"ן
ביא כ"י בשמס דאס ירס לפסס מירי ג' ימים א"ל
לקלף את הפס שני מירי פולס את הכלוע. ולרשם
בראב"ד שביא בני פדחייס קליפה ואח"כ מילי ועידי
וע"י מביא ראי' אח"כ מ" אן שמעדין מקנקנים מחופפין
וכן ביא מ"ס דרש"ל ור"ן כ"ל :

(ר) דוקא לגבי ס' מפרס כשכך דג' ודחיס שומס
כס בדברי הראשונים. כס דשם דמכרחה
אין הכנס. והר"ן ס' קליפה פק' מ' כס שגמלס ל'
דשם דמכרחה דכשון בני לסמיר סקקיס. ובריא ז"ל
ביא דשם דמכרחה ולא בני סמיר סקקיס כשון מ"ס
ר"ן

כנס שסס גדולים אם כי יוכל למכור מיד אם יסלס
כיו. אבל איס מתי פני' סלסל כיו כי מנגלה לכלס
אלא קס מל. וגם למחה פסס מלסר שמחין מקלדן
א' כמחין שמחין חרשין הוא סוב אם י' לט' א' מ"ס
כאל. וגם לוח לר"ך לסמיר שוליס והסכר זה קס
מל. והס שחמל ר' יוס' מלסל למכרן מיד פ' מ'
סלסל כיו ומחן ל' ישס כס האוסן :

(יא) כגון שסיר ס' סמור כס' קליס הביא כסס
דרכ"ל דאס פניו גליס שמכרחה לקום
פסס מלסר שמחין מקלדן א' כמחין שמחין חרשין
מלס. והראב"ד סכס שאל אחד ק' אלא כשקליס וכו'אל
כסן שאין המיס שמכרחה כסס אכל מוחס וקנקנים מלסר
כליס לא פני לכן כס. כי קלוח ורדיפה מלס ס' הלא
כסן כסך ככליס חק לא מקלדן ולא דריסין. לוח כס
כניס שגלך לסמיר שוליס חס מחי לס"פ :

(י) כראמירין גם ס' סק סיכוס. ואח"כ עוב'
מחפפה דמכרחה משוף דכיו פק'
גם בני עוב אחד קליפה ולא ככליס אחריס שאין
מכרחה לקום. וגם לא מלס בדברי ראשונים שסכרו ק'
לכני עוב אחד קליפה כלי פן שאין מכרחה לקום.
וסכך דכיו כאן לביא ראי' שכלי פן שאין מכרחה
לקום בני קליפה דמלחיק גבי גם שכל פן ככרי
חמסס יקלף את הפס. ואח"כ סכס ולכסוף ולא כלס
סיס שחמל קליפס איס לר"ך כלס. ומכרחה דגם ששכך
לא בני. מדקדק לבסוף ולכסוף ולא כלס. אבל שאר
פוסקיס סכס דאחר הקליפה בני ששכך כמו שסכס
כיו ס' קליס פני' א' וכש"פ למד דן זה פכריסא פ'
אן שמעדין ד' ל' וכו' המיס דרש"ל כסס ר"ח
ופדחוס כסס כריסא כדחוס הפססס גדולים מותרים
דחיסס ומחיס אסורין כמ"ס כ"י. ועי' ביאור בר"ל
ז"ל. ודכס למד זה מלס מחי' דגם על אסן ס' (ד' מיד)
ולכרחה י' מקוס פיון בדברי רביס מל. כיון דכס"כ

רבינו שמואל דאמס חס גושים לא בעי ולא מיד מיה
הראב"ד ול הוה בו לאמור בתשובת שאלה שאם
הבנינו לחוט יין בלא הכשר (ט) אמר בשתי.
נסיגין ב' השוכר (ף ע"ד) רבה כי [חזי] (משכר)
[משדר] טלפי (לקפסא) [להרענא] מדהף לח
אפסיהו וחתים לח אברזיהו. אלמא קא סבר
כל דבר שמכניס לקחם אפי' לפי שעה נזרז ברי
ורבנ' ומשיח' הי' חתים (כי הי' משדר) מסתק
לספק מדי שלא יזל להשתמש בו ומי אפי' לפי
שעה. נסיגין ב' בראש של ע"ז [י' ע"ד] נת
של אבן שחפה בו מנצבה וזמא מוערה. כללא
דמלתא אליבא דרבנ' הדלכתא מתייחו רת' של
אבן היכא חפחה ולא דרך בה בעי גנוב ובהכי
מזי ולא בלע מפי ושל עץ לא מצי לי' בנצוב
חפחה שלא יקלח חפחה ואח"כ ינצבה דכשל עץ
עבר וזיין בנחת ובבלע בו לפיכך צריך גנוב בנת
אחד קליפה וכלי חרש לא מצי לי' בקליפה בלא מילי
ועידי. מיהו במילי ועידי לא בעי קליפה כך דעת
הראב"ד ול. אך הרב הראב"ד ול כתב דבעי קליפה
לא מהני לי' מילי ועידי (כ) אבל בלא קליפה לא
מהני לי' מילי ועידי. והיכא ודכין בעי חפחה עץ
ואבן ירגם שיה ובעי קליפה ובעי גנוב ושל חרש
מילי ועידי (כא) אבל בלא קליפה לא מהני לי'
מילי ועידי (כב) והיכא ורגבי חרש מילי ועידי

ומדבר הראש פ' אין מעמידן. אבל לש כיון ותידי
כללים שהן מוכרחים לקום ובהנחה בעלמא צ"י לה א"ר
בפ"ר מקמי שסב"י לא בלג כלל. ודא בלג א"ר מוז
מכא הנהא א"א אם ישמח ה"ן בשוכה אחר ההנה
מעלים ישלים. אלא בפ"ר ותקעין וסב"י לא בלג כלל.
וההנה הוא רק להעביר מה שדבק בדופי סב"י. וכן
ללא בלג סב"י למד לר"ך שה"ם מעלים לאישר ה"ן
שמח בנ"י. וזה שדבק בדופי סב"י אישר מיד. כיון
דאז בלג? והראש"י לא כבז אלא וסב"י צ"י לפליט
סב"י. וגם בדברי הראש"י לש הר"ם מוז א"א אסדות
הסב"י ודבר ג"ם הוא דאזן ודאזן לקום ובעשן
צ"י? ולש דברי רבי' י"ל ודאז"ם לא סב"י ק:
(כ) אבל בלא ס' ש"י חומרת מעמד הראש"י ו"ל
והראש"י כבז דבמילי ותידי צ"י ולא בפ"ר
קליש. והוא כבז ללא צ"י בלא קליש. ושד המד
דכ"י דהק קליש ואח"כ מילי ותידי ולא צ"י אם פסה
מחלה מילי ותידי שיקטף אח"כ אלא אם פסה ק לא
מכא במילי ותידי. וימקד מילי ותידי שנים:
(כא) אבל בלא ס' פ' וד"ך לקטף מחלה ואח"כ
מילי ותידי כ"ל:
(כב) ודיכא דלבי דא"ס ס' פ' ויכא ששמן לחמ מילי
ותידי א"ן ש"ם בין וססה וד"ך כ"י וא'
לא וד"ך כ"י סב"י ל"י סב"י ותידי:

ליכא חילוק בין זפתת ודרך בה לזפתה ולא דרך בה.
דרך בה ולא זפתה עץ ואבן דינא שוה וכע' גנוב
(ב) ודרש מילי ועירוי :

דלא האמר רב ששה [פ' השוכר דף ס"ג] אומר
אדם לחמיו ולפועליו צאו ואכלו ברינו זה צאו
ושרו ברינו זה אינו חושש [כו'] ולא משום דין נסך
ואם אמר להם צאו ושרו ואני פורע חרש. אמר
האמר אומר אלא א"כ הקדים לו דינו (כו) או נשא
ונתן ביד. והוא גברא דאגרי לסתם יינן יתבי
לי חייבי באגרי [כר] א"ל ויל קלינו וקברינו בי
קברי [פ' השוכר ס"ב] ומסקנא דשכירות לסתם
יינא אמר. השוכר חמור להביא עלי' יין נסך שברה
אמר. וכיון שכן אמר לאדם שישכיר לו תביתיו
או נטע לני לית בו יין. אבל למכור שרי (הלירי)
[ברירי] קא עבדי. וכן הלכה. ומה שנתנו למכור
חרגנים שבטא לנים לעשות בה תמרים צריך לחזור
שלא ינע נוי בנת דאי ננע ביה אמר את הכל ונמצא
משתכר באימורי תנאה. ואע"ג דתמרים (פאי) [פאי]
ניתו ולא מברכין עליהו ברא פרי תנא בפנע
(משחר) [מתסרי]. דאפי' לא מנכסי. משום חתנות
(פוא) [פוא] אכא. וכל זה תופרא תירא הוא :

בפ"י יין נסך

בפנע נוי בכנות יין בין שנגע בו בידו בין שנגע

בו על ידי (ה) דבר אחד אמר אפי' בתנאה
דחיונ' במתניתין דלא שרי לי גבי סרדו בקנה בתנאה
אלא כשמתכוין למדידה [פ' ר' ישמעאל ד' ס'] הא
לא הכי אמר אפי' בתנאה אעפ"י דלא ננע אלא
(בתנאה) [בקנה]. ומנע נוי שלא בכנות יין אמר
בשתי' ומותר בתנאה מסתמי' (דרוש) [דרש]
שחוששים ידו לחבית דקפרי של שמן ונמצא של יין
דאמרינן אמר בשתי' ומותר בתנאה [דף נח]. וכתו
בכנות יין אמר אפי' בתנאה מעוכרא דר' יוחנן
בן אריזא ור' יוסי בן נחוראי דהיי יתבי וקא שרת
חמרא על ואתא ותנא גברא אמרי לי תיב ואשקיין
בתר דרמו לכמא אנלי מלתא דניי הוא [ר' נח]
(ג) ואמרינן סוג דאמר אמר אפי' בתנאה. וכתו
שלא בכנות מותר אפי' בשתי' כדאמרינן סוג דשרי
שרי אפי' בשתי' משום דהיי כח שלא בכנות. (במנע)
[במנע] בכנות יין שלא בכנות ניסוך. אי מוכחא
מלתא שאינו מתכוין לנסך כגון סרדו בין ביד בין
ברגל בין בקנה דמוכחא מלתא שמתכוין למדידה
מותר בתנאה. ואי לא מוכחא מלתא אמר אפי'
בתנאה כהניא מעשה (דעולא) (ג) [דעולא] דאמר
אפילו בתנאה. וכי אמרינן בתנאה דוקא יין
הדולא (ו) אבל שאר היין מותר בתנאה. והלכה
כרשב"ג. וכתו דאמרינן דאמר בתנאה דוקא סוג
דנפיק לבראי גזרי ב' (ה) דחביות לא גזרי ב'

ק נ ק ו ח ד ש

אלא דחיישין דלמא ננע ונסך אלא חסר כמנע' משום
כח פטריס וק סא דפת האוס' ושד כמה ראשונים.
ולדינא דאספק דאמר כמנע' ולא כמנעא הוא כפי רש"י.
ז"ל דכא ור"י בן אריזא דחיישין דלמא ננע אכל משום
כח פטריס לחד איסור כמנעא רק כמנע' וק כמנע'
בדל"ש וברין כמנע' רש"י. ועי' ביאור אגרא ס' קכ"ט
ס"ק א' :

(ג) דעולא דאמר ס' כמנעא חסר, דעולא' ק נראה
לי לפניה. וסכסא הוא כמנעא חסר ולפני
ד' יוחנן בן אריזא דאמרינן דס חסר דאמר אפי' חסר
כמנעא. וס לא ס' רק כח ונזרי ב' רבן משום ננע.
וקס ס' ג' כח כח על פטריס בלי סוכתא סתא
ניסוך אלא כל דלא ס' סוכתא לניסוך סייס סוכתא ולא
חיישין לנסוך דאמר אפי' כמנעא וכו' ננע :

(ד) אבל שאר ס' פ' אס מפרש כמנעא חסר כמנעא
דכלס כמנע' דאמר יוסר כל ענין חס
חמדי י"ג שט ודלנקמן :

(ה) דחביות לא גזרי ס' פ' מה שפאר גזרי חביות.
הוא משום ננע' דף פ"ב פ"ב ס"ט
המנע' יין מחביות לבוד ס' ומסין דכח פטריס מוכרין
הוא דאמר האו דנפיק לבדאי גזרי ב' רבן סאס
לגזרי לא גזרי ב' רבן :

כד

(ב) ודרש מילי ס' פ' ליד גזי מילי ועירוי קף
ללא זפתה :

(ד) או סא ס' שד' ואוקמתו ס' רב פסא חוקי
שקדים לו דינו ורב אפי' חוקי כמנעא ומנן
בד. וסגר כניס ולא פליגי אהדי ואחא להאי ואחא
להאי וק כמנעא דאמר וק פסק דמנע' :

(ה) דבר אחר ס' משום סא כלל הפוסקים. וברמב"ם
פ' י"ב מה אלא שנגע בידו או בשאר אבריו
שדרך לנסך כנס. ולכאורה סתמו כללי ניסוך דשאר
אברים. ומלכסו כנס דלאשונים הכנה אי נסך ורגל
שמי' ניסוך. ועד זה כנס דמנע' ולא חוקא בידו
אלא ס' כנס דאמר אברים. ותנע פ' דבר אחר נמו
דמנע' לנסך כמנע' כהא דמנע' מוכיחם שלא מנעין
לניסוך כגון מדרו כמנע' או הכח אס הארסה כמנע' מוסר
כמנע' אפי' ידע מהו דלי ליכא סוכתא שלא מנעין
לניסוך דאמר נס כמנעא קף אס כמנע' סוכת פ' דבר
אחר' אלא שפסק בדברי הרמב"ם. שדין כלי
הניא כנס דמנע' וכתב אכל דמנע' לא כנס פ' י"ב
אלא שנגע בידו או בשאר אבריו שדרך לנסך כנס ולא
הכיר ענינה בדבר אחר ס' פ"ג ו"ע :

(ג) ואמרינן מין ס' דלא כפי' רש"י ו'ל סתמא הוא
דאמר כמנעא לא משום כח פטריס סא

עירוב הוא ולא משום מגע והלכך העליין שרי בתנאה
דאפי' נחשוב מן התרתן כאלו הוא מעורב בעליין
דוא קריל (כרבן נמליאל) [כרשב"ג] דאמר יין בין
יסכר כלו לני חזק מרסי יין נפק שבו. (י) מיחו
כשתרתתון הוא ססתם יינן. אבל אם הוא דוא
י"ג סתם העליין משום נצוק אפי' בתנאה. דאפי'
תימא נצוק (יא) משום (נצוק) [עירוב נאמר] אפי'
בתנאה. ונצוק בר נצוק מוהי וכין דנצוק טפי' הי
פלוגתא סתברא דנצוק בר נצוק מוהי. (יב) דוא
בעלמא טפי' סתמין בפרדת מין נפק הלכך
סתייא אי אסרי' לי' לנצוק אבל נצוק בר נצוק
מוהי. ונצוק חור לאסר אפי' היכא שותרתתון
אזני אסור (יג) אלא בשתי'. ויש מביאין דאפי'
סמא דנפל את הפסוק ומדר לחד צלוחיתו של
נברי' וחד לחד צלוחיתו של ישראל' אסרי' בו

(יג) אלא בשמי' ט' שלא כדעת הרשב"א שכתב בשם
האחרים דנשק לא תשיב חיבור אלא במערה
למחנה י"ן ספק נגזר אבל המערה למך כלי של חבר
שלא ידחה הנשק בו חזר אפי' בשמי' . ומדכח שכתב

עכבת יין אסור. הא עכבת יין לא מתיר [אלא] בנצוק. שמעתי מנה שאמר יין שאינו אסור בהנאה עושה נצוק. והוא הרי אינו נאסר בהנאה והוא קיל כרבנן דפליגי עלי' דר'ם בגזרות הגוים וקנקיתם. ולאו ראי' היא דמיירי כגון שדחתה (עכבת) יין בכלי ה[אסורה] אפי' בהנאה ועושה נצוק לאסור את שלמעלה. אי נמי כגון רגנע בו (יד) הגוי. שדעתי אסרה אפי' בהנאה. ועכבת יין מתירא משום נצוק אפי' למאן דאמר משום עירוב. מידו אע"ג דמחבא ליכא

למשמע מנה מירי מסתבר דאפי' חיבא שאינו אסור אלא בשתי' עושה נצוק. ומצינן (למזכר) [לזכר] מהא מתניתא דנפל משוך דין האסור משום נצוק אם נתערב ביין אחד (פו) אסור בשתי' והכי מסתבר. ומנע גי בחמתו שלא בכונה משרינן לי'. ואי מוריק אורוקי דהוי כח בחמתו משרינן לי' ככח שלא בכונה ושרי אפי' בשתי'. אבל במנע בחמתו בין ביד בין בקנה במנעו שלא בכונה (פו) אסור בשתי' ומותר בהנאה. כך נראה לרב רבינו ז"ל ולא נרע מנעו בחמתו ממנעו שלא בכונה:

קנקין ח ד ש

בו מותר בשתי' ש"מ שרין עירד למטה לכלי העצים אסור בשתי' הוא פשוט. דהא אפי' רבנן דפליגי אר"מ בטוח העצים ודאי אסור בהנאה אבל בשתי' מיכא אסור. וא"כ גם השאר יאסר משום טעם אלא דהרשב"א איט סובר כרבינו דה. שכתב בסעמו שלא אחרו אלא בטעם חיבור לין סך ולא נקרא יין סך סתם אלא האסור בהנאה. ס' אהמס כי בדברי הרשב"א י' סחירה דפתח ביי"ג נחור וס'ם בטעם לתוך כלי שלא הודח. וכמו שדקוק ס"ג כ"ז ק"ו וא"כ היט יכלים לומר דהוקא בכלי שלא הודח מתיר הרשב"א בשתי' ורבינו סב דט דאי שרין שלמטה מלך פנמו אסור בשתי' לא משום לחלוחת הכלי אלא מהר"א שסב"א רבינו מוכח דגם הוא מיירי שאפי' משום לחלוחת הכלי לבד מאסר. שסב"א ראי' מהא דהא י' בו סכנת יין אסור. והאי סכנת יין אסור רק משום טעם וכפ"ל דאיט אסור רק בשתי' דהא ק"ל כרבנן דפליגי אר"מ בטוחת הגוים וקנקיתם וס' מיירי רק שרין על ישראל מחון בהם טעם מצי והאסור רק משום לחלוחת הכלי:

(יד) דצי שטיו ס' פ' בסין טעמו:

(פו) אסור בשתי' ס' פ' ולא הי בטעם דר טעם דהא סכנת יין איט אסור אלא משום טעם וכפ"ל שרין אפי' אסור בשתי':
(פז) אסור בשתי' ס' דבריו ל"ע דהא בחמתו כאלא בטעם

משיק לה כמו שחיים רבינו ולא נרע מנעו בחמתו מחמתו שלא בטעם. ואם ק' הי' כ"ל שטעמו בחמתו בין ביד בין בקנה אסור בשתי' ומותר בהנאה. הא מנעו בקנה בחמתו ה"ל לסתור דט דמותר בשתי'. דהא מנעו פט"ס פ"י דבר אחר שלא בטעם מותר בשתי'. וכן סב"א ס"ג בש' הר"א ל' להדיא שאפי' שטעם פ"י פ"י דחיה האצות לבדו הי' מנע פט"ס שלא בטעם פ"י ר"א ומותר אפי' בשתי'. וכן הוא בש"ע י"ד ס' ק"ה פ"י ה' דמותר אפי' בשתי'. ובס' ק"ד פ"י י"ט כתב בלחמ דאסור בשתי' והוא פ"י דברי הרמב"ם. וי"ל דרשם הרמב"ם דבחמתו לא הי' כאלא בטעם אלא משום ולדבר אחר מחסין. וכמו מחדו בקנה. אבל רבינו דמיה מחמ בחמתו לשלא בטעם ודבריו ל"ע אחזי לא הי' כאלא בטעם פ"י ר"א דמותר אפי' בשתי' לכו"פ. ובדברי הג"י שם ס' ק"ד ס"ק ס"ז כתב דבריו המחבר שכתב דאסור בשתי' ז"ל. כי' הרמב"ם חס' מחמ מחד דבהנאה וי' ס' אחזי כגון זה. זה הי' משום והכשירותו משמע לגמרי כי' והאבות חיימיו ס' ודברי הג"ע שסחוק דברי הרמב"ם כמו שם לא ידעתי ליישבן פ"ל. ומפלא הי' מחד אף לא ראה דברי הג"ע שכתב דהרמב"ם דקוק מלשון והכשירותו דהא בהנאה דאי' בשתי' ה"ל לומר והכשירותו. גם הלח"מ פלפל בדברי הרמב"ם וסב"א ראי' לדבריו. ואף שיה' אין לו לחמוה על המחבר שכתב פנמו כספך מאנה ראי' להרמב"ם:

ואחר כך תצא עליו יין מן תבניתו. ויש בכח מי שיעלה ברעתו לחתור מפני שאין י' [חזין] הנשאר (בברוק) י' [בברוא] נאמר י' (אלה) מכה שפיתת חגי אלא משום נצוק. ור"ל כי חבלי תגדול שהוציא ממנו על אותו חזין הוא נצוק (י) בר נצוק. וזהו דעת המפרש כתיבוצו דרב ששת ואמר כח נוי דרבנן וכי נאור רבנן מאי דנפיק אבראי אבל מאי דלא נפק לבראי לא נאור י' [רבנן] ואין הלכה כהנא תירוצא. והוא דרדייה בעלמא הוא ולא מסקנא דמלתא הוא (י) ועוד דרב ששת כרעת מי שמתיר בנצוק י' [אמר זה התיורין] (ח) וקאמר כל שמתיר בנצוק (ט) כל שכן שאמר בבית מה שבחיות דלא עריך נצוק מכוח שהרי (נשפך) י' [נשתכשך] כלו. ועוד דהא רב י' [ששת] ליתא כלל מדאמר לזו רבא

מתירי דר' יוסי (יחזא) י' [בן נחמאי דר' יוסי בן אריא] דלא הוה ידעי ב' דחמא י' [חזא] למאן דשרי בשתי ואפילו הכי מקשה הוא קא נגע ב' (בנפלא) ושניין דקא מוריק אורוקי מכלל דמנעו אפי' שלא בכנות יין אמר י' [בשתי] וחמרו במנעו (כי רע יין) י' [בדיעת יין] לא נגע במנעו שלא (בכנות) י' [בדיעת] יין ואמר בשתי. אלא שיש לומר שזה הנוי שכנס על ישראל ותצא הברא מן חבלי לא נגע אלא בקלח חיוצא עם תוצאת הברא והוא (נפק) י' [נצוק]. ואם כן בחמרו אינו אמר כל שכן (ט) נצוק (בחמרו) י' [מחמרו] שלא יאמר דלא עריך נצוק מכוח פסוק דבר זה הדעת נותנו והשכל מקבל. והנה זה מותר בשתי. — המעשה השני ששפך (יין הברוק לזאות) ח' [תע"א] מן הברא לזאות אם ח' ב' מים או יין

י' ד' מ' ט' י' כ' כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

ק נ ק ח ד ש

בגדי המערה את' דחביות נמי מחסר. וחצ"ל ונסי' לא מנסך אלא מאי דנפיק לבראי מ"מ מה ששאר כפוס מחסר הוא כמה שאל לתן בחיבורו של נצוק. הלכך כלו' אומר פ"ל:

(ח) וקאמר כל שמתיר בו י' גמ' קאמר. וסי' הא דשריך גמ' אי פס"ס המערה את' נוא דחביות נמי מחסר. ורבינו ב"ל לסתור דעת המחיר. משום דמה ששאר בכלי מאכר רק מחמת שחומר בנצוק פס מה שאל ונאמר ככר. אבל כמה שפס"ס פירש קא' מן החביות לא מאכר כזה מה ששאר מחסר כח פס"ס. והא פ"ל כתיב' דרב ששת דמה דנפיק לבראי לא נאור רבנן. הרי חזין דרבנ' פריך אי פס"ס המערה את' נוא דחביות נמי מחסר? וטעם הא חקין להקשות ארבע שש. עד שאלה מחיר בנצוק וקא מרחה לאוקמי בפס"ס המערה. הרי י' ל' לאכר כל החביות מחסר כח פס"ס. ור' נכרי מערה כל החביות אכר מחסר כח. ואם אחסר דרב ששת שי ל' דרבנן לא נאור רק אחי דנפיק לבראי לא כ"ל לרבינו להלכה מחסר ודאי כחאן רחמיר בנצוק אחר. ולרעה המקשה דאכר בנצוק חזיק. דסביר דנכרי מערה גם מה ששאר בנאור מחסר:

(ט) כל שכן שאמר ט' המעין יראה שחסר בנצוק כמה חביות וכו'. תמים דעים הטובא הכי איתא, ועוד דרב ששת כדעת זה המחיר בנצוק אחר זה התיורין וקאמר כל שמתיר בנצוק כל שכן שאכר בכחו' כמה שחביות דלא עריך נצוק מחסר שהרי נשתכשך כלו' פ"ל. וגם זה הוא כספר החתום ואין לו ביאור כלל. ונראה לנהיג בטובא של החמים דעים. וקאמר כל 'שאכר' כ"ש שאכר

לריבא דקא מוריק אורוקי ור"ל כח שאל בסנה ט' פ"ט והחלוק הוא כמו שכתב הרי"ט הביא סמ"י בס' קצ"ד ס"ק כ"א ודכלי שהין נתון בו כבר לא מקרי מנע פס"ס. דזה לא מקרי אלא מנע בכלי והכלי מנע ביין פ"ט. ומנע מקרי רק היכא שצ"ל המנע את הדבר שנתנו בו ביין ולא שיהי' נתון שם כבר. לכן הא מעשה דירושלמי ששער היין מהכר דה"ל אוריק אורוקי לא שייך בזה רק כח פס"ס דקיל מפי מנע. ותקרי פתח רבינו על דין מנע בחמרו. ונראה מה דכתיב מעשה ששאלו לפרן שאליו פס"ס הברא חסיד רבינו זה למנע פס"ס אף דגם כחן הברא ה' ביין מקדש ולא הביא הברא פתח ביין. מ"מ גם הולאת הברא טנע הוא מקרי כיון דפ"י הולאת הברא ממדני היין שנתון הנצוק להולאו לתן. והוא נגע מחסר והי' טנע:

(ה) נצוק מחמרו ט' מוכח מה שגם דעת רבינו הראב"ד בדעת רבינו המחבר לעיל דגם י"ז שאלו אכר רק בשתי' אכר בנצוק. דהא גם כחן רק בשתי' אכר מחסר' ופ"ל דן עלה מחסר נצוק ומחמו הא לא הכי ה' אכר:

(ו) בר נצוק ט' פ"י דהי' דנו בנצוק בר נצוק דהיין האכר הוא רק מה שאל לתן וגם הוא אינו נכד נאור רק מדרבנן נאכר מזה הפס"ס שאין דנו עדיף מחלו נאכר בנצוק. וטעם היין הנשאר בכלי הפלגין נאכר מזה נצוק המחבר לאותו יין שאל הי' דנו כמו נצוק בר נצוק:

(ז) ועוד דרב ששת ט' פ"י ואין להלכה בדעת המחיר בנצוק אלא בדברי האכר בנצוק. וכן הביא ברא"ש ב' קצ"ה דברי הראב"ד בזה הלשון. ולא קי"ל כרב ששת דלמחמירי לרבי הווא דאמר נצוק חסיד אהמר [י' פ"ב] וכיון דקי"ל כרב הווא דאמר נצוק חסיד

[ד] גוי (אבלס) י' [אלא] ליתא לזאי תירוצא רכי
 אמרה דעת חמתי בניצוק הוא ראמר כדפרישית
 (רס) י' [מי] שדיסה שפית (תברוק) ט' [תברוא]
 לשפית היין ט' [של] ר יסי (בד תניא וכו')
 י' [בן נחוצא] (ראמר) ט' [חמסר] שלא נתבין י' זה
 תני (יא) אלא לראת אם ה' בו יין או מים
 (יג) ² וחק ידע המדמה חזה שלא נתבין חגי
 ט' (לא) לראמר עם שפיתו. וחק שיער שלא שפך
 משראה שחזא יין ואם כן תזה לי כח בכותה

קניקין חדש

א"כ מה שצפנים חוזר בהנאה מ"ש. וכתבם פירוש
דכספא ירחל כמו שכתב. וגם אחרי פירוש לא
תיק כלום דיל בלחם ואחר חמס נטק וחמס פירוש.
מ"ה שער קאמר רבא לכי ששכח לא משכנן לשט"ס
ליתע כהי"ס. ולחם שדית לי פלי. והי כה פט"ס
פ"י מה שאל לתן. והשאל בחיות יהא אחר חמס
נטק ואף שאל אחר רק בשא". כיון ולחם רבית
נטק הוא רק חמס פירוש. מ"ה פ' לטס להסר נכך
דלחמא לא יבט כל פין שכתבית לאו פכ"ס ושאר
לטס לשתי יבטא ליד קטקט ששטן פ"י האחר בשא".
אלא הוא נכסא. ומ"ה פ' לטין בדברי רבית כה.
ובחמס כהר רבית לטן בהשכנה ו לחמדי בדרם ח"ל.
ואי שקליט קבא וקמחא ואיפיתו לגבי רבין וגמירי
דנטק חמס פירוש פ' וכבר ביררנו כפ' מ"ה פ' ששטק
חמס פירוש פכ"ל. וא"כ בלחם לחמדי וק"ל כהשכנ
דמכר תון חמדי י"ג שבו א"כ אם יאמר בנטק פ"ל
לחית חוזר בהנאה. והנה כפ' ברוח פ' ק"ה כה"ל
דכ"י האלפ"ד כה"ל פסקא ורב שמה ולא ק"ל כה
שמה אלא כה הוא דאמר נטק חומר כגברי חמס
אחר דחיות נמי אחר דאפ"ג דכ"י לא מנכר אלא חמדי
דנטק לבדא מ"ה מה ששאר בפנים מחובר הוא כה
שאל לתן בחיבורו של נטק בלך כל אחר כפ"ל. וכה
שד וק פסק השכ"ל ב"ה שמה ששאר כפ"ל אחר.
אלא שהא"כ דאמר בהנאה והשק"ל חט אחרו אלא
בשא". הי לשתי שפכים אחרו בהנאה ולפי כ"ל לא
פ"ל לאחר אלא בשא"י וא"ש:

(1) דמעה דא ס' פ' וקא מרדעו וזגניטו איסר
באלה. ורטט דרבה בע"ר לא סיל כרד
שקט דלמד דבמח דמק לבדח גזר ומח דבמח לא
גזר. דא כרד שקט למח יחשם כהל דלמד שדיה
אשכ"ס למדח ואלסר סין שילא לחן מכה אשכ"ס.
ומח אכמה לן כיון דאשכ"ס בעלמו עשה י"ג למה
שילא כיון הוא טעל לעלמו. אלא בע"ר דגם מה
שגזר כפרס נאכר ח"כ ח"כ כששקט ישראל'ס
למח דשכ"ס ימנו לו ין האכור באלה. ש"מ דגם
למח דבמח דמח נאכר מכה אשכ"ס דלא כרד שגז.
ומח רביט וחלח וחי אחרת שקט טק הוא
דמאכר פ' דרבה חושק דמה דבמח דמח איסר
משק טק. מח איסר טק איסר בנח. פ' פ'
כיון דרד שקט אחר דבמח דבמח דמח לא גזר
בע"ר דגם שקט טק לא גזר. דל"כ דרדא הקשיל
בכ"י"א שט סבו שחשקט שט בגזר די כגזר אחרת
א"י בנח דמח דחשיל גזר מאכר. ובע"ר דרד
שקט ומאכר דבמח דמח דחשיל לא גזר. בע"ר
פירשו דמאכר לגמרי וגם שקט טק שרי ולא גזר כלל.
אלא בע"ר ליטל למח פירושא כלל. ומאכר כ"פ אמר
דש"ס דרד ודחשיל דברי רביט וז' אשכ"ס ח"כ איסר דגם
איסר בנח דחשיל. שקט דרד ח"ל לש"מ' כ"פ
ח"ל דמק אכור רק משק פירד. וזון וקיל מרדכ"ג

(יג) ואיך ידע מי פיר לא געט אדומה טאטע לוי שטיין
לדעת אז לא מוזן שטעלן לויטן לויטן
שטייטן אבער דאס האט זיין וועג מיטן. וואך שיער
שלא שפן מערדעל האט זיין. טאטע לא שיער וועג לויטן אט
לויטן האט אבער דאס געטעלן זיין אבער: האט זיין שפן
פאר פערדעל ווערן לויטן:

Digitized by Google

הדקא בני השפחה שעשו מבילה לשם עברות.
אבל נר תושב שנתעיר לשם שמים לאחר שרי
אפי בשתי :

ד'ר'א (נברא) [אחרונא] דנפל לחביתא דהסרא
כו' (ה) אסר רב אשי נקמה לירי כי
חיכי ולא לשכשך [ע"ז ר' ג"ס] פי' דאם שכשך
אסר אף בהנאה. ולא דמי למדו בקנה דאמרינן
[ר' ס'] דשרי בהנאה משום דהתם כיון דלמדיה
קא מכין לא משכשך לי' דאי משכשך דמדיה
אינה מועלת אפי' כי מכין למדיה אסר אף בהנאה.
ויש לחסר דאפי' כי שכשך שרי ולא דמי' להא
דאחרונא דשטא דהתם ודיתה כותנו רבישע
לקחת האחרונא שכשעלה ידו ישכשך וינפך.
וסתרי קעני מרדו בקנה אלמא דלמדיה קא
מכין. וסתרי דנפל לבור ועלה דאמרינן בגמ'
[ר' ס'] אם עלה [וה] הוי אסר משום דדמי לי'

מן העבדים אפי' שאלו וסבלו עושין יין נסך עד
שישתקע שם ע"ז ספדים ופסק נמי הא דתיעוק
בן יוסו [כ"ר] וזע"ז (ג) רבזה כנגד זה גינה
(ג) דבגמ' משמע דהתם לא קיימא לן הא לחסרא
עבדינן. ודבר ר' משה ב"ד מייסדן ויל' פסק הא
דבר נתמן אסר שפחל רכין שאלו וסבלו לא
בעינן שישתקע שם ע"ז ספדים. ולכאורה משמע
מלתא דרב נתמן דקאסר עושין יין נסך דג"ס
דאסר בשתי אבל בהנאה שרי ולא גרע פנר
תושב שקבל עליו שלא לעבד ע"ז דאמרינן דשרי
בהנאה. והנן אמרינן דאף בהנאה אסר (ד) ודאי
לדבר מרדא פריך לרב נתמן סבריימא וכו' וקא
פריך מל' וסבלו אין מל' ולא פבלו לא וסב' איתא
לישני לי' דהיינו הלוקא דמל' ולא פבלו אסר
אפי' בהנאה אבל מל' וסבלו אינו אסר אלא בשתי.
אלא לאו ש"ס דאפי' לבני הנאה קאסר רב נתמן.

ק נ ק ח ד ש

מלחא ולא גרע מנר תושב כ' פ"ס. והכיח מה דנפ"כ
משמע לי' דהלמודא בחריייה מלחא ספיקא קאי
דנחלים שושן י"ג למדי וקניסין אין שושן כלל. והי
סכל למד ולרב נתמן אסר שפחל רק בשתי אסר ולא
מנר לי' כחלק זה משום דמשמע לי' מלחא ספיקא
קאי מנ"ס הר"ן :

(ה) אסר רב אפי' כי כל הראשונים דקדקו בזה מ"ס
הא משמע דאחרונא ממדו בקנה דהתם לא
בעינן למקט די'. וכן מהא דנפל לבור וסבל. וכא
הר"ן בשם רש"י ויל' דשיק דחלק שטא ממדו בקנה
אינו משכשך ויטען לא כי אלא בשכשך. וכן כתב לקמן
ד' ס' בההיא שוכר דהא חתימא דאחרונא לזכרה
ס' דהיינו ספחא דקריא לאדנוני לפס"ס משום ולא
שכשך שאל"פ שקרב המלץ וזו ס' והא שוכר מנע
מ"י דבר אחר שלא בסנה ריפך הוא וזכר אפי' שכשך
אסר בהנאה לפי דבריו ויל' פכ"ל הר"ן. והא ג"כ דעת
רבינו בכאן שכתב ולא דמי למדו בקנה דאמרינן דשרי
בהנאה משום דהתם כיון דלמדיה קמכין לא משכשך לי'
דאי משכשך דמדיה אינה מועלת. דאפי' קמכין למדיה
אסר אף בהנאה. והא שכתב רבינו עוד ויל' דאפי' כי
שכשך שרי ולא דמי להא אחרונא דשאלו הכס היתא סנה
שכשעת לקחת האחרונא שכשעלה ידו ישכשך וינפך. הא
דעת הר"ן שאלו שכתב דבריו רש"י ויל' וזכר למדק
עלי' דאפי' הא דתקן נפל לבור ומדו בקנה וסבלו אפי' אסר
בקנה כולה בשלל שכשך ס' ויהי' אסר ס' אלא ודאי
לא חיישין להכי כלל. וכלי מלחא חליא אי מחו כמחשין
לנפך או לא. והא שכתבנו דאי להקט' דאחרונא היל'
מנעו שלא בסנה ופרי כל אשט מנע לנפך שאלו מ"כ.
והא מנ' דעת רבינו שכתב ויל' דאפי' שכשך שרי ולי' להא
דאחרונא פי' דהתם הו' לריין למקט די' שלא יאסר
אם ישכשך אף ולקח אחרת שלא ידו וסל מנעו שלא
בסנה

רבוהא בזה מלחא חליא חלין דסל כד דהלכותא כד
באסור. וזכר חלין דסל כשחולא. ואמר דהקדמנא ר'
יוסע ק' לי' דמחא דשחולא ש"ס סתרי מסתברא ס'
פ"ס. כדי לפגוע דברכ אלפס ויל' בידי ב' הדעה ולא
הכריע. וכן סרן ודאי' שחשבו דשום הראשונים דפליגי
בזה לא בידי דעת הר"ף. וכן הוא בנ"י. פ"כ דברי
רבינו שכתב דעת הר"ף ויל' להלכה בחריייה ולחומרא
ל"ע. וזלי גרסא אחרת ס' לפי:

(ג) רבזה כנגד ס' פי' דהק' חרי' דניס הייט הא דרב
דאמר תיעוק בן יוסו שושן י"ג. והא דרב
נתמן אסר שפחל דאמר הלוקא עבדים מן הספדים ס'
ספרי אחרים :

(ג) דבגמ' משמע ס' פי' דקאמר בגמ' דרב דאמר הא
דעת מוקים הא ברייתא דאחב"ר רב שמי
מינה לאשקי משחולא. וע"ז מנר ולחומרא עבדין
דכין דמי חרי' דניס דרב ושחולא זה כנגד זה כנה.
ולרב מוכרחים אט לאשקי הא ברייתא דאחב"ר רב
שמי מינה לאשקי משחולא. ולרב נתמן אסר שפחל
מוכרחין אט לאשקי הא ברייתא לאשקי מדרב להכי
עבדין דלחומרא :

(ד) ודאי' לדרב ס' לכאורה לאו דאי' הא דאפי' למימד
באחא דרב נתמן לא אסר רק בשתי אסר וסבל
ולא מנר מל' ולא פבלו אסר בהנאה מל' וסבלו אסר בשתי
דבסבלא גם בחלקא הראשונה דמל' ולא פבלו מותר דלא
גרע מנר תושב. דכין דמל' חרי' קבלו פליס לקיים מלחא
ולא גרע מנר תושב. ובסבלא זו כקשה הר"ן אלא דרב
דתיקן בן יוסו ס' דאחב"ר רב שמי דר' חייא מהא
דהלוקא עבדים מן הספדים שאלו ולא פבלו כי' גזולים
שושן י"ג קניסין אין שושן י"ג. והקשה הר"ן לשני לי'
מאי אין שושן י"ג לאסר בהנאה אבל בשתי אסר.
וכי' אי' גזולים מנ' דכין שאלו חרי' קבלו פליס לקיים

אמר בשתי ושרי בהנאה אף לר נתן דאמר [שם]
 ביד אסור אבל בקנה מדה דהוא מותר. והרמב"ם
 דחי לה לאוי גרסא דבני למיסר דכי חזי נוגא אפי'
 בשתי נמי מותר וחזיל חזינו מחבין לנעיה ונגע
 ע"י דבר אחד ולא נקפין כותי למשרי בבי חזי
 נזי ולא חזין רמז מדרב רש"ל. אסור רב אשי
 כל שבוש פסא בני עושה יין נכף. פי' רחין כאלו
 חזי וב חזין אדם מותר. ולענין פנע קאמר אבל
 לענין חיסם לא איירי רב אשי דהא איהו אסור נזי
 דדידי ויקי מליא שרי ובזב פסא. וכן אם ישב וב
 על תחבית כל מה שבתחית פסא ובני חזי עושה
 יין. כל שבוש חזיר כגון שורק אבן או כלי לאדם
 מותר שאין לו פוסא דחבילי חזי ראשון ואחר חזי
 מקבל פוסא אלא מאב הפוסא בני חזי עושה
 יין נכף ואם זרק נזי אבן או כלי לחך חזין חזי
 עושה יין כלל ומותר אפי' בשתי. ויין שמנו נזי
 אסור [רף ג"ח] פי' שנתן המים לחך חבילי שהיא
 מלאה יין חזין אסור משום כך לך תרי וימני (י) ואפי'
 ריעבר. דייקין נזי דתני שמנו דמשמע אפי' ריעבר.

כיום אידו וא לא חזי מותר בהנאה אפי' עלה
 חי ואע"ג דקא משכשך. לא קשיא דהתם כיון
 דמותר לא מנכ ולא סוכין אלא להצלת נפשו
 איצטרך האי מעמא דהי לי כיום אידו. והראב"ד
 דל פי' רבלי נקפי לדי' מותר אף בשתי. והוא
 עובדא דהי בבירם [ע"ז ר' ג'ז] דהוא נזי רמליק
 ברקלא לפורשיא לולבא בודי דקא נחית נגע
 (י) בחמרא שלא בכונה. כלומר שלא בכונה יין. אי
 נמי דהי ידע דחמרא הוא חזי שלא בכונה פנע
 שרייה רבא לזבונא לניסם ואפי' לר נתן וחזיל וליכא
 כונה נגיעה. והא מר הוא דאמר תינח עושה יין
 נכף קא סבר דאפי' בהנאה. ואע"ג דמדדו בקנה
 מותר בהנאה. התם הוא משום דלא נגע בידים
 (י) מספח על פי תחבית לא נגע ביין. ואיכא
 דאמר בודי דקא נחית חזי נגע (ח) ברישא
 דלולבא בחמרא שלא בכונה שרייה רבא לזבונא
 לניסם ואע"פ דהי כח שלא בכונה יין (ס) דשרי
 אף בשתי התם הוא דלא ידע שהוא יין כלל. אבל
 רבא בשעה שהוציא הלולבא חזיר בו שהוציא יין

קנסין חדש

(ח) ברישא דלולבא ס' ז' ה' גרסא גמלי ז'ל דגרס
 ברישא דלולבא:

(ט) דשרי אף בשתי ס' פי' כהא דר' יוחנן בן אורא
 ור' יוחי בן נחמיה. ובתוס' ור' אבהו שד
 קשיזת פל גירסא ז'. ולדברי רבינו למאדס יסורע כלס
 כסוכ ססס. דהא דמקט פלוי מהא דנפל לא התבזות וחקו
 כחמנו לבור ס' ככר כמך רפי' ז'ל כמלח וסרס דהס
 לא עינש ה' אלא וריקס. שד הקטו עליו דהס כרישא
 דלולבא נע א"כ חז' ס' דר' כהנא ור' אבי למסר'
 אפי' כהנא והא לא נע אלא כרישא דלולבא וקא מדדו
 בקנה ס' ולדברי רבינו לא קסא מירי דהס פסוק
 כמדיד מחמלה ועד סוף. אכל כהא אחרי ע"י רבינו
 דכהנאלת הלולב ידע שזא יין וזא חזי מחמסק כלל
 וספיר סכר שאסר אפי' כהנא. והספיר קושא הוא מה
 שספיקה הר"ן גס על גרסא ז' גס על גרסא רב אלסם
 ז'ל. דהסא סליק דחשבייה דר' כהנא ור' אבי למסר'
 מ"ס מהא דנפל חבור ופלה דאפי' בשתי ס' פי"ז.
 ורבינו כבר חזין לפל דהס כיון דמרתס לא מחסך
 ולא מחין אלא לסלגל נשז:

(י) ואפי' דיעבר ס' ולא כ"ס מקילין שהיה כר"ן
 דביעברד מותר דכין דחזי נאסר אלא מחס
 כך לא מחסר אלא לכחלה מירי דהי אחרית
 סגבים לגמ דאסרין מ"פ פי"ט מהא שפמא ור' נזי
 כך אחרי מירא ואספיק דביעברד מותר. ומסיס שס
 כר"ן ולא מלחא הוא דהסא אחרת לכחלה כדאמרין
 מה שזילך סגבים לגמ אבל כהא סמנו קאמר
 דמקמע דיעבר ועלה מסדר ר' יוחנן דאסר. אלא
 דיעבר מר אסור:

כסנה. פי' מחסך דמחא סיסס ססס שססססס יד
 יסססס יסס. ומא' קא' מדדו בקנה אלא ולמדירס
 קא מחין פי' מחסין למדירס מחמלה ועד סוף והסס כל
 שסס פסוק כמדיד. לכי לא כפי למססס ידו וסס"ס
 סססס דאף כסוף מדירס למדירס קא מחין ולא לאסר.
 ומקסס שד מפל לבור דהסס אחרין דהס פלה חי אסר
 מחסס דהי לי כיום אידו. מחסס חוקא מחסס דהי כיום
 אידו דמחא לכי אסר אכל כלא אפי' ססמח לא הי'
 אסר. וא"כ כהא אחרתא ולא ע"ך למר כיום אידו
 אחרי אסר. ומא' ולא דהי דנגסל לבור מרתס וז'
 לא ססמח כיום אידו כחמס לא היס אסרין. ולסלגל
 נשז קמחין והי מחס כמדדו בקנה דאחרין דאף כסוף
 למדירס קמחין ולא לססס ור' כנגסל לבור דאף כסוף
 לסלגל נשז מחין וז' לא ססמח דכיס אידו הוא אלא
 לא הי אסרין:

(י) בחמרא שלא ס' ז' ה' גרסא רב אלסם ז'ל ולא
 גרס וקנע כרישא דלולבא. והא דמסס
 ואפי' לר נתן חזיל וליכא כונה נגיעה. קא לא נזי
 שהיח דהי כסנה יין וכלא כונה נגע ומחלס כסרי דהסס
 כד' נתן הי כונה נגע וכלא כונה יססך לכי אסר
 ר' נתן. אכל כהא הי כלא כונה נגע וסרי כהנא אכל
 לכחלקס הראשונה שכתב דהי כלא כונה יין אכל כסנה
 נגע היסס כפי' דידע דר' דאפי' כהנא ולא כר' נתן:

(י) כסמח פס"י ס' פי' שפמא דמך כמקסס סס מחסס
 פס"י התבזות מותר לא קסא דהסס לא נגע
 ביין אלא כרתיסה:

אמאי לא אייתי מסתני מדרו וכו' דדוקא
(י) [בקנה] כי סבין למדידה אבל אי [בד] לא.
משמע דליתא. ואיכא דפסק כ' נתן ודאי' דלבר
מסתני' דקתני מדרו בקנה יסבר הא ביד אמר
בתנאה. ולא ראי' הוא דמסתני' רבותא קמ"ל דאפי'
בקנה אמר בשת'י. ושפעטין מיהא דנפוך דנפול
שסיה נפוך מרקתני מדרו ברנל מעטא דנפוכין
למדידה יסבר הא נפוכין לנפוך אמר בתנאה. תינק
בן יומו עשה יין נפך ואמר בשת'י ומותר בתנאה
מהחא עובדא דתי' (כבית) [בבית] וכו' [ע"ז דף
נ"ז] אמרי ל' רב כנא ורב אסי לרב הא מר חזא
ראמר תינק בן יומו עשה יין נפך אמר לח אסר
ראמר אמר בשת'י בתנאה מ' אמרי משמע דמותר
בתנאה (ד) שלא בבונה מותר בתנאה ומסתברא
בבונה מדפיקין לח ומותר אפי' בשת'י כרין כח שלא

(יא) דדוקא בשת'י אבל בתנאה שרי דכין דאינו
אמר אלא משום ד' לך לא מהמדין לאסור אפי'
בתנאה. ומסתברא דכין דהא אינו אמר אלא משום
לך לא אפי' תצא אדם על הכוס (יב) אינו אסור
בנפוך ומותר העלין אפי' בשת'י. ודבר ר' משה
ב'ד מיימון ול' תני' אפי' בשת'י. ודבני ופריש
ול' ריין שמונ' [נ] אמר אפי' בתנאה משום דהתק'
עברה ודבי מוכדין מסוגית תנא'. מיהו דרב ר'
משה ב'ד מיימון ול' תני' אפי' בשת'י ריעבר :
רנ"א בין ביד בין ברנל יסבר ר' נתן ואמר ביד
אמר ברנל מותר כ' והלכתא כנא קמא
דליכא בין יד לרנל דאפי' ביד היכא דנע ולא קסבין
אלא למדידה מותר (אפי') בתנאה ודאי' לדבר
מהא דאמרינן בגמ' דהתם תנינן אי משכנתא
תנא דאמר כ' נתן דאסרנא אפי' בתנאה.

ק נ ק ח ד ש

בשת'י דדוקא בקנה מחזי בשת'י אבל לא ביד פ"כ
ומה' דפסק כ' נתן מוקדק בלחם מה ולא תש למיחש
של החס' דהא גם כנפול לבור דהי געיה גבוש שרי
ר"ש וכמו שרי' ר"י ול' אלא דאי משכנתא מהא דהי
כ"ש. וגם רבי' כתב להדיא דאי' זו כנפוך פל' יס'
פסקים כ' נתן. ודאי ולא ראי' היא לא כח"ס
האוס' אלא דאיכא למימר דמסתני' רבותא קמ"ל דאפי'
בקנה אמר בשת'י. ולא יחא לרבי' לתרן כמו שזכר
האוס' מהוס' אלא דמדינתא דחזק לר"ש דאף בעיניה
גבוש סובר ק' אבל גם כדריש' של רבי' לא יחא
שזיך דקמ' קנה לאשמיטין רבותא דגם בקנה אמר
בשת'י והא אף ק"ל כח דמזיח' מדף. ויותר היל'
למקט' מדרו ביד לאשמיטין דגם ביד יסבר ולא יחא
דדוקא בקנה. ואולי' יס' לתרן דברי' רבי' דלכא' לא
חיישי' לאשמיטין כח דמזיח'. דה' מתיק' אפול לבור
שכבר האמיטין מחז' דגם גבוש יסבר אבל אי' הוי
לאשמיטין מדרו ביד דמכר' לא הייתי יודע בקנה אי'
אמר בשת'י. דמחא בקנה גם בשת'י מותר :

(י) שלא בטנה ט' פ' ואם היתה געשת חזיקת
שלא בטנה אפי' מותר רק כנפול
ולא בשת'י. אפי' דעישת חזיקת גם בטנה לא הוי
געשת גמורה כיון דלא בר יסדן הוא וסא' הוי גם
שלא בטנה אפי' מדברי' רב גרש' דגם זה מותר רק
כנפול ולא בשת'י כיון דלא מחלק. ומסיים רבי' דמסתברא
דבטנה מדחיק' לה. פ' דהא דמזיח' רב געשת חזיקת
לגעשת גדול לאסור היין הוא רק אם היתה בטנה של
חזיקת ליגע או חמה קמ' לגעשת פס'ס לאסור אבל לא
מחמיק' כלי' הוי לאסור געשת של חזיקת גם שלא בטנה.
אלא שלא בטנה שרי' אפי' בשת'י כדן כמו שלא בטנה
דאי' ג"כ געשת שזיח' גמורה ומחמיק' רק בטנה אבל
שלא בטנה שרי' ופי' געשת חזיקת ולא געשת גמורה הוי
דמא הכי כנל :

(יא) דדוקא בשת'י ט' לא כמו שכתבו החס' דאי'
כנפול אמר. אלא כמו שרי' ר"י ול'
דאי' אמר אלא בשת'י. אלא דריש' איש חסד
כעשה דריש' ש' דהיל' מנע פ"י דבר אחר שלא
בטנה וכבר כתב כרין לאשמיטין דריש' דאי' מחזר.
דרי' הוי גמול לא כמו הוא אלא כפי' זריק' דאי' שזיח'
י"י ומדיח' שרי' דכעשה שמוח מקדק' קסוס ואפי' אם
הקלה מחזר מן הכלי' שמוח בו לין לא תשכין. ל'י
מנע פ"י דאי' דלא מקרי' מנע פ"י דאי' אלא בקנה
אכילא ט' אבל בדבר' לח לא. וכבר כרין דעשה' הוא
דאשמיטין מהוס' לך לך אמרי' מירא. וכיון דמחזק' הא
בלחוד נאסר לא מחזק' אלא בשת'י פ"ס כרין. והי'
דשה רבי' שכתב בקנה דכין דמחזק' לך לך אשמיטין
לא מחמיק' לאסור אפי' כנפול :

(יב) אינו אסור ט' אפי' דלעיל הכי' רבי' להלכה
דאף יין שזיח' אמר רק בשת'י אסור כנפול
ואינו יין אלא רק בשת'י הוא ג"כ גורם דריש' לחדק
אדם מחזק' מ"מ סובר רבי' דהא כח כיון דריש'
אכילא לאסור כנפול לך לך אמרי' מירא קל' לא
הוי אסור משא' מקומות. ודאי' שרי' ריחוב' ויל'
מחזר אפי' בשת'י כמו שזכר' כנפול וסובר אף שזיח'
אכילא כנפול זה אמר דמחזק' דריש'. מ"מ כיון דאכילא
כנפול זה מהוס' לך לך. ובגמ' שם כנפול ד' ג"ס מדי
מלי' גבי' מהו להליך שזיח' לגמ' דאשמיטין ג"כ מהוס'
לך לך חס' מותר דריש' דגם כח דריש' מותר.
ולשון שמוח לא דוקא. וריש' אף ולא מיל' כדריש'ס'
כה ומחזק' ל' לשון שמוח דוקא ואסור אף דריש'
מ"מ מוקדק מיל' לך לך קלול' להחזר כנפול :

(יג) בקנה כ' ט' דדוקא בקנה ט' ק' מירא ל' לנצי'.
דדריש' אלו כבר הכי' בזה' חס' כנפול קסוס'
אכילא לא הכי' מחמיק' מדרו בקנה מחזק' דוקא בקנה
אבל ביד אמר ומחזק' דקמ' בקנה מהוס' ר"ש דמחזק'

אמר בשתי ושרי בהנאה אף לר נתן דאמר [שם]
 ביד אמר אבל בקנה מודה דהוא מותר. והראש
 דדי לא להאוי נרמא דבני למסר דכי האי גונא אפי'
 בשתי נמי מותר וחליל וחינו מוכרין לגניעה ונגע
 ע"י דבר אחר ולא נקמינן כותי למשרי בבי וחי
 גוני ולא חיונן רמז מודב רש זל. אמר רב אשי
 כל שבוש סמא בני עושה יין נפך. פי רחוק כאלו
 העי זכ וחיין אדם מותר. ולענין מנע קאמר אבל
 לענין חיסא לא איירי רב אשי דהא איתא אמר טי
 דדי ויקי מליא שרי ובוש סמא. וכן אם ישב זכ
 על התביעות כל מה שבתביעות סמא ובני אינו עושה
 י"ג. כל שבוש אחר כגון שורק אבן או כלי לאדם
 מותר שאין לו מומא דהכלי וחי ראשון ואדם אינו
 מקבל מומא אלא מאב הפומא דבני אינו עושה
 יין נפך והא דזק טי אבן או כלי לתוך וחיין אינו
 עושה י"ג כלל ומותר אפי' בשתי. ויין שמונו טי
 אמר [ר' ג'ה] פי שנתן המים לתוך הכלי שהיה
 טלוא יין וחיין אמר משום ד'ך תרי וימיני (י) ואפי'
 ריעבר דייקין נמי דתני שמונו דמשמע אפי' ריעבר.

כיום אירו תא לאו הכי מותר בהנאה אפי' עלה
 די ואע"ג דקא משכשך. לא קשיא דהתם כיון
 דמרתת לא מנכך ולא סבין אלא להצלת נפשו
 איצטריך האי מעמא דהוי לי' כיום אירו. והראב"ד
 דל פי' רבלי נקמי ליד' מותר אף בשתי. והוא
 עוברא דהוי בבירם [ע"ז ר' ג'ה] דהתא טי דמליק
 ברקלא לפרשיא חלכא בהרי דקא נחת גנע
 (י) בחמרא שלא בבונה. כלומר שלא בכונת יין. אי
 נמי דהוי ידע דחמרא הוא חזי' שלא בבונה מנע
 שרייה רבא לזבונא לגימ' ואפי' לר נתן וחליל וליכא
 חזת גניעה. והא מר הוא דאמר תינזק עושה יין
 נפך דקא סבר דאפי' בהנאה. ואע"ג דסדרו בקנה
 מותר בהנאה. התם הוא משום דלא גנע בידים
 (י) מספח על פי התביעות לא גנע ב"ן. ואיכא
 דאמרי בהרי דקא נחת ואחי גנע ב"ן. ברישא
 דחלכא בחמרא שלא בבונה שרייה רבא לזבונא
 לגימ' ואע"ג דהוי כח שלא בבונה יין (ט) ד'שרי
 אף בשתי' התם הוא דלא ידע שהיה יין כלל. אבל
 הבא בשעה שהוציא החלכא הכיר בו שהוציא יין

ק נ ק ח ד ש

(ח) ברישא דלוליא ט' ו' הא גרסא נג"י זל דגריס
 ברישא דלוליא:

(ט) ד'שרי אף בשתי ט' פי' כהא דר' יוחנן בן אריה
 ור' יוחי בן מארי. ובפוס' ור"ן איכא עוד
 קשיזת על גרסא זו. ולדברי רבינו למאורכ יסורט כלס
 בטוב טעם. דהא דמקשו פלוג מהא דנפל את הכהנים ורקו
 בחמור לבור ט' ככר נאמר רש"י זל כפלו ופירש דהאס
 לאו עינא דהא אלא וריקא. עוד הקשו עליו דהא ברישא
 דלוליא גנע איכ' אך סיד דרב כהנא ורב אשי למסר'
 אפי' כהנא ודא לא גנע אלא ברישא דלוליא וסא מדרו
 בקנה ט' ולדברי רבינו לא קשה מיר' דהאס טעם
 במידה מתחלה ועד סוף. אבל הכא אחרי ג' רבינו
 דבהלואה הלוב ידע שהוא יין ולא איש מחפסק כלל
 ופירי סבר שאסר אפי' כהנא. וסעיקר קשיא הוא מה
 שהקשו ר"ן גס על גרסא זו גס על גרסא רב אלסם
 זל. דהיכא סליק דעשייה דרב כהנא ורב אשי למסר'
 מ"ש מהא דנפל מבור ועלה דקרי בשתי' ט' פ"ש.
 ורבינו ככר פירק לעיל דהאס כיון דמרתת לא מנכך
 ולא מחין אלא לטלל נפשו:

(י) ואפי' ריעבר ט' ולא רש מקילין שהאבא בר"ן
 דכריעבר מותר דכין דאש נאמר אלא משום
 ד'ך לא מחסר אלא לכתחלה מיר' דהי' אחרק
 טבדים לגמ' דאשרין מו' פ"י פטריס מהא שטחא דק'
 ד'ך אחר מירא ופסקין דכריעבר מותר. ומסיים שם
 בר"ן דלא מלכא הוא דהיכא אחרת לכתחלה כדלחריק
 מה שילך טבדים לגמ' אבל הכא שטחא קאמרי
 דמקמ' ריעבר ועלה מהדר ר' יוחנן דאמר. אלא
 ריעבר מו' אסור:

ודוק

בטנה. ע"ז מתקן דמחא סיסה טעמו ששעשלה יד
 יסכך וינכך. ומתרי קמי' מדרו נקסא אלא דלמדידה
 קא מחין פי' דמחין למדידה מתחלה ועד סוף והאס כל
 שמה שסוף במדידה. לכי לא בני למקס יד וכת"ש
 סוס' דאף כסוף מדידה למדידה קא מחין ולא לאסור.
 ומקסא עוד מפל לבור דהאס דאחרק דאס טלס די אסור
 משום דהוי לי' כיום אירו. משמע דוקא משום דהוי כיום
 אירו דמחא לכי אסור אבל בללא האי טעמא לא הי'
 אסור. ואיכ' כהא' אחרתא דלא שייך למיר' כיום אירו
 אחרי' יאסור. ומתרי דלא דמי דנפל לבור מרתת וד'
 לאו טעמא דיוס אירו דכאמ' לא היט אחרים. דלכלל
 נפשו קמחין ודאי משום מדרו בקנה דאחרק דאף כסוף
 למדידה קמחין ולא למנכך ודאי כנפל לבור דאף כסוף
 לטלל נפשו מחין ודאי לאו טעמא דכיום אירו הוא אלא
 לא הי' אחרין:

(י) בחמרא שלא ט' ו' הא גרסא רב אלסם זל ולא
 גריס וקנע ברישא דלוליא. והא דמחין
 ואפי' לר נתן חליל וליכא כונה עינא. קאי לר' נמי
 שהביא דהי' כטנה יין וכלא כונה מנע ומחלק כסכי דהאס
 בדרי נתן הי' כונה מנע וכלא כונה כסוף לכי אסור
 ר' נתן. אבל הכא הי' כלל כונה מנע ושרי כהנא אבל
 להחלוקה הראשונה שכתב דהוי כלל כונה יין אבל כטנה
 מנע סיסה כע"ז דרינא דרב דקרי' כהנא ולא כר' נתן:

(י) במפוח פט"י ט' פי' שהוא דמק כמקשה שם מטעם
 טפ"י הכהנים מותר לא קשה דהאס לא גנע
 ב"ן אלא ברתיעה:

אמאי לא אייתי סמטני' מדרו וכו' דדוקא (י') [בקנה] כי סכין לספירה אבל אי [בד] לא. משמע דליתא. ואיכא דפסק כ' נתן דדאי' לדבר סמטני' דקתני מדרו בקנה יסבר הא כיד אמר בהנאה. ולא דאי היא דסמטני' רבותא קמ"ל דאפי' בקנה אמר בשתי'. ושמעתי מיהא דנסך דרגל שטיה נסך מדקתני מדרו ברגל מעמא דנחבין לספירה יסבר הא נחבין לנסך אמר בהנאה. חיתוק בן יוסו עשה יין נסך ואמר בשתי' וסותר בהנאה מהחא עוברא דחי' (בביה) [בבירס] וכו' [ע"ז דה ג"ז] אמרי ל' רב כהנא דרב אסי לרב הא מר חנא דאמר תינן בן יוסו עשה יין נסך אמר לוי אמר דאמר אבא בשתי' בהנאה מי אמר משמע דסותר בהנאה (ד') שלא בבונה סותר בהנאה וסותרא בבונה מרפין לוי וסותר אפי' בשתי' כרין כח שלא

(יז) דדוקא בשתי' אבל בהנאה שרי דכין דאינו אפוד אלא משום לך לך לא מסרינן לאסרו אפי' בהנאה. וסותרא דכין דדאי אינו אפוד אלא משום לך לך אם תצא אדם על הכוס (יב) אינו אפוד בגזק וסותר העליון אפי' בשתי'. והרב ר' משה ב"ד מייסן ול תתיר אפי' בשתי'. ורבינו ופר"ש ול ריין שמונ' [נז] אפוד אפי' בהנאה משום הרחקת עברה דכין מוכרין סמטני' תנא. מיהו הרב ר' משה ב"ד מייסן ול תתיר אפי' בשתי' ריעבר : **תלמי** בין ביד בין ברגל יסבר ר' נתן ואמר ביד אפוד ברגל סותר כ' והלכתא כהנא קמא דליכא בין יד לרגל דאפי' ביד הוכח דנגע ולא קסבין אלא לספירה סותר (אפי') בהנאה דדאי' לדבר מהא דאמרינן בגמ' דהתם תנינן אי משכנתא תנא דאפוד כ' נתן דאמרינן אפי' בהנאה.

ק נ ק ח ד ש

בשתי' דדוקא בקנה מחזי בשתי' אבל לא ביד פ"כ ומח' דפסק כ' נתן מוקדק בלחא מהו ולא תש' לתיחוס של האדם' דהא גם כגמל לבור דאי עישה בגוש שרי ר"ש וכח שרי ר"י ול' אלא דאי משכנתא סגל דדאי' כ"ש. וגם רבינו כסב ליהוי דאי' ו כסמך על י' פסקים כ' נתן. ודאי ולא דאי' הוא לא כמ"ס האוס' אלא דאיכא למימר דהמא' רבוא קמ"ל דאפי' בקנה אפוד בשתי'. ולא יחא לרבינו לתקן כח שסרין האוס' מהוס' הא דמחזיקין דחזיק לר"ש דאף בעישה בגוש סוכר ק' אבל גם כהדיוט של רבינו לא יחא שחזק דקס' קס' לאשמיטין רבוא דגם בקנה אפוד בשתי' ודאי אף ק"ל כח דהמחזיקין סדף. וייתר ה"ל למקס' מדרו ביד לאשמיטין דגם ביד יתבר' ולא יחא דדוקא בקנה. ואלו י' לתקן דברי רבינו דלכא לא חיישי' לאשמיטין כח דהמחזיקין. דה' מחזיקין אפול לבור שכבר האמיטין מחזיקין דגם בגוש יתבר' אבל אי אי לאשמיטין מדרו ביד יתבר' לא הייתי יודע בקנה אי אפוד בשתי'. דשאל בקנה גם בשתי' מחזיק :

(י') שלא כסנה ט' פ' ולא היטה עינת הטיטק שלא כסנה אפי' מחזיק רק כהנאה ולא בשתי'. אפי' דעינת הטיטק גם כסנה לא אי עישה גמורין כיון דלא בר יסדך הוא וסא' אי גם שלא כסנה אפי' מחזיקין רב דהא דגם אי מחזיק רק כהנאה ולא בשתי' כיון דלא מחלק. ומסיים רבינו דמסתברא דכסנה מחזיקין לה. פ' דהא דמחזיק רב עינת הטיטק לעינת גדול לאפוד היין הוא רק אם היטה כסנה של הטיטק לגמ' או דהא קס' לעינת פסיס לאפוד אבל לא מחזיקין כולי האי לאפוד עינת של הטיטק גם שלא כסנה. אלא שלא כסנה שרי אפי' בשתי' כרין כח שלא כסנה דאי ג"כ עישה שאלה גמורין ומחזיקין רק כסנה אבל שלא כסנה שרי וה"כ עינת הטיטק ולא עישה גמורין היא דמא' הכי כול :

(יז) דדוקא בשתי' ט' לא כח שכתבי האוס' דאפי' כהנאה אפוד. אלא כח שפי' רש"י ול' דאינו אפוד אלא בשתי'. אלא דרבינו אינו מפרש כעממא דרש"י שפי' דה"ל מנפ פ' דבר אחר שלא כסנה וכבר כסב דרין אשמיטין דרש"י דאינו מחזיק. דאי הוא גמול לא כח הוא אלא כסין וריקס דאינו טוסה י"י ומחזיק שרי דכסנה שמוח מקדקן קסיוס ואפי' אם הקלה מחזיקין מן כלי שמוח בו לין לא חשבינן. ל' עממא פ' ר"א דלא מקרי עממא פ' ר"א אלא בקנה יכילא ט' אבל בדבר לח לא. וכסב דרין דעממא הוא דאשמיטין מהוס' לא י' אפוד מירא. וכין דהמחזיקין לא כללוד נאכר לא מחזיקין אלא בשתי' פ"ס כרין. וה"כ דהא רבינו שכתב בקנה דכין דמחזיקין לך לך אשמיטין לא מחזיקין לאפוד אפי' כהנאה :

(יב) אינו אפוד ט' אפי' דלעיל הכיח רבינו להלכה דאף יין שאינו אפוד רק בשתי' אפוד אפוד בגזק ואינו יין אפוד רק בשתי' הוא ג"כ גורם דרבנן להחזיק אדם מעברה. מ"מ סוכר רבינו האו כיון דרבנן אפוד אפוד כגשן לך לך אפוד מירא קיל לאו האי אישור משארי מקומות. ודאי' שרי' הרמב"ם ול' מחזיק אפי' בשתי' כח שכתבין בסמך וסוכר אף שגמ' אישור כגשן זה אפוד דמחזיקין דרש"י. מ"מ כיון שאפוד כגשן זה מהוס' לך לך. ונגמ' דס' בסמך ר' י"ט מ"י מיל' גבי מה' לאליך עינתים לגמ' דאשמיטין ג"כ מהוס' לך לך וס' מחזיק דרש"י גם האו דרש"י מחזיק. ולגשן שמוח לאו חזק. ורבינו אף ולא מיל' כהמחזיקים כה' ומשמע ל' לשון שמוח חזק ואפוד אף דרש"י מ"מ מוקדק מיל' לך לך קולא לסוד בגזק :

(יג) בקנה כ' ט' דדוקא בקנה ט' ק' מלא' ל' לביס. דדברים אלו כבר הכיח במוס' כגשן קסיוס אמאי לא הכיח מחזיקין מדרו בקנה משמע דדוקא בקנה אבל ביד אפוד ומחזיקין דקס' בקנה מהוס' ר"ש ומחזיק

ומתירין מלתא מסתברא סבתא תראב"ד רל
(ט) [לחוד] לכחלה חולכת ענבים לנת אי ישראל
מסייע ומש"ת קאמר דלמא שדיתו לי' עלי' לפי
שהם היו שבורים ולא קנו שכרם עד שיגיעו לבית
של גי וזו שור' לי' עלי' נמצא שהיה יין נכר
קודם שהורק מכלי ונמצא משתכרין באיסורי הנאה.
וכתב תראב"ד ז"ל ודוקא היכא דבעי לשפוכה
אבל היכא דלא בעי לשפוכה מותר להוליכה אפי'
הגוי לבדו (כ) אם חסרה היא או (כא) (בעינן)
[בעינן] שלא יוכל לינע בה. ואפי' בעינן שיוכל
לינע בה נמי אם אותו ישראל תולך בצדו עמו כדי
שיוכל לשמור ידו ושמרו מותר. והוא דאמרינן בפ'
ר' ישמעאל [ר' ס'] (סבא) [סבא] מילא אמר חתם
[לא] קאזיל ישראל אחורי דלא מצי מנאר לי'
אבל היכא דמצי מנאר לי' ונפרי' שרי. אמר רב
נחמן [ר' ע"ד] הלכה למעשה יין נכר כלומר
ידיעינן שנתנפך לע"ז יין ביין כלו אמר בתנאה.
ואע"ג דלא הו' דבר שבמנין (כב) דדבר בלול
לא בעינן דבר שבמנין. תביות בתביות מותר כל

בכונה. ובירושלמי פליגי אי גוי עושה יין נכר בפיו
(ט) וזכי איתא חתם גוי שדעשה יין נכר בפיו
ר' (אילא) [אדא] בשם ר' אליעזר אומר אין חנוי
עושה יין נכר בפיו. ר' ירמיה בשם ר' אבהו
אמר גוי עושה יין נכר בפיו. וכן תני אנרימוס
גוי שפעם מן הנפס או מן המינקת והחזיר לחביות
אמור. דעתיה דר' אדא בשם ר' אליעזר והוא
שהחזיר חנוי. על דעתיה דר' ירמיה בשם ר' אבהו
אפי' החזיר ישראל. (טז) אגא דלכתלה קא אמרינא
ולכתלה אמור לחזיק ענבים לנת אבל דיעבר מותר
(יז) אעפ"י שנמשך יין שבנת לצד אחד מפני שהוא
כוזק כלי לחוד היין רשוי אפי' בשתי'. אבל
לכתלה אמור דלמא ננע. וכתב תראב"ד ז"ל כי
בדוקא גוי יחיד אמור לחזיק אבל אם ישראל
מסייע מותר לחזיק אפילו לכתלה. ומסתברא
הוא סברא מהא דאמרינן לקמן אמר לזו רבא
לחזו שפוכא [כז] לא מסייע גוי בתדיתו דלמא
שדיתו לי' עלי' וקא אתי מכה גוי [ע"ז ע"ב]
אעפ"י שהגוי מסייע לי' בתרי ישראל (יח) מותר.

ק נ ק ח ד ש

הלחם משה דלמא לי' האי פעמא דבא מכו' פישוק
לי' משום נישוך דבא נכסו בפיו. ומתקן ומראה לו
דהרמ"ס סבר דכפו חט משה י"ג. וז"ל הוא משום
שכח דהרמ"ס סתם פסיקת הער"ס שהוא איש משום
כוח מילוי הכרע. אבל בדברי רמ"א אין הכרע. לך
מביא רבינו דברי הידועלמי דפליגי בזה:

(ט) אגא דלכתלה ס' הכי איתא בגמ'. כט מ"י
מכא הנהא פס"ס מהו שזולך פנכים לנת
ז"ל איש משום לך ק"י גוי אחידי' רב יצחק פס"ס
שהביא ענבים לנת ס' ז"ל הביא קלחתם אלא לכתלה
קא אדמינא:

(יז) אעפ"י שנתקן ס' פ' דכבר ה"ל יין נגזר ראי'
למיסך דדאזר רב הונא ר' יב' ושיע'
ס' קכ"ג:

(יח) מותר ס' פ' דמשה דוקא אי שדיה לגמרי
אגו אז י"ה אסור. אבל כלל"ה חיה
אפי' שהגוי מסייע כהר' ישראל:

(יט) לחתוד לכתלה ס' אפי' דרבא איש לכתחיה
קף אי ישראל ג"כ מסייע לגוי דלמי
שדיה על פס"ס לחדי'. הסס אי שדיה אפס"י
דכענדו איש שער שיד' לצד קף לכתלה כששעי'
סס ישראל אבל סא קף אי שביד גוי לחוד' דכענד'
מותר לא שיד' לצד כששעס סס ישראל:

(כ) אם חסרה ס' דליחא למיחם שחא ינע ביין:
(כא) או כשין ס' פ' ענן שסיסה סמומה ודחוסה.
(כב) דדבר כלל ס' סס כמחגי' דף פ"ד אלו
אשרין ואשרין כלל סס יין נכר ס'
פ' רש"י ז"ל י"ג תביות בלול תביות וכן כ"ג כחמ"ס
דכנר

(פז) חזבי איתא הסס ס' בגמ' שלט אין הכרע.
דבא חסרה דאגרדמים פס"ס [ד' נ"ח]
שקדח כמיקת והעלה או שפעס מן הסס והחזירו
לחביות זה ה' חסרה ואסרוהו אין לקדק דהאיכור
ה' משום שגנע בפיו כמו שער' רש"י ז"ל שקדח
כמיקת שנקב מנופת החביות ס' ומעלה הין פד
פז ותועמו. דהא תוס' הקדו על פ' רש"י דא"כ
ל"ל העלה ס' פ"ס שהביא מור פ' רש"י כשס
רש"י דמיקת הוא קנה חלול שמחיים כנה ככלר ס'
והעלה תוס' דהאיכור הוא רק משום העללה ולא משום
גיטת פז. וכן רבינו הביא לקמן פ' הכי אלסם ז"ל
ג"כ בפירושו של מיקת שהוא קנה חלול שמחיים
כנה ככלר. אי"כ לכת ראי' מחלן למיסך של פז.
וכן גמ' מזה שאמר שס או שפעס מן הסס והחזיר
שאיכור אין ראי' דהי' משום גיטת פז דהא לא
ידעק מי החזיר ישראל או פס"ס ויכל סות דהאיכור
הוא משום החזיר פס"ס וגם ממאי דשריק כדף פ"ב
למשהי בקישקין אין ראי' למשהי. דלמא סתאז
אחמנה גמ' סס ותלנד שפסק ישראל קדם
שפסק הער"ס מהאי פעמא הוא דכל זמן שהער"ס
הזין קף כי הין שגנע בפיו מחנך. ח"מ כיון שזאל
לחן איש ואיש הין שזאל פס"ס כיון שחנך כל
שנע לחן ובשפסק הער"ס כאלח מאכר מהאי פעמא
שהין שגנע בפיו מחנך. דבגמ' אין הכרע משום מה
יפסק ישראל קדם. רק בדברי הרמ"ס כפ' י"ב
מח"ס ר' י"ד כתב שפסק ישראל קדם. שמשפסק
הער"ס יחזיר הין שזאל כחמס לכלי ויאכור כל
מה שזאל ט שזרי כל מכו. וכבר הקדמ' פ"ז

באסור כדי לתת מעט בזהיר אסור בתנאה.
וראי לדבר בבשים שדרגן לתת לתוכן יין וחמץ
ראמר חזק' לא שנו אלא שדרגן אבל בידוע
אסור בתנאה. (ט) ואקשינן עלה מאי שנא ממזרים
לרבנן דשרי בתנאה ופשינן דתם לעבורי וזממא
הבא למתקי פשטא [ע"ז ד' י"ח] ואע"ג דהיי
מסתם יין אפילו רבי מכין שיש בו נותן מעט
אסור בתנאה. ואפילו לר' יוחנן דפליג עלי
דחזק' ראמר ואפי' בידוע מותר בתנאה הא קאמר
משום דלא ידע פשוט. ואע"ג דלא קא אמרין
הא פשטא אלא אליבא דר"ס. והכי איתא בגמ'
דבני מערבא בפי' השוכר מודה רשבי' לחבמים
בין בתבשיל שהוא אסור. משמע דבגנות מעט
[מדה] רשבי' ראמר. והא ראמרין (ס) בפת
ובגרי (כח) שנתערבו באחרים דמי בתולת דגנא
ליה המלה אעפ"י שהוא דבר שבמנין (כט) והתם
הוא ספני שאני נוף האיסור אלא שנמחו באיסור
ואע"ג דאחרי [דבר נסכר במנין] אינו דבר

ראמרין יסכר כל לנים חזן סדמי י"ג שבו. פתם
י"ג אפי' יין בין נמי מותר ראמרין יסכר כל
לנים. והיא דבעו מימר דהא ראמרין יין נסך
יין בין אסור תני מילי (נ) היכא שיש בו רביעית
מין נסך שהוא דבר חשוב אבל באם אין בו רביעית
לא. ולא היא דאפי' אין בו רביעית אסור כלה
בתנאה דבריר בלל אפי' אינו דבר שבמנין אסור
עד רובו בתנאה. והא ראמרין תביות בתביות
מותר דקא (כד) בתביות פתוחות ולא הוי דבר
שבמנין דקא חזין התם גבי פתני' דפי שהיו תבילי
תלחן של כלאי הברס דקא חשיב תביות פתוחות
משמע [פתוחות] דלא הוי דבר שבמנין (דקא)
חזין התם גבי פתני' כי הוה פתוחות והבא פיירי
בפתוחות אבל פתוחות כלם אסורות (כז) ואלו
אסורין ואסורין בכל שזון וקא חשיב יין נסך
ראמרין עלה ברבר שבמנין קא חשיב דהיינו תביות
פתוחות. והא ראמרין רתם י"ג אפי' יין בין נמי
מותר דקא היכא שאין בו מעט אבל היכא שיש

ק נ ח ד ש

דמוכר חזן מדר' תשכין ל' כאלו הכרה ומסלח אי מו
חבית ללא חזק גדולה אלא קיטן של מים קטן ולא תשיב
ולא כי דבר שבמנין:

(כז) ואלו אסורין כ' פי' והיינו חמרי' דלא אסורין
ואסורין בכל שזון בתביות פתוחות:

(ט) ואקשינן פלג כי לכאורה לא הוי צריך להסיר מאי
דאקשינן פלג. דהא נטא ראי'. ממאי?

דמנ במתירין וכו' שפירש חזק'. ואלו הוה לחוק חזק'
דכלא אי קשיא דמקשינן פלג ממזרים אי אחרית
דמקשינן דדקן למח לטובין יין אין לו למימא אלא לפסח
י"ג ולכך מותר. משא"כ בידוע היינו. בין נסך גמור.
דסייט שנתערב ולכך אסור בפסח. לכך מביא מאי
דאקשינן ממזרים ומתירין דהוה ליכא למימר דמירי ביי"ז
גמור. רק בפסח י"ק ופסח ראי' לפסח י"ק:

(ס) בפת שאלה כפלי' אסירה ועבר שאלה כפלי'
אסירה:

(כח) שנתערבו כ' שלא כדעת רש"י וז' שכתב בזה
מ"ס ד"ס אסור עליו אסור פה

שילוך כי דמי פליט דאסור לים המלח. שאז וז' פסח
ד' האסור דלגי וסכר דילוך האסור לים המלח ללא
אמטריה לחד פלג אלא אפי' פה ראשונה בפני' יליך
האסור פליט שאלה כפלי' ומתירין שפירי הוא פלגה אינה
אלא מתערבת אסור וזו שדקדק רבי' וכתב שמתערבה
באחרים דקא לא פני כוללת אסור לים המלח. וכן
דעת רבי' אלפסי וז'. והתיר' והתיר' וסוד ראשונים:
(כט) דתם הוא כ' כה דברי' מ"ק שאמר שמתערבה
באחרים טלן אסורות כפלי' אסור הכי' כ' כ'

דעת. י' משפטים משום דדבר שבמנין הוא טען ככרות
של כפלי' אבל ככרות שאין משפטים כפלי' ככרות.
ואחרים

דדבר שבמנין פיירי כחן וי"ג מירי בתביות. והר"ן
כתב דאי ככל שזון חזן פתוחות אפי' אסורין
הלל כ' אלא אם הוא דבר שבמנין כ' ומי' דקא
באפי' אסור האסור דקא כחן אסורין משום
לימא דפי' הוא דבעין שיהא אסור דבר שבמנין
ועליו כולל הוא דאמרין כחן הוא פתח פתח
אם ל' אסור אסור דבר שבמנין וכו' שאלה כפלי'.
י"ג בלחם שזון אסורין משום לימא דפי' דהיינו יין
כך ופי' שזון לבגין אפי' אין דבר שבמנין אסורין
הפירושן כהאסור כ' פי' שיהא עוד מרחשמי
שאסור משום לא ידעך בידך. והנה לדעת רש"י
ז' רשבי' פלג פס מ"ק בתביות. והנה רב מתן
דמתקן בין יין בין וכן תביות היכא למימר דפסק
כלו כפלי' וסכר דאפי' רשבי' מודה בין נט
כלי תביות דמירי והעטם טלן לחד כמו שכתב רבי' וכל
כין וכלל נוף האסור מירי כפי' כין וכלל
מקל' י' מהאסור. ולדעת הר"ן דהם מ"ק לא
מירי בתביות ורשבי' דמירי ג"כ מותר בכל אופן
אפי' ר"ס כמתקן הוה מתירין והעטם טלן לחד
ג"כ משום העטם שכתב רבי' משום וכלל וכנ"ל:
(נ) היכא שיש בו כ' פלג האסורין כחן
האסור פתח פתח לא ידעך בידך. דבר שבמנין
ואפי' קא גס אפי' ופי' לא משמע ל' ללוקח
תביות בתביות וסכר דרבי' יין אפי' בלא כס המוכר
נמי דבר שבמנין:

(כד) בתביות פתוחות כ' ובר"ן אסור חז' הלכה
למשנה יין נסך תביות שמתערבה בין
התביות ומכר כל חזן מדר' אסור תביות. ואפי' דמירי
ואפי' דבר שבמנין וראי' לאסור בכל שזון. אסור כין

את דמי' אשר חביות פטומות יש להם תגנה
בפרוץ. תחזא חביתא דאשתקל ברוזא מינה אתא
ני אנה ידי' עלי' (לג) אמר רב פפא כו' ואיכא
דאמרי ובי' אמר לי' דנגז ברוזא חסרא אמר ואידך
שרי' (י' ג'ט). פי' דער ברוזא (מיניז) אמר
בהנאה ואידך שרי' אמר בשתי' ופי'ש דלדבי
אמרינן בהנאה שרי' משום דליכא ששכחן חלכך
להאי פירושא אם תציא גם הברזא מחביתא
חד דינא אית לי' דהאי פטומא גמי שייכא
בהנאה (לג) ואידך היינו פטומא דשרי' משום דלא
מנפדי' לי' דכונתו חיתה לחצול וכיון שכן אפ' תציא
ליכא למימר האי פטומא דהוי דכל אמר בהנאה.
וכן כתב הרב ראב"ד ול' בסוף המסכת. גם הרב

שבמגן. אבל לעולם ברבר שחזא נוף האיסור
בזון תנך דתנן בסתניתא דאלו אמרין ואמרין
בכל שחזא [קף ע"ד] אף תעזובתן אמר בהנאה ואין
לחם תקנה בפרוץ. וכי אמרינן דבפת ובגר דאמור
דפני בתולכת הנאה לים המלה לאו למימרא
דנעשאר שרי' באכילה (ג) דהא אית דינא ולית
דינא אלא דשרי' בהנאה. והבי גמי בין דחביות
בחביות. (לג) ואיכא מאן דאמר דהא דאמרין יין
גפך חביות בחביות מותר דוקא לאחר פרוץ
דקיר' כריא דס'ל יש פרוץ לע"ז אבל קודם
פרוץ אמר ויין בין אפ' לאחר פרוץ אמר. ואע"ג
דערלה וכלאי תכום חביות פטומות כלן ידלץ לפי
שאין תופשין את דמיון אבל ע"ז שחזא תופשית

ק נ ח ד ש

ומכאן. ורבי' ויל' פסק דלא כריס דכיחדאי אחרה למלמי'.
וכתב כרין פ"ז דאין דכריס כחריס שאפי' מאזר דקס ר"ס
כר' יחזאי רח"י לטוסק מחזו דאחזרז הוא וכתבא חלי'
ר"ל ויל' דרכ' יימר אחא לאמנוני דלמחר דר"ס כיחדאי
ולכתא כדכנן. וברכ' אלפס ויל' לא כהיא אלא דרכ' יימר
ודקדק דראשונים ויל' דפסק כרס פסא. וכן פסק בהרש"ם
והרשב"א. ובפירושא דהאי מלפא דער הכרזא איזר ואידך
אפי'. כהה רש"י ויל' פי' עז הכרזא איזר בשמי' ואידך
מותר בשמי'. ורבי' פסק דער הכרזא איזר כהנא
ואידך אפי' חלי' בשמי'. ומה שכתבנו בזה' וכי האך
אשאר שמי' מותר וחלי' איזר. וכן ברין שפסקה על
סברה זו שחלי' מותר בשמי' ואידך חלי' איזר. ממה
שהבינו האחרים לפסק בזה' כהנא איזר חלי' וחלי'
מוריק אחרים כר' ור"ס שכל מה שחזא בחביות מלכו
שחזא איזר זה לה. כהה כר' מירן כריס שרשם
הרמב"ם דע"ז אחרים דנטק איזר אלא לין שחזא
מחמת חנע חתם אלא כהא דלא מאכר יין זה שלמלכא
מן הקב מחמת חנע חתם אלא חלי' חלי' לא כהי
אלכסי כר' יואל כלו ונחלא כלו כהא מחזו. ועוד דכענידתי'
פריד לכלל זה כיון אפי' דאמרינן לי' משום שחזא
דיי' מ"מ לא התחייב בנטק ידי' דהא נטק דמנע כר'
כהלכתא בלא פטומא אלא משום שחזא דיי' ובהכ"ז לא
התחייב:

(ג) ואידך כר' פי' מלך דאזר דאיכא כ' ושם כה
באליא פטומא הכרזא התחייב כה"פ ככ"י
כר' קריד. והרשב"א כתב בשם רמב"ן דחביות פטומות
ותפוסה וסדר גכרי' כמנוסח אפ"י שאין היין מתקבץ
בכ' כלל היין איזר בשמי' משום דה"ל כמוריק אחרים.
וה"ל חזו על כרי' כהנא ואזר בשמי'. ובס' המדרי
בשם האבי פורי' כהיא דהא היין מתקבץ איזר בשמי'
וכן כתב הסוד. וזה כונה רבי' כחן שכתב בשם רש"י
ויל' דלכא אחרים כהנא אפי' משום דליכא ששכחן. הלכך
לפי' פירושא דהא חלי' גם הכרזא מחביות חד דינא
אית לי' דהאי פטומא שייך עז כהנא. וזה דלא
בהרש"ם

ואחרים פירש וכיון דאיסור פטומא נחזא אפ"י
שחזא דכר' שכתב. ורבי' שכתב כהה דלא כר' דכר'
שכתבנו לפי' שאין נוף האיסור כה"פ שחזא חסריס
דמקום איסור פטומא כהה ופליגי רב בפרוץ דלח"ק לא
מכר פרוץ ולכא לא כהי' אלא רח' סבר דמכר פרוץ
וכה"ל:

(ל) דהא אית דינא כר' אף כונה רבי' ולית מלך
דפליגי פ"ז דה"ל יונה ויל' כתב בשם רבי'
גרשם ויל' דמותר אפי' באכילה כה"פ דאפי' אלא כהנא
לית דינא ולית דינא לחוס דכרי' מחסריס באכילה:
(לג) ואיכא מ"ד כר' דהא זה דקס הוא. דהנה כרין
כתב בשם הר"ם דהקטנו על רח' מדינא
דחשב"ג דאפי' דהקטנו על רש"י לא מכר לין בין
דיי' פקטנו על רח' מכר. והרשב"א כתב בשם רח'
דדוקא פקטנו על רש"י לחסר כלי' חזן מדי' יי' שבו
מכר חביות בחביות אבל לא בפרוץ דריא לטולך כהנא
האיסור לית טמלה. ודמנ' סריף וסריף דהקטנו רח'
זה לרש"י. ודמנ' הרמב"ם דהאי פקטנו כלה מלך.
ודמנ' רבי' שכתב כחן דהא דפסק רב מתוך דחביות
בחביות מותר דוקא לאחר פרוץ איזר מלך קא סבר.
אם נחזא דדוקא פקטנו רח' מכר חביות בחביות וסבר
דהקטנו רח' מדינא כה"פ דהאי אלא פקטנו רש"י לא
מכר לחביות בחביות. אה ודאי ליתא. דהא רב מתוך
אמר מלמי' אדרשב"ג. ואם למחר דכרי' פקטנו רח' לדרשב"ג
אז ודאי לא יתכן. ואין סמוח סובל ואז דהא מוכר כלו
לפטומא חזן מדי' יי' שבו לה' יולך פריד דמי אלא לית
טמלה. ואם סמנו למחר דוקא לאחר פרוץ ולא נחזא
דהא דאמר רב מתוך חביות בחביות מותר בלא שום
שמי'. פי' לא כר' אלא בשם איזר דאמר דלא שחזא
פריד בין מפרש פטומא כהה ור"ס:

(ג) אמר ר"ס כר' רבי' פסק כרס פטומא מדינא
דהא דר"ס כהנא דקס חביות שפסקה כן
מפי' כן מחלי' וכן מלך ונע כה סבול יוס פטומא כר'
יחזאי אחר מפי' ומחלי' פטומא מלך' פטומא מלך

כל פתוח של יין ושכשכו אעפ"י שלא תבנית ולא נע ביין נאמר היין הנהיה עליו הרמב"ד ול אמר אברהם חזק (שנתן) (שנתן) מן היין פ"י שנתן מן היין לחץ תא לאו חזי לא מתבר . חזק חביתא דבקעת לאורכה ודרי גוי חבקה שריא רבא לזבני לניס [ר] אבל בשתיא אפורה . ווע"ז רליכא שכשוך כיון דפקעה לאורכה כי חבקה גמי אי אפשר שלא יצא מעט יין בסדקים וחישינן דלמא נע בוז ונצוק מתברז למא שבפנים . וספיקא לא אסרינן ליה בתנאה ודוקא לאורכה אבל לשתיא מעשה לבנתא קא עביד ושרי אפי' בשתי' (לח) ואי מציד אצדודי חסרא אסור אף בתנאה דכיון דחזי בצידא וחישינן דלמא נע וסידי דלמא נע בכובא מליא דאי

ר משה ב"ר זקא רל כפר"ש וסידו ר"ש ויל לא פסק כרב פפא . ודיכא דאשקול לברא מתביתא חזקא גוי ומנח (לד) (ידיה) מנא קמי' ולא נע ב"י שרי אפי' בשתי' כדאסרינן בכובא חסרה דשרי [ר] מ' וגוי דרי זקי (לס) [קא] אויל ישראל] אחרי' בין מליא בין חסרה שרי . ואפילו משכשך ל' כל זמן שלא נתן מן היין לחץ מותר שאין דרך (שכשוך) [ניסוך] בכך . (ל) ודאא מליא אסור משום דלמא נע . אינו אסור אלא בשתי' אבל בתנאה מותר . וכתב הרמב"ד רל ב' השוכר רבובא מליא אסור דוקא דאויל ישראל אחרי' ולא מצי מנפד ל' אבל [אי] אויל ישראל בצדו] דמצי מנפד ל' ונפרי' מותר . (ל) כתב הרב רל גוי (שארצי) [שאחז]

ק נ ק ח ד ש

ואם העשרות לפחות משט . והעשרים הדקה כלי ולא נע ביין אחי' פ"י כלי , וזה שכתב ולא נע . היינו בלשון שלא נע מותר בשתי' וכל זה דומה כמעט בדומה כלי והסב"א דיקא :

(לס) וקא אויל מ' דברי רבינו כמו שס"ה מ' משמע דאז דרי זקא אחרי' ישראל וזה דבר שאיט דא רבינו אויל לפסוק כרב אפי' [ר] דלמא זקי כן מליא וכן חסרה שרי . וכן אפי' אויל חסרה דרב פפא דנקט אפי' גוי דדרי זקי וקא אויל ישראל אחרי' . לכן נ"ל להגיה בדברי רבינו ג"כ כמו שהבאתי , וקא אויל ישראל אחרי' :

(ל) ודאא מליא מ' גנח' אחי' , סב"א דעת רבינו כדעת הרמב"א דאז אויל אסור אלא בשתי' אבל כסנה חסרה . דאז וחישינן דלמא נע לא חישינן דנע כסנה . דעיי' דישאל סוף אחרי' והעשרים מתירא שלא ידעו נע . אלא שחששו לסת חסרים שאז נע שלא כסנה והוא בעצמיה מרי . והסוד הביא בשם רמ"א דכתב בסת אסור . שריא לו שהוא אסור כהנה . ובכ"י דקדק שם דעת הרמב"א ק . ודעת רבינו איט קן רק דעת הרמב"א וכן כתב הר"ן . והרמב"א כתב שם דעת רש"י ק :

(ל) כתב רב זל מ' ק הוא בנחש"ס פ' י"ב מה' מה' ס"א :

(לח) ואי מלד מ' גנח' [ר] אחי' אחר רב פפא פטרי' אדאא ישראל אסנה חסרה אסור מ"ט כי אחי' מזה פטרי' אחי' ישראל אדאא ונכרי אסנה חסרה שרי . ואי מלד אצדודי אסור . ורש"י פ"י כ' לשומח . בלשון אחר פ"י דא מלד לסיבא חסרה אסור משום דלמא נע ולשאא אחרי' אחי' חסרה גוי כיון דמקרקע כסנה ר"ל מזה כסנה ואסור בשתי' . והרמב"א בנחש"ס חסרים ללשון כ' שכתב רש"י ז"ל . והרמב"א הביא דברי הרמב"א וביים פליג דבשומח הכונה על ידו בשם שה"ן מקלח כסנה ר"ל כמעט כקנה . וזה לי טעם בקנה וזה

הרמב"א . והרמ"א הביא בשם הרמב"א שכתב בשם רש"י ז"ל שאם נפל הכרוא מן החציות אסור כל החציות שאי אפשר לו שלא יתכבץ ואפי' בהסוד מרובה אסור כל היין שכל . וזה רבינו והרמב"א אינם מחולקים שמשום חסריות . רבינו סבר דכלל אופן איט משכשך כהולאת הכרוא . והרמב"א סבר שאי אפשר לו שלא ליתכבץ . אבל הסוד מחלק שכן כתב שאם הולאת הכרוא התחבבה נקבב והיה טעם עד היין עד שאי אפשר שלא יתכבץ אסור כהנה אבל אם אינה שוכרת כל שוכי האויל כנפחן שאיט לו ליתכבץ כהמולאת ר"ל כמו כח וזה שפירא בחציות מותר אחי' בשתי' וזה שילא אסור בשתי' . ובכ"י ביאר הדבר ביותר שכתב שפאלינה שוכרת האויל איט לו ליתכבץ כיון דלמפ"י שם משום יין נקבב האויל שרי קבוע בו כיון שהנקב נ"ל אין זה שכתב ואפ"י שהולאת לחץ אסור מ' פ"ט . ומ"ט רבינו אצדודי פירשו מלן דאסור . היינו טעמו משום דאז חסרה מלמא דרב פפא דעד הכרוא אסור רק בשתי' ולא כהנה משום דלא מנכ' ל' דנעבדתי' מרי' כמו מדרו בקנה דטעמו כזה ה"ר רק להגיל ולהכי כהולאת הכרוא ולא היה טעמו להגיל אסור :

(לד) ידיה מלח מ' מלא דרבינו כיון כזה למא שכתבו האוס' [ר] מ' ר"ה זקא מ' כהא דיקא כן מליא וכן חסרה שרי . דמלח חסרי ר"ה פל כרוא שהיה רש"י בחציות ועל הניחח המנוסה שהיה רש"י טפ"י בחציות ובה שטרי' יסוד . וגם בפעם גדול שלא היו האויל מחודקים וזה יסודי וקם מעורר וזה' חופשה נע הנקב ומנע קלח היין ללמא ולא כ"כ וזה הער והעדרו כדירוק כנע הסוד עד שסתם הסוד כל זה חסרי משום שרי' מזהה כל אלו החששים לטד על שור רק שאין דרך ניסוך בכך . וגם הכא סתמו כמ"ט רבינו והיכא דאשקול כרוא מחציתא מ' פ"י שהיה רש"י ולפי' חסרה להגיה בדברי רבינו ולמחוק מינה . וד"ה אלא ומזה מזה קמיה פ"י שהדקה בכלי וכהיהא מעשה דישאל

הספר הוא לא חיישינן. ומתעורר דל פי (ל) בתי
אנשי תד אי מצדד אנדודי שדנא נסמכת על
הכובא וחתי יין מכות של נוי ואסוד בתנא. ולחזי
פירושא מסתברא דאפי' לא נגעו אנדודי כיון דכי
מצדד לכובא קלח דאפי' (סדנא) [סדנא] תוד
לאחריו מכות הוא ואסוד בשתי'. היכא דנזי מוריק
אדחיקי שלא בבנות יין ותד ידע כי דמסר
הוא ואנדר' לאלתר שמשע דאסוד בשתי' וכו'
וז' דברים וזי נמי ראי'. והאי עברא מיהא
אזיז בשתי' מירי דתי עברא דהתרא תביתא
דאשוקלי ברא מניה. והא נמי לאו דמרא דהא
כשוקפה ומחזיר הקלח לאחריו כל מאי דתי
נפיק מניה אי לא קפה תי כח בבונה ואסוד לא
מסר בשתי' לחזא ואידך נמי אסוד רכין שוקפה
מתענגע ומתערב משא"כ דחביתא. (מ) ודבר ש"ן
לא תורה לא חזר ולא איסוד. אי נמי אפי' נגע
בי' מותר בתנא וכוין דתביתא ליכא נזק ואסוד
בשתי' חיישינן דלמא נגע בתוך תביתא. או מפני
שעמידה דמרא לה דהא דאמרינן כל דאפי' בברא

חמרא אסוד. כתב דבר ר' שפאל דל תמחק
במגריפת ניגית שקדין פרוקלאן וחזא מלחא יין
כי שיתחברו סדין שבארכה מלפנא למעלה
אין זה כמותק תביתא הנקעת לארכה מפני שהיא
מומנת ליפול חצי' אילך וחצי' אילך וכשהיא
מתבקה מצנע היין כלו ומתבכו אבל ניגית יין
במקומו הוא עומד על הדוק ראשון וסדק קפון
יש שם שיצא בו וחזא מתיקין הלכך אפי'
לאורכה שפיר דמי וכן תביתא של עץ שלט
אבל דבר זה אסוד שישים מלחא או מצנעת בסדק
ובתברו חשולים לחרם מפני שהיא נגע ביין.
מידו אם בא ישראל ונעק הנעורת או המפליה
על כנפי חשולים, ובא נוי וזכה בעץ או בפסין
על גבי המפליה מותר דכולי האי לא נזוי בי'
רבנן. עד כאן דברי דבר דל וזכון הוא. וכתב
רבינו תם שחזין חיונא בשולים ונגע בו
נזי מותר היין שבכלי בשתי' אפי' למאן דאסוד
אסוד בנזק מיהא דאזיל לאבד ע"כ. אסוד רב אפי'
האי נזי דנסכית לחמרא דישאל אע"ז דלבוני

דקנון

ותו לי טעם בשלי הסכא. ולפי' אסוד אפי' כהנא כי
טעם נקט כטעם אסוד אפי' כהנא עכ"ל. ומדבר
הנכנס ג"כ מלא דאסוד כהנא. והשכל' חולק על
פירוש זה שלא מלש ששך אסוד אלא בין עצמו בין פ'
ד"א בין פ' עצמו. אבל בקדקוש פ' כל' לא שאין ק דרך
המסכים ורבינו נחמק לטוט ססן כללנא קדוש דרש".
ולאנא כסרא כסב דלא חיישינן כלל וכחסידי מותר אפי'
בשתי' :

מפרש לופן כ' שמשך הראב"ד וז' מ"ט כג"ז ואי
מלד אדודי ס' ואסוד. היכא דנזי מוריק אדחיקי שלא
בטנא יין וסד ידע כי דמסר הוא ואסוד' לאסוד.
זה פירושא דנזי' דאסוד ואי מלד אדודי ס"ס. אם אפי'
אזי סד וס' מוריק ממש דסדק של מים הוא ובתוך ק'
ידע כי דמסר הוא ואסוד' לאסוד. פ' שהחזיר את
הסד לאחריו שלא יסדק סד. זה כונה כג"ז ואי מלד
אדודי וכסב הראב"ד פ' דמסר דאסוד רק בשתי' ולא
כהנא. ומ"ט וכו' ס' כדברים ואי נזי ראי'. הוא רק
לסמן כדברים בדברי הראב"ד וז' לפי' סס. וחזר לבאר
לשאל בתורא ואסוד. ואפי' שובל מיהא אסוד בשתי' מירי
דמי שובל דהיא תביתא דאשוקלי ברא מניה. פ'
דאדחיקי שם וכל דעד ברא חמרא אסוד והסם נמי אי
סעמא דמנע יציאת היין ולהכי אסוד. והא נמי לא
דמירא דהא כשוקפה ומחזיר הקלח לאחריו כל מאי דמי
נפיק מניה אי לא קפה אי כח בבונה ואסוד לא מסר
בשתי' לחזא. ואידך נמי אסוד. פ' דסם נזי ברא
אחריו דלמסר מברא מוסר. לזה מפרש דכאן אידך נזי
אסוד רכין שוקפה מתענגע ומתערב משא"כ כהנא
דחביתא קאי במקומה ואיט מתענגע ואיט מתערב :

(ל) בתי' אפי' ס' למיטס הכא דברי הראב"ד ברין
ובנ"י כדא אסוד הוא כמו שהביא רבינו
כפ' הא'. שדנא נסמכת על הסכא וחתי יין מחזי על
נזי. וסם איט מוסר דמס הראב"ד אי אסוד כהנא או
בשתי'. ורבינו מפרש דאסוד כהנא. אולם דברי רבינו
ככאן קיי ההבנה מלוד. לכן אבא"ס בעמ"ז. הנה מה
שכתב להאי פירושא מהסגברא דאפי' לא נגעו אנדודי ס'
פירשו דהנה הראב"ד מפרש ואי מלד אדודי היכא
שדנא נסמכת על הסכא וכשהנזי' מלד הסכא מלד
נס הדנא וסין כל מחזי ואי אסוד כהנא ונזי ס"ס
רבינו דמסתבר להאי פירושא דאפי' לא נגעו אנדודי ס'
הדנא והסכא. רק הדנא נכנס מהסכא ובמה שמלד
הסכא איט מושיל לקלח היודר מלמעלה מהדנא מ"מ
כיון שמלד הסכא ונזי' קלח דאסוד מהדנא חזר
לאחריו מחזי ואסוד בשתי'. ודמס רבינו לדמס הראב"ד
היכא דהדנא מוסכה על הסכא דלא כי מלד הסכא מושיל
לקלח שידר מלמעלה מהדנא או אסוד כהנא. וגם כי הדנא
אינה נסמכת על הסכא ואינה טעמה כהסכא דמי כי
מלד בשתי' הקלח ג"כ אסוד לפחות בשתי'. דמ"מ כמה
שמלד מושיל לקלח שידר שחזר לאחריו מחזי. פה

(מ) ודבר ש"ן ס' קאי דלעיל אהיא תביתא דשקפה
לאורכה ס'. פ"י אסוד שסדק ש"ן לא אסוד
כס לא איסוד ולא סיסר. מפני שס' לומר שזי נזי אפי'
נגע בי' פ' פ"י הכלי וגם כיון היולא למח מ"מ היסר
כהנא שזין דתביתא ליכא נזק ואיט אסוד רק אם נגע
פס"ס כנזק ומ"מ בשתי' אסוד דחיישינן דלמא נגע בסדק
תביתא. או מפני שחשודים ס' :

לאחר־כֵּן נאמר מִשְׁקֵל מִיָּד פִּתְחוּ וְיִרְאֶה נֹרָא
שׁוֹר. כִּי מִעֲמֹם מִקְלָא קִלְיָא (ר' גִּימ') דִּכְוֹל
לִסְמֵר אֲבֻחָה אֶת יְדֵי רַשָּׁא אֲדֻרָּה:
תָּנן רַבֵּן (מֵה) יֵין מְבוּשֵׁל וְהַלְּוֹנִית שֶׁל גִּימִם אֲמֻרִין
אֲלֻנִּיתִּים כְּבִרְיֵתָהּ מִתְּרָה. פִּי כְּבִרְיֵתָהּ
אִם עֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל וְנֵגַע בּוֹ תֵּנִי וְאִי צוֹ הִיא אֲלֻנִּיתִּים
[כֹּר] אֲנֻמֶּלֶךְ יֵין [דְּבִשׁ] וְשִׁלְכִין אֲלֻנִּיתִּים יֵין יִשָּׁן
וְסִים צִלְזִין וְהַרְסֻסֻם [דָּף ל'] וְכִי הִוְרִי הָרֵאשִׁי
אֲלֻנִּיתִּים כְּבִרְיֵתָהּ מִתְּרָה לֹא מִתְּרָה מִשּׁוּם מַעַד
נִי תְּכִי נִי בְּנֻמֶּלֶךְ, וְשִׁמְעָא דִּמְלֵאגָּה רִכְזִין שִׁישׁ
בּוֹ דְּבִשׁ הִרְבֵּה שְׁמֵעַם הִדְבֵּשׁ נִבְרַ בּוֹ [אֵינִי מִתְּנֵךְ]
אֲבָל אִם אֵין בּוֹ אֵלֶּא מַעַם דְּבִשׁ אֵין לֵא רֵאִי לֹחַ
לְחִתְרִי דִּימָא דִּמְשֻׁם מַעַם דְּבִשׁ שִׁישׁ בּוֹ שְׁאֵין
נִבְרַ מַעַם בּוֹ שִׁימָא מִתְּרָה שְׁלֵא הִיא נִאֲמֵר בְּמַעַד
נִי. מִיֵּד בְּהִי אֲנֻמֶּלֶךְ שֶׁלֵּא שְׁקִרִין פִּסְיֵנָם אֲנֻמֶּרִי
שְׁאֵין דְּבִשׁ נִבְרַ בּוֹ כִּיֵּן שְׁמֵעַם הַסְּמֵקִין נִבְרַ בּוֹ וְחַ
לֹא מִתְּנֵךְ לִי וְהֵינִי נִאֲמֵר בְּמַעַד נִי וְשִׁתְרָה אֲפִילָּה
כְּשִׁתְרָה. מִיֵּד מִתְּנֵךְ דְּבִי רֵבִי ר' מִשָּׁה בִּיד מִיִּסְטָן
דִּל מִשְׁמַע דְּהַרְפֵּי אֵין בּוֹ אֵלֶּא מַעַם אֵינִי נִאֲמֵר מִשּׁוּם
מַעַד נִי. וְחַ לִּשְׁוֹ: אֵין מִתְּנֵךְ לִעִי (אֲבָל) אֵלֶּא

יין תרעצי לחקיקע על גבי תשובה וספצי זה שפער
על סתם יינע ונאר על כל יין שגעע בו נוי אמר
כהנאה לא נאז אלא ביין תרעצי לחתעק. לריכר
יין מבושל שגעע בו נוי אינע אמר וסוחר לשותה
עם תניי בכוס אחד. אבל יין מענ ויין שחתחיל
לחתמיין חפצער שישתה אים געע בו נוי אמר. נאנזיי
השערב אמר שפעט נעטער ביין של ישראל (אנ) מעם
רביש אז מעם שפער תחיל וינע רשאי למכור תני
הוא כמבושל וכשכר וינע מתעק וסוחר לשותה
עם תני. עד כאן. אמר רבא תני חסרא דאקריס
עד תלתא יומי יש בו משום יין נכס כמאן ואלך
אין בו משום יין נכס (ע"ז ק"ל) (אנ) מיה נרמא
קמא מסתברא מהא דאמרין חלם במס' בבא בתרא
[ק"ז ע"ז] גבי בורק את תבניתא לחיות ספיריש עלי
תוחמה וחלך כל שלשה ימים ואחרתנים דאי חסין
ומסקינן בלאא מסקתא אלאא רבשלשה ימים תני
חסין נמוד בריחא ובפעמא. וחכי נמי יש לומר
החסין בחסין שולטא [בורק] ליה שותה חוק כל
כך ועד שותה מבקע וארץ וסעילה שם תחיתא אלא
מסקתא קיינא ב"י ואין בו משום יין נכס ונע"ג

קניקין חדש

(חא) יין מנובל ואלגאנטים ט' כברייה ט' ריח פריש
כברייה אס רחא ישראל כמחשבה העטים
מן האביות ולבדי מחרת לפי עשקטת עטיות האלגאנטים
אין דוד למח לטובן יין רק אדיר בשטח האליטה. ולבדי
אלגאנטים של גוי אשורין שחא כבר מן בו היין אבל אס
סוף כברייה היט ארזה ישראל העטטים מוקד אזהרה
מהאביות עשקטת שמה מחרת דרודא ליהל בה עוד יין.
ורטי' פ' כברייה היט העטטים לקחה מהישראל כמו
סוף ולבדי מחרת כיון העטיות כבר ביד ישראל וסוף לא
הידיקת מוסט ענב גוי. ועטית לעמן פגשיל שמשמר בו
יין ענב בו עטטים. תדעדי רטי' וסוף רחא מה לעסוד.
ולדברי ריח אין רחא. פ'ט' נס לרטי דוקדוק אטוס
לסוד מהעטטטט. וסוף אס כיון רחא מכרייה אס
מריש דוקדוק אלגאנטים של גוי אשורין וקסה מוז קחיל
פטיש. אלא עטית לעמטית דוקדוק של גוי אשור מוסט
העטטט בו יין של סוף אלגאנטים שלט ענב בו גוי מחרת
אלא הידיקת לענב גוי. לעמן אשורין סוף לרטיש פטיש
לסוף אלגאנטים. אבל בדין סכס דענב דיקן לא
פטיש מדי. וסוף סוף ויל וסוף אשורין פטיש אשורין
רחא מחרת. פ' בדין ועי' כבי' פ' קב' וסוף
סוף סוף סוף דוקדוק פטיש פטיש וסוף דכס פטיש
יין. וסוף אשורין אשורין לעסוד מדי. וסוף דוקדוק פטיש
לא לא עשקטת אשורין כבי' בו מחרת.

(א) בעצם דבש מ' והמזון והאכלס והשכיל והיין
 כטב שאין לפחד של הדבש ו' וחזק ליחל
 ב' דחיה לא חסדי יין המזון ב' שאר דבש כלל הא
 מקריבין בטמא שח ופירות לפי מ' ע"ש ב"מ:

(ג) בידו גרשא קח' ס' גרשא מלשט' שר' אציל
גם גרשא שטציל אפוס' ר'ס הא' ס' ס'
ר'ס גורשן פד' ל' יוס' וע"ז חב' מירא גרשא קח'
מסבאר' וציל הר"ר' שטציל גם אפוס' מא' דכ"ב
ד' צ"ו וצאט' אציל בקטל ורביש' מפרש' יציר' ומא'
אקומט' ומוקמק' אפוס' בחלל' סוסקא' וצאט' לול' כפי'
רק' ג' יוס' ע"מ' און' לגרשא' וו' גרש' מלשט' יומן'
מיקר' וצאט' רביש' וע"ז' פ' למד' בחומן' שלג' ס' הא'
לול' אבי' כפיס' מלשט' יומ' ולבאט' פ' למדן' דברי'
דא' רבא' רחל' הא' מורל' וקאט' ספירוש' אציל'
חומן' גמור' וגם' ר' יומן' ועפרש' צ"ב' ד' צ"ו הא' דכדוק'
און' האכרז' ס' כל' ג' יוס' וצ"ו' ד' יוס' רחל' מורל'
וצ"ו מורל' מלשט' דוכר' רחל' מלל' וספאל' מורל'
מורל' מלשט' וצ"ו הא' רחל' וספאל' מלל' לביש'
מלל' וצ"ו בנין' ריזן' אציל' ויזן' פל' חומן' שלג' למה'
א' מלל' סוסקא' וצאט' וכל' שרייז' וספאל' מלל' למה'
א' ג' יוס' ? אצל' דברי' מהגאר'ס' פפ"י מה' שטציל'
כאט' פ"ו ד' ר'ס' וצאט' וצ"ו כפס' המרדכי'
שרייז' כפס' פל' רביש' מלשט' שטציר' חב' ג'י' בחומן'
שלג' לבי' אציל' און' בקאט' כפיס' חומן' כ' פ' חומן'
שאל' קרין' אציל' חומן' ואל' שרייז' אציל' ומקדוש' פלי'
וע"ז' כפס' רש"י' מורל' רכאט' רחל' מורל' גמ'
וואס' מלל' מלל' סוסקא' מלל' פ' ג' יוס' שטציר'
צ"ב' און' ס' ס'ין' חומש' ורשק' שטציל' לבאט'ט'
מלשט' ? יוס' בודל' קרל' מלל' סוסקא' און' רחל'
הכנס' וואס' סמל' רביש' חלל' דגם' הא' אפוס' רחל'
וצ"ו און' בקאט' כפיס' חומן' ואל' שרייז' רק' בחלל'
סוסקא'

עוסדת פתוחה בזמן שהיון תוסם והאר שנת
מרתיותה" מתבין המצת סמך למתימתה ומשעין
זה הנקב בפי' והיכא למישל דלמא פזבר לי
בתי' (תוספת) [חתימה] והיא עוסדת פתוחה
ומתיא סן חיון. מיהו (תרגום) [האידנא] בתי
תבית שלנו דלית בתי מינקת במנוחה (מה) דמשמע
שמותה לעיניה ביד גיט בזמן שאין נקב בשולים
בתתם אחד ויחד [ויד] דקא אמרין כגון
שפסר לו בית אחד או מקום אחד והתנה עמו
שלא יעבור תני דרך שם, שאם ניו עובר לשם
לא יחד קיינא ב'. והפסר יין לנו צריך
(מו) שיקח דמים ברישא קדם שימוד לו בתוך
כלי של ניו, או שילוח הפעות ויקבלם עליו תני
בתוב קדם שיסבור לו דאי לא עבדי הכי (דקא)
(כי קא) שקיל דמי יין נסך [שקל] ואמור (לענין
לו) אפי' לקח ה' משכון קדם מדידה משום דמנה
אין כאן משכון אין כאן דאמרינן נבי קידושין
[קידושין דף ח']. והני מילי דאמור לסבור
לי באשראי [והיכא שאין כופין על המשכון]
ועכשו שנתה שהלח על המשכון שיכול לכופו בריני

דליכא תלתא יומא דמחצין. הא לא הכי בעינן
תלתא יומא דמחצין מפסך דהא דתם כי אמרין
ולשלשה ימים האחרונים דאי חסין הא מקמינן לה
בהלא מפסקתא. וקיימא לן בר' אליעזר רשרין
בתתם אחד [ר' לייא] מיהו בעינן נמי (מד) יחד
דאי לא תימא הכי קשיא דרב אדרב דחיוני לי
לרב הפסך [תכא] בר' אליעזר רשרי בתתם אחד
דמשעין לי דקאמר [לפסן ר' לייא] ח'בית' אמור
בתתם אחד, אלא לאו ש"ס דכאן בלא יחד רכי
פסך בר' אליעזר תני מילי ביחד, ומה שכתב ר"ח
ול' דהוא דחביתא כי אמרין בתתם אחד מידי
בעם הארץ דמחמירין פני מני משום דבקי ביוק
אבל לעולם נבי ניו שרינן בתתם אחד אפילו לא
יחד בירושלמי [איתא] בתיא לתתא מלתא דתבית
דני. ובפ' השוכר [ר' ס"ס] אמרין חשתא דקיל
בר' אליעזר דלא חייש ליומא וכרשב"ג דלא חייש
לשומרי (תרגום) [האידנא] אמאי לא מפקירין חסרא
בי גיט פ' בתתם אחד ויחד ומשני משום (שיכא)
[שיכא] פ' הרב אלפס ול' מינקת ותוא בעין קנה
חלול שמניחין בתבית בשעת [התנות] פתוחה והיא

ק נ ק ח ד ש

מקום ופ' קאי ר' ירח למין ובריא דאמר בתתם
אחד שרי. ובה מסין הקשיא דרב אדרב. והכי
רביט חין כמו שחילט הסוס והרין שסם מתלקס
בין מסקד וכן שולח אם פסיד לרואת חסמו. אבל
לדעת רביט חין אם פסיד לרואת חסמו אם לא יחד
מקום לא חסי חסמו אחד :

(מה) דמשמע שומא ס' דהא מסין בגמ' דהא
דלא סו מסקדין בזמן בגמ' כי

גייט האו משום שייכא דהא הוינקס סדו רגילן
לעשות לחבית שכן וא"כ בחבית שגט שאין כסס
מיקת משום דמותר. וכן האו כמות כסס רי'
ורביט כוסף דבני גס יחד :

(מו) שיקח דמים ס' ונמס' (דף פ"א פ"א) דמי
שקיל כסס ר"ס כמבו דכין דבנמס' ס'

משיכה קמה ולא משום ח"כ מלי קאמר שקיל ווי
מריא מלי מועיל משום סדו מסין תלמי מ"מ
מיד שגט בו די י"י כרשות שראל דעדין איט
של הגדרי עד שימכסו והמחשט שביד ישראל עסקה
למפרש דמי י"י ולין לומר ס' והמור כסס ג"כ
מתחם ה"י קשיא שיקח משום קדם שימוד לו סין
ותתה עמו שימס לו במחשט חין אם לא יתן לו סין.
ורביט לא זכר מוס כלום. ולא חס לקשיא ר"ס.
וכפי הגרסה שכתבן לא כל לפסוק הולכה ולשקל דמי
כרישא. דכירור דהא רינא חסין לקמן שגט דהאידנא
מחשט רינא כולקמן. אלא ככא כל רק לומר ולסך
שפסקים דבני למשקל דמי כרישא דהא לא חסי אם
לקח משטן על הדמים דמה אין כאן משטן אין כאן :

דרי

סופקתא. והא שכתב שאם בודק לי' והא חס כ"כ עד
שהא מנכנס ואצ"ל וליכא תלתא יומי שהמחין אין
בו משום י"י. דאין לו לחוש דכדולי התחיל כבר
ג' ימים להמחין וא"ל לא בודק יס. דהלא סופקתא
לא סו כפחות מנ' ימים דמחשט בגמ' דכ"כ ה"ל.
אבל אי איט מנכנס או כשיק ג' ימים שהתחיל להמחשט
וא"ל חיישק משום כסס דאין חס כקיאס כביד
חומן שלט :

(מד) יחד ס' קשיא דרב אדרב ס' הקשיא דרב
אדרב כקשו כלם. והנה ר"ח מירך דהוא
דח'בית' כי אמרין בתתם אחד האו רק בישראל
תשור או כסס הארץ כמו שהביא רביט כאן. וכן האו
בתוס' ד' ל"א דמי דהא ס' והכי הירושלמי שחביא
רביט מביא גס הסוס. ושור כמבו כסוס' דנבואה האו
למפרש כל אלו הולכות בישראל תשור. ובפ' ר"ח
שלפניו ראיתי שכתב ומסקין תשור' דרב תשור' אחד
וצירי הלכתי כריא משמע דלא גרס כלל בגמ'
אחד רב תשור' אחד, רב' ולפ"י אין שום קשיא דרב
אדרב. וכן מלאת' ברין דמירך על קשיא זו דרב
אדרב דהא חיוק כמגין דהא דאמר רב הלכה כר"א
אמוראי ימא דהא אחד לה משור' דרב וזר אחד לה
משור' דצירי הלך ס'. ומדברי כלם נראה דמה
דאמרין בגמ' אחד ר' ירח לא קשיא הא ר"א הא
כסס האו מירך חדש ולא קאי חלעל. והר"ח כתב
כפירוש ופירק ר' ירח פירוק אחד והמור מחי'
דמחל כרבנן ו' יתקן דאמר כריא. ורביט מפרש
דפירוקא דרי' קאי חלעל שחיר' בגמ' עין שחור לו

גרים (מ) שרי לי למשקל (מח) אין נפק על המשכן
והיון הולכתו כרבנן ואמרי גבי נזרות [העבר'ס]
תקניקתם ויין ישראל בעט בהם ואמר ויין איסור
איסור תנא. והולכתו גמי המשיכה בגי קנה
חלכך לא צריך למשקל דמי ברישא (מח) ולמאי
נתייש לה ואפילו נפל בתביות ועי סותר הולכתו
כרבנן ואמרי את ב"י אין נפק בתחתון סותר הולכה
כרשב"י. ועוד בר מן ויין הוא אסיקטא המשיכה
בגי קנה ומשיכה לאו דוקא אלא וכל קני' דקני'

ישראל [קני] נמי נבי נוי [ו]אשרין ב' תוסבר את
התחסינה [ר' פ"ה] דחייבא דלא מילא חבלי ואם
התחסידי תחסידי למסור ואם מילא את חבלי ללוקח
(ג) [כר] חלקי חלקה דחייב תנו קני חיין . ודוקא
פסקא אבל אי לא פסקא אפילו בהקדים לו דיע
אסור למשקל דמי מיני' דלא פסקא דעתיה . וחבי
איתא לקסן בפסוק (א) וחלקי שפיר דמי למסר
לחזו פסק חיין (ב) וחבי אסור אכלוש (גמי) דקא
איל למשקל (שכרא) [חסרא] בביתא דתנא לא

קנין חדש

(ח) עזרי ל' ס' ש' ש' יתחיל ליתן להסטים.
והסטים יתקל ין סך של הסטים.
והסטים יתקל סך ש' ל' סך ש' ליתן ית'
של הסטים:

(מח) יין נסך כ' אין להאזות דעם רביש נל"ט
 סדא"ש בקידושין ד' ח' נספין מהם אין
 כחן משטן אין כחן. שכתב ד"ש מפרשים דהייט
 חזק בקבץ אהם ועבדים כ' וליהא דאין חילוק בין
 מהמה לקידושין ועסם אחד לכלם לפי שאין המשטן
 משוטט לבדו משום דאדם יכול לשטור בכחו לדבר
 שנחמדי' בו אבל בדבר שלא נחמדי' לא חל שטור על
 בכחו ובמהם שאחר לימן לו לא נחמדי' בה כ' פ"ט.
 וא"כ כחן נספין אין בכח נחמדי' ולכך ק"ל המשטן
 זה ליהא. דאם כחן נספין המשטן יעשה קבץ נספין
 במקום משום קודם שיקח היין שלא יעשה י"י נספין
 לקחה היין והי' משום כמו מחנה שיטל לחור בו. וטעם
 למד דעשו דעם רביש הייס כהן בשם ר"ח בתום
 קידושין ד' ח' ד"ה מה כ' שכתב. שאם אחר אדם
 נחמדי' אהן ק" מהם במהמה והיך משטן עליו ואל מחור
 י' המשטן עד שאהן ק" מהם דלא ודאי. יכול לפעב
 המשטן עד שימן לו מהם. חייך דאם נהן לו באהן
 שיטל לפעב המשטן קנה. וכי' מדי אהם טיפן בדני' גויה
 על הכליאה על המשטן ח"ל משטן כמו משום. ויכל היה
 כ' בשאר קרינים לא חמדי'. בדברי ישראל נפיק למדן.
 אבל בי"י שהוא עס ארו עדי מה נספין גויה נספין.
 וגם טעם לחלק מהא ד' הייס כהן. דהאם יכול רק
 לשבב המשטן עק אחד לו. אבל מהם לא קנה. וה"ל
 הי"י ג"כ לא קנה:

(תת) דלמאי ירוש' לה ט' הנה נס הסוד אחד שכתב
 שיקח ממנו המושם קודם ט' כהנ' ויהיה
 בדיעבד מותר וקיל יין שחפצו ט' והוא מזה דפסקין
 כהנ' דמותר חז' מדמי י"ג שבו ולהי' לא חיישין
 לפסח' יין בכל זאת לא תהיה לכתלה כנר כתב בפרישה
 משום דאם יעשה כן לכתלה הרי הוא מבטל הספה
 שכתב' יין ואסור אף בדיעבד כלעיל ט' ג"ס כל
 האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרין. ובמחז' אסורין.
 ודיעבד שחפצו תהיה אף לכתלה הוא משום דפסח'
 דאף אם עשה כן לכתלה לא לבטל נחטין. ובחומה

[illegible]

(ג) בר ק מלאה לי לאשה. ולמאורא חין סבא
לדבריי. דמקאמזר, ושור בר מן דין משמע
דקאי פנה בר מן סעמח ולפני דאמר ולא נאמר
בבבא. וקאי פנה אף אם רמח הנאמר חין
בבבא. כלו של גו. או משום דהכלה כדמ' במדות העש"ס
ובקקקקקס וין של ישראל מתן בבס' או דש' בו סבבה
ין סך ולא קי"ל כדבבב'. לא כפי למשקל דמי כדבבא
משום סעמח אחרתא דחיק' קבד' לכלי נפשה חין של
עש"ס וכו' ולא יתיישב לין דמי ישראל. וכוונתם חין של
קבא חזי חיי"י מוא' דנחמל' הכלי ללוקח הא מ"מ
קודם שנחמל' הכלי הי' למוכר ישראל וכבר נאמר
חין משום טעות העש"ס או משום סבבה וין סך
קודם שנחמל' וז"ל וי"י של ישראל וכי קא טרז' בין
סך קטרה ואומר למשקל דמי. וזה כל המקל' וסר'א
נבנ'. אלא מ"מ לא נלמא סעודה נמשין רביש' להביא.
אלא סעודה מסיפא דק' כדבבא' דחסיק' שם כדבבא'
בבדה שזרז' כס' גסיס' אבל בבדה של לוקח ובכרשו'
לוקח או גם כסמח' דש' על רשות להביא שם כדמסיק
בבנ' חין שכל פלוי מוכר קבא לוקח גם קודם
שנחמל'ה אדור. ולכך לרד' להביא מסיפא: כו'.
רבי'ו' הוא מסיפא כדבבא':

(ח) וחלכך עשר דמי ט' פ' אשפי' שדמי היין קטוב
 פשפי' רוב מי' כיון דכזה תליא מלחא
 והשורה נסן לכל בן ישראל שחודר בכליו על פשפי' .
 כעבא לקטח למיחד לה פשפי' אשפי' שדמי ט' כדמי
 וידעמי הפער וי'ל כמו הפער קטוב מי' נסן למיחד
 ככל פשם פשם פשם פשם :

(כב) והבי אחר כ" פירוש הוא סימל שכתוב לעיל
שאר כר מן דין שכן שכתוב הכלי הוא
ללוקח

לשבת והשבת ולסוף פנס דברי חבל אסור. והענין
דבילה הוא אסורין מינה דנותן פנים לפניו רשוי
הוי השבת ולבסוף פנים. והם הוא רבשעה שריא
פוטרה לא הוי כלל לאבילה ומה אעפ"י שזוהי
משוואת מעיקרא שריא. בפנים מעיקרא קיימא
לן כ"י ששעון רשוי. גרסין בפרק אין מעמידין
[ק"ל ל"ח] גבי קדוש של חלות דבכיתא ששעון
בת יוסא אסור לחתוך קדוש של חלות משום

הלוקח כל תשמיש מן העוים דברים שלא
נשתמש בהם כל עיקר מביאין והם
פוחזין. (דברים שלא נשתמש בהם כל עיקר מביאין
הם פוחזין) דברים שנשתמש בהם על ידי זנות
בזון כמות וקטנויות וזלזולות מדין (ה) פ"י משמש
והיה ומביאין הם פוחזין. וכלים שנשתמש בהם
עד שלא יפילו ועד שלא יעלו ועד שלא ילכו פוחז
דוא אסורין דנותן פנים (ב) [לפנים שרי ונותן פנים]

ק נ ק ן ח ד ש

חמיר מחסור פלוג שפנים. ואין מחסור פלוג רח. והא
מחזיקים לא יא לאו איסור פלוג דחוקי שאלה שפנים
חמיר. והא מחזיקים נמי לא פריך מי. ואין לחלק ולומר
שהאי איסור פלוג שפנים קיל ממי שפוק איסור פוט.
מחזיק כמחזיקים י"ל שכל אחד בפני פלוג מחזיק הוא
רק המחזיקים איש פלוני יפה לכך אסור. וא"כ אי
יפיק מלפ"ג דחמיר מחזיק שאלה רח"י פ"ר יחזק
דבכל שאלה רח"י לבר גרי דהאק צום אכל מלפ"ג פ"י
מחזיקים אסור אף פוט מעיקרא כיון דהאק פלוג
מחזיק ומחזיק הוא. ומזהב בביאור דברי האוסרים
הקדוש מה שיש לוקח פ"ד. הא דסיים האוסרים וכו'.
דבא י"ל הכיח"כ י"ל ולבסוף פנס איש פנס המחזיק
בזון חמיר ליתך גרסין שגין ודמיתין. מאי
אשמעין כהא בזון כ"י? ומזהב בביאור דבר זה. שאלה
א"כ שיהא הפנס בעוף איסור. ובמחזיקים ג"כ
בשעה שיהא איסור לאסור אם זה פנס נק האוי.
והמחזיקים האלו הרכבה נחשה היא ששפנים שאל
לסיים פנס אסור י"ל כיון מה פניה נק האוי.
כיון שאיסור הסיים הוא מחמת פנס האוי וא"כ
איש נחשה משעמו כלל שאלה בל לשכח הסיים רק
לפנס אסור. מחזיק אם בשעה שאלה לסיים מחזיק
אסור ה"י חמיר והרכבה קונה היא והסיים
קבל פנס מחזיק מהאיסור. והסיים נקשה כבר
איסור. והא דבכ"כ א"כ דבר אחר גרס לה לפנס.
זה איש מחזיק דברי הוא כאלו לקח מחזיק נבלה
מחזיקה ובעלה בפלגין הרכבה שאלה חל להחזיק
אחיה מחזיקה שרי היא מחזיקה בפניה. והא
דאין אם יסלים לאוכלה הוא רק מחזיק דבר המחזיק
כ"י. רש"י דמפלגין הוא ואיש יסל לאוכל אכל
הבעלה לוא היט יסלים להסירה מהפלגין ה"י
יסל לאוכל. וה"כ ק"י הוא בחזקת שפן ליתך גרסין
והגרסין ה"י חמיר והרכבה קונה היט והא לא
הסיים. וא"כ דמיתין ופנס. ה"י לא איסור פנס
רק כה האק ששגל כהן גרס לפנס. ולוא היט
יסלים להסיר מה האק מחמה ה"י בפניה מוטעמת
הא ולק אסור. והא ע"י ג"כ דמית דב"כ שכתב.
וא"כ דבכל דוא אסורין מינה דמית דמית לפנס מחזיק ה"י
הכ"כ ולבסוף פנס האק הוא דבשעה שיהא פניה
לא הוי כלל לאבילה ומ"ה אש"י פניה מחזיק מעיקרא
שריא

(ה) פ"י משפנים ה"י ה"י הכ"כ נש"י אר"כ דב"י
ששפן היט נש"י כיון בשפן דחה ולא
ששכ"י הכ"כ נש"י ח"כ למחזיק יסלים. והא
פ"י ל"י נבילה לחמה. דב"י שיהא נש"י אסור
השפן למחזיק דב"י חמיר ודמית פ"י. ומקלר
דברי דב"י איש נשפן דמית לר"י אר"כ ו"ל ח"כ
ק לא ה"י ל"י לקר ר"י. אלא מחמה ומחזיק האסור
ק. דב"י דוא דב"י דחה נש"י הוא להסיר האסור
שדב"כ כחמיר כלי. וא"כ האסור מן דב"י ששפן.
דב"כ איש שרי איסור אסור :

(ב) לפנים שרי ו"ש ה"י כ"י חמיר לה"י ל"י הענין.
וא"כ אין שום ביאור לדברי. ומ"ה וא"כ
דבכל דוא אסורין מינה דמית פנס לפנס דברי ה"י
הכ"כ ולבסוף פנס. ל"כ ביאור. ומחזיק ששפן דב"י
הכ"כ ולבסוף פנס. דוא ר"י חמיר לה נחמה
מעיקרא. גם מה שכתב, האק הוא דבשעה שיהא פניה
לא הוי כלל לאבילה ל"כ כהן לדב"י. דמית למחזיק
ששפן מחלק דבכל לא הוי כלל. והכ"כ ולבסוף פנס
במחזיקים ואסור מחזיק דמית ק"י. וא"כ קשה מ"ל
דמית פנס במחזיק דברי כלל. ולחזק הא דברי מל"י
דחזק הכ"כ לא הוי כלל כהן נבילה? וכל זה יזכר פ"י
דברי האוסרים [פ"י ס"ח פ"א] ר"י אכל ה"י שאל מה
שאלו נגמ' אכל הכ"כ ולבסוף פנס ר"י אסור הקדוש
מחזיק דמית דמית נש"י גם נבילה ולבסוף פנס גבי
נבלה. דמית חמיר לה נחמה מעיקרא דחזק אכל לא
הכ"כ מעיקרא והכ"כ ולבסוף אסור. ו"ש חמיר לה
א"כ לא הכ"כ מעיקרא והכ"כ ולבסוף שרי. אלא
פ"י נבילה ולבסוף פנס? ומחזיק לא דמית אלא דמית
לבסוף פנס דבא להאכל דבכל לפ"י. דבא י"ל הכ"כ
בשפן המחזיקים ששפנים שש"י איסור ליתך הסיים ה"י
מחזיק פנס ולבסוף פנס איש פנס המחזיק. בזון
מחזיק ליתך גרסין שגין ודמיתין. ו"כ קלר ד"י
אסור כיון דמעיקרא ה"י מן פנס נש"י חל איסור.
אכל ה"י דבכל דמית דמית ר"י חמיר כה"כ אסור
שש"י א"כ דמעיקרא לא היט אסור מ"ה נש"י נבלה
נשפן וא"כ פ"י. וביאור מהש"י דב"י דר"ל.
דבא לא ה"י מחזיק פנס כה"י איסור בזון מה שאל
ק נבילה ששפן איסור כה"י דמית נש"י ולק שרי
פ"י. הא חל לחלק ולומר דמחזיקים איסור ששפן

אם לא (ח) והלכתא עברין לחי מביה דא בעי
לאשתמושי ביה ודחמא שנתנו לשתות ככלי כפף
וכיזא בזה המושבין בידם בלא מביה
(ט) אפשר משום דהי ספיקא דרבנן דהלסא
לא רעתיה דהי לשקיעה דהי לחי כשאולין
וחולין לקלא משום דהו דעתיה דלא רעתיה
לשקיעה.

כ"ר קצר מין נסך
בשם החכם ר' נתן ב"ד מאיר.

בנע נ"י בכונה בין ביד בין ברנל בין בקנה וע"צ
דלא ידעין אם לנסך. וכן כח בכונה.
ומדוך אדוקי הדבר בו שהוא יין אסור בתנאה.
ופנע נ"י בין שלא בכונה שלא חזיר בו שהוא [יין]
בין ביד בין ברנל בין שלא נתבין אלא למידה
סותר בתנאה. וכח שלא בכונה שלא חזיר בו
שהוא יין. וכן דייקא אפי' בכונה שרי אפילו
בשתי'. וכל כלי שאין מכניסין לקוח אעפ"י
שהוא מוחזק די לו בשכשוך:

האב תורמא מחליא לי לשמוניתא. לא אמר
אלא כי תורמא דהי (בעי) [בעין] כגון הא
רקדן של הלחית. אבל אם קרדה שאינה בת
יומא ששאל בה תבשיל (ג) ושמו תבלין בתוכה
שרי כיון תבלין [לא] הי בעין כבר נתבטלה
תורמא דידה. כלים שצטמש בהם על ידי חמין
מגעילן ומטבילין וכו' (ד) פ"י דאע"צ דעבדי לחי
תנעלה בעי מביה (ס) בארבעים טאה. וכו'
[ע"ז ע"ז] ואמרין עלה כלי מתכות אסורין בפרשה
דלא בעי מביה אלא כלי מתכות אבל שאר
כלים לא. וכלי זכוכית ומאני דקניא ככלי מתכות
דמי. וכלי סעודה אסורים בפרשה אבל אם אינם
כלי סעודה אפי' כלי מתכות לא בעי מביה.
ואמר רב נחמן [שם] לא שנו שצריכין מביה
אלא בלקוחין ובמעשה שחר' סמורין שוכו בהם
ולקוחם אבל שאולים לא. פ"י אם שאלום מן
הגוי. אם ישראל לקח כלים ולא הפבילם והשאלים
לישראל אחר (י) והאי לא יכול לאשתמושי ביה
בלא מביה. ומשכנתא אם נ"י משכן כלים
לישראל (י) לא חזין פירי אם צריכים מביה

פ"ק כללי דקנקים: תם. ברוך העוזר:

ק נ ק ן ח ד ש

למכיל מחזין ולטרוח מלואייהא היט טבילת סומא
אכל טבילת כלי חזין חידוש הוא ובני מ' טאה.
וסקור כח ג"כ נשם ס' סמטא דאע"צ דהעין מסהר
בכלי טחא נכ"ש בכלים הלוקחין מן הגכר' ליד' מ'
טאה. וסקור כח פ"י ולא נהירא שאין להחזיר
בטבילה זו ספי מטבילת סומא ולא ידעין לקך
אלא חממה. ופי' ב"י דיון דלא ידעין דכלי
פכ"ס בעי טבילה אלא מדכתיב בכלי חזין יך
כמי נדח יחמחא אין להחזיר בהם יותר מחדש
מלמח פ"י:

(י) ודאי לא כ' כמו שכתבו האוס' כין שכתב נא
לידי חיוב ביר ישראל ראשון:

(י) דא חזין כ' דנפיל ולא אשטא היא בנח':

(ח) והלכתא עבדין לה כ' כח"ס הרשב"א נשם
הראב"ד:

(ט) אפשר משום כ' ק פ' רמב"ם פ' י"ז מה'
מ"א דלא בעי טבילה וכן ה"ן דאיל

לשטמ' דספק דטבילה כלים אינם אלא מדברי
סופרים ורבינו נקט דהספק הוא דלמא לאו דעת'
דגוי לשקיע' משמע דאם כדאי אין דעת' לשקיע'
א"ל טבילה וכח"ס ה"ך. דלא כמו שביא סו"ר
דנס כה ספק טא:

שרי. הכונה בזה כמו שכתבנו. דהיינו שחזק נשם
ולא דבר אחר גורם לה להפסד עד שכלל לומר
דכשלונו של אישור חי ודבר אחר שכלל להפסד גורם
לה אלא היא נפגמת פגומה. וזה הסנה שכתב רבינו
שאף דנכלה היתה מוסמכת כחלה. מ"מ נשטת שיהא
פגומה לא חי כלל והנך נשם וכו':

(ג) ושבו התבלין כ' מתבאר בנפגמת רמ"א פ"י פ"ה
סו"ר ב' דנפיל כלו דבר חזק או רחב ככלו:
(ד) פ"י דאע"צ כ' דנחמ' ד' פ"ה איהא חנפילן
ומטבילין. והר"ן הביא נשם הירושלמי

המכילה היא חסוס דלא מוחמחא של פכ"ס וכנס
לקדושתו של ישראל. וכתב הר"ן פ"י דהיה נראה
לו שדרך להכשיר כלי מתכות לפי מה שהא ואח"כ
יטביל. אבל אם המכילה חלה ה"ל כמובל ושרן
בידו. אבל הראב"ד כתב דא אפי' כדעבד ליה לן
בה. וזה ע"ד דעת רבינו שכתב דא דהיא חנפילן
ומטבילין אין הכונה שיה' דוקא כבוד היה המכל
ואח"כ טבילה. אלא הכונה דאע"צ דעבד לה המכלה
בעי טבילה. אבל לא כבוד היה דוקא. וכן כתבו
האוס':

(ה) במ' טאה. דקדק לכתוב בארבעים טאה. כפי
מה שכתבו האוס' דאע"צ דרבינו פ"י

ברוך רחמנא דסייען:

ספר ההשלמה

על מסכת ברכות

לרבנו משולם בר' משה בר' יהודה ז"ל מברדשי

אחד מרבותינו הקדמונים ז"ל

העתיקו הרב ר' מנשה גראסבערג מכתב היד הנמצא בבית אצד הספרים בחמבורג
ושם עליו הערות אחרות

ויוצא עתה לאור בפעם הראשונה ע"י

מנחם מנריל שחור

יליד ווילנא המתגורר כעת בק"ק וויסבאדען.

עם פכוא, הערות ותקונים נחוצים

מאת

חיים בראדי.

ברלין, תרנ"ג.

בדפוס צבי הירש בר' יצחק אייטצקאווסקי.

נדפס מחדש, ירושלים תשכ"ז

טענות לתקון.

ציל	תחת	שורה	גד
טענות ארסות בילטות	טענות בילטות	7	4
תחתילין	תחתילין	3	5
רביעית	רביעי' (?)	25	6
קוססא	קוססא	15	8
פי' סרעצ"ם ז"ל	ס"פ צח"ל	17	15
ולא	ילא	18	—
כנונה	דנוסה	4	16
נזרכה	לזרכה	6	27
מיא אלא (כ"ס זכ"י)	מיא אלא	12	34
הסריס	הסריס	4	35
פרסה	פרסא	40	סערה 1)

ראש-דבר.

מחבר הס' הזה, הרב הגדול אבי כל יושב באהל התורה⁽¹⁾ ר' משולם בן הרב ר' משה⁽²⁾ ב"ר יהודה ע"ה מבדירש היה חומר מגוע משפחה רמה ונשאה

⁽¹⁾ עפרי ליון לר"י לאסיה שהיה עובדיו.
⁽²⁾ כן הוא סבבן וכן הוא זכ' צית סנפירס (דפוס וין דק י"ז ע"ז ו"ס פ"ז), ובסדר הדורות והס"ג (מערכת גדולים אות מ"ס) ולא ר"מ בן יהודה (ראש אס"ס לאז"י ערך "השלמה"). והיה גם ר' משולם בן עשה אשר הוא הסדר במדבר לר"י דפוס קופט' דק ס' פ"ד שספ"ז לאס"י ר' נחמיה, ואז"ו ר"מ היה בן איתחאל והיה מעיר מנגל (ראש ערך ערך לל). ולולא דמסתמינא הייתי אומר כי כל הספרות הנמלכות הם במדבר מדק ס' עד סוף סדר ד' פדפיות הם לר' משולם וכל המעיינן הם היעני יעלל, כי יש להפסיק על מה שהסמך ומה שר' שם (לד ס"א ע"א): "ושמעתי שחלוקן שני ספרים בדבר צמגלל רבני ילסק ב"ר יהודה ור"ם בן דוד הלוי" הם דברי ר"מ שגר שם, ושם ע"ז שאלתי אני עמ"ס מרבינו שמואל הכהן משענו של ר' נחך וכן ע"כ שם ע"ד: "ואני מנחם אומר" ל"ל צמקס צריהם משולם. זה לנו האות כי הדברים שמוצאים הם כהם "שאלתי זאת לרבותי שצורעם ואמר מוסר להספיר ור"י צורעם אומר משום רבני ילסק ור"י הם מוצאים אות צלות צמדכי פ"ד דעגלה משענו של ר' משולם, ואשרי הדברים שאלה יוצנו לנו על נקל דברי הסדר שם. ר' משולם זה היה גם פייסן, והוא כתב את הפיוטים: סגולתי מלכה אחרת (אסנה צפלת ז' צח"ס, סופה: את האסנה, וצח"ס הספרים: "משולם צר משה"); איש אומץ קנא ונוקם צכפלים (צמח שום מלשון ועד סופו וקיים: מי זרז קים לעולמים ומהם "משולם צח"י); אולי את היולר לצנת סמונה "אשרת אסלי רוס למכון" ע"ס איצ מרונצו ומיוסר ע"ס"פ מלכים א' כ"ט, י"א ומקיים "ומהללים לשם תפארתך" (ראש לוכן לג"פ. ד. ז. פ. ל' 161); "אולת יד" (ראש הכ"ל ז. ס. ד. י. ל' 192 וראש ערך נחלת שד"ל צאולר מוז לה"י צרלייך והאשמואן שנת 1880 ל' 60 מ' השם "משולם"). והוא מי צנת ד"א חמ"ט (1080) ולפי הספירה רש"ל ראשטורט (תולדות ר"מ ל' 42) עליו כון הערך צמלות "המורה מעיר מנגל". והוא הוא אשר, שאל את פי אריות יושני ירושלים עיר הקדש"ם הם אומרים והפילטו צריה (פצלי הלקט סוללת צוצר ס"י רפ"י ודצ"ן דק ס"ס ד') והוא אשר "שאל שאלה מעיר הקדש"ם הם מנכין על ההדק צליל יר"מ שאל להיות צמו"ס (ראצ"ן דק ע"ס ז'; עיין תולדות רבני נחן לר"מ ל' ר"פ ל' 41 הערס 37). וראש דוד"ו לרא"ה ווייס סיד ל' 16 ששפר כי היה מי מיד אשרי זמן האומים, אשרי כי הר"י צעל הערך מציאו, ולנו אין כל ספק שמי צמן רבותיו של רש"י כי שאל מאתם כ"ל. — והנה צמחור

בישראל, אשר היו בה. אצילי הארץ ועמודי עולם. אשר העתיקו הרבה מספרי החכמה על סידהם³) וקראו אותם על שמם בראש העתקותיהם כדברי ר' יעקב בר מכיר⁴).

אביו רמב"י היה חתן ר' משולם בן יעקב⁵ (מלוניל⁶) אבי חמשה בנים גדולים בתורה⁷) ר' יוסף, יצחק, יעקב⁸) ר' אהרן מלוניל⁹) הרא"ש

ויסרי מוצא ג"כ סכס אחד בשם ר' משולם (279) וגם תלמידיו מוצאים שמה שאלמרו דברים בשמו (277 גם 280), והמוצא שם (לד 40) בשם רבינו משולם הגדול בחסידותו¹⁰ צנעין הנרבה על סמך שנתן הספודים מסכים עם דברי נעל "ההשלמה" בספרו שלפנינו לד 32, רק שהדברים בחסידותו מנומרים יותר. ועכאן קצת ספק כי ר' משולם הסביר צמ"י הוא נעל ההשלמה וחולי נפתקו דבריו האחרים המוצאים בשמו תם' ההשלמה על פסחים (ראה להלכה לד XIV הערה 23) יפן כי כלם יסובו על פנינו ל"ס. ויש עוד לעיין בזה, כי חולי הוא ר' משולם דר יעקב מלוניל, אשר כתב חסידות ג"כ, ראה לקמן סוף הערה 6, וחולי הוא רבנו משולם דר קלונימוס אשר חסידות אחרת ממנו נרשמו בם' חסידות גאונים קדמונים דפוס צרלין (האלף קאבל) ס' פ"א-פ"ז ואשר תלמידיו מוצאים ג"כ בספרי הראשונים (ראה דברי ס' מיללר במאמרו על דבר ספרו ר"מ צ"ק (בס' דין וחשבון לבית המדרש לסכמת היהדות בצרלין 1893 לד 4). וצאמת מלאמי שהסביר מיללר ס"ל (בספרו חסידות ר"ק מליקא לד 3) יספד את תלמידיו ר' משולם שנתמסור ויסרי לתלמידיו ר' משולם דר קלונימוס.³ ראה להלכה בהערה ס' 8.

⁴) מנחת קנאות לר' אבא מארי לד 85.

⁵) כ"כ בהקדמה ר"י אבן חנון לס' סונית הלצות: "המורה הטורה, נר מורה וחורה, הכז הגדול הספיד הקדום רבינו משולם נר"ו בן הסכס היפיע ר' יעקב ז"ל" וכן הוא גם בס' ספרי ליון. וספד הוא זיד נעל ס' קורא הדורות ס' "מטה משולם" (ראה לונן נמ"ע לר"א גייגר Wissenschaftliche Zeitschr. für jüdische Theologie ס"פ לד 310 הערה מ"א).

⁶) הסכס הזה נכסוף נכסף, לספרי הסכמות אשר חצרו הגאונים, וכפי יכלתו קצן ורצן והעתיק (צין) מחכמת החורה וסכמת הלשון וסכמת האמונה וספרי המלילות וספרי המוסר ומשלי הסכמים וממלא כקן ידו לכל סמדותיהם, ובגזרת שכלו ועולם כמו הבין דבר מתוך דבר והוליא ענין מענין, והוא גם הוא הוליד ילדים במשלי הסכמות ועניני המדות, וספד ספדים צדרכי סיראה והמוסר, הגיה בהם ספדו ויישר מעקשות דרכו. (כ"י אבן חנון בסקדמתו לסוכת הלצות הילת סלונקי דף א' ע"ב). ועל ידי השחלוחו נפתק הספר סרה ור"י ח"ת העתיק את ספר היסוד ע"ס מליחו. וכתב גם חסידות על שאלות צעניני דת ודין (ראה בס' הסכמות דף רל"ס ע"ב), ונפטר בשנת תתק"ל. עיין אדמותי Ltbl. d. Or. I, 760. — ⁷) מספד ר' צנימין דף ס'.

מלוניל¹⁰) ושניהם, רבינו משולם הנדול ותתנו רמב"י, היו רבותיו של הראב"ד בעל ההשנות¹¹).

רמב"י היה חכם גדול בחכמת התורה וגם מחכמות אחרות לא הניח ידו. הוא ור' זרחיה הלוי ויל' בעל המאור, נחלקו במגדל לוניל מרבץ התורה כאשר העיד בנו בהקדמתו לספר ההשלמה, אשר הויל בראשונה מורי הרה"ח ר"א ברלינר נ"י באוצרו הטוב לשנת 1876 ע"ס כ"י אשר מצא ברומי והדפיסה שנית הרה"ג ר"י לובעצקי בראש ס' ההשלמה למס' ב"מ. וכבר אסף הח' לובעצקי את כל הנוגע לתולדותיו במבואו צד VI—VII.

⁸) עמוד דף ל"ו ע"ג. לדעת קלמ הוא ר' יעקב סחיר העונש נפסרי הראשונים. לזענאקי נמנול ד' V.

⁹) נזכר במס' מקונלת למס' כסות פ"ג דף ל"ט ע"ג ונפסרות מסריס אלפסקר על ס' האמנות. וסעות זידי צעל קורא סדורות ס"י ס"זס "זן רצנו יסותן סכס"י. וסרל"ס וסס"י ר' ססרן מלוניל חכריס סגיסס צלגרת סמוסר לריי סזן סזון (סר"ל ס"י רעס"ס, צלל"ן חר"צ) ד' 6 (ולסס עור סס ד' 11) ור' ססרן זס סול סלל סמנו סרלס"ד (סמיס דעיס ס' ס"י) וילל עס צית דינו לריי ער סרע"ס על סגסו צכצור סרענ"ס וסכסנו לרעיס צענין זס סנאו דלסס צס' סמיס זקניס לר' סליסר: ססכס"י ד' 66—70 ורלס סס צמנול ד' VIII. וססר צסנת ססקיע כעדות צעל סנע יסרסס צקוק ססזו ד' ע"ו ע"י וסולס צססר סקנלס לר' סררסס צר סלסס (צסר ססכמיס וקירות סימיס לסס"י ר"ל יינוליר ד' 103) מלסתי ססזו סריס נססר צסנת ד"ל ססקס"ס. סכן לדעתי מרלס נוססס סכ"י עקר וילל "סמפולס" וול סכו סססן סס"י ר"ל יינוליר "מלוניל", ור' סלסן זס סול סול "ר"ל סמפולג" ססזר "צקור זכר דריק" לרצ יוסק זן דריק (סס ד' 94), וססס ססקס"ס ליל ססקס"ס.

¹⁰) נזכר צכמיס מקיעות צספרי סרלסוניס ורניס ססליסרסו צרצני ססר צר יסילל וסעות סיס צידס. ורל"ס זס כ' עליו סרצ ר' צנימין צעל ססססות ודיל: "ר' ססר ססזרס סססרס מעניי סעולס וסעוד על סססר ללמוד יעיס ולילס וסססנס וסיו סוכל צסר וסול ססס גחול צללמוד וסרצ ר' מעס גיפו". וסול סרצ ס' סמנכסות וסס סנמלל צססר' רעצ"ץ (דף ל"ד ע"ל) סס' סמנכסות סזצו "ר' מעולס זן סלולי סיו סן כעס"כ צס' סרסות סיס דף כ"ס ע"ל וצכל צו ס"י ו' וסרצ גס ס' סלכות יר"ס (סמיס דעיס ס' ק"כ) סס סיוני סלס מע' סמנכסות. (עיין סרסיו לונן צמריסע לגייגר סג"ל ד' 311 וסללס; לזענאקי צמנול ד' XII—X). ססזס ססס לר' ססרי צענין צרסס סלל סס סיס לצסלס סו לל. דססס צמסזר וסרי ד' 195.

¹¹) סמיס דעיס צכ"י; צ"ג צ"סעניד" לססס סרצ"ג גליון ע"ג ד' 334; לזענאקי צמנול ד' VI.

בנו ר' משולם¹²) הוא מחבר ספר ההשלמה. כונתו בספרו זה היתה להשלים הלכות הריף דל אשר קצר דבריו מאד והיתה מגמתו, פעם לחזק דבריו ופעם לתמוה עליהם. ובדבר הזה הראה ר' משולם לדעת כי רק האמת נר לרגלו ואור לנתיבתו. הוא אהב את הריף וכבדו בכל לבבו ובכל נפשו, ויאמר עליו, "בי דבריו אינם צריכים חזק" כי חזקים המה וכל הרוחות שבעולם לא ייוזם ממקומם, ובכל זאת לא העלים עין מחסרונותיו המעטים הנמצאים בספרו, כי כל אדם עלול לשגיאה, ויאמר: "מה שבי הרב אלפסי דל אינן נראין דבריו". ולא רק על דברי הריף אמר ככה, כי גם על דברי שאר הראשונים שלל ברוח מבינתו ויסתר את כל הבנינים אשר בנו, ועל הראב"ד כתב כי "דבריו אינן נראין כלל ודברי תימה הן". והוא לא מגאווה ונדל לבב אמר כן, כי באמת היה ר' משולם שפל רוח וענו מאד, וכתב ע"ע בהקדמתו כי "מן הנבראים הקלים אשר ברא השם" הוא ואיננו כדאי לסלסל בדברי הריף ז"ל, אבל הוא בקש את האמת אשר אהבו יותר מכל, ולכן לא יכול להחניף לשום איש ולקבל דברים אשר לא ישרו בעיניו. ויאמר בסוף הקדמתו: "ואמנם אין בדעתי למשכן עצמי לא על דברי הרב אלפס ז"ל ולא על דברי הרמב"ם ז"ל אשר אין וחקר תורת משה רבינו רק לפי עניות דעתי לברר האוכל מתוך הפסולת ולהוציא קמח מתוך הסלת".

רבנו משולם נולד סביב לשנת 1190 והעד על זה: כי הרמב"ן יכנה את עצמו בסוף מכתבו לר' משולם^{12a}) בתאר "תלמידך", והוא, הרמב"ן, נולד בשנת 1195¹³). כאשר נדל ר"מ והיה לאיש עמד בראש ישיבה גדולה ומפוארה, אשר היו בה חכמים רבים ועצומים. אחד מאלה החכמים אשר שמו בצמא את דברי ר"מ, היה ר' ידעיה הפניני בעל "בחינת עולם", והוא תאר את ר' משולם רבו, את תכונתו, את הלך רוחו ואת אופן למודו וגם את ישיבתו הגדולה בספרו המכיל את פירושו על מסכת אבות ועל מאמרי האגדה אשר בסדר נזיקין והנמצא כעת בבעה"ס לממשלת ספרד במדריד (E-scurial) ואלה הם דבריו¹⁴):

¹²) Ltbl. d. Or. I, 760 ראה

^{12a}) ע' יסורין ס"ז ל' 113--116.

¹³) ראה מאמר ס' יינזויר נח"ע. Revue d. Et. Juiv. חלק XX

ל' 48--244 הדפס גם נהפחקה עננית (נפירה) על ידי ידיי הכננד ס"ד יחמק סלית סוכס נהפסס ל"החניד" לשנת 1890 גליון 31.

¹⁴) ראה Revue d. Et. Juiv. ס"ס; החניד, ס"ס. את ההערות אשר הוסף ידיי ס"ל הדפסתי נסמו.

... ואני הצעיר לא ראיתי כל יושב אהל לא ראיתי להאי שמעתא בלתי היום וקימתיה מסברא כאשר נכנסתי לפרדס נן עדן הרב רבנו משלם שר וגדול בישראל בעיר הגדולה לאלהים נחלת צבי לכל ארץ אחרת כי שם נמצאו חכמים מחכמים אנשי השם בכל חכמה ומדע והמה ראו מעשי ה' ואותותיו אות אמת לא יתנכרו ויודעי בינה לדעת מה יעשה כל איש ישראל להתנהג בפרישות דרך ארץ ובכל דבר שבקדושה והמקום גורם אדמת קדש היא ליושב עליה זרע קדש הוא מצבתה ומושב העיר אב לכל הנצבים שם ונחה עליו רוח יי ויראתו על פניהם לבלתי יחשאו עוד כי שם בחר לו יה מקום חמד לשבתו ויסנעו בו מלאכי אלהים וכי יעלה הַשׁוֹרֵץ בימיהם אדם אחד מאלף ולא ירא אלהים נבית ליה תויא בסיליא דלא מבע דמא והוא יהיה פרא אדם ישראל מצוין בתוך עמיו בקנאו את קנאתו לאלהיו עליו כל נשיא בהם וישראל סגום הוא חתום בצרור פשעו ונבדל מקהל הגולה ולא יחמול ולא יחסה איש על קרובו ואת אחיו לא הכיר על דבר המשפט למשמרת לאות לבני מרי וכל איש אחרייו ירא לנפשו אחר מותו הולך נכוח. והי חתת אלהים למרחוק להשמעת אונים ויראתו על העם המתאווים המטים עקלקלותם ולא יעבטון ארחתם ולא ייזדון עוד כל ימי הזקנים סנהדרי הגדולה. כמו תבן עגלה שופטים בארץ כלם קדושים ובתוכם ה' ושפטו את העם לרחוק ולקרוב משפט צדק והרשיעו את הרשע וענשו אותו הן למות הן לשרושו ויחרם כל רכושו והנשאים ישמעו ויצא לבם ויחדרו היא העיר הגדולה רבתי עם גדודי פרץ צדק ילין בה וירקנין שבהם אשר ראינו בתורה אנשי מדות שכלם מתאימות. והעת נחרבה העיר ההיא ואת כל שללה וירד הדרה והמונה ראיתי רשעים קבורים ובאו ויצאו אנשים בני בליעל מן התורים אשר התחבאו שם עד עתה ורכו פריצי עמנו ויוסיפו בני עולה לענות נפש כאשר בתחלה לפני חוסדה והחמס קם בתוך חנפי לב ישימו אף בין איש ובין אחיו ויתגודדו כמשפטם כמשפט הראשון ויכו איש את אישו באגרוף רשע ולא נמצאו בשער מוכיח והנער ירהב בשישים חכמה והנקלה בנכבד ושעשע יונק ועולל מחוץ כי מתו האנשים הרודים בעם וישתבחו בעיר ובשאר המקומות אשר כן עשו והישר בעיניו יעשה איש ואיש ולהטיב לא ידע ויוסיפו לחטא זה בכה וזה בכה. ומן אז נלכדה העיר ונסגרה ביד אויב ביד אדנים קשה וגשמו הבתים מלאים כל טוב ולא ידעו עוד הולכי על דרך איה בית נדיב לעשות בהם צדקה ומשפט נתיבו עוה כל הנותר לחיים מחויב לבכות ולתנות אחת בשנה

ונהג נהי נהיה על חרבן העיר ירושלים הקטנה שרתי במדינות מנהון מלכי
מנהון הפרכי העיר מכלל יופי המלאה החרבה כי כל העת אשר עמדה על
תלה ועל מכונתה שם העיר מיום ימי שמה אין פריץ ואין יוצא ברחובות
קריה מטה אשורו מני דרך ישר והאמין ביי כל עם הארץ וישען באלהיו
יהי בימי שסוף השופטים האיש עניו ונבדו בתוכם ונשיא בית אב
ולרב הרבו נחלתו ומעלה יקרה נודעת לו ושאלו לו¹⁶ אך המלוכה כי לו
יאתה¹⁶ על היותם מתעסקים בצרכי צבור העושים במלאכה מלאכת ה' והוא
היה מתעסק בחפצי שמים ובתורתו יהנה יומם ולילה לא ירום ולא יצא פתח
ותהי עליו שם יד יי ושרת בשם אלהיו ודורש אל המתים לקברות יוכלו
קברות התאווה וירד העיט על הפגרים וישב אותם ויעירם משנתם להחיות
את נפשם ולא ירדו שחת בימיו יושע יהודה וישראל בערבה בהר ואליו
ישמעון הגוי כלו כשוב לו ותסקחנה עיני הרור דור שכלו זכאי כהשמע
דבר המלך ודתו ושבנו בנים לנבולם להאמין אמונת אומן איש בשם אלהיו.
ואם ימצא תלמיד מקריה תבשילו ונסרחא חכמתו כי ירם הדרך שונא לו
תכלית שנאה ועבר עליו רוח קנאה ולא ישא פנים לתורה ולרשע אמר
שריא ליה מריה לפלניא והנה כתר מלכות צא ממחיצתי מה לך לספר את
חקי האלהים ואת תורותיו ואוריתיה מרתחא ליה ליסרו כמשפט באח
מבערת לא יוכל להתאפק אח לראש רשעים יחול ויחל עד בוש ולא יוסף
ראות פניו עד שובו מדרכו וחיה. ונקרא שמו בישראל עיר ועיר מדינה
ומדינה גלוי לכל חכם לב המבקש למצוא דברי חפץ להיות עתידים לבא
לפניו הבכור כבורתו לדעת חכמה ומוסר כי נדבה רוחו אותו ללמד ספר בלא
כסף ובלא מחיר ובלעדיו לא ירום איש את ידו ועל פיו ישק שפתים ובתוך
הבאים באתי אל ביתו ראות פניו ועליתי במעלות סולם חכמתו כמה מעלות
היו בסולם. ואני בבאי אל בית המלכות בית מדרשו הייתי נער רך בשנים בן
חמש עשרה שנה לתלמוד עם שארי בחורי חמד רבים ונכבדים גדולים ממני
לימים הבאים לחקור ממסך חכמתו לשנות מי באר לרוות צמאם כי עיפה

¹⁶ נהגדע"י (Rev. d. Et. Juiv.) נחש סה מלת "לנ" חסר לא
לדע לכונה. (הכ"ל).

¹⁶ הד"ר נ. הוסיף סה קמן השאלה ואח"כ נחו עוד המלות "על יאחש"
סלין להן נחור וכל כי סתי המלות האלה ט"ס הן, כי הסופר הכפיל נסגנה
לח המלות "יאחש על", אשר האשינה היא סוף המאמר. כי לא יאס"ה
והסנית ראשית המאמר הסמוך לה "על היותם מתעסקים" וכו'. (הכ"ל).

נפשם לא צמא למים וארחתי לחברה עמהם וירדתי לנו ללקום פרח שושן בשמים ראש אריתי מורי אכלתי יערי ויאורו עיני במעט הדבש כי טוב למאכל ואראה מראות אלהים בהנהגת הרב כיצד סדר משנתו ואיך היה שונה פרקו לתלמידים כי פיו המדבר והם יחרישו ישימו יד על פה עד כלה לדבר ולבאר להם כל הצריך בעומק ההלכה או ראה ויספרה הפשיט החזק יפוצץ סלע לחצב להם בורות ויפוצו מעינותיו חוצה להשקות את הגן. ומי כהחכם בדור ההוא עד צרפת יודע פשר דבר מלבו כמדוע בכל התורה שבעל פה בכל נדר וסיג היוצא ממנה ויגיד סתום מן המפרש וכל ר' לא אגם ליה כי הוא לא היה מביט בספר ובפירושו כי חכמתו עמדה לו והלכה היתה באשר הוא שם ונכנסת עמו במרחץ ואם נשתכחה מישראל תורת אמת אשר היתה בפיהו יכתוב לו מלבו רבי תורתו ויחדר לבו הכינה וגם חקרה היא אצורו. כשמו כן הוא בארץ יושלם משולם (כציל) שמו ושלמה משנתו ולא נתעלמה ממנו ההלכה ולא היה צריך ללמד לאדם מפי ספרים ולא חלק לו בבינה אם לא מלבו וזכותו (צ"ל זו כחו) לאלהיו לבאר מערכות אלהים חיים ולהכין מצבת משמרת למשמרתו והוא יגלה און אנשים את החקים והתורות ושמו דרך יי. ובתחלת עיוני בחכמתי לפניו צעיר אני לימים בער לא ידע ולא ראה לבי חכמה ודעת ואבוא היום אל העין עין הברולה ומשכית חמדתו תחת התפוח סגור במשכיות כסף בתוך התלמידים אשר העמיד לפניו רבים יחבמו לדעת היות אבי ורבא ומעשה מרכבה ואופן ענלה והייתי צריך ללמד הנרסא בני לבין עצמי בבקר השכם לפני בא הרב ופתח בשמעתא כי לא נסיתי ללכת את חכמים ולא אוכל לעשות דבר לרגל המלאכה אשר לפני המלאכה מרובה ועמל היא בעיני לקבל הסוגיא והקושיות והתירוצין והתוספות שמוסיף מלבו תלי תלים על כל קוץ וקוץ ולא נכון לבי עמי לקבלם בימי הילדות בפעם אחת ולא ישוה לי כי התלמידים בשובם מה ששמעו ממנו הם צועקים ותבקע הארץ לקולם קול רם קול גדול רב ועצום לא יסף עד קמא מתיבתא לעת האוכל וילכו התלמידים איש לאוהליו וסעדו לבם וישבו לאכל לחם וכל עת יעמדו יחד ואיש באחיהו ידבקו ולא ישמע האחד את האחד ותהום הקריה מפני הרעש כי רבים אשר אחנו היושבים לפניו במלכות לא יחשו ולא יחדלו הקולות במקום הקדש מקום מנוחתו ולא ישיחו לפניו שיחה בסלה ואל ישעו בדברי שקר האיש. ואם תשאל השואל אחרי דברו על הדבר הקשה ובמספלא ממנו

ידרוש וישאלו בשונו לפניו כפעם בפעם החכם יענה הדבר ומשיב כהלכה לשאול דבר מענינו פעמים שלש עם נבר¹⁷) וילמדם עד יורנו על שאלתו דרך זו ילך וישמע האמת מפי שאמרו ואם לא ישאלו אין הבישן למד ולא ידע ואשם כי לא יוכל¹⁸) חסרנו להמנות עוד והיה צריך עוד אלהי כל היושבים לפניו קרואים והולכים לתמם לכון בדבריו ולא יפנה לענין אחר ולא ילך בעצלותו ולא ידע שכל לנפשו החלש יאמר גבור אני. ובראותי המנהג ואירא כי עירום אנכי נבער מדעת ומהשכיל כל דבריו בפעם ההוא אשר ידבר קמתי ממשכבי לילה ולילה בקיץ ובחרף שנה שנה ותרד שנתי באשמורת הבקר ונתתי אל לבי ללמוד הנרסא לאור הגר מרם בואי לפני הרב הבקר אור זרחה השמש וכאשר ידבר ונשמע קולו בבואו אל הקדש בית מדרשו הייתי מביט אל מראתו ומסתכל בדיוקנו ואל גבה מעלתו מאשר לא הייתי צריך ללמוד הנרסא מאשר כבר ידעתיה ביני לבין עצמי ותהי בפי גירסא דינקותא יתר היא שלא תמוט ולא תשכח בהביטי פני הרב בינותי בדברים לכל היוצא מפיו לא נפל דבר וצפנתי אמרתו בלבי ותקעתיו יתר במקום נאמן וכל ימי עמדותי לפני הרב ואהיה אצלו אמון ימים אחדים הייתי מתנהג עמו על הדרך ההיא יום ויום לימים עוד שבעה ושבעה. ובעון התלמידים וכל הדור ההוא הצדיק אבר מהם¹⁹) והיתה מנותתו כבוד בעדן גן אלהים הטובח לו שהוא בן העולם הבא ולא עמד איש בישיבה במקומו אחריו²⁰) אל המתים כי כל התלמידים נכרים באו שעריו וכל אחד שב למקומו איש לאשר באהלו ויפו התלמידים השכונים באהלים בעירו אחר הבצע וינע להעשיר מלא ביתו כסף זהב ואין שם כהן מורה צדק ונתפרדה חבילה [ואיש] לבצעו הלכו ועתה לא ראו אור. ואם בריאה יברא יי בארץ חדשה ויהן עז למלכו מלכי צדק ובלע המות לגנא ולא יעלה בחלונו ושנות חיים יוסיף על ימיו ישוב לימי עלומיו

¹⁷) מליגת סכתו חיונ ל"ג כ"ס ור"ל מסיב לכל אחד פעמים ושלם. (ס"ל).

¹⁸) נרדע"י נוספה פס מלת "פל". (ס"ל).

¹⁹) בדברים סאלה ים לדעתי הוכחה מפורשת, כי ר' מנחם לא היה זקן מומלג ככן מלה פנים, כפי הוולף מנסחון סמנים חס גנים סר' ידעים מלך בשנת 80—1275, וע' למעלה. (ס"ל).

²⁰) סמן סאלה סז מנלג נרדע"י וולוי ל"ל מלמד מן סתלמידים סחת סעלות מלכיו אל העמים סלין להם מוכן נכון. (ס"ל).

מדור דור וחי לעולם מי יתן והיה ובא האות והמופת והימים אשר
מלך אל יפלו הימים ימי חסין בהלו נרו על ראשי.

מצאצאי הרב ז"ל היתה משפחת בית לאמיש הרמה והגשאה²¹ ור'
מאיר הכהן מנרבונא גם הוא היה מנכדיו. ר' מאיר זה חבר ס' המאורות
על מס' ברכות, ע"ס מועד ומס' חולין, והוא עודנו בכתובים בבית הארון
ניב בפארים. בס' על ברכות מביא לפעמים את דברי וקנו בס' ההשלמה²²)
וצר לי מאד כי לא יכולתי להשוותו עם כה"י היוצא היום לאור.

ספר ההשלמה היה מונה בכתב יותר משש מאות שנה ואין איש
שם עליו עינו לשובה, והנה העיר ה' את רוח איש המעלה, הרה"ג מוה'
יהודה לובעצקי נ"י ויוצא לאור בשנת תרמ"ה את הספר הזה על מס' ביט,
ויערך לפנינו מבוא גדול המפיץ אור על ר' משולם ומשפחתו ועל ספרו
הנחמד והנכבד. גם נוספות שם עליו: פרושים ובאורים כיד חכמת התלמוד
המוכנה עליו. עבודה גדולה העמים עליו הרב הגדול לובעצקי והמבקרים
סורו לו מלא חסנים כבוד ותהלה על פעלו הטוב (ראה לדוגמה במה"ע
המגיד תרמ"ז צד 60 ובספר השנתי, כנסת הגדולה בחלק, חזון הספרות
צד 174—176).

חלקים אחרים מס' ההשלמה²³) נמצאים בכ"י המונה בבעה"ס אשר
בהאמבורג ומסומן במספר 175 ברשימת החכם רמשיש (צד 64)²⁴) הכ"י

²¹) כ"כ ר"י לאטיות נספרו פעמי ליון לז 41: "זקני סגן ר' עשולם
... אשר לירק עם סגור סגן אלפסי ספר הספלות. וזהו עש"כ סס הסכס
ר"ס סגן ספירותיו (הערה ח"ק) ור"י לונענקי לז XIV—XII.
²²) לונענקי סס לז XIV.

²³) כנראה מדגני בעל ספחור וסרס (לז 60) סגן גם ספר הספלות
על עס' ספסס.

²⁴) אף כי לא נספחתי אף רגע, כי הספר הזה חתום ספר הספלות
לרבינו עשולם הוא הסגן נאזורהס הל' ספס, יען כי לסונו הוא חתום לסון
ר"מ סהספלות לנח' ז"ת, ככל זאת נקסחי את הסכס סיקר הספס"ס כ"י לסוח
גם דעמו נענין הזה, כי ספחמי להסיר כל ספק גם מלז ססרס. והסכס הזה
סס נסונו עין על כל הספר ויסג לי סמרי לסער:

שלום וברכה לירידי הנחמד נ"י! קבלתי יקרתך גם ס' ההשלמה
על ברכות אשר הנני משיב לך היום ואין ספק כי הוא מר' משולם
כי דרכו ולשונו הוא ממש כמו בס' השלמה אשר הדפס הר' לובעצקי
על ב"ק וב"מ. ובלתי ספק שמת עינך על הדברים אשר הקדים לס'

הזה כתוב על גיל וניר, מחזיק תקליד דפים בתבנית פולז נדול וכולל הלכות הרי"ף ז"ל על ברכות, תענית, מגילה, ביצה, ריה, יומא, סוכה, ספחים, שבת, חולין ועיו, עם הרין והלכות ר' מרדכי בן הלל (וואלף 713 ז') וס' ההשלמה על מס' ברכות, תענית ומגילה. בסופו מסקנות הריב"א (לפי השערת רמשי"ש הוא ר' יצחק בר אשר, הנזכר בס' צור נעשיכסע לצונץ צד 31 וברשימת כ"י מינבען 140 ונס 317). צד שי"ד ע"ב. סימני הלכות ארץ ישראל לר' מרדכי בן הלל על גמין, כתובות וקדושין. צד תצ"ט. תשובות דשייכי להלכות אישות ולהלכות שבועות, ושתי הלכות בלשון ערבי עם העתקה לשיע מאת ר' יהודה אבן גיאת²⁵) ור' אברהם ב"ר יצחק הרומא וכתוב עליהם זה"ל: "אמר ההלכה פירשה רבי הרב יצחק פאסי... הוא פי' אותה בלשון ערבי והמרתצה²⁶) החכם ר' יהודה זכור לטוב אבן גיאת בארה בלשון הקדש בהיותי הנה בגרבונאה. וזו היא אמר אמר לחנוני תן לי בדינר וכ"י". ואח"כ תבא התשובה הערבית (אשר כבר הוציאה האורה הח' לאנדריער במה"ע לעמערבאדע 1877 ונס בהוצאה מיוחדת, ע"פ כ"י בארל). בצד הימני, ועל הצד

הגיל הרב הגיל, כאשר כתבת המבוא שלך. הערותך טובות ונכונות ושמחתי כי ידיו רב לך גם בתלמוד ובפוסקים. לא מצאתי להעיר רק כי עמוד 15 שורה 17, ה"ס במד"ל צריך תקון ואולי צ"ל: "וכן פ' הרמב"ל, כי כן דרכו להביא את הרמב"ם בשם הרי"ם ד"ל. ע' 16 ש' 4: דבושה, צ"ל כבושה. ע' 25 הערה 2: "ואפשר שהיה תלמיד דרבי" משלם" וזה צריך תקון²⁷). כי ר' משלם היה מאוחר לר' יהודה חסיד היינו ר"י די ליאון. אמנם רבי שהזכיר שם הוא ר' יצחק בר שמואל. ע' מ"ש החכם גראם במאנאצין להחכמים האפמאן וברלינער ח"ד ע' 176 נס 204 (הערה 155) ועוד ראה כי ס' זה הוא ס' ההשלמה כי מביא בו איזה פעמים את דודו ר' אשר כמו שמביאו בס' השלמה לב"ק וב"מ. וכמו כן מביא פה ושם את הרב אביד בשם ראב"י. — והנני יודך הד"ר ש בלב ונפש ש' ז' ח' האלברשטאם.

²⁵) ולא רשימת רמשי"ש לספרי נעשים בהאמנות נד 65 הפעם 4. וסוף ה"ס פייטן ומזכר נס' שתי ידות דף קל"ז ז'.
²⁶) גם הסכם רמשי"ש החפלא על המלה הזאת וכתב עליה שני פתני הספלא.

(*) הפעם הזאת היא אחת מן הפעמים האחרות אשר כתב ר' מנחם נאמאנעב וסוף לא נסן לי הכנס לתקן חסון ולשטופן. חב"ד.

השמאלי תבא ההעתקה העברית המתחלת בזה"ל: .וזה ביאורה ללשון הקדש והעתקה. הוא שמעתא חזינן בה לרבוואתא פירוש דלא סליק חד מניה אליבא דהלכתא ומשום הכי חזינן לפרושה. והיא אמר לחנוני תן לי בדינר פירש ומקום הקושיא ממנה למשפטה של הלכה נראה שמי שמען. . . והעמוד האמצעי מתחיל: .זאת ההלכה שאמרת לפרש אותה בסוף מסכתא בלשון ערבי ואני אברהם בר יצחק הרוסא אפרש אותה בלשון הקדש בעזרת האל כי אדוננו הרב הגאון רבינו יצחק אלפסי פי' אותה בלשון ערבי ולא הבינו אותה אנשי ארץ אדום (כן היה וכן יהיה לעולמים. החכמים אשר יכתבו מחשבות לבם והגות רוחם בספר בשפה אחרת וזלתי שיע יחמאו נגר אחינו הירשבים בשאר ארצות אשר לא ישמעו ולא יבינו את השפה ההיא, וברוב הימים ילכו ספריהם לאבדון, אם לא יתעורר איש חכם ונבון להעתיק אותם לש"ע. ומי יתן ושמו חכמינו זאת אל לבם.) ואני לפי עניות דעתי אעתיק אותה מלשון ערבי ללשון הקדש כדי להבין בה אנשי ארץ אדום בעזרת האל. זאת ההלכה קשה היא ועממה מאד בעיני רוב בני אדם ויש מהם שלא נתגלה פירושו לעיניו בכל ולפיכך ראיתי לפרשה. . . בכתב היד בעצמו נמצאו שניאות רבות שנעשו ע"י הסופר אשר לא היה מומחה לאותו דבר, והוא כתב בסוף הספר לאמר: .אני הסופר כתבתי זה הספר מהרי"ף עם הפירוש אשר עשה בו הרב ר' נסים דל ושערתי בו בכל משנה ומשנה הלכה והלכה דברי המרדכי דל וכל פסקיו וגם מסקנות הריב"א דל כתבתי לאדוני החכם הנדול המפורסם מאי' (maestro) ולא כמו שמעה וואלף וקרא מאיר, וכבר העיר ע"ז החכם רמשיש ברשימתו הג"ל צד 64 הערה 1) מרדכי פודרוס נתן נר"ו אשר מקום מושב כבודו ומחנהו כהיום בעיר אויניון יעה"א. היו בו עשרים ושלושה קונדריסים נכלל בהם זה הקונדרס וקבלתי ממנו שכר סודי בשלמות הן על ידו הן על יד אחרים אם במה שבאו המעות אל ידי אם במה שפרע לאחרים בעדי ועם זה הגני פוסר אותו מכל אשר עמלתי וינעתי בו בהפלגת ההשערה פסור נמור ומחלט ובעבור יהיה זה לעדה ביד אדני הגנור וכיד כל הבא מכח חתמתי שמי פה היום עשרים וחמשה לחדש אלול שנת מאתים וארבעה עשר לפרט האלף הששי ליצירה הוא יום שמנה עשר לחדש שמימברי שנת [אלף] וארבע מאות וחמשים וארבע להריון לחשבון האדונים השרים פה ארלד והלכה דביני חסי (ראה כתובות ס"ט ע"א וע"ז כיון הכותב וכן כ' רמשיש צד 65 ברשימתו)

הגיל הערה 1) זה דעל הגרר והכל שריר וקים. אמת הדבר בונשניור מאציף דלרניינטיירה (ראה רמשיש שם הערה ב') השם ברחמיו זכהו. . . וברך תקליב כ' עוד: .אני הסופר נתנאל בן נחמיי' כספי אמרתי אכתוב סה שתי נוסחאות מהריא'ף כי מצאתים מתחלפות חלוק מה בשני ספרי הריא'ף אשר לפני כל הימים בעת העתקתי ובייחוד כי כן צויתי מאת אדוני החכם הגדול מרר מרדכי מודרוס נתן נרד'.

הרב ר' מנשה גרושברג ראה את כה"י הזה בהיותו בהאמבורג ונפשו התאוה תאוה להוציא את תורת ר' משולם מאפלה לאורה וירפס בשנת תרמ"ז את ספר ההשלמה על תענית ומגלה בסוף ס' פששים לר"י מוינא (מאינץ 3⁰). והוסיף עליו הערות מעצות בשולי הגליון, הגונעים לדברי ר' משולם בספרו. את ההשלמה על ברכות אמר בלבו להגיל ג"כ, אף נסע להאמבורג ויעתיק את כתב היד הזה וישם עליו הערות אחדות והקורא ימצא כל אחת על מקומה, אך חפצו לא הצליח בידו וימכור את העתקתו להמרל ר' מנחם מנדיל שחור ג"י להוציא האורה, וזה האחרון בא אלי וישחר את פני לנקות את כה"י מהשגיאות והמעיות לפארו ולשכללו, לבארו ולשית עליו נוספות מצרי ככל אשר יש לאל ידי. ואנכי מאהבתי העזה לחכמת חכמינו הראשונים לקחתי על שכמי את העבודה הכבדה הזאת בלב נכון ונפש חפצה.

אכן אני לא הלכתי בדרך הגאון ר' יהודה ליב לזביצקי, לשית על ההשלמה נוספות, הערות על דרך הפלפול עד כי יהיה המסל מרובה על העיקר, אך בחרתי לי דרך אחרת הנראה לי לדרך הישרה והיא: לתקן את כל מעות ולהעמיד את הנוסחא העקרית והאמתית על מקומה למען יובנו דברי הרב דל על נקלה, ולחדול מלפלפל הרבה בפלפולים אשר ילאו את הקורא. הדרך הזה יתכן בעיני ואקוה כי גם בעיניכם יתכן, קוראים יקרים!

ואני בבאי לעבוד את עבודתי בספר הזה, לעזקה ולסקלה ולמעהו שורק כלו זרע אמת, השתדלתי בכל מאמצי כחי לעשות את מלאכתי זאת אשר מלאכת הקדש יקרא לה, באמונה רבה, הגהתי את כה"י פעם ושתיים ושלוש, השוחתי את נוסחאותיו עם הנוסחא אשר לפנינו בתלמוד ובדקדוקי סופרים (= ד"ס) והעירותי בכל המקום אשר לא התאימו יחדיו; גם הוספתי עליו מראה מקום המאמרים המובאים בו משי"ם בבלי וירושלמי ועוד ספרים אחרים ככל אשר היה לאל ידי. וה' הצליח בידי לעשות

את הספר לכלי חפץ אשר ישמח בו כל אוהב ספרתנו התלמודית וחובב דברי חכמינו הראשונים דל.

לזאת ארהיב בנפשי עז וארים קולי לדבר באוני הנדיבים בעם אשר אליהם עיני המויל נשואות: אנא, הביטו נא וראו את הברכה אשר המויל הנכבד רמ"מ שחור מביא אל ביתכם: ספר עתיק יומין, אשר יצא מעט מחבר יקר ונכבד, רב וגדול ליהודים, ר' משולם בר משה דל! אנא אל נא תקפצו ידכם מלתמכו ומקנות את ספר ההשלמה מידו בכסף מלא כאשר הושט עליו. עשו נא אתו את החסד הזה, חסד של אמת, וזכות רבינו משולם יעמוד לי ולו ולכם ונוכה כלנו במהרה לאור חדש אשר על ציון יאיר — אמן.

אלה דברי הכותב והחותם סה ברלין

יום א' דר"ח מניא שנת קול רנה וישועה באהלי צדיקים (תרנ"ב) לפ"ק.

חיים בראדי.

אמר חב"ר. אחרי כלות ההדפסה באו אלי הערות אחדות על המבוא לספר ההשלמה מאת החכמים ר' ש. ז. ח. האלבר שטאם ור' מ. מ. ליטוואק (ממיל) ואמרתי לתת להן מקום פה בסוף המחברת. עמוד VI הערה 2: "שאלתי אני עמרם וכו' ואני מנחם וכו' צ"ל במקום שניהם משלם ואצלי הדבר קשה ונס רחוק מאד להגיה כן. ועיין מ"ש צונץ בספרו ליטרטור נשיכמע ד. ז. ס. ע' 160. וע' 612. (שזחיה). עמוד VII. קצת סמך כי ר' משלם הגוכר במחזי הוא בעל השלמה" אך לדעתי זה אי אפשר, כי בעל ההשלמה היה מאוחר בזמן, ומה גם תלמידיו. (שזחיה)

עמוד VIII הערה 8 והערה 10. עי' מ"ש ידידי החכם שעכמער במ"ע האנגלי The Jewish Quarterly Review עמוד 18 והלאה, כי באמת ר' משלם בן שאול חבר ס' המנהגות, ור' יעקב נזיר היה אחיו של ר' משלם זה בן שאול. ועי' גם מה שכתבתי במ"ע הג"ל עמוד 350. (שזחיה) VI. VII. הערה 2. כן הוא הנכון. . . הרא"ז שער כי היה חי מיד אחר זמן הגאונים אחרי כי הערוך מביאו ולנו אין כל ספק שחי בזמן רבותיו של רש"י. בדבריו האחרונים כבר קדמוהו הסנוח ד"ר רד"ק נ"ע ולדעתי אם נערוך חשבון צדק נראה כי דברי שניהם עולות בקנה אחד מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דידוע כי רב האי גאון (נפטר בשנת 1038 למדינ) וחותנו ר' שמואל בן חסני (נפטר בשנת 1034 ארבעה שנים קודם חתנו). הם היו מן הגאונים האחרונים ואחרי רב האי מלך חזקיהו רק שתי שנים, כי בשנת 1040 הוסר מכסא גאון ועמו נכבה שביב האחרון מן הגאונים. ובשנה הזאת היינו (1040) נולד רש"י ואפילו אם נאמר שרש"י נולד מיד אחרי חתימת הגאונים אין זו דעה מוטעת וכ"ש רבותיו של רש"י. וא"כ. אחר זמן הגאונים מראהו ורבותיו של רש"י דעה אחת היא ורק בשינוי לשון. (ממיל).

צד XV הערה 26. גם החכם רמשיש וכו"י אולי מלת "והמרוצה" הוא שם תאר הכבוד (כדרך שאנו כותבים היום הרב, החכם, המשכיל, ודומיהם) על משקל "המכובד", "המשובח", "המהולל", ועוד הרבה כיוצא, ובפרט כי גם בכה"ק מצאנו השורש ק"צ"ה לאות הכבוד ורציו לרוב אחיו (אסתר י"ג) וכן בפוסקים לענין ש"ן מרוצה לקהל. וביוצר לשה"ג. . . ולו במרוצה, וכדומה. ומצוה לחקור אחר זה מי שיש לאל ידו. (ממיל).

דברי המוציא לאור.

אליכם חכמים ומשכילים אקרא וקולי לשלומי אמוני ישראל המתגדבים בעם ארים. שעו נא אלי ואל הספר הזה אשר הצלתיו משני הזמן המבלה כל, והביאו אתו ברכה אל ביתכם בגלל תועלתו הרבה ולמען כבוד מחברו אשר היה אחד מגדולי ואדירי חכמינו דל. הספר הזה הנקוב בשם השלמה, המבאר בטוב טעם ודעת מסכת ברכות ואשר הוא שארית פליטת כתבי יד מרבנו משלם ביר משה דל, היה נגזר עד עתה בבית עקד הספרים בעיר המבורג והרים גראסבערג העתיק את כהי, ובאשר לא היה לאל ידו להוציאו לאור עתה נדרשתי לשאלתו ולבקשתו להדפיס את כהי על הוצאותי לזכות את הרבים השותים בצמא את דברי חכמינו דל. אולם בקבלי הכי היה מלא שניאות ושבושים מפה אל פה, ויען כי חסתי על כבוד המחבר וספרו השלכתי אחרי גווי כל מעשי ידי ומסחרי בספרי שפת עבר אשר טמנו לחמי נמצא ברב יגיעה, ותקעתי אהלי מעיר וויסבאדען מקום מגורי לעיר בערלין, ואמסור שם את הכי להמשכיל ונבון דבר ר' חיים בראדי הנודע לשם ברב ידיעתו בספרות התלמודית למען יצרף וילבן אותו מכל שגיאה ויעשה בו תקונים והערות כיד חכמתו המובה עליו. ומעשי ידי הריח בראדי היו למראה עיני גדולי עמנו וחכמיו אשר יעידו וינידו עליו כי הוציא דבר מתוקן מתחת ידו. לכן אחי ועמי! הואילו נא לקנות את ספר ההשלמה ממני וחפסו נא על חסרון כפסי אשר הוצאתי בעד הדפוס. ואם לא למעני עשו חסד ואמת עם הספר למען כבוד מחברו אשר בדבריו תשעשע נפשכם. חפסו נא על רב עמלי ויגיעתי הרבה אשר ינעתי עד אשר הצליח חפצי בידי להוציאו לאור מתוקן ומונה וכלול בהדרו, והיתה משנתכם שלמה מה' בזכות המחבר אשר תביאו ספרו ברכה אל ביתכם.

נאם מנחם מענדעל שחור

מילידי ווילנא, הגר כעת בעיר וויסבאדען.

ברכות

פרק ראשון.

מאמתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, והוא צאת הכוכבים דכתיב ובא השמש וטהר והאי ובא השמש ביאת אורו ומאי וטהר טהר יומא ולא ביאת שמשו ומאי וטהר טהר גברא כלומר שיבא טהור לנברא בתרומה משעת שקיעת החמה דאם כן לימא קרא ויטהר מאי וטהר ש"מ ביאת אורו הוא ומאי וטהר טהר יומא וגירסת [רש"י] דל ופירושו תמה גדול¹) דלדברו אדפשוה מברייתא לפשוה ממתני' דתנן מבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כטרתו אוכל בקדשים, ופליגי תנאי בנמרא בעונת ק"ש של ערבית וכל המקדים אינו מקדים קודם שקיעת החמה ופסק הרי"ף ויל' כסתמא דמתני' שהוא צה"כ.

ירושלמי שכתב רש"י ז"ל אם כן למה קורין בבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. ועל הירושלמי הזה סומכין עכשיו לקרות ק"ש קודם צאת הכוכבים ועיקר ק"ש הוא פרשה ראשונה שקורא אדם על מטתו וכי תימא בלאו ברכה לבטלה היא אברא לאו ברכה לבטלה היא דהא תנן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא ק"ש בתורה, ואמרי' בנמ' מאי לא הפסיד בברכות הכא נמי אעפ"י שלא עבר זמן קימה שהוא שלש שעות לא הפסיד בברכות דמה לי אם לא עבר זמן ומה לי אם לא הגיע זמנו, ועוד תנן אם לא עלה עמוד השחר חייבים אתם לקרות, ופרש"י דלר"ג ד"ל דלא גרסי' מותרים דלאחר עמוד השחר נמי מותרים כדאמרינן לקמן מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה אלמא אעפ"י שעבר זמן שכיבה והגיע זמן קימה לא הפסיד בברכות הכא נמי לא שנא, ובאמת כי יהיה [ירצה?] ההמון להמתין עד צאת הכוכבים שהוא הזמן אלא שאם היה ההמון יוצא מבית הכנסת אחר תפלת המנחה קודם צאת הכוכבים לא

¹ (ל' חס' חס' ברכות ז' ע"ב).

היו חוזרין כלם לבית הכנסת בשעת צאת הכוכבים ולפיכך נהגו לקרות ק"ש אחר המנחה שהוא אחר שקיעת החמה אעפ"י שאינו צאת הכוכבים וסמכו על הירושלמי, ואנן לא ממחינן בידיהן משום ברכה לבטלה דסמכי' על משנתינו ששנינו לא הפסיד כאדם שקורא בתורה ואמרי' עלה בגמ' לא הפסיד בברכות, ויש מביאין ראיה מהא דאמרי' בפרק תפלת השחר רב צלי של שבת בערב שבת אסיקנא התם שאומר קדושה על הכוס ודאי מדקדיש אכל דקיי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה ומדאכיל ודאי קרא ק"ש אלמא רשאי אדם לקרות ק"ש בברכותיה קודם זמנה, ולא מילתא היא דלעולם אימא לך שלא קרא ק"ש ואפי' הכי יש לו רשות לאכול כיון שלא הגיע זמן ק"ש, ורבינו יעקב דל פי' בירושלמי בענין אחר שלא היו קורין אותה בבית הכנסת שלא בעונתה בברכות אלא מנהגם היה לסתוח בתפלת המנחה ובתפלת המוספים בק"ש כמו שאנו פותחים באשרי, ומיהו ר"ש דל סמך על הירושלמי ויש לסמוך עליו ועל מה ששנינו לא הפסיד בברכות.

תניא אין נכנסין לתורה ומתפללין בדרך והמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. תניא ר' שמעון בן יוחאי אומר פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת משיעלה עמוד השחר ויצא בה ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה, הא נופא קשיא אמרת שתי פעמים בלילה אלמא משיעלה עמוד השחר לילה הוא והדר תני ויצא בה ידי חובתו אלמא יממא הוא, לעולם לילה הוא והאי דקרי ליה יממא דאיכא אינשי דקימי בההיא שעתא, פי' לעולם לילה הוא דלכתחלה לא קרינן של יום קודם הנץ החמה ומיהו בדיעבד נפיק דאיכא אינשי דקימי בההיא שעתא.

אמר חנינא אמיר יהושע בן לוי הלכה כר' שמעון בן יוחאי, איכא דמתני לה להא דר' אחא ב"ר חנינא אהא ר' שמעון בן יוחאי אמר משום ר' עקיבא פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויצא בה ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה, הא נופא קשיא אמרת שתי פעמים ביום אלמא יממא הוא והדר תני אחת של יום ואחת של לילה אלמא ליליא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה ליליא דאיכא אינשי דנגו בההיא שעתא פי' לעולם יממא הוא דלכתחלה לא איבעי ליה למקרי ק"ש של ערבית אחר שיעלה עמוד השחר ומיהו בדיעבד ובא יום נפיק דאיכא אינשי דנגו בההוא שעתא,

כשתמצא לומר קודם שיעלה עמוד השחר זמן שכיבה לכל הוא ואחר הנץ החמה זמן קימה לכל הנה משיעלה עמוד השחר עד הנץ החמה איכא דקיימי ואיכא דנגו הלכך לית ליה למקרי קיש של ערבית כיון דלאו זמן שכיבה לכל הוא ולא קיש של שחרית כיון דלאו זמן קימה לכל הוא ומיהו בדיעבד יצא, ומוזה¹ הפי' יתב' לך פסק הרב אלפסי על נכון.

ועוד יש ראיה למה שפסק ממאי דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"נ, ומאי דקשי עלה הרב בעל המאור מהא דתניא השכים לצאת בדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע וקורא בה ומתפלל וכשיגיע זמן קיש קורא. ומאי קושיא וההיא מתניתא ודאי אף לר' בעל המאור פליגי אדר' שמעון בן יוחאי קמייטא דאמר דלאחר שיעלה עמוד השחר קורא קיש של יום וכיון דאיפסקא הלכתא כר' שמעון ממילא ארחיא ההיא מתניתא.

ועוד יש לומר דאיתא להאי ואיתא להאי וכי קתני התם ומתפלל אפי' קודם היום קאמר ועלה קאי לבשיגיע זמן קיש קורא. ובן כתב הראב"ד ובן משמע שפי' רש"י ו"ל בפ"ק תפלת השחר דכי קתני ומתפלל אפי' קודם היום האח'.

והפסק שראוי לסמוך עליו בעיני הוא שנאמר שלא הותר הנץ החמה לענין קיש אלא משום תפלה שיתפלל ביום דמכרי תנן מאמתי קורין את שמע בשחרית משיביר בין תכלת ללבן ר' אלעזר אומר בין תכלת לברתי ותניא ר' מאיר אומר משיביר בין זאב ללבן ר' עקיבא אומר משיביר בין חמור לערוד אחרים אומרים משיראה את חבירו רחוק ר' אמות² ויבירו ואמר רב הונא הלכה באחרים אלמא בלחו תנאי מזדו לר' עקיבא שומן קיש הוא קודם הנץ החמה ואם בן קשיא דר' עקיבא אדר'

⁽¹⁾ ע"י היסוד צהמלכ ונכ"י ועי' ד' מ' ע"ב.

⁽²⁾ הר"י פ"י, צמזכירו הרגיל אללו דאי צמזכינו רגיל אפי' לאחר כמה שעות לא יכול להכירו. וזכרונותי משמע שלכך צמזכיר לזכור לשכרם שחם רגיל זו תמיד אשילו צלילה מכירה וא"ש ולא סתמי אהדי — ועוד כתב הטעם דתלו אותו צמיכאם את צמזכירו משום דצמזכירין כתיב ראי דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וליגית שמלותו ציוס כדיליך מקרא דוראיתם אותו אשכר שזמן התפלה הוא ג"כ משיכאם את צמזכירו. או אשכר שזמנה משיכיר צין תכלת שנה ללבוש שנה, וצמזכיר נעלם ממנו היכושלמי שהתם משורש צהדיא מלן דאמר כדי שיהא אדם רחוק ממצירו ארבע אמות ומכירו כמ"ד צין תכלת ללבוש כלומר דמד שיעורא הוא — ועי' צמזכמת ה'.

עקיבא ותו היכי אתו ותיקי' לאפלוני אכולהו תנאי אלא לאו שי"מ דותיקין בזמן ק"ש כחד מנייהו סבירא להו שהוא קודם הנץ החמה משום תפלה הוא שהיו גומרין אותה קודם הנץ החמה ודייקין נמי דקתני כדי שיסמוך נאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום אלמא עקר שהייתן עד הנץ החמה משום תפלה הוא ומאי דאמרי' בפרקא אמר להם הממונה הילנאי אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל ואמרינן עלה בגמ' בשעת שחמה ניצוצות יוצאין ממנו ויודעין שהגיע זמן ק"ש.

מיתבי הקורא ק"ש עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא שאנשי משמר מקדימין ואנשי מעמד מאחרין אמר אביי ושאר עמא דבירושלם הכי נמי משום תפלה הוא ומאי דאמרי' נמי בפרק מי שמתו ירד לסבול אם יכול לעלות ולהתכנסות עד שלא יבא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא וכו' ואמרינן עלה לימא תנן סתמא כר' אליעזר אפילו תימא ר' יהושע כי תניא ההיא לותיקין וכו'. ההיא נמי משום תפלה הוא דקאמר וקורין ק"ש קודם הנץ החמה מעט קודם שיתפלל אחר הנץ החמה, והא דתנן הקורא את שמע עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא שאנשי משמר מקדימין וההיא ידוע שלא היו קורין אנשי משמר אלא אחר עמוד השחר ואפילו הכי לא יצא ואפי' דיעבד, ההיא מיירי כגון שקורא קודם שיכיר בין תכלת ללבן או שיכיר את חברו ברחוק ד' אמות אבל אם קרא לאחר מכאן אפי' קודם להנץ החמה יצא ואפילו לכתחלה נמי אי לאו משום מסמך נאולה לתפלה שיתפלל ביום, והא דתניא השנים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגלה וקורא בה ולכשיגיע זמן ק"ש קורא הכי נמי מיירי קודם שיכיר בין תכלת ללבן ולפיכך אינו קורא ק"ש בזמן ההוא אבל לאחר זמנים אלו אפי' קודם הנץ החמה קורא, ומיהו משום מסמך נאולה לתפלה מבעי לי למקרי מעט קודם הנץ החמה כדי שיסמוך נאולה לתפלה ומתפלל ביום כמו שכתב הרב אלפסי ז"ל.

והו הפסק הנכון ואם ידעתי כי לא כן כתבו הפוסקים רק הרב אלפסי אפשר שהלך בדרך זה.

אמר רב יהודה אמר שמואל השנים לשנות קודם שקרא ק"ש צריך לברך לאחר שקרא ק"ש אינו צריך לברך שכבר נפטר מאהבה רבה, ירושלמי והוא ששנה על אחר, פי' לאלתר אבל אם הפסיק צריך לברך. איכא מאן דגריס הוא שקרא על אחר, פי' שקרא ק"ש לאלתר שכבר אהבה רבה ולפי' אין צריך לברך ברכת התורה ואפשר אפי' כשהפסיק

ומסתברא כגירסא קמייתא מידי דהוה אתפילין שכל זמן שמניחן מברך עליהן. ומסתברא שהבבלי חלק על הירושלמי כיון שלא הזכיר הבבלי והוא ששנה על אתר אלא צריך לתת טעם בדבר מאי שנא מתפילין. ⁽¹⁾ תנן התם אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו. מאי ברכה אחת אמר שמואל אהבה רבה. אמר ר' זריקא איר אמי איר שמעון בן לקיש יוצר אור אמר ריש לקיש זאת אומרת ברכות אין מעכבות זו את זו. ואסיק מאי אין ברכות מעכבות זו את זו סדר ברכות דאמר דאקדים אהבת עולם מקמי יוצר אור יצא ואפילו לכתחילה נמי. אבל לברך ברכה אחת בלא חברתה לא איפשר. ולחומרא עבדינן. מיהו בדיעבד לא צריך אפי' לא בריך כלל. אבל מצות שבתורה שאדם עשן בלא ברכה יצא. ותנן נמי היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא אלמא אפי' שלא ברך יצא. הינן פשיטא היכא דנקיש כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא פתח בשכרא וסיים בדחמרא יצא דאפי' סיים בשכרא נמי יצא דהא תנן על כלם אם אמר שהכל יצא אלא היכא דנקיש כסא דשכרא בידא וקסבר דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי בתר עיקר ברכה אולין או בתר חתום ברכה אולין פי' היכא דמטעי בחתימה ולא מטעי בפתיחה כגון דנקיש כסא דשכרא בידיה וכשהתחיל לברך באי אמיא בריך אדעתא דמחתם שהכל וחתם בורא פרי הגפן פשיטא דלא יצא כיון דמטעי בחתימה כי קא מבעיא לן היכא דמטעי בפתיחה ולא מטעי בחתימה כגון שהתחיל לברך בכסא דשכרא באי אמיא אדעתא למחתם בפיה וחתם שהכל מאי בתר עיקר ברכה אולין ומהדרינן ליה או בתר חתום ברכה אולין ולא מהדרינן ליה. ולא איפשר הילכך לא מהדרינן ליה. ובנהמא ותמרי בברכה אחרונה היכא דאכל נהמא וקסבר תמרי אכל פתח וברך באי אמיא אדעתא לברוכי בתמרי שהוא על העץ ועל פרי העץ וסיים בדנהמא ברכת המזון הי' בעיין שמועה בפתיחה ולא טעה בחתימה ולקולא עבדינן ולא מהדרינן ליה ואי אכיל תמרי וקסבר נהמא הוא פתח וברך

⁽¹⁾ לדעתי י"ל הטעם כמו שכתב החוס' צעלה י"ל לז' ד"ס שכתב דשלי מורס שליטא מייסד דעתו דכל טעם חדש מוסיף ללמוד דמצינן והגיה זו יומם וליילה והו' כמו יושב כל היום בלא הפסק אכל מפילין ים טעם קבוע כמו זאכלת סוכה שלריך לזכך על כל סעודה וסעודה ליטע נמוכה. זה צדור לדעתי לפי הסקפה ראשונה. — עיין צמח' ר' יהודה חסיד על מס' ברכות ופוס' הרא"ם.

בא"י אמ"ה אדעתא לברוך ברכת המזון וסיים בדתמרא שהוא על העין ועל פרי העין יצא שאפי' סיים בדנהמא נמי יצא מאי מעמא תמרי נמי מיון זייני הכי פירושא דהא שמעתא לגרסת הרב אלפסי ז"ל והוא הולך בפירושה כפי' רש"י ז"ל. ויש לראב"ד ז"ל פי' אחר בשמועה זו לגרסת הרב אלפסי והוא רחוק מדעתו, גם מה שפירשתי לדעת הרב ז"ל הוא רחוק מהדעת לומר שכשברך בא"י אמ"ה ולא נמר שיצא ידי ברכה.

מתני' מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך איבא מאן דאמר דוקא בברכת השכיבנו שאינו רשאי להאריך משום דמאי דתקינן רבנן הוא כנאולה אריכתא ואין לו להוסיף עליה כדי שישמוך נאולה לתפלה אבל בברכות של ק"ש רשאי להאריך ועל זה נהגו בפייסוי' לומר הפיוסים בברכות ק"ש. ועוד יש לפרש מקום שאמרו להאריך מטבע ארוך אינו רשאי לעשות מטבע [קצר, קצר אינו רשאי לעשות מטבע] ארוך אבל מטבע ארוך רשאי להאריך.

ירושלמי¹) אלו ברכות שמקצירין בהן המברך על המצות ועל הפירות וברכת זמן וברכה אחרונה של ברכת המזון.

ס ליק פרק ראשון.

פרק היה קורא.

היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא. נמרא. שמעת מינה מצות צריכות כונה מאי אם כיון לבו לקרות הא קא קרי דילמא הקורא להגיה, וכן הלכתא שאם אינו קורא להגיה אפילו לא כיון לבו לצאת דמצות אינן צריכות כונה וכבר בארתיה במס' ר"ה. ודע כי ג' כונות חלוקות זו מזו כונת הלב וכונת קריאה וכונת לצאת, כונת הלב לא בעינן אלא בפסוק ראשון, כונת קריאה בעינן בכל הפרשיות שאם קורא להגיה לא יצא. כונת לצאת לא בעינן אפי' בפסוק ראשון, ויש בו כונה כידיע' (?) ולא הוזכרה בשמועה זו אלא בסוף פרק זה והוא שלא יעסוק במלאכתו בפסוק ראשון ולא משום כונת הלב אלא כי היכי דלא לישינה עראי דכתיב ודברת בם עשה אותם קבע.

¹) וכן נחומסמח ס"ט ועוד סס אלו ברכות שמאריךין בהן ברכת תענית וברכת סל ר"ס וברכות יס"כ.

אמר רבא¹) הימים שהיחיד נומר בהם את ההלל בין פרק לפרק פוסק באמצע אינו פוסק ימים שאין היחיד נומר בהם את ההלל אפילו באמצע הפרק פוסק, פי' רבינו הא"י ימים שהיחיד נומר בהם את ההלל הני כק"ש ליראה ולכבוד ולכל אדם. ימים שאין היחיד נומר בהם את ההלל לאו דוקא נומר דאפי' אתחולי אינו מתחיל אלא אידי דקאמר ברישא ימים שהיחיד נומר בהם את ההלל נקט סיפא נומר והוא הדין להתחיל והכי תניא בפרק במה מדליקין תנא לא יתחיל ואם התחיל נומר וכן כתב הרב אלפסי דל.

מתני'. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ור' יוסי אומר לא יצא, ואמר רב יוסף מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות דברי הכל יצא והלכתא כרב יוסף. והילכך הא דתנן הכל כשרין לקרוא מגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. הכי קאמר חוץ מחרש דלכתחלה הוא דלא אבל דיעבד²) שפיר דמי דהא בשאר מצות דברי הכל יצא. שוטה וקטן אפי' דיעבד נמי לא.

הא דתנן רחץ לילה הראשון שמתה אשתו, ואמרי' עלה בנמרא אלמא קסבר אנינות לילה דרבנן פי' שיום המיתה אינו תופס לילו וכן הילכתא והא דתנן בפרק אין מגלחין אצל אינו נוהג אבלותא ברנל דכתיב ושמחת בחנך אי אבלות דמעי קרא הוא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד דשמעי מינה דאיכא חיובא דאורייתא בתר דנסיק ליה יומא קמא ההוא יום מיתה, התם לאו באבלות שבעה אלא באבלות שלשים שהוא תספורת מן התורה שלשים דכתי' בבני אהרן ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אחר שלא פרעו ושלא פרים חייב מיתה וגמרי' פרע מגזיר דכתיב גדל פרע שער ראשו והוא ל' יום דכתיב ביה יהיה בגימטריא ל' אלמא אבלות תספורת ל' יום הוא מן התורה ועלה אמרי' התם אי אבלות דמעי קרא הוא כגון ח' ימים לפני הרנל אתי עשה דרבים ומבטיל ליה ומגלח ערב הרנל. והרב אלפסי כתב בענין אחר ומה שכתבתי הוא הנכון וכן פי' הראב"ד ז"ל.

¹) נכ"ז נחום' ר' יודס הססיד ונחום' הרל"ס.

²) וכך פי' בעל המאור לדעת הר"ק ועי' נז"ס סי' תרפ"ט ועי' נפ"ז.

פרק מי שמתו.

הא דתניא מי שמתו מוטל לפניו אינו מברך ואינו מוזמן ואין מברכין עליו ואין מוזמנין. פי' אינו¹) צריך לברך המוציא וברכת המזון. וגם אינו מצטרף לדימון ואינו מוזמן על אחרים מפני שאינו מחויב בדבר.

תניא המשמר את המת אעפ"י שאינו מתו פטור מק"ש ומתפלה ומן התפלין ומכל המצות האמורות בתורה היו שנים זה משמר וזה קורא בן עזאי אומר היו באין בספינה מניחו בויות זו ומתפלל בויות אחרת ולית הלכתא כותיה דחיישי' מן העכברים.²)

ר' חייא ור' (יוחנן) [צ"ל יונתן] היו אולי בבית הקברות הוה [קא] שדי תכלתיה דר' (יוחנן) [צ"ל יונתן] על קברי א"ל ר' (יוחנן) [יונתן] דלייה שלא יאמרו למחר באים אצלינו ועכשיו מחרפי' אותנו. משמע מהבא שאין עושין ציצית לחברי המת. ותניא³) גמי הבי אבא שאול בן בשנית היה אומר לבניו קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא והתירו תבלת משלית. וקשיא הא דגרסי' במנחות בפרק התבלת אמר רב טובי בר קנסא אמר שמואל כלי קופצא⁴) חייבית בציצית. אמר רבא ומודה שמואל בזקן שעשה לכבודו שפטורה מאי טעמא אשר תבסה

¹) וכן פירש"י נשמע מלשון שאין לך שום דבר להצטרף לדימון. ור"י פירש דאסור לנכד וכן איכא צירוף למי אף להסמיך אין שומעין לו גם לאחרים שזכר אין סלונים ענין אחרים. וכן.

²) אפילו נכסיהם פייסין לעכברים. אלא זה נשמע זה קדש. וזה נשמע זה קדש וכל הסופקים כפייסו דין נאין נכסיהם.

³) נחם' שמחות פי"ז — אצל חוס' ר' יסודה פסיד כח נאין להציג רחם שלא היו למתים לית. כי אפילו היו להם כיון שאין מקיימין מנחה קרי לועג — וממנחות ים מפרשים שהיה נעשה שמעמקין זו להוליכו לקברו מפליין לו לית מנחה לועג להם שממנחין אותו ים לכן לית והוא אין לו וכשמעמקין אותו נקצר לו מפליין אותו (חוס' סר"ס) וכחם סריס דחל למסע שומרים שים נמנחם נכסיהם מקום למנחה לית לומר לך שמתים פייסין נלית שאלו מדרם סוכר כשמואל דענות אין נמלות לעמיד לנא וסיונא איכא להמיל עליהן לית. ומה שנהגו עכשיו להסיר לית מן הסליחות של מתים מנחה דק"ל כר"י דענות נמלות לעמיד לנא. עכ"ל יע"ס.

בה אמר רחמנא והוא לאו לאבסוי הוא עבירא בההיא שעתא ודאי בעינן משום דכתיב לועג לרש, ומדקאמר בעי לזה ולא אמר בעינן מניה אלמא מפילי' לה קא' דקשיין אהדרי. וכתב הרב בעל המאור במס' מועד קטן¹) שמעתי [עליה] בשם הרב ר' יצחק בר' מלכי [צדק] הלכה למעשה כשנושאים את המת לבית הקברות מוציאים פלית שהגיה לתכריכן מן הקופסא והיא (זמן לה) [אית ליה] ציצית מפני שעשאוה לכבוד ולא לבסות בה ובורכין את המת ואותה שעה מפילין לה ציצית שלא יהיו נושאי המטה מעושפי' במליתיהן מצויינים בציצית שלהן והוא הולך בלא ציצית ונראה כעובר משום לועג לרש וכשנונים אותו בקבר מסירין לו הציצית לקיים דברי ר' יוחנן דאמר מצות בשלות לעתיד לבא. כל זה כתב הרב ד"ל ואע"ג דאשכחן במתי מדבר שהיה להן ציצית בפרק המוכר את הספינה שאני התם²) מפני שהיו קוברין את עצמם בחיהן ולא היו יודעים אם יקומו.

אמר ר' יהושע בן לוי בביד מקומות מנדין על כבוד הרב וכולן שנינו במשנתנו אמר ליה ר' אלעזר היכא אמר ליה לבי תשבה דק ואשכח תלת המספר³) אחר ממתן של תלמידי חכמים והמזלזל בנטילת ידים והמנים דעתו כלפי מעלה.

אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן ואפי' בשוק שנאמר אין חבמה ואין עצה ואין תבונה⁴) לנגד השם כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב, ודוקא בכלאים דאורייתא שהוא שוע שווי ונח אבל בכלאים דרבנן שהוא שוע⁵) או שווי או נח אין פושטו בשוק דגדול

¹) נסוף כחם' ועיי' כי הלשון משונה שם קלח.

²) עי' במדקא חכס רבתי.

³) זה הגירסא סוף נכונה, ולפי סדר המשנה צעדות לפני סוכה סוכה מעשה דעקניא קודם לכדי של אליעזר בן סניך. ולפי הגירסא שלנו כתב רש"י שנקם הסמור קודם שכתב ידענו מסיק דפוסטא סוף הסמור צענין נפילת ידים. אבל לא נריך לזה וסר"ס הניא ג"כ גירסא זו וכתב דכל הענין לא הוצא כן אלא מפני סא דמספר. ועי' גל"ס.

⁴) עיי' גמלא ודקדוקי פוסקים.

⁵) זה דעת הרמב"ם ודעת הרמ"ם נחום' הרמ"ם, אבל לא כן דעת הרמב"ם ז"ל.

כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה ומאי הוא לאו דלא תסור דכל דרבנן אלאו דלא תסור אסמיניהו.

תניא קברו את המת וחזרו ולפניהם שני דרכים אחת טהורה ואחת טמאה באין בטהורה בא עמהם בטהורה באין בטמאה בא עמהם בטמאה¹ משום כבודו. פי' ואעינ שהוא כהן, ואוקי' בבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך, ורב יהודה (משום ר' יהודה) בר (אמי) [צ"ל: אשי משמיה דרב²] אמר בית הפרס שנדרש סהור אלמא דרבנן הוא אבל בטומאה לא שרינן ליה. תניא אמר ר' (אלעי) [צ"ל: אלעזר] ב"ר צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לרוץ לקראת פני³ מלכ' ואוקי' כדבא דאמר דבר תורה [אהל כל] שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה שאין בו חלל טפח אינו חוצץ [ורוב ארונות יש בהן חלל טפח] וגזרו על שיש בהם חלל טפח משום דאין בהן והבא משום כבוד מלכות לא גזרו רבנן, ואנו⁴ רנילין להקשות תיפוק ליה משום ארון נוסיה דהא קיימא לן גולל ודוסק מטמא באהל מן התורה כדאיתא בפרק העור והרוטב ובפרק המקשה לילד ואנו רנילין לומר בפירוק קושיא זו אעפ"י שגולל ודוסק מטמא באהל אין כהן מוזהר עליו דתניא בתוספתא⁵ דמכות זה הכלל כל טומאה מן המת שהגזיר מגלח עליו בהנים לוקי' עליו את הארבעים וכל הטומאה מן המת שאין הגזיר מגלח עליו בהנים אין לוקין עליו, ותנן במס' נזיר פרק כהן גדול [ניג ע"ב] על אלו טומאות אין הגזיר מגלח עליו הסבכות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדוסק וכלים הגונעים במת.

¹ נגמרת דלן: כל נטהרה כלן עמו נטהרה כל נטמא כלן עמו נטמא. ועיין דקדוקי סופרים נמקומו. ולפי הגרסא המוצאה שם ל"ל: נטום כבודם.

² זהו גי' גמרתנו, ויש גירסא אחרת והיא האמיתית: רב יהודה בר אמי נטמא דל' יסודם (ראש ד"ס). ונראה כי גירסא זו הינה לפני נפל הסלמה והמפתח כמליך את השמות.

³ מלשון רבינו עמרם שמתחיל לראות אפילו לקראת מלכי אומות העולם מדנקיט סחסי, וכן עמרם נידון למי לו מדלג גרים ולא לקראת מלכי ישראל כלל אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם. אפשר שסבב מדוקא לקראת מלכי ישראל. ועיין דקדוקי סופרים.

⁴ פי' נטום ר' יהודה ססיד.

⁵ סוף פי' ע"ס. והחוס' הביאו ראיה זו מפ"ד דשמות.

הא למדת שאין הנזיר מנלח עליו וכיון שאין הנזיר מנלח עליו אין כהן עובר עליו, ואעפ"י שכהן מזהר עליו מן התורה שלא ליכנס בביה"ק מראקשינן בפי' אלו מציאות נבי היה כהן והוא בביה"ק פשיטא מי אתי עשה ודחה לא תעשה ועשה שאני בית הקברות דכיון שהמת נקבר שם הוה ליה מומאה רצוצה ובוקעת ועולה והוה ליה מומאת מת עצמו אבל גולל ודופק וכלים הנוגעים במת והוא הדין לחרב אעפ"י שהוא כחלל ומטמא באהל לדברי רבי יעקב דל אפי' הכי [אין] כהן מזהר עליו דהוה ליה כלים הנוגעים במת. הרב ר' יצחק בעל התוספות כתב בפ"ק דשבת דלא אמרי' חרב¹) הרי הוא כחלל אלא לענין מנע אבל אינו מטמא באהל, וקשיא ליה הא דתניא במס' נזיר בפ' כהן גדול [דף נ"ג ע"ב] וכל אשר יגע על פני השדה זה המאהיל על פני המת בחלל (אבל הנחלל מן המת) [אבר מן החי] ויש לו להעלות ארוכה חרב הרי הוא כחלל, ותניא נבי נגיעה (אבל) [וכל] הנוגע בעצם זה עצם כשעורה או בחלל זה (ה)אבר הנחלל מן החי ואין בו כדי להעלות ארוכה וכו' אלמא מדכתב רחמנא נבי מאהילין ולא כתביה נבי מנע ומשא אלמא באהל נמי מטמא, ומיהו אין כהן מזהר עליו דהוה ליה כלים הנוגעים במת. אחיכ מצאתי לראב"ד דל שכתב דברי בעל התוספות²) שאין חרב מטמא באהל ועל הראיה שכתבתי כתב בזה הלשון ואני אומר אינה ראה שלא היה לו לכתבו המקרא הוה לפי שהוא כאן בהזאה והוה על האהל ועל הכלים ועל הגפשות אשר היו שם ועל הנוגע בעצם ואי כתב רחמנא הכא חלל חרב הוה אמינא מה חלל אין לו טהרה במקוה אף חרב לאפוקי מידי טהרה אקשיה רחמנא לחלל משום הכי כתבה רחמנא נבי מי טמאים והדר כתבה, פי' נבי טהרה שהוא ככל הכלים לקבל הזאה מכל מקום בין לדברי בין לדבריהם כהן אינו מזהר עליו בין למנעו בין למשאו ולא באהל דהיינו כלים הנוגעים במת שאין הנזיר מנלח עליהם ואין כהן מזהר עליהם, כל זה כתב הראב"ד. וכתב³) הרב דודי ר' אשר בפ"ק דשבת דחרב מטמא באהל כחלל אבל לעולם אימא לך היכא דנשטא חרב משום אהל לא אמרי' חרב הרי הוא כחלל. איבעיא להו⁴) נשים בברכת המזון מדאורייתא או מדרבנן למאי נפקא

¹) פיין נכ"מ פ"ה ח"ה' סוואלח עת ס"ג.

²) ראה חסר' רסנ"ח סי' תע"ו.

³) פי' נסס"ג.

⁴) נס"ס דילן (נככות כ' ע"ג) ח"ל רזינא לרנא.

מינה לאפוקי רבים ידי חובתן אי אמרת דאורייתא אתא דאורייתא ומסיק דאורייתא אי אמרת דרבנן הוה ליה אינו מחוייב ואינו מוציא הרבים ידי חובתן. תיש באמת אמרו בן מברך לאביו [ועבר מברך לרבן] ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכי' לו אי אמרת בשלמא דאורייתא, אחי דאורייתא ומסיק דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן (היכי) אחי דרבנן ומסיק דאורייתא, ולמעמד קפן (מי איכא מאן דאמר דאורייתא) [בר חיובא הוא] אלא הכא במאי עסקינן כגון שאכל שיעורא דרבנן שהוא כזית¹) דאחי דרבנן ומסיק דרבנן, ולא אפשר הילכך אין האשה מוציאה רבים ידי חובתן דילמא דרבנן הוא משום דכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך מי שיש לו חלק בארץ יצאו נשים²) שאין להם חלק בארץ בשביל עצמן אלא משום מורישיהן כבנות צלפחד. והא דאמרי' הכא דכזית הוא איכא לאקשוויי עלה מהא דאמרי' בס' שלשה שאכלו [דף מ"ח]. שמעון בן ששח דעבר לגרמיה הוא דעבר אלא הכי קאמר ר' יוחנן להוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן, ואנו רגילין בפרוק קרשיא זו לומר דהכי קאמר התם שמעון בן ששח דעבר לגרמיה הוא דעבר דאסי' לא אבל אלא כזית אינו יוצא בברכת שמעון בן ששח ששתה כוס של יין אלא הכי אמר ר' יוחנן להוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן והוא שאכל האחר כזית דאחי דרבנן ומסיק דרבנן אבל אם אכל האחר שיעורא דאורייתא אין זה שאכל כזית מוציאו ואעפ"י שהוא מחוייב בדבר אי אכל שיעורא דאורייתא שבשם שהאשה והקפן שאינן חייבים אלא מדרבנן

¹ ציטטנו מספרים המלים „שהוא כזית“.

² (עין חוס' ד' כ' ע"ג ותימא כהנים נמי תנעי סהכי לא נעלו חלק צאצא וע"כ לא יולדו חסדים ידי חובתן צצרכת המזון, אלא י"ל דעממא מסוס דכתיב על ציתך סחממא צצצצנו ועל חורףך סלמדחני ונשים ליסנהו לא צצצית ולא צחורה ואמרינן מי שלא חמר צצית וחורה צצצכת המזון לא ינא ידי חובתו וכי חנל לא לריך לזה צצחוססחח חמרינן חמר ר' יוסי ר' מאיר הים חומר כהכנים היו מציחין ולא קורין לגי שלא נעלו חלק צאצא וחלי חומר מציחיס וקוריס כסס סנעלו לויס כך נעלו כהנים צצדה מנרס ור"י ור' מאיר סלכה כר"י ועי' צצמדכי — ועי' צצ' יחושע סהיו להס עריס לנני חסרן. ועי' צצוס' רי"ס ועי' חוס' סססס דף ד' מי סחין לו קרקע ססור מן סרסיה. ליע למי זס חץ הדן עס כהנים. חנל לגי מה סכחנחי ניסח ועוד סכחנים מוכרסס לנא לסקריצ קרצנות ולא לריך לזס קרקע.

מוציאים מי שאכל כזית ואעפ"י שהוא מחייב מן התורה אם אכל כשיעור השתא מידת כיון דלא אכל אלא כזית אינו מחייב בדבר קרינא ביה הכי נמי זה מחייב מן התורה אם לא אכל כשיעור אלא כזית בלחוד הוא דאכל אינו מחייב בדבר קרינא ביה ואינו מוציא מי שאכל שיעורא דאוריתא. והרב בעל המאור כתב מי שאינו מחייב בדבר אם שבעו אפי' לא אכל אלא כזית דהא שיעור דרבנן מוציא אחרים שאכלו כדי שבעו אפי' קטן ואשה שאינן מחייבין בדבר כלל אין מוציאין אלא מי שאכל כזית דהוא שיעורא דרבנן כך פרש"י דל.

והראב"ד דחה סוגיא זאת ואמר דכזית שיעורא דאוריתא הוא והילכך אשה חייבת בברכת המזון ומה שאמרו בן מברך לאביו אוקימנא בירושלמי בעונה אחריו אמר כי הריא דתנינן תמן מי שהיה עבד או קטן או אשה מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים ולא נהיר מדלא שני ליה הכי בתלמודא דידן ומה שכתבתי הוא הנכון.

מתגי'. בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה. פי' אינו מברך אפי' בהרהר¹ ועל המזון מברך לאחריו בהרהר ואינו מברך לפניו אפי' בהרהר (ועל המזון) ואוק' בגמ' דבדאוריתא מהרהר ובדרבנן אינו מהרהר.

גמרא. אמר ר' אבינא זאת אומרת הרהור כדבור דמי [דאי ס"ד לאו כדבור דמי] למה מהרהר אלא מאי כדבור דמי יוציא בשפתיו לא² כדאשכחן בפיני ורב חסדא אמר לא כדבור דמי (למה מהרהר אלא מאי כדבור דמי) [דאי ס"ד הרהור כדבור דמי יוציא בשפתיו ואלא מאי הרהור לאו כדבור דמי למה מהרהר]. ומסיקנן אלא קרית שמע וברכת המזון דאוריתא תפלה דרבנן מסתברא דסלוגתא דר' אבינא בהרהר כדבור דמי או לא כדבור דמי (דהא) [דוקא] בבעל קרי דלר' אבינא אין צריך לחזור ולקרא את שמע אחר שמבל ולרב חסדא צריך לחזור ולקרא אחר שמבל אבל במי שאינו בעל קרי דכולי עלמא אינו יוצא בהרהור דמפלגי דר' יהודה ור' יוסי בהקרא את שמע ולא השמיע לאזנו ולא פליגי במהרהר

¹ וכן פירש"י וכן עשומע זגמרא (דף כ"ז) דקאמר צעל קרי סאין לו מים לטבול קורא ק"ם ואינו מנכך לא לפניה ולא לאחריה וסוכל סמו ומנכך לסתרי וסין מנכך לפניו מנכרס כלבו ואינו מולץ צממתי.
² כהם דקדוקי סופרים זכרות לז' ספרה מי.

אלמא אפי' לר' יהודה צריך שיוציא בשפתיו. ופלונתא דר' אבינא ורב חסדא אליבא דר' יהודה היא דאלו לר' יוסי כיון דאמר לא יצא לא שנא בעל קרי ושאינו בעל קרי לא יצא אלא פלונתיהו אליבא דר' יהודה ולרב חסדא בעל קרי וסדור חד דינא אית להו שצריך שיוציא בשפתיו ולר' אבינא בעל קרי יוצא בהרהור והא דתניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם ברך יצא תרנומא שהוציא בשפתיו ולא השמיע לאזנו. והא דאמר ר' מאיר נמי אחר כונת הלב הן הן הדברים תרנומו שהוציא בשפתיו ולא השמיע לאזנו דאי אמרת כונת הלב ממש שהוא הרהור אלמא אית ליה לר' מאיר הרהור כדבור אפי' בסדור וכל שכן בבעל קרי ואם כן היכי אמר רב חסדא אי כדבור דמי יוצא בשפתיו והא ר' מאיר דאית ליה הרהור כדבור ואפי' הכי תניא לקמן בעל קרי שאין לו מים לסבול מהרהר ואינו מוציא בשפתיו דברי ר' מאיר אלא לאו ש"מ כדפירשנו.

ולענין פסק הלכה הא פריש' דבאיניש דעלמא דכולי עלמא לאו כדבור דמי. ובעל קרי הא נהגו העם לקרוא ולהתשלל בלא סבילה וסמכו על מה שאמרו נהגו עלמא בר' יהודה בן בתירא ובטלוהו לסבילה ואין צריך לא סבילה ולא ט' קבין. וראיה לדבר מאותו תלמיד שהיה מנמנם למעלה מדר' יהודה בן בתירא שלא היו עליו אפי' ט' קבין ואמר לו פתח פיך ועוד ראיה מן הירושלמי דתני יום הבפורים אסור ברחיצה ובתשמיש המטה ואמר דתשמיש המטה איצטריך למיתני במקום שאין סובלין. מה שכתב הרב אלפסי ז"ל שאין הצבור מביא עולות נדבה אעפ"י שמצינו מותרות לנדבת צבור⁽¹⁾ מיהו אין צבור מביאין שקלים לבתחלה שתהא דינתם להעלות עולת נדבה. והא דתניא בספרי תקריבו מלמד שהצבור מביאין עולת נדבה תרנומא אמותר לשנה אבל לבתחלה אין מביאין שקלים לעולת נדבה.

אמר רב יהודה אמר שמואל היה עומד (ומתשלל) [בתחלה] ונוצר שהתשלל פוסק אפי' באמצע ברכה איבא דמשרש צוסק אם ירצה ומיהו אם רצה לגמור בתורת נדבה יגמור. והרב אלפסי ז"ל ע"י שאין לו⁽²⁾ רשות לגמור ומסתברא

⁽¹⁾ עיין בהמאור וכו'.

⁽²⁾ ודעתי נותן כן דתשלול כנגד תמידין תקנוס הילכך לייך לשקוק אשילו בלמעט נדבה דאם היה גומרה הוי כמקרינ שני תמידין נפסקית ועינך

נותיה מדאמרינן לקמן אי' יהודה אמר שמואל התפלל ונכנס לביהיג' ומצא צבור שמתפללים אם יכול לחדש בה דבר (מתפלל) [יחזור ויתפלל] ואם לאו אל יתפלל וצריכא דאי אשמעינן הך קמייטא וכו' והא ודאי בהך בתרייתא דצבור דאמר אל יתפלל אין לו רשות להתפלל ואי קמייטא דאמר פוסק יש לו רשות לגמור אמאי קאמר וצריכא הא ודאי צריכא דבקמייטא יש לו רשות לגמור ובבתייתא אין לו רשות לגמור ולהתפלל. וכי תימא בתרייתא נמי דקאמר ואם לאו אל יתפלל אין חובה עליו להתפלל קאמר אם כן יכול לחדש בה דבר נימא שחובה עליו להתפלל אלא ודאי אסור להתפלל קאמר מפני שנראית תפלתו חובה כתפלת צבור אבל אם יכול לחדש בה דבר מוכחא מלתא דתפלת נדבה היא, אלא ודאי כפי' הרב אלפסי מסתבר.

הא דבעי מיניה מרבה בר אבוח הני בני דרב דטעו ומדכרי דחול בשבת מהו שיגמורו אמר להם גומרין כל אותה ברכה. מסתברא לי דבתפלת מוספין אין גומר הברכה מדקאמר' התם גברא בר חיובא הוא ורבנן הוא דלא אמרחוה מפני כבוד השבת ופי' גברא בר חיובא הוא בשמנה עשרה ואלו במוספים לאו בר חיובא הוא בשמנה עשרה כלל דהא מוסף דריח ליכא כבוד שבת ולא מצלינן שמנה עשרה וכן ה"פ במד"ל. והראב"ד דל' כתב דבמוסף נמי גומר הברכה והביא¹) ראייה מן הירושלמי ולא בריר לי.

ספק קרא קיש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא פי' בברכותיה אבל שלא בברכותיה ודאי קורא דהא אמרן בפ' היה קורא טעה בין כתיבה לכתיבה חוזר לכתיבה ראשונה והלכתא קיש דאורייתא וחוזר וקורא בברכותיה. וראיה לדבר הא דאמר' בפ' במה מדליקין אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברוכי ספק דדבריהם לא בעי ברוכי.

מסוס כל תוסף ולפילו אם הים כולם לגומרה לפס נדנא לא עליו קרנן סליז סוסה וסליז נדנא — כן כי תוס' סד"ס — סלל חינו מדויק היטב, סל זס סלד סוסה ולסלד נדנא ולפי' אף זס עוצר מסוס כל תוסף — ועללל דנריו יס ללמוד מכלן לענין קרנן.

¹) ירושלמי פ' תפלת סססר יע"ס ותעמע מתוך היכוסלמי ססיו מתפללין צמוסף סנכול כנון צ"ס או נכול סמועד י"ס צרכות. — ונחוססחל דנצרות מעמע סנמוספס מתפלל ז' — ויס סלין לגכוס צירוסלמי סס צל ומללן כססן מתפללין סל מוסף דומס לו לסזכיר נחפלת סמוסף דין זס נחזלה סל סול כמי הים יכול לסעמיענו — ול"ס.

רַבָּא אָמַר רֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מַעֲשִׂין הֵן, וְשִׁמְ רֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מַעֲשִׂין.
הֵם הָאָ סָלָא וּפְלָנָא בְּעֵי לְבָרוּכִי כֹאן שְׁמַצּוֹת מַעֲשֵׁר מִן הַתּוֹרָה, וְדוּקָא
בְּדָבָר שְׁבוּדָאֵי מִן הַתּוֹרָה שִׁיךְ בּוֹ חֵיב כְּגוֹן קִישׁ וּמַעֲשֵׁר אַבֵּל בְּדָבָר
שֶׁמִּתְחַלְתּוֹ סָפֵק כְּגוֹן סָפֵק עֵרְלָה דְּבוּשָׁה כְּתַב הַרִיאָף וְלֵב בֶּסֶר ר' אֲלִיעֶזֶר
דְּמִילָה דְּלֹא מְבָרְכִין עָלָה אַעֲפִי שְׁחִיב מִלָּה הוּא מִן הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק נְהוֹג עֲלֵמָא כְּהִנֵּי תֵּלֶת סְבִי כְּרִי יְהוּדָה בֶּן
בְּתִירָה (בְּמַבְלָה¹) וְכִרִי יֵאֻשִׁיָּה בְּכֻלָּאִים וְכִרִי אֲלַעָאֵי בְּרֵאשִׁית הֵנוּ. כְּרִי יְהוּדָה
בְּמַבְלָה הָאָ דְּאִמְרֵן פִּי' וְאִפִּי' ט' קִבִּין וְאָמַר לוֹ ר' יְהוּדָה בְּנֵי פֶתַח פִּיךְ
וַיֵּאִירוּ דְּבִרְיךְ. כְּרִי יֵאֻשִׁיָּה בְּכֻלָּאִים דִּתְנִיא ר' יֵאֻשִׁיָּה אָמַר לְעוֹלָם אֵינוֹ
חֵיב עַד שִׁזְרַע חֲמֶה וְשִׁעוּרָה וְחִרְצָן בְּמַפְלַת יָד, פִּי' וְחֵיב שְׁתִּים אַחַת
מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי זֵרַעִים וְאַחַת מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם וְאֵין שְׁלֹשֶׁתָם בְּמַפְלַת יָד אִם
זֶרַע חֲמֶה וְשִׁעוּרָה חֵיב מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי זֵרַעִים וְאִם חֲמֶה וְחִרְצָן סָמּוֹר מְכֻלָּאִים.
וְהִרְאֲבִיד וְלֵב כְּתַב דְּבַחֲמֶה וְחִרְצָן אֵיכָא מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי זֵרַעִים וְכֹזֶה לֹא
יִרְדֵּיתִי לְסוּף דַּעְתּוֹ. וְכֵן כְּתַב הֶרֶב ר' מִשָּׁה שָׂאֵם זֶרַע זֵרַעִים זֶרַע אֵילָן יָחִיד
אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי זֵרַעִים. וְלִמָּאֵי דְּכְתַב הִרְאֲבִיד וְלֵב קִשְׁיָא לִי הָאָ דְּנִרְסִי'
בְּמִסֵּ' בְּכוֹרוֹת בֶּסֶר מַעֲשֵׁר בְּהִמָּה [דָּף נ"ג]: מִנִּין שָׂאֵין תּוֹרֵמִין מִמִּין עַל שְׂאֵינוֹ
מִינּוֹ אָמַר רִישׁ לְקִישׁ כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל חֶלֶב תִּירוּשׁ וְדָגֵן אִמְרָה תּוֹרָה תֵּן
חֶלֶב לָזֶה וְתֵן חֶלֶב לָזֶה, אֲשַׁכַּח תִּירוּשׁ וִיצְהָר (דָּגֵן וִיצְהָר) תִּירוּשׁ וְדָגֵן דָּגֵן
וְדָגֵן מִנִּין קִי' וְמָה תִּירוּשׁ וִיצְהָר שָׂאֵין כֻּלָּאִים זֶה בֹּזֵה אֵין מִתַּעֲשִׂין מִזֶּה עַל
זֶה תִּירוּשׁ וְדָגֵן דָּגֵן וְדָגֵן שְׁהֵם כֻּלָּאִים זֶה בֹּזֵה אֵינוֹ דִּין שְׁלֹא יִתַּעֲשִׂרוּ מִזֶּה
עַל זֶה. וְלִרִי יֵאֻשִׁיָּה דָּאִמַר עַד שִׁזְרַע חֲמֶה וְשִׁעוּרָה וְחִרְצָן בְּמַפְלַת יָד
הֵיכִי מִיִּיתִי לָהּ אֲלֵמָא חֲמֶה וְחִרְצָן אֵינוֹן כֻּלָּאִים זֶה בֹּזֵה אִפִּי' דֶּרֶךְ זֵרִיעָה
דָּאֵם כֵּן קִי' אֵיתִיהָ²). וְמִהֲכָא מִשְׁמַע נָמִי לְכַאוּרָה דְּחֲמֶה וְחִרְצָן אוֹ שִׁעוּרָה
וְחִרְצָן אֵינוֹן אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה דָּאֵם כֵּן קִי' אֵיתִיהָ. וְפִי' דָּגֵן וְדָגֵן חֲמִים וְשִׁעוּרִים
שְׁהֵכֶל נִקְרָא דָּגֵן. וְאִם אֵינוֹן שְׁלֹשֶׁתָן בְּמַפְלַת יָד אֵינוֹ חֵיב מִשּׁוּם כֻּלָּאֵי
הַכֶּרֶם וּמִיָּהוּ אִם זֶרַע שְׁנֵי מִיָּנִים בְּכֶרֶם הַנְּמוּעַ כְּבֵר אֲסוּר. בְּהִנָּאָה שְׁהִרִי
אָמְרוּ הַמַּעֲבִיר עֲצִיץ נִקּוֹב בְּכֶרֶם הָרִי זֶה קָדַשׁ מִדְּכֻתִּיב הַמִּלְאָה הַזֹּרַע
וְכִרְאִיתָא בֶּסֶר כָּל שְׁעָה זֹרַע מַעֲקָרוֹ בְּהַשְׁכָּשָׁה זֹרַע וְכָא הוֹסִיף אֵין לֹא

¹ לֵיל דְּזִנְדִי תוֹרָה וְהַסְדֵּר סוּחַ כְּמוֹ זִנְטוּס סִכְ"י סַעֲזֵל זָדִים וְכֵן
סַעֲזוֹר גַּם זָדִיף וְכֵל"ס וְסַקִּי רִי"ד. (פִּיין דָּס סַעֲזֵה ז')
² פִּי' זָכֵל זֶה זָחֻס' ל' יוֹדֵס סַקִּי.

הוסיף לא ואם זרע מין אחד בכרם כיון דנהגו עלמא כר' יאשיה מיוחי שמותר באכילה ובהגאה דלא אמר רחמנא סן תקדש אלא כנון נ' מינים שיש כרמך וכלאים אבל במין אחד ותרצן כשם שמותר לזרוע כר' יאשיה כך מותר באכילה ובהגאה, וי"א דלא עבדין כר' יאשיה אלא לענין זריעה שמותר לזרוע מין אחד בכרם ומיהו אם זרעו אסור בהגאה. ונראה כי הרב ר' משה ד"ל הכי סבירא ליה, ולא מיתוויר דאיכא אמאי נהוג כר' יאשיה אם אסור בהגאה הזרע והכרם.

ובמסכת קדושין פרק ראשון [דף ל"ט ע"א] אמר רב (נחמן) [צ"ל: תנן] ורב ענן הוה אזלי באורחא חזו ההוא גברא דקא זרע [חמי ושערי] ביני גופני אמר ליה ליתי מר ולישמתיא אמר ליה (הא) [לא צהריתו] לא קיימא לן כר' יאשיה, ואם היה אסור בהגאה למה היה זרע ביני גופני. וכלאי הכרם אסורין בארץ מן התורה ובחוצה לארץ מדרבנן הילכך ספקן מותר וכדתנן כרם הנטוע ירק וירק נמכר בארץ ישראל אסור וכו' בתין לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ובארץ ביד נמי שהן אסורים מן התורה דוקא קנבוס ולוף שאר זרעים דרבנן היא, ורבו הפירושים בזה כמו שכתוב בספר הישר, ומעם קנבוס ולוף מצאתי מונה בספר אבא מרי ד"ל ב"ס' הקומץ כדתנן היה שדהו זריעה קנבוס ולוף לא יביא זרע לשם מפני שעושות לשלש שנים והא דאמרי' התם שאר זרעים דרבנן פי' שאר זרעים שאינם מחמשת המינים אבל חמשת המינים דאוריתא נינהו מדקאמר עד שיוזע חמה ושעורה ותרצן, והראב"ד ד"ל פי' דהא אמרי' קנבוס ולוף אסרה תורה דוקא למסרינהו בהגאה אבל לזריעה שאר זרעים נמי אסורים מן התורה והוי יודע דבכלאי זרעים לא בעינן במפולת יד דתנן ב"ס' שני דכלאים היתה שדהו זרועה חטים ונמלך לזרעה שעורים ימתין לה עד שתתלע וכו' ובפרק כל שעה נמי אמרי' קלח של כרוב שהוקשה נותנים לה בית רובע. ומסתברא דאפי' לר' יאשיה משום דכתיב שדך אבל כרמך הוא חרצן. וכלאי זרעים בתוצה לארץ מותרין לזרוע ואף בארץ שהן אסורין מן התורה אם זרען מותרין באכילה והכי איתא ב"ס' דקדושין, ובפרק כל הבשר נמי אמרינן כלאי זרעים ליתסרו דהא לך הוא, ועוד שנינו במס' כלאים כלאי זרעים אסורין לזרוע ולקיים ומותרין באכילה כדר' אלעי בראשית הגז דאמר אינו נוהג אלא בארץ, ופריש במס' תולין והוא הדין למתנות דתרייהו חד טעמא נינהו דגמרי' נתינה מתרומה. הא דאיבעיא לן מהו שייכנס אדם בתשליו לבית הכסא קבוע וישתין

מים ואסיקנא אסור שמא יפנה בהן דוקא בשלובשן דרך מצותן אבל אם אוחזן בידו בית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסור בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי.

תני חדא כשהוא נפנה מגלה לאחריו טפח ולפניו טפחיים ותניא אידך לאחריו טפח ולפניו ולא כלום ואוקי' אידי ואידי בגדולים ולא קשיא הא באיש הא באשה פי' באשה מאחריה טפח ומלפניה טפחיים לפי שאפשר לגדולים בלא קמנים ובאיש מלפניו ולא כלום, ומפורש בירושלמי שכן האשה מפשיל לאחריו ומפיל מים⁽¹⁾.

אמר ליה רב מרי לרב פפא יוצא שער בבגדו מהו קרי עליה שער שער, שאין בו משום ערוה.

אמר ר' יצחק טפח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכלי בה והאמר רב ששת למה מנה הכותב תכשימים שבחזין עם תכשימים שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע קמנה של אשה כאלו מסתכל במקום התורף אלא באשתו (ובדברי תורה אמאי לא אלא באשתו)⁽²⁾ ובק"ש.

אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר (ישעיה מ"ז) גלי שוק עברי נהרות [וכתיב (שם) תגל ערותך וגם תראה חרפתך]. אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר (שיר ב') כי קולך ערב [ומראך נאוה]⁽³⁾. אמר רב ששת שער באשה ערוה שנאמר (שם ד') שערך כערר העוים. כלוהו הני הלכתא נינהו ואפי' לרב הונא דאמר ענבות אין בהן משום ערוה הני שני ענבות דנגעי אהדרי אי נמי ענבות דנפשיה מגולות ולא מסתכל בהן אבל לאסתכלי ודאי אסור⁽⁴⁾ והא דאמרינן טפח באשה ערוה ואוקימנא באשתו ובק"ש פי' הראב"ד ויל דוקא ממקום צנוע ואתא רב חסדא למימר דשוק מקום צנוע באשה ואעפ"י שאינו צנוע באיש, אבל פניה וידיה ושערה מחזין לצמתה שאינה מתבסה בהן אין חוששין להן מפני שרגיל

⁽¹⁾ קשה עלי לחקן את דבריו כהן, ואת דברי הידועלמי לא מלמדי. אולי יש להגיה: "פי' צא"ס מאחרי טפח ומלפני טפחיים לפי שאי אפשר לגדולים בלא קמנים וצא"ס מלפניה ולא כלום" ויסקינו דבריו לפרש"י וסיעתו.

⁽²⁾ כ"ז מיותר לגבי שלפניו וראה ד"ס צמקומו מביא גי' אחרת אשר הימה אולי לפני ר' משולם אך המעתיקים הסמיכוה.

⁽³⁾ וזכרונ' דחלל פ"צ ה"ג מביא את הפסוק (ירמיה ג') והי' מקול זנוחה ותחנק בחרץ וגו'.

⁽⁴⁾ ראה ירושלמי מלה לפ"צ ה"ג.

בהן ולא מריד ובאשה אחת ודאי אסור להסתכלי בה בשום מקום אפי' באצבע קטנה ובשערה ואסור לשמוע קול דבריה כדאמרינן בקדושין לישדר ליה מר שלמא לילתא אמר ליה הכי אמר רב הונא קול באשה ערוה ומשום שלום קאמר אלא הכל לשם שמים. כל זה כתב הראב"ד ויל'.

הא דאמר רב המנונא¹ צואה על בשרו או ידו מטונפות בבית הכסא מותר לקרוא ק"ש וק"ל כוונתה מדאקשינן מנה בפרק אמר להם הממונה [דף ל'.] לרב ספא דאמר צואה במקומה אסור לקרות ק"ש כנגדה כך כתב הרב בהלכותיו מיהו ר"ש ויל' כתב דמדרב חסדא נמי קא מקשי דעד כאן לא קאמר אסור אלא משום כל עצמותי תאמרנה אבל משום זוהמת הריח לא וקשיא לרב ספא מתרייהו. הא דאמר להם הממונה מסתברא בצואה על בשרו והיא תחת בנדריו ואין ריחה גודף. וידיו מונחות בבית הכסא פתום ואין שם ריח.

תניא לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת כלבים בזמן שיש בהן עורות², פי' הא דקתני שיש בתוכן עורות אכלבים וחזירים קאי. ואיכא דאמרי הוא הדין נמי אצואת תרנגולים שמותר ולא מסתברא כותיה דגרסי' בפרק כל כתבי כוסין קערה על צואה של תרנגולין מפני קטן ופרכי' גרף של רעי הוא. ובירושלמי (פ"ג היה) ר' יוסי ב"ר חנינא מרחיקין מצואת החזיר ומצואת נמייה ותרנגולין ד' אמות ובלבד באדומים. קיימא לן במי רגלים רשומן ניכר מותר אם אינן מטפחים ובמטפה [ע"מ] להטפח פליגי ר' יוסי ורבנן דרבנן סברי (לא) בעינן להטפח והלכתא כרבנן. ואית דאמרי איפכא דלרבנן לא בעינן להטפח ומסתברא כתיק מדקאמר ר' יוסי כל זמן שמטפחים.

תניא גרף של רעי ועבים של מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדן [וכו'] בין לפני המטה בין לאחר המטה רשב"ג אומר לאחר המטה קורא לפני המטה [אינו קורא אבל] מרחיק הוא ד' אמות וקורא, ר' שמעון בן אלעזר אומר אפי' בית (בת) מאה אמה לא יקרא (את שמע) עד [שיוציאם או] שיניחם תחת המטה (או עד שיוציאם).
אמר רב יוסף בעא[י] מיניה מרב הונא מטה פחות מג' בלבד דמי

¹ לפיכך איתא רב הונא וכן הו"ס זיכרון למי.

² פי' דגם"י וזמון, כחוססתא וזמנדכי.

או לא [ג'] ד' ה' ו' ז' ח' ט' מהו י' ודאי לא אבעיא לי⁽¹⁾ דכל י' רשות אחריתי הוא ולהאי ס' לרשב"ג קא מבעיא ליה דאמר אחר המטה קורא מיד אם תוצצת או לא עשרה ודאי תוצצת. ואית דגרסי' בעא מיניה רב יוסף מרב הונא מטה פחות משלשה כלבוד דמי ג' ד' ה' מהו עשרה ודאי לא מבעיא ליה דכל י' רשות אחריתי הוא. ולהאי גרסא משמע דלר' שמעון בן אלעזר קא מבעיא ליה דאמר עד שיניחם תחת המטה באיזה מטה הוא בפחות מג' ודאי כלבוד דמי וכמאן היא מג' ועד י' מבעיא ליה אבל עשרה פשיטא דלא כמכוסה הוא ולא מגני לצואה שתחתיה. הריא"ף דל לא כתב מכל זה כלום דמשמע דהלכה כתיק אפי' הכי אם כפי' השני הוה ליה למכתב הא מלתא משמע דבתחת המטה לא פליגי רבנן. ונראה⁽²⁾ כי הריא"ף דל ס' כפי' הראשון דלרשב"ג קא מבעיא ליה וכיון דהלכה כתיק לא שנא ג' ולא שנא ד' אינה תוצצת. ויש לפרש בעיא דרב יוסף נמי אדרבנן והכי קאמר בפחות משלשה ודאי אמרי רבנן דלא מפלגא אלא [מג'] ועד עשרה מי מודו דמפלגא או לא עשרה ודאי פשיטא דמפלגא וכיון שהרב לא כתבה אין לנמות מדבריו דלרשב"ג קא מבעיא להו כיון דהלכה כתיק לא שנא שלשה ולא שנא עשרה אינה תוצצת ומרחיק ד' אמות.

פרק תפלת השחר.

תניא מעוות לא יוכל לתקון זה שבטל ק"ש של שחרית או ק"ש של ערבית או תפלה של שחרית או תפלה של ערבית⁽³⁾. ודוקא שבטל במזיד אבל שכח ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים ומסתברא דוקא תפלה אבל ק"ש אין חובה למי ששעה ולא קרא ק"ש ערבית לקרות שחרית שתיים. והא דאמרי' הקורא מכאן ואילך לא הפסיד בברכות הגי מלי רשות אבל חובה ליכא כדאמרי' אם לא עלה עמוד השחר חייבים אתם לקרות

⁽¹⁾ הגי' הוצא סוף עמודה מהגי' שלמנינו ויש עוד גירסות אחרות נעמיני' זו ראה אדום ד"ס נעקמו, וגם ר' עסולם הביא אדם מהגה נהמסך דנרו ויהא קרונה לגי' שלטו.

⁽²⁾ ראה ד"ס.

⁽³⁾ כנסת הגדולה נמניגס ט' ז', נילקוס קאלת ח' וצנה ג'. ראה ד"ס נמקינו נהגות ס' ז'.

תפלת המנחה אלא עד פלג המנחה ומכי שלים תפלת המנחה מתחיל ומן תפלת ערבית. אמר ליה ר' ירמיה בר אבא מי בדלת אמר ליה אנא בדילנא סי' מן המלאכה. ודוקא כהני דליכא מעות הוא שיש לו להבדיל מן המלאכה אבל אם נתקשרו השמים בעבים והתפלל ערבית ואחר כך זרחה חמה כיון שתפלתו במעות היתה מותר במלאכה לא שנה יחיד ולא שנה צבור אלא שביחיד חוזר ומתפלל וצבור כיון שהתפללו אין חוזרים ומתפ' והכי הוא מסקנא דשמעתא. והא דאמרינן רב צלי של שבת בעיש דוקא תפלה אבל קיש עד צאת הכוכבים ואע"פ שלא סמך נאולה לתפלה לית לן (הא) [בה] כיון דתפלת ערבית רשות ואפי' למאן דאמר חובה לית לן בה שמפני צורך שעה הוא מתפלל ומקדש מבעוד יום דהיה אוכל דאין קדוש אלא במקום סעודה וכיון שלא הגיע זמן קיש מותר לאכל קודם שיקרא קיש ואין ספק בזה. והיינו דאמר השתא קדיש בין קיש לתפלת ערבית ולא אמרי' קדיש בין קיש לתפלת שחרית משום דתפלת שחרית מיבעי ליה למסמך נאולה לתפלה ובתפלת ערבית לא.

הא דאמרי' יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל לאו למימרא דאסור להתחיל ולאכול קודם שיתפלל דאם כן מאי למימרא מתני' היא בס' יציאות השבת [פ' ע"ב] לא ישוב אדם לפני הספר סמוך למנחה ולא לאכול וכו' אלא הכי קאמר שאעפ"י שהתחיל מפסיק ובהא לית הלכתא כותיה ואיתא להא מלתא בס' יציאות השבת.

אמר ר' תנחום אמרי' אסי טעה ולא הוזכר שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה. מיתיבי טעה ולא הוזכר גבורות נשמים בתחיית המתים מחזירין אותו [וכו'] לא קשיא הא ביחיד הא בצבור בצבור מאי טעמא [לא] [מפני ששומע] [משום דשמעה] משליח צבור [אי הכי האי מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה מפני ששומע מש"ץ מבעי ליה] אלא אידי ואידי ביחיד ולא קשיא [כאן] [הא] דאדכר [מקמי] [קודם] שומע תפלה [כאן] [הא] דאדכר [ל] בתר שית. ומדקאמר אידי ואידי ביחיד ולא אמר אידי ואידי בין ביהיד בין בצבור אלמא דוקא ביחיד אבל בצבור אפי' אדכר לבתר שית אינו חוזר מפני ששומעה משליח צבור ואעפ"י שיש לבעל הדין לחלוק ולומר דכי אמר אידי ואידי רבותא אשמעינן דאפי' ביחיד אינו חוזר היכא דאדכר מקמי שומע תפלה אבל לעולם אפי' בצבור חוזר היכא דאדכר מקמי שית אפי' הכי אידי דהוה

ליה למימר אידי ואידי ביחיד אלמא דוקא ביחיד אבל אסי' אדכר לבתר שומע תפלה אינו חוזר מפני ששומעה משליח צבור, וכן כתב הרב דודי ר' אשר ז"ל.

והא דאמרינן¹ דאי אדכר בתר שומע תפלה חוזר לראש פי' בירושלמי חוזר לשומע תפלה ומדבר זה אתה למד דמעה ולא הבדיל בזה ובוה חוזר לדברלה ואין צריך לחזור ולהתפלל, וי"ל שאני הבדלה דלכתחלה יש לו להבדיל בתפלה ועקר את רגליו חוזר בתפלה. והכי מסתברא דמדקא מבעיא ליה לא הבדיל לא בוז ולא בוז מהו על התפלה קא מבעיא לה דאלו על הכוס ק"ל מעם מבריל.

אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל (תפלה קצרה) [תפלת הדרך]... מאי איכא בין הבינו לתפלה קצרה וכו' מדלא אמר הבינו חותם בשומע תפלה בהזכרת השם ובתפלה קצרה אינו חותם בהזכרת השם, בתפלה קצרה חותם בא"י ש"ת.

ת"ר היה רוכב על החמור [והגיע זמן תפלה] אם יש לו מי שיאחז את חמורו ירד למטה ויתפלל ואם לאו ישב במקומו [ויתפלל] ר' אומר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו סרשי' דיל שקשה עליו ענוב הדרך ומפי' זה אתה למד שיתפלל והחמור מהלך ואין צריך שיעמיד את החמור²). והכי משמע נמי לקמן דאמרינן גבי פלוגתא דר' שמעון בן אלעזר מר סבר תפלה מעומד אלמא אם היה מתפלל בדרך מתפלל כשהוא מהלך ואע"ג דאמרינן במס' קדושין רוכב כמהלך דמי אסי' הכי דעתו מיושבת עליו עדיף.

אבוא דשמואל ולוי כי הוו בעו למיפק לאורחא הוו מקדמי ומצלי וכי [הוה] מטי זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומגענע מגילה וקורא בה ומתפלל³) במאי קמפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר [מסמך] נאולה לתפלה עדיף, והלכתא כתיק דאבוא דשמואל ולוי קיימי בותיה ומאי דאמר רב אשי לא חזינא להו לרבנן קשישי⁴) דעבדי הכי בשבתא דריגלא קאמר דבין דאפשר

¹ ראה תוס' המחזר ז"ל עוד נענין כזה נסיף עיקר ד"ה סא דאמרי' טעה ולא הזכיר.

² כן דעת החוס חזל לא כן דעת הר"י יע"ש היטב.

³ כ"ה הנכון עיין ד"ס נתיקתו נכונה ס' ה'.

⁴ לפיכך "מתיק" וליחס נכ"י, ראה ד"ס.

לצלויי בזמנה מיושב מושב מליצלי מיושב בזמנה עם הגין החמה ומסמך נאולה לתפלה ולא לאקדומה קודם זמנה עם קיש אבל בשהשכים לצאת לדרך קודם שיכיר את חברו ברחוק ד' אמות קורא קיש ומתפלל שלא אמרו לקיש כוונתיקין אלא משום תפלה משום דכתיב ייראוך עם שמש והנא כיון שמתפלל בביתו כדי שיתפלל מעומד הוא הדין שיקרא קיש ויסמך נאולה לתפלה וכבר בארתיה בס' ראשון.

והראב"ד פי' דבי אמר תיק ומתפלל אפי' קודם שיעלה עמוד השחר קאמר ויש כמו בזה כפ"ש ויל בס' קודם היום.

הא דאמרינן¹) טעה ולא הזכיר שאלה בברכת השנים ואדכר לאחר שומע תפלה תחור לראש פי' בשומע תפלה והכין פירושו בירושלמי מאי דאמרי' נמי בס' שלשה שאכלו טעה ולא הזכיר של שבת או של יום טוב בברכת המזון ופתח בהטוב והמטיב תחור לראש בבונה ירושלים ולא להון ומאן דמפרש דתחור להון לא מסתברא כותיה מדפי' בירושלמי הנא תחור לשית.

תניא טעה ולא הזכיר של ריח [בערבית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשחרית] בשחרית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במוסף ואם כן לקשי מינה לרב דתלי טעמא לפי שאין מקדשין את החדש ביום²). אי' יוחנן בצבור שאני. איכא דפרשי ובצבור שנו מפני ששומעה משליח צבור ואי כפי' הוה הוה ליה לאקשוי כדאקשי' לעיל אי הכי מפני שיכול לאומרה במוספים מפני ששומעה משיצ מבעי ליה. אלא הכי פי' ובצבור שנו מפני שזרח צבור³) אבל ביחיד מחזירין אותו ומסתברא דוקא ביחיד שלא עם הצבור אבל ביחיד עם הצבור אין מחזירין אותו מפני ששומע משיצ כדאסיק' לעיל גבי שאלה בברכת השנים ומיהו גבי שאלה אפשר דאפי' שיצ תחור ולא חיישי' למזרח צבור כיון דשאלה צורך כל העולם הוא וכן מצאתי שכתב הרב אדני דודי ר' אשר ויל.

כדי שתתחולל דעתו עליו. ירושלמי כמה יתחולל דעתו עליו כדי הלוך ארבע אמות.

¹) סייק לעיל דף כ"ט.

²) ר"ס תוס' נרכות לי ע"ז ד"ס וסמכ"ל.

³) ר"ס רס"ז נמקדנ ד"ס לזכר טעו; ויל ספרים ים סס ויל': ,ונס"ג מעדס לה זל"ס (נצבור טעו) נסדס נדססל דלינולס"ג.

פרק אין עומדין.

הא דאיר ר' (חנינא) [הונא] טעה בשלש ראשונות [חזר לראש] באמצעות חזר לאתה חונן באחרונות חזר לעבודה ולא תימא הימ במי שטעה ואינו יודע להיכן טעה אבל יודע להיכן טעה חזר במקום שטעה (לא תימא הכי) דהא מקשי' עלה דר' (חנינא) [הונא] מהא דתנן מהיכן הוא מתחיל¹) מתחלת ברכה שטעה ואם איתא לשני ליה שאני מתני' דידע להיכן טעה אלא לאו שימ' דביודע להיכן טעה נמי אמרי' בגי' ראשוני' חזר לראש באחרונות חזר לעבודה באמצעות חזר [לאתה חונן] לר' (חנינא) [הונא] ולר' (יוסי אשי) [אסי] לתחלת ברכה שטעה בה כמו שכתב הריאף דל' והלכתא כרב אסי.

תני חדא הכורע בהודאה הרי זה משובח ותניא [אידך] הרי זה מטונה לא קשיא הא בתחלה הא לבסוף, והא דאמרי' אלו ברכות שאדם שוחה בהן באבות תחלה וסוף בהודאה תחלה וסוף התם ביחיד מתפלל הכא ביחיד עם הצבור בשאומר מודים דרבנן כורע בתחלה ואינו כורע בסוף עם שליה צבור, ואיכא מאן דשני בין כורע לשוחה ומה שכתבתי הוא הנכון. ובירושלמי מוכיח ותני הכל שוחחין עם שיצ בהודאה אמר ר' זירא ובלבד במודים. ועירא הוה סמיך לקרובה כדי שיהא כורע עמו תחלה וסוף, סי' קרובה חזן, וכתב הראב"ד דל' נראה מן הירושלמי הוה ששוחחים במודים דרבנן בסוף אבל אין משגיחין לשוח עם החזן בסוף הודאה אלא באיזה מקום שיהיה שיסיים מודים דרבנן ור' זעירא הוה מכיין מעט מעט כדי שיסיים עם החזן והוא מה שהיה עושה רב נחמן ורב ששת אפשר שהיה מכונים כמו שהיה עושה ר' זעירא ונראים כאלו כורעים עמו תחלה וסוף.

פרק כיצד מברכין.

קיל²) כמאן דאמר כרם רבעי אבל נמע רבעי מותר וכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחצצה לארץ ובכרם נמי דוקא שתים כנגד שתים ואחת

¹) סי' סכ"י נד"ס.

²) וכן כתב ר' יודס פסדי, וכמו וכן כתב רבי (ולאפשר נסיס סלמדי דרבינו עסולס).

יוצא זנב אבל פחות מכאן מותר בלא פדיון כמאן דנפקא לן מגיש מתבואת הכרם אבל למאן דנפקא לן מקדש הלולים כל שמעון הלול אפי' נפן אחת מעון הלול ובכל זה ק"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ ואינו מעון הלול בפחות מחמשת גפנים, וכן כתב רב אחא משבחה אבל ערלה כל עץ שמוציא פירות אפי' עץ יחיד חייב בערלה ואין ספק בזה. ומה שכתב ר"ש ז"ל בסוף סרך משוח מלחמה שאין חייב בערלה פחות מחמשת גפנים דאקרי כרם משום רבעי קאמר כלומר שאין חייב בערלה ללהוי מעון הלול בשנה רביעית פחות מחמשה אבל בערלה ונמעתם כל עץ מאכל כתיב.

אמר רב יהודה [אמר רב] צלף של ערלה בחוצה לארץ [זורק את האביונות] ואוכל את הקסריסין מרנקט חוצה לארץ אלמא סבירא ליה ערלה בחוצה לארץ הלכת מדינה, וי"ל דלעולם הלכה למשה מסיני סבירא ליה דהא אמרי' התם אימי כך ואמרה וראה אסור ספקא ומותר.

מה שכתב הרי"ף ז"ל בפלפלי רשיבתא שמברך עליו ב"ס האדמה, איכא לעיוני מאי מעמא לא מברכינן עליה בורא פרי העץ כיון דמחייב בערלה, וי"ל כיון דלאו אורחיה למיכל באפי נפשיה לא מברכי' עליה בורא פרי העץ ולא שהכל אלא בורא פרי האדמה דהא מקשי' לרבא אדרבא דאמר רבא האי המלתא דאתא מבי הינדואי שריא ומברכי' עליה בורא פרי האדמה ושנינן לא קשיא הא ברשיבתא הא ביבשתא וכי היכי דבהמלתא רשיבתא מברכינן עליה בורא פרי האדמה הכי נמי פלפלי רשיבתא.

ואית דבעו מימר שעל התמרות הוא שכתב הרב ז"ל שמברך עליו ב"ס האדמה אבל על הסרי עצמו מברך עליו ב"ס העץ.

תנן התם על מעשה קדרה בתחלת מברך עליו כורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין ג' ואלו הן מעשה קדרה סלת זריו אורז וערסן (וסלקא¹) פ' סלקא חמי דמתברי באסיתא תרי תרי טרנים תלת תלת זריו ד' ערסן ב' ב', והכי מפרש לה בסוף פ' מי שהפך את זיתו והוא הדין אי שליה לחיטי בעינייהו שמברך עליו בורא מיני מזונות דהא מעקרא הוה ס"ד לאוקמא למתני' בר' יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא אלמא אע"נ דשליק ליה בעיניה מברך עליו בורא מיני מזונות, ובעל הלכות גדולות

¹ פ"י ד"ס בתקומו נכנסות לזה כ'.

כתב דני שלקי ליה לחמי בעינייהו מברך עליהן ב"ס האדמה מאי מעמא
דבסעמייהו קיימי, ומה שכתבתי הוא הנכון.

הכוסם את החסה בתחלה מברך עליו ב"ס האדמה ולבסוף בורא נפשות.
ומה שכתב הרי"ף דל דפת דוחן מברך עליו בתחלה שהכל לא
מחזור דעד כאן לא פליגי רבנן וריג בפת אורז ובפת דוחן אלא בברכה
לאחריו דריג סבר ברכה אחת מעין נ' ורבנן סברי בלא כלום אבל לברכה
לפניו לא פליגי וכי היכי דלריג מברך לפניו בורא מיני מזונות שהרי מברך
לאחריו ברכה אחת מעין נ' ואין לך דבר שמברך לאחריו ברכה אחת מעין
נ' שיברך לפניו שהכל וכיון דלריג על כרחך מברך בורא מיני מזונות הכי
נמי לרבנן. ולא מצינו למימר דהא בהא תליא דהא פת אורז בתחלה מברך
עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום אלא על כרחך פת אורז ודוחן
וסת דוחן חד טכסוסא אנן מברך עליו תחלה במי"מ ולבסוף ולא כלום אלא
על כרחך פת אורז וסת דוחן חד אינון ולבסוף בורא נפשות.

הא דק"ל גבי תביצה דאע"ג דלית בה פירוכין כזית מברך עליו המוציא
וג' ברכות היכא דאיכא עליה תורתא דנהמא דוקא שאין לו לא שלמין ולא
סתיתין שיבצע בהן אבל יש לו ק"ל כרבא דאמר מברך ואחר כך בוצע
ואין מברך תחלה על פת הצנומה בקערה.

ירושלמי תני כל שאומרין אחריו נ' ברכות אומ' לפניו המוציא וכל
שאין אומ' אחריו נ' ברכות אין אומ' לפניו המוציא.

אמר ר' יעקב בר אחא ושאר מינים כדרב"ג נצרכא משמע מהכא
דבפחות מכזית מברך לפניו ואינו מברך לאחריו אפילו בבריה דאמרין
לקמן אמר חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל כזית מליח ובירך
עליו תחלה וסוף, ופרכינן היכי מברך ר' יוחנן על זית מליח (כגון) [כיון]
דשקיל ליה לגרעיניה בציר ליה שעוריה, ופרכינן ר' יוחנן (לית) [זית] גדול
(אבל) [אכל] דכי שקיל ליה גרעיניה פש ליה שיעוריה, ומאי מעמא לא
שני ליה בריה שאני אלא לאו שי"מ דאפילו בריה פחות מכזית אינו מברך
עליו לאחריו. ובהא פריך על הירושלמי דנבי האי עובדא דאכל ר' יוחנן
כזית מליח מתריץ בירושלמי בריה שאני.

ירושלמי אבל אפילו פרדה אחת של ענב או פרדה אחת של רמון
מעונה ברכה אחת לפניו ולאחריה, והא דתנן יש ששעון ברכה לפניו ואין
שעון ברכה לאחריו ודייקינן לקמן בפרקין למעוטי מאי ופרכינן למעוט
ריחני מאי מעמא לא שני ליה בפחות מכזית, לא קשיא דהתם מיני חיוב

קתני ופתות מכיות לאו מיני חיוב הוא. והלכתא המציא לחם מן הארץ
דהמציא נמי דאפיך משמע וכל שכן מציא ואעיג דשאר ברכות אמ' בורא
ולא אמר' הבורא מפרש בירושלמי שאין לברך מציא שלא לערב את
האותיות, ואעפ"י שאומ' לחם מן ולא קסדינן בערוב אותיות שאני התם
דלא אפשר, ואעפ"י שיכול לומר המוציא מן הארץ לחם לישנא דקרא
אמרינן כדכתיב להוציא לחם מן הארץ.

הנהו תרי תלמידי דהוה יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניהם¹ כרוב,
ודורמסקין [ופרנינות] [ותן] [נתן] בר קפרא רשות לאחד מהן לברך
קפין וברך על הפרנינות (ו) לנלנ עליו חברו כעס בר קפרא ואמר² לא על
המברך אני כועס אלא על המלנלנ אני כועס אם חברך דומה כמי שלא
סעס סעס בשר מעולם למה אתה מלנלנ עליו³ ולית הלכתא לא כבר
קפרא ולא כמברך אלא הלכתא כמלנלנ דקיל שלקות ב"ס האדמה וחשוב
עדיף. ואפילו תמי וברתי שדרכן לאכלן חיים מברך עליהן ב"ס האדמה וכל
שכן בברוב, ואפי' למאן דאמר לקמן בשאין ברכותיהן [שוות] דברי הכל
מברך על זה וחזור ומברך על אי איזה מהן שירצה ולא אמרינן חשוב עדיף
שאני התם שהברכות שתיהן חשובות אבל הכא שהכל לאו ברכה חשובה
היא שלא נתקנה על דברים חשובים. ברך על פירות הארץ בורא פרי
העץ לא יצא. פשיטא⁴ לא נצרכה [אלא] לר' יהודה דאמר (דנן) [חטה]
מין אילן הוא אפילו הכי לענין ברכה לא מאי מעמא דכי מברכין ב"ס
העץ היכא דכי שקלת לפירא איתי' (לאילנא) [לנווא] אבל היכא דכי
שקלת לפירא לא איתיה (לאילנא) [לנווא] לא מברכי' עליה ב"ס העץ.
תניא בתוספת' כל שמוציא עליו מעיקרו עשב הוא ומברכין עליו
ב"ס האדמה כל שמוציא עליו מעצמו אילן הוא ומברכין עליו ב"ס העץ.
זאת התוספת'⁵ כתבה ר"ח ז"ל.

תניא ראה (את ה) פת ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה
ראה (את ה) תאנה ואמר כמה (יפה) [נאה] תאנה זו ברוך המקום שבראה
יצא דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים

¹ כ"י כ"י נדפס.

² כ"י כ"י כ"ל.

³ לפניו חטה: לחם על זרע לנגלת עליו.

⁴ לפניו: חמר רב נסמן רב ילחם וליחם כ"י נדפס.

⁵ סלמי גזרים כחז וכן צירופי, ונחפסחם שלט לל מלחתי, ועי

יסן ולדע מי כול ז"ס המחקר כן!

בברכות לא יצא ידי חובתו, והלכתא כר' יוסי משום דלא אדכר בה מלכות דקיל כותיה מעובדא (דרבנן) [דבנימין] רעיא דבנימין רעיא כרך ריפתא (בתר דאכל) אמר בריך מריה דהאי ריפתא¹ (ברוך רחמנא מריה דהאי ריפתא) דקיל כר' יוחנן דאמר בעינן הזכרת השם ומלכות. והא דתנן על הגובלות אומ' שהכל אוקי' בושלי כמרא אבל תמרי דיוקא ביס העץ.

הא דתנן היה לפניו מינים הרבה ר' יהודה אומר אם יש ביניהן ממין שבעה² עליו הוא מברך וחכמים אומרים מברך על איזה מהן שירצה. מדברי הריאף ז"ל שלא ספק הלכה כמאן נראה שהלכה כחכמים דיחיד ורבים הלכה כרבים. ולפי הפסק הזה הא דאמר רב יוסף ואתימא ר' יצחק כל המוקדם בפסוק זה הוא קודם לברכה תרנומא בששניהם חביבים עליו. ועובדא דרב חסדא ורב המנונא דהווי יתבי [בסעודתא] אייתי לקמיהו תמרי [ורמוני] שקל רב המנונא בריך אתמרי ברישא אמר ליה [רב חסדא] לא סבירא מר [להא דאמר ר' י' ואיתימא ר' יצחק] כל המוקדם בפסוק זה (הוא) קודם לברכה אמר ליה זה שני לארין וזה חמישי לארין, והיה דהוה מצי לשנויי ליה תמרי חביבי לי אלא אי הוה משני ליה הכי הוה משמע דאי תרוייהו חביבי ליה הוה בריך ארמוני, משום הכי אמר דזה שני לארין וזה חמישי לארין לאשמעינן דאפילו תרוייהו חביבי ליה מברך אתמרי ברישא. ירושלמי תני ר' חייא אין מברכין על הסת אלא בשעה שהוא פורס אמר חייא בר אבא הדרא אמרה האי דנסיב ענולא ומברך עליה ולא אתי לידי צריך לברך עליה זמן תנינות. א"ר תנחום צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא להזכיר שם שמים לבטלה. וכתב הראב"ד ז"ל על זה נראה לי דרך גירסא אתיא כטעמיה דאמר צריך שתכלה ברכה עם הסת ודלא כרבא דאי כרבא לא צריך ולא מירי, ותו גרסינן התם ר' זעירא בעיא הן דנסיב תרמוסא וברוך עליו ונפל מיניה צריך לברך עלויה זימנא תנינית. לאמת המים תמן לכך נתבון תחלה וכתב הראב"ד ז"ל נראה לי דרך בעיא דלא עדיף מנוס לכל אהד ואחד שכלן שותים בברכתו של מברך ותו אמרינן הלה נבאנה דברכתא היא אלמא כל דמנח קמיה ודעתיה עלויה חיילא ברכה עלויה. ולפי דעתי אין הגדרון דומה לראיה דשאני התם שלכך נתבון תחלה. (ראה עוד לקמן צד 31 מה ששייך לכאן).

¹ כג' סכ"י זר"ס.

² כג' סכ"י זר"ס.

מתני' בריך על היין שלפני המזון פוסר את היין שלאחר המזון. ואמרין עלה בנמרא לא שנו אלא בשבתות וימים טובים (שארם) [הואיל ואדם] קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס, ודוקא באותו זמן שלא היה מצוי להם יין אבל בזמן הזה ובארצות האלה שאדם קובע סעודתו על היין הווי להו שארי ימות השנה בשבתות וימים טובים ויין שלפני הכזון פוסר יין שלאחר המזון משום דזה לשנות וזה לשנות ומאי לאחר המזון לאחר סעודה וקודם ברכת המזון. ויין שבתוך המזון אינו פוסר יין שלאחר המזון שזה לשנות וזה לשרות ועדיף לשנות מלשרות, אבל יין שלפני המזון שהוא לשנות פוסר שבתוך המזון שהוא לשרות אע"י דלא שוו אהרדי לשנות עדיף, כך קבלתי מאבא מורי דל וכן כתב הראב"ד דל.

בירך על הפרפרת שלפני המזון פסר את הפרפרת שלאחר המזון והא פת פסרה ליה לפרפרת. איכא למימר דכי קתני רישא בירך על הפרפרת שלפני המזון וכו' כגון דלא (אכל) [אכל] פת אלא מעשה קדרה ולפיכך הוצרך למימר דפרפרת שלפני המזון פסר את שלאחר המזון אבל לעולם אי אכל פת אסילו לא אכל פרפרת לפני המזון פסר לפרפרת שלאחר המזון וכל שכן מעשה קדרה שלאחר המזון שהפת פוסרת מפני שמעשה קדרה לשובע הוא נאכל ופרפרת נמי מין פת הוא ולפיכך פסר להו פת מה שאין כן בפירות הבאים לאחר סעודה שאינן נאכלים לשובע ולאו מיני פת נינהו ולפיכך מעונים ברכה לפניהם שאין הפת פוסרתן. והא דאמרין בנמי אין לך דבר ששעון ברכה לפניו ואין שעון ברכה לאחריו אלא הפת הבאה בכיסנין תרנום בפת הבאה בכיסנין בפני עצמה שלא עם הסעודה, וכן פירש"י דל והריא"ף דל ואסילו הכי אינה מעונה ברכה לאחריה אלא בורא נפשות מתוך שמאכלה מועט עשאוה כפת אורז ופת דוחן דאסיקנא לבסוף ולא כלום, אבל אם הוא בתוך סעודה או לאחר סעודה ולפני ברכת המזון פת פוסרתן. והוה הדרך שדרך בה ר"ש דל והריא"ף דל בפת הבאה בכיסנין ואי קבע סעודתיה עליה מברך עליה המוציא ושלש ברכות, אבל הראב"ד כתב דפת הבאה בכיסנין בפני עצמה מברך עליה במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש והא דאמרין בנמרא שאינה מעונה ברכה לאחריה ומעונה ברכה לפני תרנומא בשבאה לאחר הסעודה ולפני ברכת המזון שברכת המזון פוסרתה ומיהו כיון שבשבאה לאחר סעודה מעונה ברכה לפני שאין הפת פוסרתה להכי קתני מתני' בריך על הפת פסר את הפרפרת

דוקא פרפרת שבתוך הסעודה אבל פרפרת הבאה לאחר סעודה אין הפת פוטרתה והיינו דקתני רישא בירך על הפרפרת שלפני המזון פוטר את הפרפרת שלאחר המזון. פרפרת שלפני המזון הוא דפטר לה אבל פת לא פטרה לה לפרפרת שלאחר המזון. והו דעת הראב"ד ז"ל והוא הולך על דרך ר"ש ז"ל והריא"ף ז"ל ואין לזוז מדבריהם כאשר כתבתי. ברך על הפת פטר את הפרפרת וכל שכן מעשה קדרה. ברך על הפרפרת לא פטר את הפת אבל מעשה קדרה פטור.

ירושלמי רב בשם ר' חייא רבה פת הבאה בכסנין לאחר המזון מעונה ברכה לפניה ולאחריה. אמר יוחנן פליגי, אמר מוכח לר' חזקיה במה הו פליג כשאכל מאותו המין באמצע המזון, אתא ר' חנא בשם ר' זעירא אפי' לא אכל מאותו המין באמצע המזון.

נמרא¹) אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין מעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ושלל מחמת הסעודה בתוך הסעודה מעונים ברכה לפניהם ולא לאחריהם לאחר הסעודה מעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם, הנה רבו המפרשים בזה ואני אכתוב מה שקבלתי מאבא מרי ז"ל ומה שנראה לי אחריו. והוא שרב פפא לא איירי אלא במיני פירות שאם באו ללפת זהו מחמת הסעודה בתוך הסעודה שאין מעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ומעמא דמלתא מפני שהם טפלה לפת לא שנא באו בשעת המוציא ול"ש באו לאחר המוציא שלא היה דעתו עליהן בשעת המוציא אפי' הכי פת פוטרתן שהוא עקר והם טפלה לו והיינו מתני' כל שהוא עקר ועמו טפלה מברך על העקר ופוטר את הטפלה ובה לא אשמעינן רב פפא מידי, וכי אצטריך רב פפא למפסק הלכתא משום סיפא דמלתיה דקאמר שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה כגון פירות שלא באו ללפת, ואין מעונים ברכה לאחריהם שברכת המזון פוטרתן כיון שבאו בתוך הסעודה לאחר הסעודה כגון שבאו לקנוח מעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם, ומה שפרש"י ז"ל שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה כגון דיסא כרוב ותרידין שאינן לפתן והן באין למזון לשובע מעונים ברכה לפניהם דלאו טפלה נינהו ואינן בכלל לחם לפטרו בברכת המוציא קשיא לי הא דתנן בריך על הפת פטר את הפרפרת ואמרין עלה בנמרא כל שכן מעשה

¹ סייק לעיל דף 29.

קדרה ופי' ריש זיל עצמו שבא למזון ממש אלא שיש לדחוק ולומר לדבריו דהתם מיירי שבא בשעת המוציא והכא בדברים הבאים לאחר המוציא, ומה שפרשתי הוא הנכון ולפי הפי' הזה כרוב ודיסא וכל מעשה קדרה פת פוטרתן והכי נמי אמרינן לקמן דפת פטר מעשה קדרה ולפירש"י זיל פת לא פטר כרוב ודיסא מסתברא כותיה דקא פטר מעשה קדרה, ותאנים הבאים בתוך הסעודה שלא ללפת לפי' דידן אין טעונים ברכה לאחריהן, ולפי' ריש זיל טעונים ברכה לאחריהם.

שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה [בתוך הסעודה] אין טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם אמר להם הואיל ופת פוטרתן. אי הכי יין נמי [נפטריה פת] שאני יין דגורם ברכה לעצמו שמברכים על היין בדברים אעפ"י שאינו צריך לשתייתו.

ור"ח זיל פי' דהכי קאמר כיון דיין אית ליה האי מעלה דפוטר כל מיני משקין משמע מהא דפת לא פטר שאר מיני משקין. וי"ל לפי' ר"ח דהכי קאמר דיין אית ליה מעלה דפוטר כל מיני משקין בלא סעודה מברך עליו ומתריץ פירושי קמאי שמעינן מיהא שאם שתה מים בתוך הסעודה אין צריך לברך שהפת פוטרתה מדאצטריך למימר שאני יין הואיל וגורם ברכה לעצמו אבל מים לא. והא דאמרינן לקמן לאפוקי ממאן דחנקתיה אומצא דוקא שלא בסעודה. וי"ט גורם ברכה לעצמו שהברכה והשתיה שני ענינים הם. ולפי' הפי' הזה אפילו מים נמי בעי לברוכי וכפי' קמא מסתברא הלכך בעי לברוכי למיא. ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש תכופות הן וכו' הילכך אם לא נטל ידיו מצי למיכל בלא ברכת המוציא. ולר"ש זיל בלא ברכת המזון. וי"ל שאף לדברי הרא"ף זיל דנטל ידיו אין לו לאכל בברכת המוציא עד שיברך ברכת המזון דתנן תכף לנטילת ידים ברכה.

מתני' היו יושבין כל אחד ואחד מברך לעצמו הסבו א' מברך לכלן, פי' בין בברכת המוציא בין בברכת המזון ואי אמרי ניזיל וניכול נהמא [בדרך סלן] אחד מברך לכלן. וי"ל דברכת המוציא בעינן הסבה, וגם הראב"ד זיל כתב דבזמון בעינן הסבה דכל זמן שלא הסבו נחידים דמי. ומסתברא רבזמון בעינן הסבה מעוברא דתלמידי דרב דאמר רב אדא בר אהבה נח נפשיה דרב וברכת מזונא לא נמרינן ולא תימא הי"ט כשהיו יושבים מתחלה ישבו על דעת אכילה הוא דבעינן הסבה אלא אפילו ישבו מתחלה על דעת אכילה לא בעינן הסבה והיינו דאצטריך בנמרא למימר הסבו אין ישבו לא

ולא פרכינן מרישא דקתני בהדיא היו יושבים. בנמרא פליגי רב ור' יוחנן ביין והלכתא כר' יוחנן בתריוהו לישני דמהני הסבה ובעי הסבה וכי מהני הסבה ליין הימ לברכה שלפניו אבל לברכה שלאחריו קיל דאין וימון לפירות. ומסתברא דדוקא יין דשייך ביה קביעותא אבל פירות לא מהני הסבה. והראב"ד כתב משכחת לה בברכה אחרונה כגון יין שבא להם אחר המזון שכבר בא להם המזון על ידי פת וכמו שמברך להם האחד כמו כן מברך להם ברכה אחרונה. וכן אנו צריכים לפרש מעשה דר"ג ווקנים והביאו לפניהם כותבות ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך ברכה אחרונה וסוף דאין וימון לפירות אמאי צריך אינהו כלהו נמי בריכו לנפשיהו אלא שי"מ בתוך סעודה הביאום ואחד מברך לכלן. וי"ל שמא נתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך ראשון קאמר ולא שיצאו אחרים בברכתו.

אמר ועירא¹) כל המונמרות כלן מברך עליהן בורא עצי בשמים חוץ ממושק שמברך עליו בורא מיני בשמים הואיל ומין היה הוא²). מיתבי אין [מברכין] בורא עצי בשמים אלא על אפרסמון של בית רבי ושל בית קיסר ועל ההדס שבכל מקום תנא הדס וכל דדמי ליה. והאי דנקט אפרסמון של בית רבי ושל בית קיסר לאו למעוטי שאר בשמים אתא אלא למעוטי שאר אפרסמון מפני שאינן זכים כאותן של בית רבי ושל בית קיסר. ועוד יש לפרש שלא בא (לפרש) למעט אלא המונמר שאין גוף הבשם בא לפניו אבל בבית רבי וקיסר גוף הבשם בא לפניו והוא הדין לשאר אפרסמון דעלמא אם היו מביאין לפניו גוף הבשם מברכי' עליו. ולהאי פירושא נרסי' תיובתא שהרי כל המונמרות אין גוף הבשם בא לפנינו. אך הריא"ף ז"ל פסק כועירי ולא גרים תיובתא. מסתברא דכל ברכה אחת מעין ג' דאורייתא ובורא נפשות דרבנן. ונפקא מינה לספק ברך ממה שאמר בתחלת פרק זה יליף מו' המינים.

האי דמסקי' בברכה מעין ג' שחותם על הארץ ועל הפירות דוקא בשאר מיני ו' אבל ביין חותם על הארץ ועל פרי הגפן.

ירושלמי שכתב הראב"ד ז"ל מהו להזכיר בברכה אחת מעין ג' מעין המאורע כגון שבת ויר"ט. הריא"ף ז"ל: הביאו לפניו שמן והדס מברך על

¹) לסנינו: איך סייע נכיה דלנא נכ נסתני אמר כז סקדא אמר כז ולמרי לם אמר כז סקדא אמר זעירי, ויס עוד נוססאות אסרות נזה.

²) ראס דים נמקומו נסגרות לוח ל'.

ההרס ופוטור את השמן, ופסק הכי, משמע מדבריו ששניהם באו להריח. ור"ש גרס מברך על ההרס וחזור ומברך על השמן, ופירש"י דל שהשמן בא לסוך להעביר וזהם המזון ומברך עליו בורא שמן ערב בספרים שלנו יש בהן נבי הא דאמר רב ספא משמיה דרבא הלכה (תביה) [כביה] ולא היא לאשתמושי נפשיה הוא דעבר, הילכך הלכתא כרינ המנריע, והריף דל ספק כביה משמע דלא גרים ולא היא.

אמר יצחק בר אבדימי משום רבינו על הביעא ועל הקוסרא¹ בתחלה [מברך] שהכל ולבסוף בורא נפשות [רבות] אבל ירקא לא ר' יצחק אמר אפי' ירקא אבל מיא לא, ורב ספא אמר אפי' מיא, והלכתא כרב ספא דאמר רב אשי אנא כי מדכרנא עבידנא ככלהו. מיתיבי² [כל] השעון ברכה לאחריו שעון ברכה לפניו [ויש שמעון ברכה לפניו] ואין שעון [ברכה לאחריו] בשלמא לר' יצחק [בר אבדימי] (למעושי מיואלא³) לרב ספא למעושי מאי למעושי מצות, ולבני מערבא דלכתר [ד] מסלקי תפיליהו מברכי' אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חקיו (למעושי) [לאסוקי] מאי לאסוקי ריחני ומדלא שני ליה למעושי שאר מצות ש"מ דלא שני להו לבני מערבא בין תפילין לשאר מצות דבכלהו מברכי' לאחריהן לשמור חקיו, וי"ל דלעולם לא מברכי' אלא אתפילין וכיון דלא כלל הוא לכל המצות לא קתני מין, ובירושלמי משמע תפילין דוקא דכתיב ושמרת את החקה הזאת.

השותה מים לצמאו אומר שהכל למעושי מאן דחנקתיה אומצא ודוקא במיא דליבא הנאה אלא אם כן שותה לצמאו אבל במדי אחרינא דמיתהני אפי' אכיל או שתה לרפואה מיחייב לברוכי והכין אסיקנא לעיל גבי שתיקה וגבי שמן דשתי ליה על אניגרון.

ר' עקיבא אומר [אפי'] אבל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות מסתברא [דלית הלכתא] כר' עקיבא מדקאמר אפי' כריג סבירא ליה וכיון דלא קיל כריג לא קיל כר' עקיבא ואין מברכין עליו ג' ברכות דמי עדיף ג' כיון שאינו מחמשת המינים מבר' עליו במ"מ אבל משלק לא מדלא פריש במעשה קדרה שלק ומיהו איבא למימר שאני מעשה קדרה דמברך

¹ (כג"י הכ"י זד"ס.

² (כג"י הכ"י זל.

³ (זנוסמס סלפנינו: "לאסוקי ירקא לר' יצחק לאסוקי מיא חלל לרז ספא לאסוקי מאי לאסוקי".

עליו ברכה מעין ג' אעפ"י שאינו מזונו, וכיון דאינו מברך עליו במ"ם ולא שהכל או ב"ם האדמה אינו מברך עליו ברכה אחת מעין ג'.

פרק שלשה שאכלו.

תניא שמש שהיה (עומד על גבי שנים) [משמש על השנים דרי זה] אוכל עמהם אעפ"י שלא נתנו לו רשות (עומד על גבי שלשה) [היה משמש על השלשה דרי זה] אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות.⁽¹⁾ אחמר שנים [שאכלו] כאחת⁽²⁾ רב ור' יוחנן חד אמר [אם רצו לזמן מזמנין] וחד אמר [אם רצו לזמן] אין מזמנין. תפתיים דר' יוחנן הוא דאמר אם רצו לזמן אין מזמנין דאמר [רבה ביב חנה איר] יוחנן שנים שאכלו [כאחת] אחד מהן יצא בברכת חברו. והיונן בה מאי קמיל [תנינא] שמע ולא ענה יצא (עד השתא לא אשמעינן שמע ולא ענה יצא) ואיר זירא לומר שאין ברכת הוימון ביניהם. תפתיים וק"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (אברו)⁽³⁾. נשים אעיג דמאה כתרי דמיא אפילו הכי מזמנות לעצמן אם ירצו דרעות שאני. ואיכא מאן דפירש דעות שאני ואפי' תובה נמי איכא וכפי' קמא מסתברא הילכך נשים אם ירצו מזמנות לעצמן⁽⁴⁾ אבל נשים ועבדים אין מזמנים משום פריצותא.

אמר אביי [נקטינן] שנים שאכלו [כאחד] מצוה ליחלק דוקא בברכת המזון שהיא מן התורה וכתבי נמי ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך אבל בברכת המציא שהוא מדרבנן אין מצוה ליחלק. ובמתני' נמי קתני בא להם יין אחר המזון אחד מברך לכלן ואי קשיא לך הא דתניא בפ' אלו דברים [לקמן דף נ"ג] היו יושבים בבית המדרש והביאו לפניהן אור⁽⁵⁾ ב"ש אומ' כל אחד ואחד מברך לעצמו ובי"ה אומרים אחד מברך לכלן משום בטול (תורה) [בהמיד] טעמא משום בטול תורה הא לאו הכי תני כל אחד מברך לעצמו. לא קשיא דשאני אור שאין הנאתו כאחד וזה

⁽¹⁾ נטפסא דידן הוא אסר לחמר סנים כחסד.

⁽²⁾ "פלגי" חסר, וכן הוא בדפוס סולניו ווינליה ונספילאה, ונאריז סי

קפ"ד ונפסקי כ"ד. וראה עוד ד"ס נמקונו הערה ז'.

⁽³⁾ ענדו?

⁽⁴⁾ ראה חוס' זככות ת"ס פ"ז ד"ה שאני החס.

⁽⁵⁾ כג' סכ"י זר"ס.

שבת לפניו האור לראשון נהנה ראשון ולפיכך אי לאו משום בסול המדרש אין לו להמתין עד שיהנו כלן, אי נמי הכי קאמר משום בסול מצוה ליחלק שמברך (מצוה ליחלק שמברך) אחד לכלן הא לאו משום תורה הרשות ביד כל אחד ואחד לברך לעצמו ולעולם אם ירצו אחד מברך לכלן, ועל זה הטעם נהגו לקדש אחד לכלן ולהבדיל רק ר"ש דיל פי' דהוא הדין בברכת המוציא שמצוה ליחלק אפי' הסבו.

שלשה שאכלו כאחת אחד מפסיק לשנים ואין שנים מפסיקין לאחד, כתב הראב"ד דיל' משמע שאם לא היה מפסיק לו היה מזמן עליהם ולא היא הם מזמנים עלי' אפי' שברעתו לאכול אבל הוא צריך להפסיק כדי שיצא עמהם ידי זימון שכבר נתחייב בו זה כתב הראב"ד ועוד כתב דלכל הברכה הוא מפסיק ואינו אוכל אלא אם כן נוטל ידיו ובתצוה בתחלה לפי שכבר נתחייב בזמן ועל כרחו מפסיק אכילתו בברכת הזימון ומיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ואיך יתכן לאכול באמצע הברכה כי הזימון אחד מן הברכות של מזון הוא ואיך יברך ברכה אחת לאכול ואחר כך ישלים ברכותיו והא דאמרי' לקמן עד היכן ברכת זימון לאו אהא מלתא קאי דבהא לכל הברכה צריך להפסיק אלא אהא דלעיל קאי שלשה שאכלו כאחד ויצא אחד מהן לשוק קורין לו ומוזמנים עליו, והראב"ד כתב כך נהגו העם להפסיק עד נברך וחזר ואוכל בלא ברכת המוציא ובלא נטילת ידים וטעמא דמילתא שמה שאמרו אחד מפסיק לשנים מדעתו הוא ולא בעל כרחו ואשמעינן שדרך ארין הוא להפסיק אחד לשנים ולא הפסק הזימון שהוא מדעתו דלא נרע מיצא לשוק שאין זקוק לעמוד עמהם אלא עד נברך לרב נחמן ועד הון לרב ששת הכי נמי לא שנא.

הא דאמרינן בא ומצאן כשהן מברכין עונה ברוך ומבורך דוקא בני' שנים הם אינן מזכירין את השם אבל בני' שהן מזכירין את השם גם הוא מזכיר ואומר ברוך השם ומבורך¹).

עד היכן ברכת זימון² רב נחמן אמר עד נברך ורב ששת אמר עד הון פי' אהא דלעיל קאי נ' שאכלו ויצא אחד מהן לשוק קורין לו ומוזמנים עליו והוא דקרו ליה ועני וקאמר רב ששת עד הון יש לו לשמוע הברכה. ומיהו אפי' לרב ששת יחיד אומר הון והא דאמרי' גימא בתנאי וכו' דמאן

¹ (לס' תוס' נרכות מ"ה ע"ב ד"ס כז ז"ל).

² (ג' כ"י נד"ס).

דאמר שנים ושלשה קסבר עד הון, לאו למימרא דבשנים ליכא אלא הכי קאמר מדקאמר שנים ושלשה ולא אמר ארבעה ש"מ דברכת זמן והון כחדא ברכתא היא, וריש דל פ"י דלרב ששת יחיד אומר עד הון ולא נהירא דאיכא כל המשניות ששנינו שלש ברכות איצטרך למימר אליבא דרב ששת דנ' ברכות הן עם המוב והמסיב, קסבר המוב והמסיב דאורייתא. להיכן הוא תזור רב וביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש ורבנן אמרי למקום שפסק, פ"י אהא דלעיל קאי שלשה שאכלו יצא אחד מהן לשוק ועמד עמהן כשברכו ברכה אחת או שתים להיכן הוא תזור ואסיקנא למקום שפסק והריא"ף דל [פ"י] בע"א.

(תניא השמש שעומד על שנים אוכל עמהן אעפ"י שלא נתנו לו רשות עומד על שלשה אינו אוכל עמהן עד שיתנו לו רשות¹).

הא דתנן והבית מומנים עליו רמינן עלה מהא דתנן אין מומנין על עם הארץ (בחבורה¹) ותראה אביי אמר בבתי חבר רבא אמר בבתי עם הארץ ובעם הארץ דרבנן דתנן איחזו עם הארץ כל (שאוכל) [שאינו אוכל] חוליו בטהרה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים כל שאינו מעשר פירותיו [כראוי] ובתי עשורי מעשר דאמר אביי כל מצות שהחזיקו בה כותיים [הרבה] מדקדקין בה יותר מ'ישראל, והאידנא עשאות כגוים נמורים בפ' הכל שוחטין.

ת"ר אי זהו עם הארץ כל (שלא קרא את שמע) שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר כל שאינו מניח תפלין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית כבגדו ר' (יונתן) [נתן] בן יוסף אומר² כל שיש לו בנים ואינו מגדלן לתלמוד תורה ר' נתן אומר כל שאין מזוזה (בפתחו) [על פתחו] אחרים אומרים אפי' קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ רב מנשיא בר תחליפא (אומר) תנא הלכתא ספרא וספרי ולא שמש תלמידי חכמים ולא אומין עליה רמי בר חמא [כד] שביב רמי בר חמא אמר רבה³ הא דנעניש רמי בר חמא משום דלא אומין עליה דרב מנשיא בר תחליפא, והתניא [אחרים אומרים] אפי' קרא

¹ אין לו כל ענין לכאן ודנינו כנר כחצה למעלה נזקוקה (לד 35).

² מלת "בחנוכה" ליחא לפנינו חצל ליחא נס"ח. ראה ד"ס נזקוקו וכוונות ס' ז'.

³ לפנינו קדומים דנני כ' נתן את דנני ר' נתן בן יוסף.

⁴ לפנינו רנח.

ושנה ולא שמש תלמידי [חכמים] הרי זה עם הארץ שאני רב מנשיא
[בר תחליפא] כיון (רששמעתא) [דשמע שמעתתא] מפומייהו דרבנן [וגרים
להו] כצורבא מרבנן דמי ורמי בר חמא לא שמיע ליה¹) מסתברא דאע"ג
דרמי בר חמא סבירא ליה כאחרים אפי' הכי כיון דרבא אוקמה למתני'
דכותי כרבנן דאמרי כל שאינו מעשר פירותיו הלכה כרבנן ולא כאחרים.
הא דארי' ברי' דר' שמואל בר שילת משמיה ד[רב אין המסובין רשאין
למעז²] [כלום] עד שימעז הבוצע, פי' בירושלמי שאם היה כל אחד אוכל
מכברו רשאין למעז קודם שימעז הבוצע.

הא דתגן אכל סבל אין מומנין עליו אוקי' במבל סבל דרבנן היכי
דמי כגון שזרעו³) בעציץ שאינו נקוב ושמע' מהא שאין מומנים על מי
שאכל ולא הפריש חלת האור שהוא מדרבנן, ופעמא דמלתיה לאו מפני
שאינו חייב בברכת המזון אלא מפני שאינו קביעות.

הא דתגן והגברי אין מומנין עליו רמינא עלה פשיטא (לא צריכא)
[הכא במיע] בנר שמל ולא סבל דאמיר חייא בר אבא⁴) אמר ר' יוחנן
לעולם אינו נר עד שימול ויסבול ושמע' מהא הא אם מל וסבל מומנים
עליו אע"ג שהוא עם הארץ כמשמעו ואע"ג דמצי לפרושי ולדחוק כגון
שלמד הרבה בין מילה למבילה אפי' הכי מסתברא כדפירשתי.

אמיר יהושע בן לוי אע"פ שאמ' קמן המוטל בעריסה אין מומנין
עליו אבל עושין אותו סניסין⁵) לעשרה. וא"ר יהושע בן לוי תשעה ועבר
מצטרפין אמר רב יהודה אמר רב [הונא] תשעה ונראין כעשרה מצטרפין
איכא דאמרי דאנידי מיגר איכא דאמרי דאיבדרי בדוריה⁶). אמר רב (יהודה)
[הונא] תשעה וארון מצטרפין אמר רב שבת גברא הוא. אמיר אמי שני
תלמידי חכמים המחדדים זה את זה בהלכה מצטרפין⁷). אמיר יוחנן קמן

¹) כ"י (ד"ס), ורמנ"ס סוף דלס דק" ונפנינו חסא .ואס דלס דק
סנחריס, ונספס רבנו לא מלחסי נס"ס.

²) כ"י כד"ס ונפ"ס דיקן "לסכול".

³) ראה ד"ס נמוקו נסגות ס' מ'.

⁴) נגנ' דילן חסא דלס זירס אר"י.

⁵) לפנינו חסא סניף סנל י"ג סניסין. ראה נסגות ד"ס ס' כ'.

⁶) גי ז לא מלחסי לה סנר נסוס לסד העססרס.

⁷) מיענלס ז עסננסת כלן ונ"ל: תשעס ולסון מלסרסין ס"ל ר"י ולסון
גנרל סוף סללס סנר ר"ס תשעס ונלסין כעסרס וכ"י סנר"י סני סניס וסנס
מלסרסין ס"ל ר"י וסנל גנרל סוף סללס סנר"י סני סניס . . .

פורה מזמני' עליו. תניא נמי הכי קמן שהביא שתי שערות מזמנים עליו [וש] לא הביא שתי שערות אין מזמנין עליו ואין מדקדיקין בקמן. הא נוסא קשיא אמרת (קמן ש) הביא שתי שערות (הביא) אין לא הביא לא והדר תני אין מדקדיקין בקמן לאיתויי מאי לאו לאיתויי [קמן] פורה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב נחמן קמן היודע למי מברכין מזמנים עליו, פי' לית הלכתא ככל הני דאמרי בקמן המושל בעריסה ולא במ' ועבר ולא במ' ונראין כעשרה ולא בתשעה וארון ולא במ' ושבת ולא בשני תלמידי חכמים המחדיים זה את זה בהלכה. בכלהו הני אין מזמנים עליו אבל קמן היודע למי מברכין מזמנין עליו. וכתב הריא"ף ז"ל אפי' בן י' ובן ט' כשהוא יודע למי מברכין מזמנים עליו, ומסתברא דוקא לעשרה אבל לנ' בעי' פורה דאע"נ דשמעתא מרחיא מתני' לא מרחיא דבעי' פורה ולא כל כמיניה דרב נחמן לאיפלוני אמתני' דבעי' פורה, עוד יש לומר דאפי' לנ' לא בעי' פורה ולא פליג אמתני' דלרב נחמן הכי קאמר אין מדקדיקין בקמן לאתויי יודע למי מברכין אע"נ דלא הביא [שתי שערות] ואע"נ דלא פרח והא דתנן קסנים אין מזמנים עליהם דוקא בשאינו יודע למי מברכין אבל ביודע למי מברכין מזמנים עליו בנ' אע"נ דלא פרח. וכן עמא דבר.

ירושלמי תני קמן וספר תורה עושין אותו סניף. ר' אבינא אתפלגון רב הונא ורב יהודא ותרוייהו בשם שמואל חד אמר כשידע בשוב ברכה וחד אמר כשידע למי מברך. אמר ר' ניסני כמה זמנין אכלית עם ר' תחליפא אבא ועם ר' חניני בר סיסי חביבי ולא זמינו עלי עד שהראתי שתי שערות.

תני עלה הסב ומבל עמהן אעפ"י שלא אכל כזית דגן מזמנים עליו לא הסב ולא מבל אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן.

תני שנים שאכלו דגן ואחד ירק מזמנים, מתני' כרשבי' ובבב' פליגי רשבי' ורבנן אליבא דרבנן אין מצטרפי' עד שיאכל כזית דגן ואליבא דרשבי' מצטרף אפי' במבל לחזיה לשלשה.

וכת' הרב ראב"י בתשובות שאלות לקדוש ולקדושה שמצטרף אם יודע למי מברכין והביא ראיה מיהא דתנן במגלה קמן קורא בתורה ומתרגם ואינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה מדקאמר שאינו עובר לפני התיבה להוציא אחרים ידי חובתן מכלל דמצטרף. אבל ראב"ד כתב דלתפלה

בעינין גדול ממש דהכי איתא בביר בפרשה וירא יעקב כי יש שבר במצרים¹). וכי רבינו האי דבעי' גדול ממש לתפלה. והא דתנן לא יפרס על שמע לא מבעיא קאמר לא מבעיא אצטרוסי דלא מצטרפי אבל להוציא סדיא כיון דתפלה וברכות דרבנן וכיון שהגיע לחנוך דרבנן אתי דרבנן ומסיק דרבנן קמיל דלאו משום כבוד צבור שגנאי הוא לצבור שהקשן מציאן.

אמר ר' חנינא²) בר' יהודה [משמיה דרבא] הלכתא אבל עלה (של) ירק ושחה כוס של יין (אינו מצטרף להוציא רבים ידי חובתן)³) עד שיאכל כוית דגן ודוקא שלא אכלו הרבים אלא כוית אבל אם אכלו ושבעו אין זה שאכל כוית מציאן דלא אתי דרבנן ומסיק דאורייתא וכבר בררנא לה בס' מי שמתו.

ויש לר"ש דל סברא אחרת בזה דכיון דנברא מיחייב מדאורייתא אעינ דלא אבל אלא שיעורא דרבנן מסיק מאן דאכל שעורא דאורייתא מה שאין כן באשה שאין לה חיוב אלא מדרבנן ולא מספקא נברא דמחייב מדאורייתא וקמן שאני שאין לו חיוב אפי' מדרבנן אלא אביו הוא שחייב לחנכו. וקשיא לן להאי סברא הא דאמרי' בס' מי שמתו נבי אשה מברכת לבעלה דאיהי לא מחייבא אלא מדרבנן אינה מוציאה את בעלה אם אכל שיעורא דאורייתא.

אמר רבה תוספאה הגי תלת (דכורך) [דרכי] ריפתא בהדי הדדי [וקדים חד מיניהו ובריך לדעתיה אינון נפקין בזמן ידיה] ואיהו לא נסיק בזמן ידיהו לפי שאין זמן למסרע.

מתני' שתי חבורות שהיו אוכלות (בבת אחת) [בבית אחד] בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו מצטרפי' לזמון וכו' (ירושלמי⁴) לא סוף דבר בית אחד אלא אפי' שני בתים. אמר ירמיה והוא שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן. וכן בשיש שמש ביניהם אין השמש מצטרפן אלא כשהסבו מתחלה על מנת כן ומסתברא דאפי' בבית אחד ומקצתן רואים זה את זה צריך שיסבו על מנת כן.

תיר יין בין שנתן לחוכו מים בין שלא נתן מברכין עליו ב"פ הגפן

¹) תקן פרסא ליל, ועי' תוס' פ"ג סאכלו מ"ז פ"ב.

²) נראה ט"ל "סיננא" וסוף ג' הנה"ג והסאלמות נפ' יתרו. ויס גורמים ח"ר "הגולא".

³) ליל: מלמד, לכוניא חינו מוליא עד סיאכל וכו'.

⁴) פי נס"פ סימן קכ"ה ס"י א' ונא"ר ונז"מ.

ואין נוטלים ממנו לידים¹), והא דאמר שמואל עושה אדם כל צרכיו בפת לית הילכתא כותיה דסבירא ליה כר' אליעזר דאמר עד שלא נתן לתוכו מים נוטלים הימנו לידים, ומיהו בשנתן לתוכו מים מודה ר' אליעזר שאין נוטלים ממנו לידים משום דנבי נטילת ידים בעינן מים דכתיב וידיו לא שטף במים ובשלא נתן לתוכו מים הוא יין אבל אם נתן לתוכו מים מי פירות הוא אליבא דרבי אליעזר ורבנן סבירא להו כשמואל. אבל לרבי אליעזר חזינן בהדיא דסבירא ליה כשמואל. והראב"ד² פי' דנוטלים ממנו לידים דתנו בברייתא לא להתר אכילה אלא לנקות ובלא נתן לתוכו מים לא חיישינן להפסד אוכלין אבל בנתן לתוכו מים כיון דחזו לברכת המזון אין נוטלים ורבנן סבירא להו אעפ"י שלא נתן לתוכו מים אין נוטלים ממנו לידים אלא עד שלא נתן לתוכו מים מברכי' עליו ב"ם העץ ונוטלים ממנו לידים, ולהאי גירסא הוא הדין אם נתן לתוכו מים נוטלים ממנו לידים דלא חייש ר' אליעזר להפסד אוכלים והאי דנקט עד שלא נתן לתוכו משום ב"ם העץ נקט לה. הא דתניא שכח והכניס משקין לתוך פיו בולען פי' ואינו מברך עליהן דהוה כמי שאכל ולא ברך שאינו תזרז ומברך אם גמר סעודתו. והר"ר משה ז"ל כתב במשקין תזרז³ ומברך ובאוכל אינו תזרז ומברך ומעם הרב ז"ל כתב בזה דשאני משקין הואיל ובלען לאחר שזכר.

פרק אלו דברים

מתני' בא להם יין (בתוך) [אחר] המזון ואין⁴) שם אלא אותו כוס ב"ש אומרים מברך על היין ואח"כ [מברך] על המזון וביה אומרים מברך על המזון ואח"כ [מברך] על היין, אלמא ברכה מעונה כוס, ותניא נמי הגכנס לביתו במצאי שבת(ות) מברך על היין (ואח"כ על) [ועל המאור ועל] הבשמים ואח"כ אומר הברלה ואם אין לו אלא כוס אחד (וניחננו) [מניחו] לאחר המזון ומשלשלן כלן לאחריו, וגרסי' בפ' ערבי פסחים ש"מ

¹ דעת הסכמים הסולקים על ר"ל צפ' שלשה סלסלו דף כ' פ"ב.

² פי' ט"ז סימן ק"ם סק"י סה"ג דנבי הרסנ"ד וע' גליונו דנב.

³ מלפון סוד ומנצח, משמע דענך נכנס לשונו ועי' כ"מ דנב נכנס פי' הי"ז ועי' מ"ל סימן קפ"ב.

⁴ כ"י ס"י נד"ס, וכן ה"ל במשניות, נירוסלמי נר"ף ונרס"ס.

מהא מתני' תמני שי"מ המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ושי"מ ברכה מעונה כוס ושי"מ כוס של ברכה צריך שיעזר ושי"מ מעם מבדיל ושי"מ המברך צריך שיטעום ושי"מ טעמו פנמו¹) ושי"מ אומר שתי קדושות על (הכוס) [כוס א'] ושי"מ ר' יהודה היא ואלבא דבית שמאי.²)

תנו רבנן היה מהלך חוץ למדינה³) וראה אור אם רוב גוים⁴) אינו מברך [וכו'] הא מחצה על מחצה מברך והדר תני אם רוב ישראל מברך הא מחצה על מחצה אינו מברך בדיו הוא דאפי'⁵) מחצה על מחצה [נמי] מברך ואידי דתנא⁶) רישא רוב (גוים) [כותים] תנא סיפא רוב ישראל:

היה מהלך חוץ לכרך וראה תינוק ואבוקה בידו בודק אחריו אם גוי הוא אינו מברך אם ישראל הוא מברך⁷) מאי איריא תינוק אפי' גדול נמי א"ר יהודה אמר רב בסמוך לשקיעת החמה עסקינן גדול ודאי גוי הוא תינוק דילמא ישראל הוא ומקרי ונפיק⁸). מפי' רש"י ו"ל משמע שאין מברכין על האור אלא אם נעשה לאורה פרט לנעשה לבשל ולחמם ולכבוד שאין מברכין עליו ונחלים לחשות שמברכין עליהן אפשר שיעשו לאורה או השתא או מעקרא כשהדליק העצים. והראב"ד כתב שמברכין על אור שנעשה לבשל ולחמם ואין ממעמי' אלא הנעשה לכבוד בלבד.

תני חדא אור של תנור [ושל] כיריים ושל כבשן⁹) מברכין עליו ותניא אידך אין מברכין לא קשיא כאן לכתחילה כאן לבסוף פי' לכתחילה אינו עשוי לאורה אלא לשרוף את האבנים בכבשן ולאפות הסת בתנור ולבשל התבשיל בכירה ואין מברכין על האור הנעשה לבשל והוא הדין אם נעשה לחמם שאין מברכין עליו. בסוף מברכין עליו שהוא עשוי לאורה.

¹ כנסת כ"י המונח נד"ם למסכים ק"ה נהגות פי' ג'.

² כ"ה נכ"י נד"ם.

³ כ"ה נד"ם, נצפס"ע ונמי' הרשנ"ל לקמן פ"ג ד"ס רב כוס מצד. ונמלל גי' זו גם נצי" ונכ"י (כלה נהגות נד"ם פי' ח').

⁴ לשני חסד "כותים".

⁵ סכ' המגיד נ"ה סנה סכ"ס סכ"ו כתב דכין דדנר סליט מני סול סמיתו סריף וכן הרשנ"ס וכ"כ סמור. ועי' מיל סמן נ"ס ונל"ה נ"ס, ונמלל נתיב על ירושלמי נכח פ' ח"ד.

⁶ כל"ל, ולפניו נגד דחק, ועל הגליון מונה "דחנא".

⁷ לפניו סג' סול מוסכת, וחמה "גוי" "כות".

⁸ כן סול גם גי' סכ"י נד"ם.

⁹ עסה מנני מלמרי הנ"ל מלמד סוד.

זהו הדרך שפרש"י ז"ל והראב"ד ז"ל וכן פ"י¹ רבי' האי בתחלה לא צי"ל נהוריה בסוף צי"ל נהוריה ומברכי' עליו. אי"נ בתחלה ישתמשו בו בשבת ואור ששבת הוא בסוף נשתמשו בו בשבת ולא אור ששבת הוא ואין מברכי' עליו. איכא ספרי דכתי' בהו תנן היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם [עבה] כפי כבשן מברכי' עליו ואם לאו אין מברכי' עליו ק"ל כרבא דאמר אותו ממש. הלכך כל הני מתני' תנו לעיל היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם רוב ישראל מברך תרגומא שהוא סמוך לאור אי"נ אין סמוך ובאור גדול כל כך שיכיר בין דינר לאיסר.

עונים אמר ישראל מברך ואעיג דלא שמע כל הברכה והוא שלא אכל אבל אכל אינו יוצא באמן אלא אם כן שמע כל הברכה.

אמר רב (יהודה) [הונא] בשמים של בית הכסא ושמן העשוי (לעבר [להעביר] הוזהמא שמביאין בתוך הסעודה לסוך ידיים מזהמות והוא מבושם מבשמים אין מברכין עליו בורא שמן ערב אם של אפרסמון הוא כדאמרי' בכיצד מברכין [דף מ"ג] האי משחא דאפרסמא מברכי' עליו בורא שמן ערב. והא דאמרי' התם במשחא כבישא ובמשחא סחינה מברכי' עליו בורא עצי בשמים לאו כבא בתוך הסעודה אלא בבא להריח²). ויש מפרשים דבמשחא דאפרסמא מברכי' עליו בורא שמן ערב אפי' עשוי להריח ואפי' הכי אין מברכי' בורא עצי בשמים מפני שאין נוף הבשם בתוכו אבל משחא כבישא ומשחא סחינה נוף הבשם בתוכו כבישא או סחינה ולפיכך מברך עליו בורא עצי בשמים והא דתניא בכיצד מברכי' הביאו לפניו שמן והדס ב"ש אומ' מברך על השמן וחזור ומברך על ההדס וביה אומ' מברך על ההדס וחזור ומברך על השמן. אמר ר"ג אני אכריע שמן זכינן לריחו וזכינן לסיכתו הדס לריחו זכינן לסיכתו לא זכינן. פ"י רש"י הביאו לפניו שמן והדס בתוך³ הסעודה שמן לסוך להעביר את זהם האוכלים והדס להריחם. אני אכריע לצד זכינן לריחו ולסיכתו כגון משחא כבישא הילכך שמן עדיף, זה לרש"י ז"ל וגרים בסופא דשמעתא ולא היא כלומר לא אמר רבא הלכתא כביה אלא רב ספא איכסיף והשמיט עצמו

¹ הכי' כה' שנת פכ"ט ס"ו כתנ' ח"ל והרבה פירושים נאמרו בזה ופקד דנני רנינו האי ז"ל וכו' פכ"ל.

² ולא רש"י ברכות כ"ג פ"א למטה ד"ה אין מנכין עליו, ודנני רנינו כס דנניו מעט סות בלות.

³ למניו סתם, נסוף".

לכך, לפי הגרסא הזאת הלכה כדברי המכריע. והריא"ף פסק הלכה כב"ה אלמא לא גרים ולא¹) היא וגירסת הריא"ף ז"ל אינה כגרסת רש"י שהרב גרס ב"ש אומר מברך על השמן ופותר את ההדס משמע שברכות ההדס שוות שהשמן בא נמי להריח שאם אין ברכותיהן שוות היאך פותרות זו את זו, אבל לגרסת הרי"ש ז"ל אין ברכותיהן שוות שהשמן בא להעביר את זוהם האוכלין ומברך עליו בורא שמן ערב ולפיכך אין זו פותרת את זו אלא מברך על זו וחוזר ומברך על זו למר כראית ליה ולמר כראית ליה. ירושלמי²) ב"ש כיצד מברכי' בא בשם רב מסובים אסורים למעום עד שיטעום המברך, מה פליגין מה דמר רב בשאין כולן זקוקים בכנר אחד, מה דמר ר' יהושע בן לוי כשהיה כוסו בידו.

פת³) שמא פת מהורה ר' חייא בר אבא אמר על המהורה פת נקיה שמא ופת קיבר (שמא) מהורה מברך על אי זה מהן שירצה. ירושלמי⁴) ב"ש הראה תני המסך רגליו הופך עיניו כלפי דרום אמר ר' אסי מתנית' מן הצופים.

¹) והכ"מ זה' זרכות פ"ט ה"ג כתב שא"פ שישנו צסצרו, ולא היל' לא להא לפסוק כר"ג תפסם דלא מכריע הוא אלא נותן טעם לדברי ז"ש ות"ס ולא היל' לא נחזונו לומר שאין הלכה כד"ה אלא שכתב לא אמר כן פ"כ ועוד יפ"ס ועיין צר"ס וצ"ס פנימן ר"ו.

²) כך גם בגירסא, רבי אבא צסס רב מקובין אסורים לטעום כלום עד שיטעום המברך ריב"ל אמר שותין אפ"ס ש"ל סתה מה פליג מה דמר רב כשהיו כולן זקוקין לכנר אי מה דמר ריב"ל כשהיה כל א"ל כוסו צידו, פ"כ, דעת רבינו לחלוק אלא כשאין לכל א"ל כנר צידו. אבא צרמנים זה' זרכות פ"ז ה"ה וכן סמור צסימן קס"ז וכן צרפ"ל וכ"כ צהגה ס"פ דין כך וצין כך אין המקובין כשאין לטעום ועיין צתוס' דף מ"ז ד"ה אין וצר"ס וצ"ס ועיין צרי"ף וצ"ס.

³) ירושלמי סס, והר"ס הביאו והרי"ף העמימו לפי צצזמן הזה אין אנו מהרין לאכול חולין צפהרה, ומ"מ כ"מ צצמן הזה לפת של כנרי כמ"כ צתוס' צדף ל"ט פ"צ ד"ה אבא, א"כ ה"ה לצדו לצד צתה וצתה לי לפי מה צצתה הקצין נחנאל צפוק מפי ר"ה צחולין צפהרה ר"ל פת ישראל, או דק"ל שהיה להם אשר פרה לפרס כמ"ס האר"י צס"פ צצמיים נוראים היו מצתמיים צצמות שהיה להם אשר פרה לפרס.

⁴) סס בגירסא הופך פניו, ועיין צר"ס.

ספר ההשלמה

מרבֵּינוּ משוֹלֵם מְבַדֵּשׁ עַל מִסְ' תַּעֲנִית וּמַגִּילָה.
נֶעֱתַק מִכִּי מאוֹצֵר הַסְּפָרִים אֲשֶׁר לַמַּמְשֶׁלֶת הָעִיר הָאֲמֻכּוּרָה.

עִם הָעֵרוּחַ

מ א ת

מִנְשָׁה בְּמוֹ"ה יִחְזָקָאֵל יוֹנָה גְּרָאֲשֶׁבֶרֶג.

מסכת תענית

אמר חנינא^א) צימות הגשמים לא אומר מוריד הגשם ומחזירין אותו, דוקא שלא אומר מוריד הטל, אצל אם אומר מוריד הטל אעפ"י שלא אומר מוריד הגשם אין מחזירין אותו, והכי איתא בירושלמי וכתבו הרי"ף וז"ל.

מתני' ר' יהודה אומר העובר לפני התיבה צ"ע האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר. ירושלמי ויזכיר ונצטרך לית כל עונא חנון ויזכיר צהרית אף הוא סבור שהזכירו ונצטרך והכי הלכתא, אצל לננין שאלה צשאי צנרחשון וצני פורוילא נהגו צשאים צתקופה, והא דאמר ר' יוחנן צנרקס ששאל מזכיר פוסק מלשאל פוסק מלהזכיר. ונדפלגינן צגו' צין צני צל דלית להו פירי צדצרא לצני ארץ ישראל צזון שצית הנקדש קיים כי אומר ר' יוחנן צנרקס ששאל מזכיר לצני איי צזון שאין צית הנקדש קיים דלית להו עולי רגלים ולית להו פירי צדצרא ונזכיר ציר"ט האחרון ושאל צמולאי יו"ט מיד אצל צזון שצית הנקדש קיים לצני איי דלית להו עולי רגלים או לדידן דלית לן פירי צדצרא מזכיר ציר"ט האחרון ושאל כ"ז צנרחשון, ואנן נמי אית לן פירי צדצרא ונהגינן הכי.

ומסתצרא דקתם מתני' ר' נחיר דאמר רציעה ראשונה ושלישית צ"ז ואש' הכי קתני דצג' מרחשון שואלין את הגשמים כדקתני צצרייתא ראשונה לשאל שלישיית מית' להתפנות ומאי להתענות ונתענות יחידיים ולא מתענית ליצור כדקתני צצרייתא ר' יוסי אומר אין הישידיים מתענים אלא צר"ח כסלו כ"ג דאמר צז' צנרחשון צז' כר' נחיר סצירא ליה ונשום כדי שיגעו האחרון

(*) ע"ב ר' ג' ע"ב וברא"ש.

לכהר פרת הוא דלמ' צז' צו. והא דתנן הגיע י"ז צמרמסון התחילו היחידים מתעני' סתמא כר' מאיר כדלמרי' שלישית להתענות וכיון שכתבה הרי"ף ז"ל מכתצרח דהלכה כר' מאיר. צשניה וצשלישית דסתם לן כותיה אצל צראשונה פסקין צז' צו משום כדי שיגיעו או לדידן דלית לן פירי צצצרח.

תניא היחידים מתענים ג' תעניות שני וחמשי ושני ומפסיקין צראשי חדשים צחנוכה ופורים, דוקא יחידים אצל לצור אס התחילו אין מפסיקין דתנן צפ' שני אין גזרין תעניות על הצור צר"ס צחנוכה ופורים ואס התחילו אין מפסיקין דצרי ר"ג אמר ר' מאיר אעפ"י שאמר ר"ג אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין, וי"ל דליכא חלוק צין יחידים לצור דמפני שאין משלימין הוא שאמרו היחידים מפסיקין.

תניא הרי שהיה מתענה על החולה ונתרפא על הדרה ועצרה הרי זה מתענה ומשלים, דוקא יחיד אצל לצור תנן צאידך פירא היו מתענים וירדו להם גשמים קודם חלות לא יסלימו, אינן כאן צלחות אחרות כאן צלחות גשמים מפני שאנו לריכים להתפלל צכל יום על הצור ועל הגשמים זהו דעת הראצ"ד ז"ל.

אמר זעירא אמר רצ הונא יחיד שקצב עליו תענית אפי' אכל ושתה כל הלילה מתפלל תפלת תענית למחר, והרי"ף ז"ל גרים יחיד שקצב עליו תענית שני ימים זה אחר זה אפילו אכל ושתה כל הלילה מתפלל תפלת תענית למחר צתעניתו פי' שלא קצב עליו אלא יום אחד ולן צתעניתו שלא צקצלה, והכל עולה לטעם אחר שאס קצב עליו תענית למחר אפי' אכל ושתה כל הלילה מתפלל תפלת תענית ואס התענה היום צקצלת תענית אפילו שלן צתעניתו שלו צקצלה אינו מתפלל תפלת תענית למחר. אמר רצ יוסף מאי קסצר רצ הונא קסצר מתענים לשעות והמתענה לשעות מתפלל תפלת תענית ושאי הכא דלא קצב עליו מעיקרא. פי' מתענים לשעות אס קצב עליו תענית יחיד והתענה חצי היום צקצלה מצעוד יום ואימלך אמלורי לאחר חצי היום ויש צכל היום

צתענית ילא ידי נדרו ואם אין לשעות לא ילא ידי נדרו, ור"ש ז"ל פי' אם מתענה לשעות צחוך השעות שקבל עליו. אמר רב חסדא ה' דאמרת מתענים לשעות הוא שלא טעם כלום כל היום, האי תעניתא מעליותא הוא לא נריכא דאומלך אמלוכי, פי' בג' שקבל עליו להתענות עד הערב צכי האי גונא מתענים לשעות וילא ידי נדרו שקבל עליו תענית ומתפלל ענוו אצל אם אכל צחאי היום אינו מתפלל ענוו ולא ילא ידי נדרו וכן אם קבל עליו היום להתענות למחר עד לערב לאחר שאכל צקק לא שמיא תענית ומתפלל ענוו צערב וילא ידי נדרו, וכן אם קבל עליו להתענות עד חאי היום אין מתפלל תפלת תענית צקק.

אמר רב חסדא כל תענית שלא שקעב עליו חמה ומתפלל ענוו צערב וילא ידי נדרו, פי' צכל תענית שצעולם קאמר והראצ"ד ז"ל פירשה צתענית שעות שריך שהשקע עליו חמה כדאמ' רב חסדא מעקרא דאומלך אמלוכי אלא שדצרי רב חסדא הראשונים הם לגבי תפלת תענית ודצרי רב חסדא האחרונה ללאת ידי נדרו, אי' דצרי רב חסדא הראשונים צשקבל מצעוד יום להתענות עד חאי היום ואומלך אמלוכי להתענות מחאי יום ואילך, כל זה מפי הראצ"ד ז"ל.

תניא יחיד שקבל עליו תענית שני וחמשי של כל השנה כולה ופגעו צו ימים טוים הכתוצים צמגלת תענית אם נדרו קודם גזרתיו תדחה גזרותיו, פי' אם קבל עליו צנדר קודם תקנת הימים טוים יש לו לקיים את נדרו ותדחה גזרותיו מפני נדרו ואם תקנה צימים טוים קודם לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתו, ואפילו התחילו התענית קודם הימים טוים ואמר דצנצור אין מפסיקין ציחיד מפסיקין ואע"ג דנדריים חלים על דצר מלוה כדצר הרשות הע' כשאמ' ישיצת סוכה עלי שאסר החפץ על עלמו ואין מאכילין לאדם דצר האסור לו ודוני למאי דאמרינן צפרק המדיר הנאת תשמישי עליך סופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפה לפי שאין מאכילין לאדם דצר האסור לו, אצל אם נדר ואמר שלא ישצ

צפורה לאו כל כמיניה והכי איתא צמס' נדרים, והאי נמי צשקצל
עליו תענית הוה ליה כמי שגדר דלא אשצ צפורה ולאו כל כמיניה
והתימא ליחול עליה משום אסור כולל דהא אמרי' צירושלמי ומייתי
ליה הרי"ף ז"ל צפוף ערצי פסחים שצוה שלא אוכל מנה אסור
לאכול מנה צלילי הפסח שלא אוכל מנה צלילי הפסח לוקה ואוכל
מנה צלילי הפסח אלא חייל עליה אסור כולל לצטל מנות לא
תעשה מדגרכי' צפ' ג' דשצוה צשלו' לאו משכחת לה אלא הן
הכי משכחת לה וכמו שצארכי אצל צמנות עשה חייל אסור כולל
לצטל הכא נמי ליחול משום אסור כולל, איכא למימר לא דמי
להתם כשאמר שצוה שלא אוכל מנה האו צודאי דעתו לצטל את
המנות וחייל עליה משום אסור כולל, אצל הכא אמרי' שלא היה
דעתו לפגוע צימים עוצים אלו ואלו היה דעתו אן סהדי שלא
היה כן נדרו ולפיכך ידחה נדרו מפני גזרותיו דהוה ליה כמו
שאמר צפ' הריני מקצל תעניות שני וחמשי ושני של כל השנה חוץ
מחנוכה ופורים ולפיכך אין לריך שאלה לחכם אע"ו דנדרים שגגות
ואיכא מילין דאמר צמס' נדרים שצריכין שאלה לחכם, וי"מ אם
נדרו קודם לגזרותיו כלומר שכבר התחיל להתענות קודם שפגעו
צו חנוכה ופורים ולפיכך תדחה גזרותיו מפני נדרו משום אסור
כולל, ואע"פ דאמרינן לעיל שהיחידים ג' תעניות מפסיקין לחנוכה
ופורים לא דמי דגבי יחידים ליכא קצלת תענית ואפי' תימא דאיכא
קצלת תענית כיון שתעניתם על הגשמים הוא ואם ירדו גשמים
ציי ציי מפסיקין שהרי אפי' ציום עלמו קודם מנות לא ישלימו
הלכך לאו קצלה גמורה היא ולא חשצין השלש תעניות כיום אחד
אלא כל חד תענית צאפי נפשיה אצל ציחיד שקצל עליו כל השנה
כלה שני וחמשי ושני חדא קצלה הוא וכיום אחד חשצין להו,
אצל אם כשפגעו צו חנוכה ופורים עדיין לא התחילו תעניותיו
אין צו אסור כולל, ולפי זה הפי' מה שאמר צירושלמי שצוה
שלא אוכל מנה אסור לאכול מנה צלילי הפסח דוקא ששצע צשאר
ימות השנה שכבר חלה השצוה קודם ציול המנות אצל אם נשצע

צליי הפסח אין כאן איסור כולל, ועוד יש לפרש ולומר דשמי
ימי הכתוצים צמגלת תענית מפני שהן דצרי סופרים ולריכין חזוק,
ומיהו איכא למימר דפורים דצרי קצלה הוא וכדצרי תורה דמי
כדאיחא צפיק דר"ה גצי לוס גדליה, איכא דאמרי חנ' רצא לא
שנו אלא שלא ישן אצל ישן אינו אוכל, מדצרי הרי"ף ז"ל ונשמע
דהאי ליטנא דאיכא דאמרי הוא מיקל לגמרי מליטנא קמא שאס
לא ישן אפילו סלק אוכל ואס ישן וסלק אוכל, ולא נהיר מאי
קא פריך חזי לליטנא קמא מיהו דתניא ישן ועמד הרי זה אוכל
ליטני ליה התם צטלא סלק, וי"ל דהאי ליטנא קמא דאיכא דאמ'
הוא מיקל מליטנא קמא מלד אחד ומחמיר מלד אחר שאס לא
ישן אפילו סלק אוכל, ואס ישן אפילו לא סלק אינו אוכל, וכל
זה כשלא התנה אצל התנה צעמנו לאכול ולשתות עד עמוד השחר
הרשות צידו.

אמר רב כהנא אמר רב יחיד שקצב עליו תענית אסור
צנעילת הסנדל חיישינן שמא תענית לצור קצב עליו אלא היכי
ליעציד לימא הכי מפניא הריני צתענית יחיד למחר.
תניא אין הצוגרת רשאה לנוול עלמה צימי אצל אציה הא
נערה רשאה וחייצת ודוקא צלונן אצל צחמין אפי' צוגרת חייצת
דאמ' רב חסדא אצל אסור להושיט אלצעו צמים וכן צכיחול
ופיקום על הצוגרת רשאה אצל נערה רשאה וחייצת.

הא דק"ל יחיד שקצב עליו תענית מתפלל תפלת תענית
צשומע תפלה אפילו צשקצב עליו תענית לצור דאי צתענית יחיד
ליכא מאן דאמר צין גואל לרופא דתניא צהדיא צפ' צמה מדליקין
ימים שאין צהן קרצן מוסף כגון שני וחמשי של תענית ומעמודות
ערצית שחרית ומנחה מתפלל י"ה ואומ' מעין המאורע צשומע
תפלה. ומסתברא מדקאמר רב אשי מתנית' נמי דקתני מה אלו
יתרות על הראשונות שצאלו מתריעין וטועלין את המנויות הא
לענין כ"ד צרכות זה וזה שוין אלמא צראשונות נמי איכא כ"ד
צרכות ואע"ג דדחינן להא דרב אשי כיון דרב אשי פ"ל הכי

ופשטי' ומתני' נמי משמ' כותיה ומסתצרה להלכתא כרז אשי,
 אצל צראשונות פשיטא דאין כאן כ"ד כיון דאיפסקא הלכתא דיחיד
 שקבל עליו תענית לצור אומרה צשתא על כרתי' צרית' דקתני
 אין צין יחיד לצור אלא שזה מתפלל י"ח וזה מתפלל י"ט יחיד
 יחיד ומש ולצור ש"ל וקתני י"ט אצל כ"ד לא, והא דתנן דצאלו
 מתריעין פליגי עליה בגמ' צמה מתריעי' רז יהודה צריה דרז
 שמואל צר שילת אמי' צענו קס"ד מאן דאמר צענו לא אמי'
 צשופרות ומאן דאמר צשופרות לא אמי' צענו, ולא והא תניא
 אין פוסחין מצי' תענית וצבן שצב התרעות דכולי עלמא לא פליגי
 דקרי ליה התענית כי פליגי צענו ומר סצר ענו לא קרי ליה
 התרעה ומר סצר ענו נמי קרי ליה התרעה, פי' מעיקרא קס"ד
 דמאן דאמר ענו ס"ל דשופרות לא קרי התרעה והא דתניא לקמן
 צפ' סדר תעניות שתוקעים צכ"ד צרכות דוקא צחולרות אצל לא
 צשופרות ומשום הכי אקשי ליה מיהא דתניא וסימן לדבר יריחו
 דהיה צשופרות נמי התרעה הוא, אי' איכא לפרושי דלכולי עלמא
 איכא שופרות או צחולרות צז' צרכות, וכי פליגי מי קריא התרעה
 או לא דמר סצר אומר צענו אצל שופרות או חולרות לא מקרא
 התרעה כלל, ונה אקשי לי מהא מתני' דקרי התרעה, והא דקתני
 אין פוסחין מצי' תעניות וצבן ז' התרעות, יום התענית קרי ליה
 התרעה אחת אעפ"י שיש צכלל ז' צרכות שמוסיפין תקיעה ותרועה
 ותקיעה אי' צכלל יום תענית איכא ז' התרעות התרעה צז' צרכות
 שמוסיפין והתרעה צגואל ישראל שמאריכי'. ורש"י ז"ל גרסי' אין
 פוסחין מצי' תעניות וצבן י"ח התרעות פי' צכלל צרכה מן הז'
 צרכות שמוסיפין איכא תקיעה ותרועה ותקיעה שהן ג' התרעות
 משמע מפי' זה דצאריכות גואל ישראל ליכא התרעה כלל, ואסיק
 דצשופרת כולי עלמא דהתרעה היא ותקיעות דז' צרכות אי צעי
 צשופרות, והא דאמרינן צמס' ר"ה צד"א צמקדש אצל צגזולין מקום
 שיש חולרות אין שופר, ה"ק צמקדש צין צר"ה צין צתעניות איכא
 שופר וחולרות אצל צגזולין מקום שיש שופר כגון ר"ה אין חולרות

עם השופר מקום שיש חוללות כגון תענית אין שופר עם החוללות, וניהו צגצולין אי צעי צשופר אי צעי צחוללות ולא אחת למעוסי צגצולין חלל שאין חוללות ושופר, חד חמר אי צעי צחוללות אי צעי צשופר, והראצ"ד ז"ל פי' ללאו על שופרת דשש צרכות קאמ' להנהו חוללות הני ובהנ' הו' חלל צחקיעה שנלחמ תפלה קאמ' כשמערצין צחמונים כן וירצין צחקיעת שופרות כדי להזכיר חילו של ילחק.

והרצ ר' ושה ז"ל פי' דצגצולין ליכא תקיעה כלל צראש צרכות לא צשופרות ולא צחוללות, ולחמ תפלה הו' שחוקעין צחוללות, חצל צונקדש חוקעים צשש צרכות צחוללות ושופר. שמו ליה צני נוה לר' חנן דלריכין לונטרא חפי' צחקופות תמוז כיחידים דונין וצש"ת או כלצור דמיין וצצרכת השנים, ואסיקנא צש"ת ולא צצרכת השנים, ואעיג דיחיד הלריך לפרנסה חומר צצרכת השנים, החס ליכא היזקא לחריני הכא איכא הזקא לחריני, אי נמי צשאלת פרנסה ליכא שני ונצצע שהו' ונעין ומלא יהי' מצורכותיך חצל צשאלת גשמים איכא שני מצצע כיון ללא לריך לרשום, מהראצ"ד ז"ל.

פרק סדר תעניות

סדר שש צרכות שמוסיפי' כך הו' צתחילה מאריכי' צחמונים צצרכת גואל ישראל וצחתינותה חומר מי שענה חצרהס וכו' צרוך גואל ישראל, וחזן הכנסת חומר תקעו צני חסרן תקעו וחוקעי' ומריעי' וחוקעי', חחר ש"ץ וחוני' פסוקי' של זכרונות וחוני' וני שענה ושה וחצותינו על יס סוף וכו' צרוך זוכר הנשכחות, והשונש חומר הריעו ומריעי', חחר ש"ץ וחומר פסוקים של שופרות וחומר מי שענה יהושע צגלגל צרוך שונע חרועה,

והשמש אומר תקעו ותוקעים ומריעים ותוקעים, חזר ש"ל ואומר
 אל יי זלרתה לי קרלתי ויענני וכל המזמור ואומר מי שענה שמואל
 זמלפה צרוך שומע לעקה, והשמש אומר הריעו ותקעו ומריעים
 ותוקעים ומריעים, חזר ש"ץ ואומר אלש עיני אל ההרים וכו'
 ואומר מי שענה אליהו זהר הכרמל צרוך שומע תפלה, והשמש
 אומר תקעו ותוקעים ומריעים ותוקעים, חזר ש"ץ ואומר מועמקים
 קרלתיך יי מי שענה יונה זמעי הדגה צרוך העונה צעת לרה,
 והשמש אומר תקעו הריעו ומריעים ותוקעים ומריעים, חזר ש"ל
 ואומר תפלה לעני כי יעטוף מי שענה דוד ושלמה זנו צירושלם
 צרוך מרחם על הארץ, והשמש אומר תקעו ותוקעים ומריעים
 ותוקעים ואח"כ חזר ש"ל לתפלתו, כך נהגו צגזולין ועונים אמן
 על כל צרכה וצרכה אלזל צמקדש לא היו אומר אמן וצכל חתימת
 הצרכות היו אומר צרוך השם אלהי ישראל מן העולם ועד העולם
 צרוך זוכר הנשכחות והם עונים צרוך שם כבוד מלכותו לעולם
 ועד, ועוד היה שנוי צרכות אחר צמקדש שלא היה צגזולין אחר
 שאמר מי שענה הוא חותם ותוקע, אלזל צמקדש חותם צצרכה
 ותוקע קודם שיגמור מי שענה ואח"כ חזר ואומר מי שענה צלא
 חתימה, ולהאי פי' גרסינן צמתני' מעשה צרי' חלפתא ור' חיינא
 צן חרדיון שעצר אחד לפני הציצה ואמר כל הצרכות וענו כל
 העם אמן תקעו הכהנים תקעו הריעו צני אהרן הריעו מי שענה
 אצרהם אצינו זהר המוריה וכן צכל צצרכה וצשצא דצר
 לפני חכמים אמרו לא היו נוהגים אלא צשערי מזרח וצהר הצית,
 ורש"י ז"ל אומר ולא ענו אמן, ומתוך פירושו משמע שאין חלוק
 צין מקדש לגזולין לא צחקיעות ולא צמי שענה דצתרויהו חותם
 צמי שענה ותוקע ומריע ותוקע או מריע ותוקע ומריע אחר מי
 שענה ואין חלוק ציניהם אלא שצגזולין עונים אמן וצמקדש אומר
 צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והרצ ר' משה פי' דצגזולין
 ליכא חקיעה כלל צשש צרכות לא צשופר ולא צחולדות אלא לאחר
 התפלה הוא שתוקע צחולדות אלזל צמקדש תוקע צחולדות ושופר

אחר חתימת ו' צרכות על כל צרכה וצרכה ואומר מי שענה בלח
חתימה, ונה שכתבתי הוא הנכון לפי גרסת הספרים.

אנ' אציי כמאן שמו כהאני' האידנא מנורא כמאן כר'.
כל הכתוב צונגילת תענית דלח לנאספד לפניו אסור לאחריו מותר.
ר' יוסי אומר צין לפניו צין לאחריו אסור, דלח להתענות לפניו
ולאחריו מותר ר' יוסי אומר לפניו אסור לאחריו מותר הוי יודע
כי בהספד קל מהתענית וכל הימים שכתוב בהם דלח למספד
כל שכן שאסור תענית אצל הימים הכתוב בהם דלח להתענאה
תענית אסור בהספד מותר ולפיכך הימים שאסורים אף בהספד
הם חמורים יותר ובהימים הכתובים בהם דלח להתענאה, ואסקה
רז אשי אליצא דר' יוסי כל שלאחריו תענית אסור בהספד מותר
והוא הדין לפניו אפי' לר' יוסי דמחמיר תענית אסור בהספד
מותר דמאלטרין רז אשי לניינר זה הואיל ונו"ל ונוטל צין שני
מ' ימים עוצים עשאוהו כ"ט עלונו ולא אסר לה בהספד משום
יום שלפניו ולא שנוטל צין שני ימים עוצים אלמא צין לפניו צין
לאחריו אפי' לר' יוסי דמחמיר תענית אסור בהספד מותר, וכיון
דא"ר יוסקן הלכה כר' יוסי אדלח להתענאה אצל אדלח לנאספד
הלכה כר' מאיר אשתכח דצין דלח להתענאה וצין אדלח לנאספד
תדויהו שוה אהררי לאחריו מותר אפי' תענית ולפניו תענ' אסור
בהספד מותר, והאידנא ק"ל דצילה נגלת תענית צר מנחכה
ופורים ותדויהו דלח לנאספד כתו' צהוי ונה שנהגו צ"ג משום
דיום נקנור הוא וכיון דצילה נגלת תענית יום נקנור צל הוא
והשהא איהו גופי צולי צילה משום יום שלפניו ניקום ונגזר
כך קצלה' מאצא וני ז"ל, ועוד היה אומר היעם משום דפורים
דצרי קצלה הם וכדצרי תורה דמו כדאמרי' צלהי פ"ק דר"ה
גבי לום גדליה, ועוד י"ל כיון דנגלת תענית דרצון הוא הלכה
כשמואל דמיקל מכלן הלכה כרש"ג דאמר צין לפניו צין לאחריו
מותרים.

רצ נחמן גזר תעניתא בתריסר חמ' ליה והא יום טורנוס
הוא חמ' ליה יום טורנוס בטוליה בטוליה, והוא מלי לשנוי ליה
האידנא בטלה מנגלת תענית אלא לרוחא דמילתא הוא דשני ליה
דאפי' למ"ד לא בטלה מנגלת תענית יום טורנוס בטוליה.
והראצ"ד ז"ל כרצ דכי בטולה מגילת תענית ה"מ בתענית יחיד
אצל בתענית לצור לא בטלה. ואשכחינן ליה פירכא מהא דגרסי'
צפ"ק דר"ה מחיצ רצ כהנא מעשה וגזרו תענית כלוד וירד ר'
אלעזר ורחץ ר' יהושע וספר חמ' להם לאו והתענו על מה
שעשיהם ש"מ בטולה מנגלת תענית והוא התם תענית לצור וקא
פריך מנה למחן דחמר בטלה מנגלת תענית ואמאי לא שני ליה
כי אמרי אגא בתענית יחיד אצל בתענית לצור לא בטלה אלא לאו
ש"מ לא שגא תענית יחיד ולא שגא תענית לצור בטלה מנגלת
תענית חוץ מחנוכה ופורים, מ"ל דמרימא מנה שני ליה התם שאני
חנוכה דמפרקמא ניסא ואפי' לגבי יחיד לא בטלה מנגלת תענית.

פרק בשלשה פרקים

הא דתנן באחד בטבת לא היה צו מעמד האין עלה צגמ'
וליתני נמי צא' ציבן לא היה צו מעמד חמר רצא זאת אומרת
הלל דר"ח לאו דאורייתא.

רצ איקלע לצבל חזנהו דקא קרו הלל צר"ח סבר
לאפסקוינהו שמעינהו דקאי מדלגי ואזלי חמ' ש"מ מנהג אצותיהם
צדיהם, ושמע מהא דצני ארץ ישראל לא הי' קורי' הלל צר"ח
מפני שהיו מקדשי' על פי הראיה ודי להם בהכרזה אצל צני צבל
היו קורין הלל שלא היה להם היכר חסר בתפלת יולר אעפ"י
שהיה להם בתפלת מוסף ולפיכך כשצא רצ מארץ ישראל סבר
לאפסקוינהו כיון דחזא דקא מדלגי ולוגי חמ' ש"מ קריאת הלל
מנהג אצותיהם צדיהם הוא, והיינו דקאח' רצא נעיל זאת אומרת

הלל דר"ם לאו דאורייתא אלא מנהג אבותיהם צדיהם משום הכר
וצירושלם כשהיה צית המקדש קיים והי' צו מעמדות לא הי' לריך
הכר אחר ולא היו קורין צו הלל כלל צר"ם, והא דאמר' צפ'
לולב וערבה חצית חצית ולא צריך מנהג נביאים הוא דמשמע לא
מצרכין, התם הכי קאמר מנהג נביאי' שנהגו הם עלמם ליטול
ערבה צשציעי של חג אצל לא הנהיגו את העם צנטילתה ולפיכך
לא צריך עליה אצל הלל דר"ם מנהג אבותיהם צדיהם הוא
שהנהיגו את העם צקראתו והיינו דקאמ' לעיל זאת אומרת דהלל
דר"ם לאו דאורייתא אלא מדרצן הוא צצצל וצשאר ארצות שאין
מגיעים שלומי מקום ואדרצן מצרכי' משום לא תסור כדאיתא
צפ' צמה מדליקין, ורצי' יעקב ז"ל חירץ לאמנהג טלטולא צעלמא
כגון דערבה לא מצרכין אצל אמנהג אחר מצרכין דהא מצרכין
חיות טוב שני של גליות שאינו אלא משום מנהג, ומשום לא דמי
אהדי דיו"ט שני עקר המנהג משום ספקא דאורייתא הוא.

ויש עוד לפרש דצארץ ישראל נמי קורין הלל מדרצן והיינו
דקאמ' לעיל דר"ם לאו דאורייתא אלא מדרצן הוא צין צצצל צין
צארץ ישראל ולפיכך הלל דר"ם אינו דוחה מעמד, ורצ כשצא
מארץ ישראל לצבל רחש שלא היו מדלגים צמקום שהי' מדלגים
צארץ ישראל סצר שלא ידלגו כלל וסצר לאפסוקינהו כיון דחזא
דקא מדלגי דלוגי אמ' הדלוג הזה מנהג אבותיהם צדיהם הוא.
והר"ר משה ז"ל כתב שאין מצרכין כלל אפילו צצצור צהלל דר"ם.

תאנא לא יתחיל ואם התחיל גומר, פי' לא יתחיל צצרכה
ואם התחיל גומר צלא צרכה, הלכך יחיד אינו מצרך יהללך שהיא
צרכה שלאחריו אע"ג דקרי ליה צערצי פסחים צרכה השרי, ורחיה
לדצר דיהללך צרכה שלאחריו הוא דגצי מגלה צעי תלמודא לאחריו
צמקום שנהגו לצרך אחריו יצרך שלא לצרך לא יצרך לא צעי
תלמודא הכי אלמא צרכה יהללך שהיא ידועה היא צרכה שלאחריו.
גרסי' צפ' המולץ תניא מריח ועד ט' צאצ מועטין צנכסיהן
מלישא וליתן מלצנות ולנכוע מליגרש ומלינשא וי"א כל החדש אסור.

אוקמיה רצ אשי דהא דקחני מליארם ומעודת ארוקי' קאמ' אצל
ליארם מותר דחניא קודם הזנון הזה ממעטי' ממסקיהן מלישא
וליתן מלצנות ולנטוע ומארם' ואין כונסין ואין עושין מעודת
ארוקי', פי' קודם הזנון הזה שצת שחל ט' צאצ להיות צתוכה
והך דקחני מר"ם מסתדרא שאין הלכה כמותו תנא דהא לספר
ולכצם ק"ל דחינו אסור חלל אותה שצת ואפשר דאע"ג שיותר
לספר ולכצם קודם שצת שחל ט' צאצ להיות צתוכה חפי' ומשכנכם
אז ממעטין צמחה, והאי דקחני מלצנות ולנטוע מסתדרא צין
של שומחה ונטיעה של שומחה כדאמרי' צפ"ק גבי עצרו אלו ולא
נענו ומפרשי' צגמ' צין של שומחה.

תניא אסור לספר ולכצם צצת שחל להיות ט' צאצ צתוכה
אפי' להניח אחר ט' צאצ גיחוץ שלנו כצום שלהם וכלי פשתן
אין צהם משום גיחוץ, פי' גיחוץ שלנו שאלו טוהגים לגחץ אחר
הצום כצום שהי' טוהגים ראשונים וכשם שצום של ראשונים
הוא אסור כך גיחוץ שטוהגים דורות האחרונים אעפ"י שכבר
נחכצו קודם שצת ט' צאצ אסור לגחץ צצת ט' צאצ אפילו
להניח אחר ט' צאצ והוא הדין לכצום שלנו שהוא אסור, והראש"ד
פי' דכצום שלנו מותר ויש מעב' סיוע לדבריו ונהיה דגרסינן
פ"ק דכתובות ההוא דאתא לקמיה דר"ג אמ' ליה צעלתי ולא
מלאתי דם אמ' ליה הציחו קודר שראו וכצו צוים ונלל עליו
כמה טפי דוים אמר ליה לך זכי צמקחך, ופרכי' אכן נמי נעציד
הבי ופרכי' גיחוץ שלנו כצום שלהם ואי אמרת נעציד גיחוץ קא
מעצדל ליה חונרתא.

שנה רצ ילחך צר גיורי ונשנויה דר' יוחנן אעפ"י שאמרו
כלי פשתן אין צהם משום גיחוץ אסור לנצטן צצת שחל ט' צאצ
להיות צצת, פי' כלי פשתן שנתכצו קודם שצת ט' צאצ מותר
לגחץ ולנצוט אסור, וכן לכצם כצום דידן, ולפי הראש"ד כלי
פשתן מותר לכצם כצום דידן וכיון שאין כצום משום גיחוץ מותרים
בכיצום ובגיחוץ.

תנו רבנן כל שהוא משום ט' צלצ אסור לאכול צמר ולשתות
 יין ואסור לרחוץ כל שהוא אינו משום ט' צלצ מותר לאכול צמר
 ולשתות יין ולרחוץ, ר' ישמעאל צ"ר יוסי אומר משום אציו כל
 שנה שמותר לאכול מותר לרחוץ, פי' כל שהוא משום ט' צלצ
 כגון סעודה המפסיק צה אסור לרחוץ, כל שאינו משום ט' צלצ
 כגון סעודה שאין מפסיקין צה אי סעודה המפסיק צה תענית
 לצור מותר לרחוץ כיון שמותר לאכול לחם או פירות. ואית דגרסי'
 צמילתא דת"ק כל שאינו משום ט' צלצ מותר לאכול צמר ולשתות
 יין ואסור לרחוץ ור' ישמעאל פליג אסיפא דכיון שמותר לאכול
 צמר מותר לרחוץ, מיהו בתוספת' תניא כגירסא קנייתא מותר
 לרחוץ, הא דתנן ר' יהודה מחייב צכפיית המטה ולא הודו לו,
 אמרי' עלה צגמ' אומרנו לו לר' יהודה עוצרות ומניקות מה תהא
 עליהן אומר להם אף אני לא אמרתי אלא ציכול, תניא מודים
 חכמים לר' יהודה ציכול ומודה ר' יהודה לחכמים צשאינו יכול,
 מאי צימיהו כדתנן הכופה את מטתו הוא כופה, אנו' רצא הלכתא
 כחנא דידן דאמר ולא הודו לו כלל.

אנו' (*) ר' חלצו אומר עולא א"ר אלעזר עתיד הקצ"ה
 לעשות נוחל ללדיקים צגן עדן והוא עוונד צאנלע וכל אחד ואחד
 מראהו צאלצעו שג' ואנו' ציום ההוא הנה אלהינו זה קרינו לו
 זה ה' קרינו לו בגילה ונשנחה צישועתו.

(*) עי' ביצה עינים.

סליק פרקא וסליקא מס' תענית.

מסכת מגלה

גרסי' צפ"ק דיצמות תנן התם נוגלה נקראת בלחוד עשר וכו' אמ' ליה ריש לקיש לר' יוחנן קרי כאן לא תתגודדו לא תעשו מלות אגדות אגדות וכו' עד והא דצ"ש נותירים לרות לאחין וצ"ה אופרין הלכת עשו צ"ש כדצריהם לא עשו צ"ש כדצריהם ולמאן דאמ' עשו קרי כאן לא תתגודדו אמ' חזיי כי אמרי' לא תתגודדו כגון שני צתי דינים צעיר אחת הללו מורי' כצ"ש והללו מורים כצ"ה אצל שני צתי דינים צעיר אחת לית לן צה, אמ' ליה רבא והא דצ"ש וצ"ה כשני צתי דינים צעיר אחת אלא אמר רבא כי אמרי' לא תתגודדו כגון דר' אחד צעיר אחת פלג מורים כצ"ש ופלג מורין כצ"ה אצל שני צתי דינים צעיר אחת לית לן צה, איכא מאן דצעי מוכח ומהם שהכפרים אין קורין צעיירות אלא צכפרים שאם היו צעיירות לא סליק שנויא דחזיי צמגלה דהא צעיר אחת הוא ולא היא דשטיא דחזיי סליק למגלה חפי' נימא דצעיירות קורין דהא אמ' כי אמרי' לא תתגודדו כגון שני צתי דינים צעיר אחת הסולקים זה עם זה הללו מורין כצ"ש והללו מורין כצ"ה אצל צמגלה ליכא פלוגתא דצי דינא, ומיהו עקר הדברים דצכפרים הם קורין. והשי' הנכון הוא מה שפי' הר"ר משה ז"ל הוא שמפני שהכפרים נותכנסים צצ' וה' לקרות צתורה הקלו עליהם שלא יתכנסו פעם אחרת לקרות את המגלה אצל צמקום שאין נותכנסים צני הכפרים ציום הכנסה לקרות צתורה זהו שאמ' ר' יהודה צמאנתינו אין קורין אותה אלא צזמנה.

אמר רב מגלה צזמנה קורין אותה ציחיד שלא צזמנה צי ורב חשי אמ' צין צזמנה צין שלא צזמנה צי'. הוה עוצדא ושם לה רב להא דרב חשי, ודוקא לכתחילה אצל דיעצד ילא ציחיד ואפי' לרב חשי, ואי לא אפשר כגון יחיד שהוא צכפר או צמדצר

או צמפינה קורא ציחיד ומוצרך עליה אפי' לרצ אפי' כך קצלת
מאנא מרי ז"ל וכן כתוב בצפר המאור וכן נראין הדברים בלא
ספק ואין יעלה על לב לומר כי יחיד ההולך צמדצר או צמפינה
לא יקרא מגלה ואין נראי' דצרי הרי"ף ז"ל לא צפסק ולא צרחיה
שהציא מוחו ליה אמוחא לא אמרו אלא צצור אצל יחיד ינא
ולא יהי כדצרי דלמא התם הכי קאמי' לא אמרו אלא צצור
הנריכים ללאת ידי חובתן בקריאת מגלה אצל יחיד הנריך ללאת
ידי חובה ינא ולעולם דמכנף עשרה וקרי. הראיה שכת' הראצ"ד
מדחק אין פורסי' את שמע וכו' דלא קתני אין קורין את המגלה
פחות מי', לאו ראי' היא כלל דכל הכי דקתני צמחני' אין פורסין
על שמע ליכא חיוצא כלל צזיר מעשרה אצל צמגלה איכא ציחיד
אפי' לרצ אפי' והאידינא ליכא שלא צזמנה אלא צמפרש ויונא
צשיירא וכן חני ר' חייא צמפרש והיונא צשיירא קורין צ"ג וכן
כתבה רבי' אפרים ז"ל.

הא דאמר רבא לא נלכה אלא לאסור את של זה צזה
ושל זה צזה, הכי פירושא לאסור את יום י"ג אף לצני כרכים
כצני עיירות ויום י"ו לצני עיירות כצני כרכים לר' יוסי דאמר
סדר תעניות לפניו ולחחריו אסור, ומיהו צפ' סדר תעניות אומר
רצ אשי כל שלחחריו לר' יוסי צתענית אסור צהספד מותר ומשמע
התם דהכי נמי כלפניו צתענית אסור צהספד מותר כדכתיבנא
התם, ולהאי סברא לא קשיא מדי.

מתני' אין צין מודר הנאה מחצרו למודר הנאה ממנו מאכל
אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושים בהן אוכל נפש הא לכלים
שעושים בהן אוכל נפש זה חז' שוין.

אין צין ספרים לתפלין ונזחות אלא שהספרים נכתצין
בכל לשון ותפלין ונזחות אין נכתצין אלא אשורית, רשצ"ג אומר
אף ספרים לא התירו לכתוב אלא יונית. אומר רצ יהודה אומר
רצ הלכה כרשצ"ג, מ"ט דרשצ"ג יפת אלהים ליפת יפתו של יפת
ישכון צאהלי שם, ודוקא ספרים אצל מגלה אינה נכתצת אלא

אשורית דכתיב ככתבם וכלשונם ואלע"ג דלונרי רב ושמואל צאידך
פרקא לעז יוני לכל כשר ולונגלה לית הלכתא כותייהו דחזין לרב
נחון ולרב פפא דצתראי נינהו דכצירא לכו הכי דהא מוקמי
מתני' להא מתני' דקתני חין נכתבים חלל אשורית צונגלה והוין
זה צונגלה ונלי תרגום שכתבו מוקרא איכא רב פפא חני' ונשנע
פתגם הונלך. רב נחון חנור וכל הנשים יחנו יקר לצעליהן חלונא
סצירא לכו דונגלה חניה נכתבת חלל אשורית.

הא דתקן קראה פרוגי' ונתנמנס ילא לחו חקורא קאי
שאלם היה קורא ונתנמנס על פה היא חלל* אשונע שאלם היה
השונע ונתנמנס ילא ונייהו כיון דקראה על פה מוקלחא ילא אפשר
לפרושי ונתנמנס חקורא וצונקלחא.

הא דלונר לריכה שתהא כתובה כלה ה"נ לכתחילה חלל
דיעצד חעפ"י שחינה כתובה כלה דתניא השמיני זה הסופר חותיות
או פקוקים וקראן הקורא כנותדגון ילא, ולוקח' צונקלחא והא
דלונרי' גבו היה כתובה היכי דוני חלינא דכתיב פסוקא פסוקא
וקרי לה והא חנור רב הלכה כדברי האונר כלה ואמאי לא שני
ליה כלן לכתחילה כלן דיעצד, איכא לנימר מדקתני היה כותבה
דורשה ונגיהא חלונא שוו דינייהו להדי וכי היכי דדורשה לכתחילה
הכא נמי כותבה חפי' לכתחילה.

והא דלונר רבא לא שנו חלל שעתיד לחזור צלילי י"ד
חלל חין עתיד לחזור צלילי י"ד קורא ענהן. עיקר הפי' כונו
שפי' רש"י ז"ל דלזן כך שהלך לעיר קאי דלונרי' צונתני' חס
עתיד לחזור קורא צונקונו וחילו לריך לקרות צי"ד וקאנו' רבא
לא שנו חלל שיחזור צלילי י"ד וכיון שחזר צלילה חילו פרוז צן

(*) מדברי רבינו משמע ודאי שאשונע יצא בתנמנס, ועי' בירושלמי הל' ב' וז"ל מנשה היה יתיב קמיה ר' זעירא ואינמנס א"ל חנור חך דלא כוונת עב"ל, וכתב המדרכי ואיכא למימר דלא פליג אמתני' דאם קראה בתנמנס טאחר שהוציא מפיו יצא אבל אם שמעה בתנמנס לא יצא, וכן פסק בש"ע. ולפי זה יש לתמוה על רבינו, וי"ל שסבר דאק"ש קאי כמו שפי' הק"ה ולק"מ, ודחיליק בין ק"ש למגילה דק"ש קבלת עול מלכות שמים בעינן שיהא ער ממש שיביין בבל רבו בדפי' הק"ה, ועי' שכלי הלקט בשם רבינו שמחה.

יומו חזל אס לא יחזור זלילה כיון שיעמוד זלילה קלת היום הו
פרוז זן יומו ויש לו לקרות עמהם.

וי"ל כי גם הרי"ף שכת' ונתעכז ולא חזר מפרש כן דלזן
כרך שהלך לעיר קאי, ודכותה נקט הרז ז"ל שכתז ונתעכז ולא
חזר כלומר כיון שהיה זדעתו לחזור זלילי י"ד אעפ"י שנתעכזו
מחנות אונס ולא חזר זלילה עד לונסר אינו פרוז זן יומו, ורוז
עולה זדעתם כי הרז ז"ל אכן עיר שהלך לכרך מפרש מלחיה
דרזא ולא נהיר דאיכ אמאי נקט שעתיד לחזור זלילי י"ד הוה
ליה למינור לא שנו אלא שעתיד לחזור זי"ד.

אמר רז יהודה אמר רז הקורא זמגלה הכתובה זין הכתז
לא ילא ונחו ליה אמנותא לא אמרו אלא זלזור חזל זיחיד ילא
ואי מחסרלא או וניתרלא פורתא לית לן זזה, דוקא שכתובה כהלכתה
אשורית על הכפר וכמו שהטיל זה ג' חטוי גידין.

הא דתנן הכל כשרין לקרות את המגלה חץ מחרש שוטה
וקטן לא שנו דדיניהו אהדדי כאילו שוטה וקטן אפי' דיעבד נמי
לא ואלו חרש לכתחילה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי דקיי"ל
הקורא את שנוע ולא השמיע לחזנו ילא.

פרק בני העיר

כחז רזינו אפרים*) הא מתניתא קשיא רישא אסיפא
זרישא משמע שיש לו זעלות ק"ש הדמים הא כי הדרי אסור
וסופא ונשמע שאין אסור אלא להוריד מקדושתן חזל כי הדרי
אזותר, וכיון דקשיא רישא אסיפא אמרי' דרישא דוקא ואידי דקתני
רישא ספרים לוקחים תורה חזל ספרים זספרים אסור תניא סיפא
ספרים לא יקחו ונשפ' והוא הדין דספרים זספרים אסור ומנלן

(*) ע' היטב בהי"ט.

דרישא דוקא ונציעא לן צגנו' ויהו למכור ספר תורה ישן לקנות
 זו חדש כיון דללא מעלי אסור או דילמא כיון דליכא לעלוי שרי
 אלמא טעמא דליכא לעלויי והא ליכא לעלויי שרינן מעלינן.

אנו' רצא לא שנו אלא שלא נוכרו ז' טווי העיר צומעמד
 אנשי העיר אצל אס נוכרו ז' טווי העיר צומעמד אנשי העיר
 אפי' למשני זהו שנויא שפיר דמי, כלומר אפי' למשתי שכרלא
 צדמיס מותר, והכא נמי אנורי' לקנון שאס נוכרו והותירו והחני
 ז' טווי העיר צומעמד אנשי העיר אפי' לדכסאסא שפיר דמי,
 ומצית הבנכת נמי מותר הלוקח לעשות זו כל לרכו כעוצדא
 דרצינא דזרעא. נראין הדברים דצ"ה של רצי דרצים לא מלי
 מוצנה לה ז' טווי העיר דלאס כן מאי קאמר ליה מר' אליעזר
 דן עזריה לישני ליה דצומעמד אנשי העיר זכורה ניהליה ותו הא
 דקס"ד מעיקרא לא אסרו אלא מקום מקדש הא צתי כנסיות
 ומבואים ואי צז' טווי העיר מוצני לה ודאי אחחחכס היא וכי
 תימא למה ליה לרב אשי למימר לרצינא זיל זכנה מז' טווי העיר
 והתנן וחכמים אונ' מוכרין אותה מוכר עולם חוץ מד' דברים
 וכולה מחני' צאלא נוכרו צז' טווי העיר צומעמד אנשי העיר מיירי,
 ור' אליעזר דן עזריה נמי שעשה זו כל לרכו לא חזינן לקמה מז'
 טווי העיר למאי דקס"ד מעיקרא דדפרכי' הוא ואפ"ה עשה צי
 כל לרכי ליכא למימר דכי שרו רצנן לעשות כל דבר חוץ מד'
 דוקא כשהמוכר רוצה לעלות הדמים דחיללא קדושת צ"ה על הדמים
 לפי' מותר הלוקח לעשות מצ"ה כל לרכו שהרי היא מחוללת על
 הדמים, אצל אס המוכר עושה זה לרכי מן הדמים צמאי תפקע
 קדושת זה' לכך אס לא נוכרו צומעמד אנשי העיר והא צקדושתיה
 קיימא אצל אס נוכרו צומעמד אנשי העיר יש כח צידם לעשות
 מן הדמים ומצ"ה כל לרכס שעל כן נקמה או צנאה לכתחילה
 לעשות זה כל לרכי, ורצ אשא חייש דילמא אנשי העיר יעשו
 לרכיהן מן הדמים ולפיס הכי אלרכיה למצנן מז' טווי העיר
 צומעמד אנשי העיר עושין לרכיהן מן הדמים שעל מנת כן נקמה

או צנאוי לכתחילה, וכן נראי' הדברים צפירים של יחידים שמוחר למכרם ולעשות מן הדמים כל לרכו שעל מנת כן לקחם או כחצם מתחלה ועוד יפה כח הספרים מכה הצ"ה שצפירים הם צקדושתן ציד הלוקח כמו שהיו ציד המוכר מה שאין כן צצ"ה שעושה זה כל לרכו והיא מחוללת ואעפ"כ מותרת כשנמכרו ז' טווי העיר צמעמד אנשי העיר לעשות המותר כל לרכו מן הדמים והלוקח מצ"ה שעל מנת כן לקחיה או צנאוי, והא דתנן ספרים לוקחים תורה דנשמע שיש לו להעלות הדמים כלה מתני' אצני העיר קאי וה"ק צני העיר שנמכרו ליחיד ספרים הראויים לקרות צרבים לוקחים תורה והא דנמצעיא לן צגנו' מהו למכור ס"ת ישן ליקח צו חדש ההיא נמי צשעשאוה צרים או יחיד לקרות ציה צרבים דכל סתם שהזכיר ס"ת לקרות צרבים הוא, וכן הא דאמר רשצ"ג אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ליתנא המוטל עליהם או להשיאו אשה אצל לעולם ספרי יחידים מותרים למכרם ולעשות מן הדמים לרכיו שעל מנת כן לקחום או כחצום מתחלה דלא יחיד מענה ז' טווי העיר צמעמד אנשי העיר, ועוד שהרי הספרים עומדים צקדושתם ציד הלוקח כמו שהיו עומדים ציד המוכר והא דאמרין צשמוכר צז' טווי העיר צמעמד אנשי העיר אפי' למשתי ציה שכרם שפיר דמי דוקא צשל כפרים אצל צשל כרכים כיון דמעלמא קא אחא לה כרבים דמא ואין כח צני העיר לנכרה כלל אפי' אם יעלו הדמים.

והא דאמר רצח האני כנישתא לצוני ולחלופי שרי אע"ג דפרישנא שיש לו לעלות הדמים ה"מ כשמוכרה אצל לחלופי שרי, והא דאמ' לאגורי ולנושכוני אסור, נסתצרא צשלל מוכרו או לא משכנו ז' טווי העיר צמעמד אנשי העיר דאי לאו הכי אמאי אסור והלא יכול לעשות כל לרכו מן הדמים ונצ"ה, וכן צנתנה דפליג זה רצ אחא ורצינא חד אסר וחד שרי נסתצרא שאם היה צמעמד אנשי העיר לא נסתצרא כותיה דא"כ מ"י דנאן דאסר, וי"ל דנעמא דנאן דאסר נשני שכל לקחיה מתחלה על דעת

מתנה אלא על דעת מכר והכי נמי לאגורי ולמשכוני איכא למימר
האי טעמא דלא לקחיה ונתחלה על מנת כן, ועוד יש טעם אחר
לאגורי ולמשכוני שכיון שלא נמכרה עדיין היא צקדושה אלא דאיכא
לעיניי להאי סברא הא דאמרי' לקמן גבי מתנית' דאמר ר' מאיר
אין מוכרין זה' אלא על תנאי אימתי שירלו יחזור, ומקשי' עלה
גמ' ור' מאיר היכי מלי דייר זה דרצית הוא, אלמא דמשום
רצית הוא דאמר ולא משום קדושה אלא שיש לומר דהתם מתיר
גמור הוא אלא שמתנה עמו משום כבוד צ"ה דאימתי שירלו יחזור
עד זמן אחד דאי נמשכונה גמורה היא הא אמרי' הכא אגורי
ונושכוני אסור.

מתני' אין מוכרין של רצים ליחיד מפני שמורדין אותה
מקדושתו דברי ר' מאיר אמרו לו א"כ אף לא מעיר גדולה לעיר
קטנה, פרש"י ז"ל צערו לין המוכר לעלות ונושם הכי שרו רצן
ואפי' הכי אסור ר' מאיר ואפי' לקחה היחיד להתפלל ורצן שרו
לעשות זה היחיד של לרכו כיון שמעלי' הדמים, איכא מאן דאמ'
לרצן של רצים לרצים נותר ופי' צערו ונעלין את הדמים ועושה
זהן לרכו שהרי אין מורדין אותן מקדושתן וכן צפריים של רצים
לרצים או של יחיד ליחיד שהרי אין מורדין אותן מקדושתן והא
דתן ספחים לוקחים תורה תרגומו ספחים של רצים שמכרן ליחיד
שמורדין אותן מקדושתן אצל של רצים לרצים או של יחיד שאין
מורדין אותן מקדושתן שרי ואין לריך לעלות הדמים, וי"ל דנושם
רצים לרצים נמי אמרי' לרצן לריך לעלות דע"כ לא פליגי רצן
עליה דר' מאיר אלא צשל רצים ליחיד אצל צשל רצים לרצים
כי היכי דלר"נ צשל רצים ליחיד לריך לעלות הדמים הכי נמי
לרצן, והא דתנן ספחים יקחו זהן תורה צשל רצים לרצים איירי,
והדר תני אין מוכרין צ"ה אלא על תנאי אימתי שירלו יחזור
דברי ר' מאיר והכננים אונגרים עושים אותה ונוכר עולם הון מד'
דברים, ופרש"י ז"ל חיי' של רצים לרצים קא אסר ר' מאיר אלא

על תנאי נשום דציזא מילתא חצל של רצים ליחיד חפי' על תנאי
 חין מוכרין אותו מפני שמורידין אותו מקדושתו, והא דאנו' הגו'
 ר' מאיר היכי מלי דיר זה רצית הוא פי' היכי דיר ללויי, ורציו
 אפרים ז"ל פי' חין מוכרין זה' אלא על תנאי צשל רצים ליחיד
 היא שנויה ואע"ג דא"ר מאיר חין מוכרין ה"מ צלא על תנאי
 חצל על תנאי מותר חצל של רצים לרצים לפי רציו אפרים הכי
 תרתי צצי צשרולין לעלות הדמים עסיקים וטעמא דרצק צתרויהו
 מפני שצקדושת צ"ה חלה על הדמים ולפיכך עושה הלוקח וצ"ה
 כל לרכו, וצעל הנאור פי' דמתנית' וילי מילי קחני חס מוכרן
 לעלות צדמים מותר לחלל קדושתה וחפי' לר' מאיר כדקחני רישא
 לוקחין צדמיו תיצה חס מכרה להעמידה צקדושתה עושין צדמים
 כל לרכו ואעפ"י שלא מוכרו ז' טווי העיר צנועמוד חנשי העיר
 חפי' לשחות צדמיו שכר מותר ואעפ"י שמוכרו לחלל קדושתה צחר
 הכי קחני חין מוכרין זה' אלא על תנאי כשמוכרי' אותו לעלות
 צדמים ולחלל קדושתו כקדושת הרצים. ע"כ לשון הנאור, ולריך
 לפרש לפי דצרי דהא דקא שרו רצקן של רצים ליחיד דוקא שלקחה
 היחיד להתפלל וצצירא להו לרצקן כיון דלתפלה קא צצין ליה חין
 מורידין אותה מקדושתה חצל ליחיד לעשות לרכו ודאי חבור חפי'
 לרצקן כיון שעשה כל לרכו מן הדמים, ואיכא לעיוני לפי זה לרצקן
 דשרו של רצים ליחיד אעפ"י שעושה מן הדמים כל לרכו ח"כ
 חמאי ספרים של רצים ליחיד דהא חמרי רצקן דצ"ה של רצים
 ליחיד מותר אעפ"י שעושה מן הדמים כל לרכו, ואיכא לנניינר לא
 דמי קדושת ספרים הצאה מועוליה לקדושת צ"ה שאינה אלא על
 ידי תפלה לתפלה הקדישה ולתפלה מוכרה.

רצ הוגא קרא צכהני, דוקא רצ הוגא דחפי' ר' חנוי ור'
 חסי דהוו השיצי צחרעא לישראל וניכף כייפי ליה ושונעי' וייהא
 שאין לתלמיד רשאי לקרוא צונקים כהן חס יש כהן כל דהו צצית
 הכנסת אלא ח"כ יחיד צדורו כרצ הוגא חצל חס יש כהן כמותו
 אעפ"י שאינו צצית הכנסת ואינו צעיר חין לתלמיד חכם לקרוא

צונקוס כהן, וטענא דמילתא כדלמדין צפ' הנזקין אלו דצרים
 אמרו מפני דרכי שלום ופרכי' עלה נשום דרכי שלום דלורייתא
 הוא ואנו' אציי לא נלכה אלא כללנו' שאין להן לחלוק כצד
 לישראל שיקרא צונקומו דמיישינן לאינלויי אצל אס הוא יחיד כרז
 הונא שלא יהיה כהן כמותו צישראל קורא צונקוס כהן.

ירושלמי רז שמואל רז רז יחזק עאל לצי כנישתא חזא
 חד רז נש קאי וקא ונתרגם במוך לעמודא חנו' ליה אסור לך
 כשם שנתנה צאינה כך אנו לריכין לנהוג צאינה, ח"ר חנא ר'
 שמואל רז רז יחזק על לכנישתא חזא חזנא דקאי וקא ונתרגם
 ולא קאי כי נש תחותי חנו' ליה אסיר לך כשם שנתנה על ידי
 ברסור כך אנו לריכין לנהוג זה. על ר' יהודה צן פזי עצדא
 שאלה אנכי עומד צין ה' וציניכם צעת ההיא, ח"ר חגי ר' שמואל
 רז רז יחזק עיל לצי כנישתא יומא חד חזנא מושיט הרגמו עגו
 ספרא חנו' ליה אסיר לך דצרים שנאמרו צפה צפה דצרים שנאמרו
 צכת צכת, חוספת' צית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד
 עומד וקורא ויושע ועומד וקורא ויושע חסי' ז' פעמים.

קצין ונתרגם על ידי גדול אצל חינו כצד לגדול שיתרגם
 על ידי הקטן שנאמר ואלהן אחיך יהיה נציאך. וראש הכנסת
 וחזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחריה קרא שאין אדם
 נוצצו לו. חזן העומד לקרות אין אחר עומד ונוחזן עליו עד
 שיקרא כילד זקני יושצי' פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי ונקדש
 וכשהכהנים נושאין כפיהם פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי ונקדש
 וחזן הכנסת וכל העם פניהם כלפי ונקדש שנאמר ותקבל העדה
 פתח אהל מועד.

ברכות

מאמתי קורין את שמע צערצית משעה שהכהנים נכנסים לאכול צתרומתן, והוא לאת הכוכבים דכתיב וזא השמש וטהר והאי וזא השמש זיאת אורו ומאי וטהר טהר יומא ולא זיאת שמשו ומאי וטהר טהר גזרא כלומר שיזא טהור לגזרא צתרומה משעת שקיעת החמה דאס כן לימא קרא ויטהר ומאי וטהר שימ זיאת אורו הוא ומאי וטהר טהר יומא וגירסת ז"ל ופירושו תמה גדול דלדצרו אדפשוטה מצרייתא לפשוטה ממחתי' דתקן טזל ועלה אוכל צמעשר העריצ שמשו אוכל צתרומה הזיא כפרתו אוכל צקדשים, ופליגי תנאי צגמרא צעונת ק"ש של ערצית וכל המקדים אינו מקדים קודם שקיעת החמה ופסק הר"ף ז"ל כסתמא דמחתי' שהוא לאת הכוכבים.

ירושלמי שכתב רש"י ז"ל אס כן למה קורין צצית הכנסת כדי לעמוד צתפלה מתוך דצרי תורה. ועל הירושלמי הזה קומינן עכשיו לקרות ק"ש קודם לאת הכוכבים ועיקר ק"ש הוא פרשה ראשונה שקורא אדם על מטתו וכי תימת צלאו צרכה לצטלה היא אצרא לאו צרכה לצטלה היא דהא תנן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאלס שקורא ק"ש צתורה, ואמרי' צגמ' מאי לא הפסיד צצרכות הכא נמי אעפ"י שלא שעצר זמן קימה שהוא שלש שעות לא הפסיד צצרכות הכא נמי אעפ"י שלא שעצר זמן קימה שהוא שלש שעות לא הפסיד צצרכות למה לי אס לא עצר זמן ומה לי אס לא הגיע זמנו, ועוד תנן אס לא עלה עמוד השחר חייצים אחס לקרות, ופרש"י דלר"ג ז"ל דלא גרסי' מותרים דלאחר עמוד השחר נמי מותרים כדאמרינן לקמן מכאן ואילך לא הפסיד כאלס שקורא צתורה אלמא אעפ"י שעצר זמן שכיצה והגיע זמן קימה לא הפסיד צצרכות הכא נמי לא שגא, וצאמת כי יהיה ההמון

להנמיך עד לאח הכוכבים שהוא הזמן אלף שאל היה ההמוץ יולף
 מציח הכנסת אחר תפלת המנחה קודם לאח הכוכבים לא היו
 חוזרין כלם לצית הכנסת זשעת לאח הכוכבים ולפיכך נהגו לקרות
 ק"ש אחר המנחה שהוא אחר שקיעת המנחה לעפ"י שאינו לאח
 הכוכבים וסמכו על הירושלמי, ואכן לא ונחמין צידיהן משום צרכה
 לצילה דקונכי' על ונחמינו שמינו לא הפסיד כאלם שקורא
 צחורה ואמרי' עלה צגמ' לא הפסיד צצרכות, ויש מציאין ראה
 מהא דאמרי' צפרק תפלת השחר רצ ללי של שצת צערצ שצת
 אסיקנא התם שאומר קדושה על הכוס ודאי מדקדיש אכל דקי"ל
 אין קדוש אלף צמקום סעודה ומדאכל ודאי קרא ק"ש אלנוא
 רשאי אדם לקרות ק"ש צצרכותי קודם זמנה, ולאו מילתא היא
 דלעולם אינוא כך שלא קרא ק"ש ואפי' הכי יש לו רשות לאכול
 כיון שלא הגיע זמן ק"ש, ורצינו יעקב ז"ל פי' צירושלמי צענין
 אחר שלא היו קורין אותה צצית הכנסת שלא צעונתה צצרכות
 אלף ונהגם היה לפתוח צתפלת המנחה וצתפלת המוספים צק"ש
 כמו שאנו פותחים צאשרי, וניהו ר"ש ז"ל סמך על הירושלמי ויש
 לבמוד עליו ועל מה שמינו לא הפסיד צצרכות.

תניא אין נכנסי' לחורצה ונתפלגין צדרך והמתפלל צדרך
 ונתפלל תפלה קנרה. תניא ר' שמעון צן יוחאי אומר פעמים
 שאדם קורא ק"ש שתי פעמים צליה אחת קודם שיעלה עמוד
 השחר ואחת משיעלה עמוד השחר ויולף צה ידי חוצתו אחת של
 יום ואחת של לילה, הא גופא קשיא אמרת שתי פעמים צליה
 אלמא משיעלכו עמוד השחר צילה הוא והדר תני ויולף צה ידי
 חוצתו אלמא ינוח הוא, לעולם לליא הוא והאי דקרי צי ינוח
 דאיכא אנשי דקיימי צהיה שעתא, פי' לעולם צילה הוא דלכתחלה
 לא קריין של יום קודם הכן המנה וניהו צדיעצד נסיק דאיכא
 אינשי דקיימי צהיה שעתא.

ספר

בדקי בתי"ם

הנחות ותקנים לספר .ההשלמה' על ארבע מסכתות
ברכות תענית יבמות מגילה
שנדפסו מחדש.

עם מבוא גדול בנוגע לתולדות אחדים מחכמי פרוכניצא בימי הבינים

גב צרפתי ליה

קונטרס .השנות על דמב"ס מרבינו משולם בעל ההשלמה על
מסכת עירובין ומסכת שבועות שנמצא בכתב יד.
עם הערות שהעירותי על הקונטרס הגל. וקראתי להן בשם:
תורת ההשלמה

ממני הצעיר יהודה לובעצקי חופ"ק חי"פ
בפאריז

פאריז

בשנת תרנ"ו לפ"ק

בדפוס של י. לעוויןואהן-קילעמניק' פאריז, רחוב שארלאט 73

נדפס מחדש, ירושלים תשכ"ז

תוכן הענינים הבאים בספר זה:

מבוא לכתבים.

ראיות ברורות שה"תוס' חד מסמאי" על מסכת יבמות, הוא חיא ספר "ההשלמה".
מן 1 עד 5.

השקפה כללית.

על הוצאות ארבע ממכתות, ברכות, מגילה, תענית ויבמות מספר ההשלמה.
8 — 5

ראשית הברק.

ידובר ע"ד ר' אהרן בר"מ מלוניל ורמב"י. יחוסם עם הראב"ד וע"ד ס' המנהגות להרא"ש, ע"ד ר' מאיר הכהן בעל המאורות, ר' שמואל ב"ד דוד, ור' שמואל ב"ד משה.
10 — 8

ומנו של רבינו משולם ור' ידעיה בעל בחינת עולם.
12 — 10
תשובה להח' נייבוער.

על דבריו ברדע"י, וע"ד המכתב שהביאו בספר השנתי לעטערכאדע בענין ספר הבהיר, שנראה שהוא מזויף.
16 — 12

אחרית הברק.

ע"ד התוס' למס' קרושין המיוחס לר"י הוקן.
22 — 16

ע"ד ר' מאיר ב"ר שמעון המעילי.
23 — 22
ואולי הוא ר' מאיר הכהן בעל המאורות.

הגהות ותקונים.

א — י"ב	למסכת ברכות.
י"ב — ט"ז	תענית.
ט"ז — י"ח	מגילה.
י"ח — ל"א	יבמות.

השגות על הרמב"ם מבעל ההשלמה.

ל"א — ל"ח	למסכת שבת.
ל"ח — מ.	עירובין.
מ — מ"ד	שבועות.

א - י"ג

קונטרס, בבודן של ראשונים.

מבוא לבתי"ם.

עיני ד' משוטטות בכל, גם במלאכי מעלה ישים תהלה וכנפיהם אכורות אל הזנחתו יהברך שמו. כמה מעלות יגבהו עוף כל אחד כנגדור עליו מגבוה. מיכאל וגבריאל אינם שוים בלכתם, מיכאל באחת וגבריאל בשנים לא יוסיפו ולא יגרעו.

כן גם בקדושי ארץ אשר הקדישו נפשם לאהבת התורה הקדושה וכל ימיהם נתנו עיניהם ולבם להאדירה ולהגדילה. לחבר חבורים מחוכמים, גם הם צריכים לסיעתא דשמיא כי יתקבלו דבריהם בין תופשי התורה ולומדיה. ואלה שזכו לזה לא כולם השיו בומן אחד. לכל זמן ועת לכל חפץ. הכל כפי השגחת וגזרת עליון, עד העת ההיא יהיו טמונים וגנוזים מעין בשר פניני תורתם, וכבוא עתם להגלות, עת יעיר ד' עין חמלתו על המחבר להופיע דבריו בתבל ולרות צמאון לומדי התורה, אז הרבה שלוחים למקום. מארבע כנפות הארץ יקבצו ורוח חיים יפח בעצמות היבשות אשר כמעט נרקבו מרוב ימים שהיו טמונים בחושך. עצם אל עצם יקרב, בעור בשר וגידים ילבישם, יעמדו ויהיו לחיל גדול, למבצר חזק ללוחמי מלחמתה של תורה.

ההשגחה פרטית הזאת הופיעה בעתה גם על רבנו הגדול רבי משולם ז"ל, אחד מחכמי צרפת בימי הבינים שהרביין תורה ברבים בעיר בדריש ועמל וטרח להשלים הלכות הר"ף על כל סדרי הש"ס, ורבים בדורו שתו בצמא את דבריו, איים לאט לאט נטמנו ונכפנו זהרי תורתו. רק ועיר שם ועיר שם נראו לגדולי הדור שזכו לראות מקצת ספריו כמו הכלבי, המהרי"ק, הרישב"ש, בעל כפתור ופרח והב"י שהביאו מהם דברים מקוטעין. ברבות הימים נכבה ונחבא אורם כליל. ענן הזקנה העיב עליהם ולא זרחו עוד, נעלמו מעין כל חי כמה מאות שנים, עד שהעיר והאיר רוח ממרום ובמאמר עירין פתגמין קרא לאשר בחושך הגלו וירם גם לעמים רבים, ממזרח ממערב ומצפון להביא כל אחד מהנמצא בידו. בן הצליח לבעל אוצר ספרים אחד במדינת

צרפת להציל משני הבליון את ספר „ההשלמה” על סדר נויקין בקנותו אותו מיד איש זר. גם במדינת אשכנז נעתק, מאוצר הספרים בעיר מינכען, ספר ההשלמה לשלש מככתות קמנות מסרר מועד, ברכית, מנלה ותענית. והגדיל השנחתו ויאין במדפיסי ווילנא לשים פניהם למ־חוק, לארצנו הקדושה, שהובא שמה מארץ איבליא ס’ ההשלמה על יבמות, ולקחו אותו משם להדפיסו. וכן במשך עשר שנים יצאו מתחת מכבש הדפוס והיפיעו על פני תבל שש מסכתות שלמות.

אנכי הייתי הראשון שזכיתי ונתתי את לבי, ולא חשכתי ממני כל עמל להעתיק את סדר נויקין מכתב יד עתיק יומין, ככתוב בהקדמתי למס’ ב”ק שהו”ל בעהש”ית ולא חצתי גם בימי עניי להציא כסף רב והדפסתי מס’ ב”ק וב”מ ותקנתי כיד ד’ הזוכה עלי כל שבויי העתיקים שקדמוני עוד במים נגלחה מלאכת הדפוס והעתקתם היתה קרדום לחפיר בה, כשכיר יקוה פעלו היו מצפים לגמור ההעתקה אשר לפניהם ולא נתנו אל לבם כי עבדות הקירש על שכמם. בעמל ויגיעה רבה שמתי בעהש”ית המעקשים למישור ויצא ספר ההשלמה על מס’ ב”ק וב”מ כלול בהדרו, עם הערות מאירות כפי קצ שכלי אשר חנני ד’ ורבים מתופשי התורה ולומדיה ראו פעלי ויהללוהו וגלכס רחשו לי תודה. ומי העיר אותי לקבל עלי עבודה קשה כזאת אם לא ההשנחה העליונה אשר פקדה עלי להוציא את הכפר הקדוש לאור כי בא עתו להגלות!

וביותר נראה השנחת ד’ כי רבה היא, כי בעוד שאני עוסק בהגתת ותקנת סדר נויקין והדפסתו (משנת תרמ”ג עד שנת תרמ”ה) והנה מדפיסי ווילנא החלו להדפיס את ההשלמה על מס’ יבמות והם לא ידעו מי היה המחבר וסה שם הספר, ולכן שנו והדפיסוהו על גלויני הנמרא תחת אשר מקומו הנכון אצל הרי”ף וגם קראו לו בשם „תוכפות חד מקמאי”. ונגררו אחר הרה”ג חיד”א שלא ידע גם הוא במח”כ מי היה המחבר, ומאשר שמצאו כתוב, על פתח הכפר בכ”י „חרושי יבמות לחד מקמאי מוכיר להרב אביו לשבח הוא היה בזמן הראב”ד ובא מעשה לפניהם. החיד”א ס”ח” (והוא חמעה ברך ס”ו ושם לא היה הראב”ד כי אם ראב”י אב”ד חתנו של הראב”ד בעל ההשגות, כאשר יבואר להלן). לכן הדפיסו על השער למס’ יבמות „תוס’ חד מקמאי הי ניהו גברו של רבנו משולם” אבל מי הוא רבנו משולם זקנו לא הידו לנו, אף כי הרבה רבנו משולם היו בימי הבינים כמו ר”מ מלוקא, ר”מ ב”ר קלונימוס, ומאין נדע

איפו נכדו של איזהו ר"מ היה הזחבר? ובשנת תרמ"ה כשנמרו הרפסת מס' יבמות (ככתוב בסוף מס' נדה) ובאותו העת נמרתני אני הרפסת מס' ב"ק ושלחתי למדפיסי ווילנא כרך אחד, ושם בהחבוא כתבתי תולדות המחבר בעל ההשלמה ומשפחתי, אבותיו ואחי אביו, אז נפקחו עיניהם לראות שלרבנו משולם בר' יעקב מלוניל היה נכד ג"כ בשם ר' משולם בן תתנו ר' משה בר' יהורה והוא המחבר ספר ההשלמה, ולכן היספ: בסוף מס' נדה שנרפסה בשנת תרמ"ו, באחרית דבר, בזה"ל: "תוס' חד מקמאי על מס' יבמות מנכדו של רבנו משולם בר' יעקב". ויתחבמו להעיר כדברים האלה, וקרוב הדבר שהוא רבינו משולם בר' משה בר' יהורה ז"ל מבדריש בעל ההשלמה נכדו של רבנו משולם בר' יעקב מלוניל ואולי גם התוס' חד מקמאי המה חלק מספרו ההשלמה שעודנו בכתובים בפאריש ואינו לפנינו לעיין בו". אי לאו דרלאי לך חפא לא משבתת מ"גניתא מתותיה, ובכ"ו לא הזכירו מי האיר להם הדרך, ובספק כלשון "ואולי" הניחו השערתם. ואיך כתבו, ואינו לפנינו לעיין בו" והלא כבר היה בידם וכב' עיינו בי? ואנכי אביא כעור האל ראיות ברורות וחוקות שאין בהם אף נדגיד קל של ספק ספיקא שהתוס' חד מקמאי היא הוא ספר ההשלמה על מס' יבמות שמוזכרו בעל ההשלמה בעצמו בכמה מקומות, ולו היה מדפיסי ווילנא מרגישים בזה בראשית ההדפסה לא חלקו לו מקום בנלוני הש"ס כי אם בצדי האלפסי ששם מקומו הנכון.

ראיות ברורות וחוקות שה"תוס' חד מקמאי"
על מס' יבמות הוא חלק מספר ההשלמה.

בהחבוא למס' ב"ק עמוד ו' בסוף אות ג' הבאתי שאלה שנעתקה מכ"י ישן הנדפס בחוברת השנתי לעמערבארע, "מעשה בא ליד ר' שמואל בר' משה זק"ל ולפני הרב ר' משולם בר' יעקב זק"ל ושאר חכמי לוניל, שביב מ"ע שזוה מחמת מיתה לזכות לעובר, ואשתו לא היתה מעוברת אלא מל' יום ובא הדין לפניו וזען הרב"י ז"ל וכו' והרב ר' משה בר' יהורה נימה לדעת הרב"י" ע"כ. וביבמות דף ס"ו א' בתוס' חד מקמאי נמצא כל המאמר הזה בשנוי לשון בזה. מצאתי כתוב בחדושי שחרשתי לפני אבא מארי ז"ל שמעשה היה בלוניל לפני הרב"ר ולפני זקני ר' משולם ולפני הרב ר' שמואל בר'

משה ע"ה באחר שנתן מתנה לבנו קודם ארבעים יום ליצירתו והיה מחלוקת ביניהם, יש מהם שאמרו שהמתנה מתנה הואיל ורעתו של אדם קרובה אצל העובר, ויש מהם שאמרו שאין מתנה מתנה כיוון דארבעים יום קודם ליצירתו מיה בעלמא הוא וכמו דלא עיברה כלל דמיה, ונגמר הדין עפ"י רובם שהמתנה מתנה. ולאבא מארי ז"ל היה מסתברא כדעת היחיד שאין המתנה מתנה ע"כ. מזה אנו רואים בעליל שבמקום הרב ר' משולם בר' יעקב בהשאלה שהבאתי, נמצא ביבמות הלשון וקני הרב ר' משולם, ובמקום הרב ר' משה בר' יהודה כתוב ולאבא מארי ז"ל. הרי לנו ברור כי המחבר תוס' חר מקמאי ביבמות הוא בן ר' משה בר' יהודה נכד ר' משולם בר' יעקב מלוניל, ומלת ה"אב"ד שביבמות היא פעולת המעתיק שהדב"ק בין הנפרדים וצ"ל הר"א אב"ד שהוא ר' אברהם בר' יצחק אב"ד שהוא הראב"י הנזכר בשאלה שהבאתי, חותנו של הראב"ד ר' אברהם בר' דוד בעל ההשנות וכ"פ מצינו ששעו המעתיקים בין הר"א אב"ד ובין הראב"ד.

ואם ישאל השואל אחרי כי נורע לנו רק כי בעל תוס' חר מקמאי הוא בן רמב"י נכדו של רבינו משולם בר"י מלוניל מי לידנו יהקע כי הוא ר"ם בעל ההשלמה ואולי אחיו של בעל ההשלמה הוא כי כנודע ארבעה בנים היו לו לרמב"י כמ"ש הר"י אבן תבון לבנו הר' שמואל (עי' במבוא ה"ל אות ב' עמוד ד') ע"ו נשיב אמרים מלבד כי לא מצאנו שם חדושי תורה משאר בני רמב"י, הנה גם רואים אנחנו כי החביר הזה הוא ספר ההשלמה המשלים את הלכות הרי"ף כי כמה פעמים מצאנו שמביא סוגיא שלמה כמו שהיא בנמרא ולא הוסיף עליה כלום, ולאיוהו צורך מרח להביאה אם לא להשלים את הלכות הרי"ף אשר השמיט הדינים האלה? (כמו ברף י"א ב, י"ב ב, י"ד א, י"ז ב, כ' א, כ"א ב, כ"ד א, וב, נ"ב א, נ"ד ב, נ"ו ב, ס' ב, פ"ו ב, ק"ב א, ק"ה ב, וכדומה כמו שישמתי במקומי בשנים) גם על מי רמו המחבר כ"פ „ולדעת הרב" סתם אם לא על הרי"ף אשר עליו בנה כל יסודו? — גם עוד נמצאים מאמרים רבים ושלמים אשר רמו עליהם בעל היכפות חר מקמאי שכבר כתבם במקום אחר והמה בההשלמה בב"י ובהדפס שלפנינו. כמו ברף ל"א ב' כתב ובג' שנים איחזין כתבתי דעת ר' יעקב והוא לפנינו שם בצי"י ב' בנדרפס, וברף ל"ו בענין קס דינא הוא כמו שפ' בב"ק סי' י"ב יעו"ש, וברף ס"ו ד"ה מה ששק הרי"ף וכו' וכבר כתבתי דבר זה ב' מי שמת והוא בהב"י שם כמו שהעתיקתי דבריו בפנים ע"ש, וברף

צ"מ עמוד א' יש מוכר את אביו סובב דבריו עפמ"ש בפ' יש נוחלין דף קל"ג. וכן בדף ק"ר ב' בר"ה אמר רבה הלכתא סובב עמ"ש בפרק כל הצלמים, כמו שכתבתי בפנים, וכן דף קצ"ו א' ד"ה איבעי להו ע"ש. וכן שם עמוד ב' ורבא אמר תבדק רמו על פירושו בסוף פ"ק קמא דב"מ. ומעתה אין שום ספק שהתוס' חד מקמאי הוא חלק מספר ההשלמה לסדר נשים.

השקפה כללית על הוצאות של ד' מס' ברכות, מגילה, תענית ויבמות.

ראיתי אחד קדוש וקרוב לזמננו מדבר ע"ד ההסכמות על הוצאות ספרים חדשים גם ישנים, ודעתו שבדבר זה צריך חיוק לבל יקנה ויקרא כל איש בספר הרעם מחדש אם אין עליו הסכמת רב גדול ומובהק (הח"ס ח' ח"מ סי' מ"א). ואי אישר חילי הייתי אימ- כי במה שחדלו לקבל הסכמות על ספרים חדשים היו"ל ממחבר בזמננו לא אמצא בזה כל עון. יען כי כל המעין בספר חדש וימצא איזה דבר שאינו מתקן יתלה החסידון במחברו. לא כן המוציא לאור ספר ישן נושן ממחבר אשר ישמו נודע בשערים ולכל דבריו קדוש יאמר והקורא בו יבנה עליו דעותיו כמו רמז על כונתו, ספר כזה אם יודפס משובש וכשיל את המעיינים בו, והתלמידים אש- ישתו דבריו עם החרולים והקשונים יתעקשו וישתבשו ויסבבו כונתו על דרך לא אמת. ולכן מהראוי היה לעשות גרר שלא יודפס כפר קדמון מרם תיצע ההעתקה לפני גדולי הדור למען יחרצו משפט ההעתקה אם נכינה היא וקיני הספר לא יעברו על לאו דאל תשכן באהלך עולה בדרשת חז"ל "זה המשהה ספ- שאינו סוגה בתוך ביתו" (בתובות י"ב ב.).

ואף אמנם כי אין רשות ביד כל אדם המו"ל כפר ישן למחוק הנוכחא הישנה אשר לפניו ולהגיה כפי רוחו וראות עיניו. כמ"ש הימב"ן בחרושו למס' ב"ב דף קל"ג שהמניה בספ- ישן עבירה גדולה היא בידו, אולם כונתי היא כי על המו"ל החובה להשתדל שיוכין את דברי המחבר אשר הוא מעתיק על בורים ולהזריח א"ל לעיין היבט בהסוגיא

שלא יתחלפו לו אותיות באותיות וענין בענין שבנקל למעות בכ"י ישנים, כמו שאנו רואים מהוצאות הג' מסכתות קטנות השוכשות עד למאוד. ואם גם ימצא המו"ל איוו מעות דמוכח יעשה כמו שדגילים הקדמונים לעשות היינו להניח הנוסחא הישנה בתוך שני חצאי לבנה ולהביא הנוסחא הנכונה בתוך חצאי רבועים.

וע"ז ראויים לתהלה מדפיכי ווילנא אשר לא חסה עינם על ההוצאה הגדולה וכל כפר כ"י שהדפיסו בהש"ס החדש שי"ל על יום מסרו מקידם לגדולי ישראל לשים עיניהם עליו לנקותו מכל שבוש גם הוסיפו בצדו, לעת הצורך, הנהות ישות כראוי. ובכ"ז במחילת כבוד הרבנים הג' המגיהים, חסרה להם עין בקרת חוררת. כי לולא זאת בנקל הבינו מתבונת הכפר כי הוא איננו תוספות על הש"ס כ"א כפר השלמים את הי"ף, כמו שהוכחנו כבר לעיל. אמנם במונע לעצם ההנהות יבין כל מעיין שאיש גדול ובקי הניהם ולא הניח להכתב יד לבוא תחת מכבש הרפוס בכרם העמיק להבין היטב דברי המחבר ושיטתו בעיון נמרץ וזיב מעם, וכ"פ הגיה הנהות קצרות והנה נעימות ונפלאות עד למאוד. ביוך הוא וברוך מ"מו. ועכ"ז הניח גם לי מקום קטן להתגדר בו, כי מצאתי בכמה מקומות שקשה להבין דעת המחבר אם לא נשוה אל הכ"י על סדר נויקין שנמצא ת"י, ולפעמים שבח להגיה את הנחוץ. אבל אשרי לאדם שחמיונותיו ספורות.

לא כן המה המו"ל את שלש המסכתות קטנות. המו"ל מס' תענית ומגילה כנראה לא העמים עליו לקרוא ולהבין עכ"פ דברי המחבר שלפניו ורק למען עשית נחת רוח להמדרים צירף את הכ"י בסוף הכ"י פי' על התורה שהדפיס, ולכן יצא פרוץ מרובה על העומד ואחשב למותר לדבר אודותיו. אולם המו"ל מס' ברכות מסר את הכ"י להגיה להח' בראדי נ"י שכבר היה לפניו ספר ההשלמה למס' ב"ק וב"ג שהוצאתי לאור עם מבוא ממני המציץ אור על תולדות וחי המחבר ומשפחתו, ומכאן שאב רוב דעותיו בנוגע לתולדות המחבר. בפתח השער עמוד י"ז כתב וז"ל, ואני לא הלכתי בדרך הרב וכו' רי"ל לשית על ההשלמה נוספות הערות ע"ד הפלפול עד כי היה הטפל מרובה על העיקר, אך בחרתי לי דרך אחת הנראה לי לדרך הישרה, והוא לתקן את כל מעות ולהעמיד את הנוסחא העקרית והאמיתית על מקומה למען יובנו דברי הרב ז"ל על נקלה ולחדול מלפלפל בפלפולים אשר ילאו את הקורא. הדרך הזה יתכן בעיני, ואקוה כי גם בעיניכם יתכן קוראים יקרים. עיר שם כותב: הגהתי את הכ"י פעמים ושלש השויתי את נוסחאותיו עם

הנפחא אשר לפנינו בתלמוד ובר"ם והעירותי בכ"מ אשר לא התאימו יחדיו". והנה אם היה עושה כן כהנחתו היו כל לומרי תורה ואוהביה מחויקין לו כובה, אולם לדאבון לב כל דורשי תושיה כאשר שסתי עיני בהפסד ראיתי אף שעסק במלאכתי באמונה אבל רק מלאכה היא עשה להשיות נסחאית הגמרא אשר הובאו בהכ"י עם נסחאית אשר בנמ' שלפנינו או נסחאית שבר"ס. ובאמת הנסחאות והגרסאות הראשונים יקרים המה לנו עד למאד וכמה פצמים מצינו שהגרסאות הישנות יותר מכוונות וישות מאלה אשר לפנינו, ובנוף דברי המחבר הניח שבזשים כקורת בית הבר, מלאכת המצותים שקדמוהו או שחלפו לו אותיות באותיות כמש"ל, והמצין ילאה למצוא הדרך הישר. וכמזם כל הגהותיו להשוות את הנסחאות יש מהם שאינם נחוצים, ויש מהם שאינם אמיתים, כמו שיראה המעיין בהנחותי. ואשר לא הלך המנהיג בדרכי, בדרך הפלפול לפי דבריו, אות הוא כי לא קרא את באורי תירת ההש"מ בעיון, כי לו היה מעיין בו לא היה מוצא שם פלפולים כלל ורק לעצמים הגהתי הנחוצים בשני חצאי רבועים וכתבתי מעם הכח ההגהה גם הראיתי שיטת המחבר אם מתאימה לרברי שארי ראשונים. ולפצמים ראיתי שקשה על המעיין להבין בהשקפה ראשונה דברי המחבר הנכתבים בלשון הלמודים שבמדינת פראוואנס כמי הבינים ופירשתי בקצור נמרץ דבריו בכדי להקל ההבנה בהם. ויש רחבה דעתי של המעיין ויבין דברי המחבר בלעדי פרושי, מי יכריחו לעיין בבאורי תוה"ש? אמנם נזהר הייתי הרבה מאד שלא להכניס פלפולים יחדושים אחרים שאינם נוגעים לפירוש דברי המחבר. ומיזלם לא שזעתי כי הביאור יכבד על המעיין, ורק המכים בספר ואינו חפץ לרדת עד תכונתו, והיה בראותו עור שוריות אחדות מתחתיו יודעזע ויאמר פנה כאן אל פלפולים שנזאי נפשי. את כל אלה מצאתי בשלש המסכתות ההן ואמרת ללבבי, "הכתחיל במצוה אימרים לו גמור" יען כי אני הייתי הראשון שנתתי לבי אל הספר הזה להו"ל לא אחים גם עתה על עמלי היב להדפיס הגהות ותקונים קצרים על ה"ד מסכתות שלא להלאות את הקורא גם שלא תצלה היצאית הדפוס הרבה. ואולי אזכה כי כאשר יודפסו המס' האלה בפצם השנית עם הנהיגתי בצרן והיה זה שכרי, כי יהיה לי לזכר עולם לנפשי, וזכות המחבר יעמד לי להצילני משגיאות בעזרת השי"ת.

ראשית הברק.

המו"ל את ספר ההשלמה על מס' ברכות הח' בראדי כתב גם פתיחה אשר קראה בשם „ראשית דבר" ע"ד תולדות בעל ההשלמה. וכבר הארכתי אני בתולדה אשר כוננתי לספר ההשלמה עם באורי על מס' בבא קמא שהוצאתי לאור, ואין לי לעולל אחר דקדוקי הח' בראדי. אולם באשר הביא שם בשמי דברים, אשר לא דברתי ולא עלו על לבי ולפעמים שם בפי גם ההפך מהאמור ממני, ע"כ הנני מוכרח להעיר עוד על דברים אחרים.

בעמוד א' הערה ב' כתב „והיה ר' משולם אחר וכו' ואביו ר' משה היה בן איתאל והיה מעיר מאגנצא". הלא כבר ראה המבוא שלי אם כן היה לו לראות גם מה שכתבתי שם סוף סי' י"א ראש עמוד י"ח ומדוע הכפיל את הדברים? ומאחר „שאינו אוהב פלפולים" למה לו לפלפל אודות ר' משולם אחר, שאינו נוגע כלל לתולדות מחבר ספר ההשלמה ומצפחתו? הלא הרבה ר' משולם נמצאו בימי הבינים! גם מה שרצה לומר שר"מ הנזכר במחזור וויטרי הוא בעל ההשלמה, לא יתכן, כי ר' שמחה בעל המחזור הוא זקנו של ר"י ב"ר שמואל בעל התוס' ור' שמואל אביו הוא בן ר' שמחה, כמ"ש במרדכי פרק קמא דמו"ק סי' תתל"ח וז"ל „ראיתי במחזור וויטרי שיסד זקני הר' שמחה שהיה מתלמידי רש"י וכו' שלום יצחק בר שמואל". ובעל ההשלמה היה מאוחר, עד שגם ר' אשר מלוניל, דודו, שאל את הר"י (תוס' ב"ק ס"ד א' בר"ה „יאמר" ובס' תמים דעים בכ"מ). גם מ"ש בהערה ה' ו' כתבתי כבר בהמבוא בסי' ג' והערה י"א י"ח.

בהערה י"ג כתב „ור' אהרן זה הוא אשר שאל ממנו הראב"ד" טעות היא, דר"א היה תלמיד הראב"ד כמ"ש בס' אסופות* סי' י"א שהבאתי

(* כ"י באוה"ס לג"ב ונמצא אצלי העתקה ממנו.)

בהמבוא עמוד י' סי' ה', שכתב אל הותיק התלמיד ר' אהרן. והיא השאלה בעצמה שהובאה בת"ד סי' ט' לר' שלחיה. אמנם שם נאמר רק „אל הותיק ר"א" אולם בס' האסופות כתיב מפורש, אל היתיק „התלמיד" ר'א ובהדיא נאמר שר"א שאל מהראב"ד והראב"ד השיבו ומזכיר תשובתו זאת לר' שלחיה. וכן שם סי' כ"ו שהשיב ר' אברהם לר' אהרן. אבל הראב"ד לא שאל מעולם את ר"א.

גם מ"ש ראש עמוד ח' „ושניהם רבנו משולם הגדול וחתנו רמב"י היו רבותיו של הראב"ד בעל ההשגות", ובהערה י"א רמז שלקח הדברים האלה מהמבוא שלי עמוד ד'. הנה כעה בהמפורש בדברי, כי אנכי שם הארכתי לבאר שמעו בזה בעל „קורא הדורות" והח' חן טוב ובעל המפתחות בס' תמים דעים בחשבם שר' משה בר' יהודה היה רבו של הראב"ד, ונתחלף להם הרמב"י ברמב"י אחי-היינו, הרב ר' משה בר' יהודה חברו של הראב"ד כהרב ר' משה בר' יוסף רבו של הראב"ד והרז"ה י' והנה בא החכם הזה ומענה מעות זה עצמו ומיחכו להמבוא שלי. והוא פלא למעשה חזון כזאת!

ומ"ש בהערה י' ע"ד ספר המנהגות שר' אשר בר"מ חברו ולא ר"מ בר' שאול, והח' שוח"ה בהערותיו כ' שנאמר ר' משולם בר' שאול חברו. לפי דעתי אין לנו ראיה יותר ברורה ממה שהיבא בס' האסופות סי' ט"ח מה' מריפות „מצאתי בס' המנהגות לר' אשר ז"ל בענין עוף הדורס". וכן כתיב בשה"ג ח"ב אית קל"ו בשם הכלבו. ואולי ספר „המנהג" הוא שחבר ר"מ בר' שאול והוא ספר אחי, או ששני ספר המנהגות המה. ועכ"פ גם ר' אשר בר"מ חבר סי' המנהגות וקרוב הדבר שהוא ספר „המנהגות" שהביא בס' שערי ציון שר' אשר חברו ונתחלף להמתיק ת' בה' ונ' בנ'.

עמוד י"ד כתב, כי גם ר' מאיר הכהן מנרבוני היה מנבדיו של בעל ההשלמה ובס' ברכות מביא את דברי זקני בס' ההשלמה, ובהערה כ"א יציין כי לקח זאת מהמבוא שלי, ואיך העלים עין ממה שכתבתי שם כמה פעמים כי ר"מ מנרבוני היה בן אחיתו של ר' משולם יען הוא קורא את בעל ההשלמה בשם דודו. אשתאה מאוד איך יכל לכתוב בשמי שהיא נכדו!

כך רבותיו וחביו שהביא בעל ההשלמה בסדר נזקין מביאם ג"כ בר' המכחות, חוץ מר' שמואל בר' רוד שמביא ביבמות דף פ' ור' שמואל בר' משה שמביאו שם פ"ו. ר"ש בר"ד גר בעיר בדריז במ"ש בס' אסופת ה' יום סי' נ"ד שאלה מחצלת גדולה כו' לסכך

בו והתירה הרב ר"ש בר' גרשון וכן נמצא בדרשות ר' שמואל בר' דוד, ושניהם חיו בדור אחד עם ר' מזלם בר' מלוגיל זקנו של בעה"ש כמ"ש בהקדמה לספר האשכול, גם מ"כיר את הרב "הצרפתי" במס' יבמות. ולדעתי או שהוא ה"י בעל התוס' שכן יכונה בכפר האסופות ובתמים דעים בשם ר' יצחק הצרפתי או שהיא הריצב"א שבת"ס או אחיו הר"ש משאנץ, כי רש"י ור"ת והרשב"ם מביאם תמיד בשמם המפורש.

ע"ד לידת רבינו משולם החליט הח' ברארי בתחלה שנולד בקרוב לשנת ד"א תתק"נ, ואח"כ בהערה י"ט מפקפק בזה, כי מדברי ר' ידעיה (בעל בחינת עולם) שמתאונן על פזירת ר"מ לא נראה שחי מאה שנה, ואם נולד בשנת תתק"נ וראה את ר' ידעיה לכל הפחות פ"ו שנה, כמו שכתב, ואני בבואי אל בית מדרשו הייתי כבן כ"ו שנה, ור"י נולד ד"א מ', אם כן חי רבינו משולם משנת ד"א תתק"נ עד ה"א נ"ה. וכל זה גרס לו שנמשך אחד הפלפול של הח' נ"ב ב"רע"י כרך עשרים עמ' ד. וכל ראיותיו שם שדופות קדים הנה ובנויות על יסודות קורי עכביש והקורא יוכח חיש קל לדעת שהוא רק לפלפול בעלמא, כי במדה שהפלפול בעניני הלכה הוא שנזאי נפש החכמים האלה, באותה מדה הוא מבח"שעשועם בנוגע לתולדות החכמים וחייהם, כנהגיהם, סדר הליכום ומקום מגוריהם. כי מי הוליד את ר' ידעיה בשנת ד"א מ' אם לא הח' נ"ב, באשר מצא במכתב שכתב ר' ידעיה להרשב"א ז"ל בשנת ה"א ס"ה שחתם עצמו "הצעיר" (*) ומה הח"י, כי ה"י היה אז בן כ"ה שנה. (P) אבל הנה לפנינו סדר

(*) הרש"א מירושלים יצא בהחוקר שהול' הרב הח' ש"י פוכס נ"ע חברת א' עמוד כ"ב להביא ראיה לדברי הח' נ"ב שר' ידעיה היה צעיר לימים בעת שכ' להרשב"א, מפני שכתב, וכי אצא כעול ימים ממחבואי והח' נ"ב הראה ענותנותו בפעם הזאת וכתב לו כדברים האלה, בושתי וגם נכלמתי אשר לא ראיתי את הדברים האלה ובאמת יבושו שניהם גם אחרי רואם ולא התבוננו, בי אם היה ר"י באמת עול ימים היה כותב בזה"ל, אף כי עול ימים אנכי ואצא ממחבואי. אמנם המבין במליצת ר"י במכתב הזה אשר בו הרבה לתאר את גדולת הרשב"א ומשפיל עצמו לפניו, יבין שתפס מליצתו זאת ע"ד הכ' ראוני נערים ויתבאו וכמו שאמר ר' אלעזר לר' יוחנן (ירושלמי פ"ב דברכות) שהיה מתחבא מכנו ולא שאל בשלומו דנהיגין גבן דועירא לא שאיל בשלמא דרבה, דאינו מקיימין ראוני נערים ויתבאו. וע"כ ימליך ר' כן ואומר עם הספר כי לא כמתאמר להתיחס אל הגדולים כי יש לו לב להבין אפסית ערכו גם בתוך הקטנים ואף כי ישא ראשו בין אנשי מופת

היש-לר"ת ובו הרבה טכמאים כאלו, כרף. ע"ו ביהב ר' יעקב על עצמו
 „לצעיר כפוני", ובס' תק"צ בתשובת ר"ת להרב ר' שמשון אומר „אנכי
 הצעיר" אף כי הר"ש שאל מר"ת תמיד וקראו אלופי ומודעי, וא"כ
 לא היה ר"ת צעיר ממנו. ואם נוסף לזה גם זאת שהרשב"א היה „יחיד
 בדורו", או אין לתמוה שר' ידעיה בכתבו אליו חתם א"ע „הצעיר"
 גם אם היה זקן בשנים כמוהו. וכפי הנראה היה או הר"י זקן ויושב
 בישיבה של פלוסופיא. וגם מתוך דברים אלו נוכל לראות שהרשב"א כתב
 נגד כל חכמי פראוואנז ובכ"ו לא מלא אדם להשיבו חוץ מר' ידעיה
 שהיה הראש והראשון, והרשב"א מצא דבריו נכונים וצרפס לספרו, ואיך
 יתכן לומר שר' ידעיה היה אז בן כ"ה? גם מה שכתב הח' נייבוער
 ברדע"י שר' גרשון בר"ש מזכיר ספר „כתב הדת" שהעתיק ר"י איננו נכון.
 ר' גרשון היה ברור אחד עם רבינו משולם בעל ההשלמה ונפטר, כפי
 הנראה, קודם לר"ם, אחרי שר' אימר „כי בלעדי הר"ם לא ירים איש
 את ידו ואת רגלו" ואילו היה אז ר"ג בחיים, היה מירה ודאין עמו,
 כמש"כ בספר אסופות הלכת מרפות סי' ט"ג „והתירוה ר' משולם והר"ש
 בר אשר והרב המובהק ר' גרשון כו", ואיך יתכן שר"ג יביא דברי ר"י
 תלמידו הצעיר של רבינו משולם חברו? ונראין לי דברי הרמב"ש „שר"ג
 לא ראה כי אם העתקה ישנה ממעתיק אחר.

לפי דעתי נולד ר"ם סביב לשנת התקל"ה ונפטר סביב לשנת
 ה"א י' ור' ידעיה נולד סביב לשנת ד"א תתק"צ וחיו שניהם כמו פ'
 שנים, כי אביו רמב" היה בזמן הראב"ד והר"ה והראב"י. ולפי הנראה
 נפטר סביב לשנת תתק"נ עד ס' ובעד ההשלמה למד רוב תורתו מאביו
 כמש"כ בבמה מקומות וכן כתב לפני כמה חדושים, וא"כ היה לפחות
 בן כ"ה עד ל' בחיי אביו וכבר הוכחתי בהמבוא שהר"ם היה קשיש
 היבט מהרמב"ן אחרי כי חבור התוכפות היה מסידר ונתפרסם בימי
 הרמב"ן כמו שהביא בספר „תורת האדם" ובב"מ בעוד אשר בע"הש
 אינו מזכיר כי אם כתבי בעלי התוס' הראשונים „ספר היש-לר"ת
 והרשב"ם. ומה שלא הזכיר ר"א אביו של ר"י את בנו בין המפורסמים
 אין כל הוכחה להיפך מפני שבך צריך להיות „יהללך זר ולא פוך"

אף „כי אצא כעול ימים ממחבואו" ואדברה משפטים ותורות אל מול פני
 המנורה הטהורה. ולכן כתב בכף הדמיון, וכונתו כמו אם היה יוצא עול ימים
 ממחבואו לדבר נגד גדולים, כן אנכי אשר אצא לדבר נגד הרשב"א. וקצת
 ראיה להיפך ממ"ש בכף הדמיון ובלשון נסתר שלא היה אז צעיר לימים,

ועדותו של היוחסין שכתב שרבינו משולם נפטר סוף אלף החמישי נאמנו לנו. ואילי לא כוון בחשבון של עשר שנים. וכן נראה שרבינו משולם חי בימי ר' נתן ממרינקמילייש רבו של הרמב"ן ותלמידו וב"א רבי מאיר מנרבוני בעל המאורות היה גם כן תלמיד ר' נתן, וביצל "כפתור ופרח" שהיה מגרושי צרפת בשנת ס"ו לאלף החמישי היה בן בנו של רנ בר"מ ממרינקמילייש.

וכן נמצא בספר "מנחת קנאות" לר' אבא מרי מכתב שהשיב הרשב"א לר' יצחק די לאמיש" כתוב בערך שנת ס"ד לאלף החמישי בדבר אסור למוד הפלסופיא (מכתב ל"ז מ"ט). ור' יצחק הוא בן ר' יהודה בן בן בנו של רבינו משולם בעל ההשלמה שהוא בן ר' יהודה בעל "האסופות" בן ר' יעקב חתנו של רבינו משולם בעל ההשלמה. כמו שהבאתי בהמבוא שלי סי' ו'.

מכל זה נראה ברור מאוד שרבינו משולם נפטר סביב לתחלת אלף החמישי.

ופה מקום אתי להציע לפני הקוראים מה שכתב הח' "גייבויער" בחוברת שנתי "רדע"י" כך כ"ה עמוד קל"ד בעת שהוצאתי לאור ס' ההשלמה על מס' ב"ק וב"מ ובהמבוא כתבתי "תולדות רבינו משולם ומשפחתו" וירא הח' נ"ב וירע בעיניו כי "תורני" יעזוק בעיניו "תולדות גדולי ישראל" ויחשוב זאת להשגת גבול. וכאשר לא מצא שום השגות בעצם הענין הסתפק במועט לבוא עלי "במענות" לבד. ויהי הנקל בעיניו לפגוע בי לבדי, ויתלוצץ גם ברבני פולין בכדל בני עמי וארצי. וכגלל זאת אצא הפעם מגדרי לתבוע ממנו עלבון כבוד רבני רוס"א אשר בדורנו שכל בית ישראל גשען עליהם. ולמען תת להקוראים מושג נאמן מבקרתו הקשה הגני מתרגם מצרפתית קצור דבריו החדים. "יצא לאור ספר ההשלמה מר' משולם בר"מ מברדיש על מס' ב"ק ע"י ה' לובעצקי וכו'. כמעט כל רבני צרפת הדרומית הקדישו עתותיהם להשלים הלכות הרי"ף והרמב"ם אשר למדו אותם או בכל קהלה ועדה. אפס החבורים והפרושים האלה אשר נשאו עליהם חותם המקום ורוחו לא עברו גבול הקהלה אשר בה ראו אור ולא נפוצו החוצה, וע"כ נשבח גם כהיום מאנוש זכרם ומכל ספרי חכמי פראוואנס וגדוליה לא נשאר כמעט מאומה. ואלה המצמים אשר זכרם נמלט משן העת הנם כבר ערוכים לתולדותיהם ולספריהם ע"י הארון "גראס" וביחוד תמצא השקפה כללית על אודות הרבנים האלה בכרך העשרים ושבעה לספר

«Histoire littéraire de France». לו העתיק לעברית את כל הכתוב שם עד תולדות ר' משולם מעיר Béziers מלהביא דברי די לאמיש הצעיר והחלפת ר"א זכות בספרו אשר אינם מכוונים היטב. למשל אין כל ראיה מוחלטת שרבינו משולם לא היה בעל קבלה יען יצא ביחד עם שאר רבנים נגד ספר הבהיר ובהחליטם כי ר' עזריאל זיפח אבל לפי הנראה רבני פולין לא יוכלו למנוע את עצמם מלעשות הקדמות גדולות ומכתוב באורים רחבים מן הספר עצמו וע"כ צדק ה' דוקס' באמרו. בי אצלם החבור הוא סבה לפירושים. ה' לובעצקי בהיותו בפאריש יכל על נקדה לחקור ולדעת את כוונת השם רימרוג כי היא עיר «Ramerupt» עיר שבה נולדו ר' יעקב ואחיו ר'ש נכדי רש"י גם היה עליו להזכיר בעמוד ג' כי יראך רש"י דלברתה מבר את הכ"י מן ספר ההשלמה ביום ג' הא קליה לדון נשקש' עכ"ד.

החלטתי על חכמי פראוואנס לא נכונה כי למה למדו הלכות חריף והרמב"ם רק במדינת פראוואנס ולא בכל שאר תפוצות ישראל ואם העמיקו חכמים רבים בצרפת הדרומות את דברי חריף והרמב"ם יותר מבשאר מקומות הוא, מפני כי ישיבות גדולות לתלמוד ונושאי כליו פרחו בהדרן שם בערים רבות כמו מונטיפילייר, גימשי, פותקירש, ולוניל. גם מה שאמר שספרים אשר חברו חכמי פראוואנס נשתקעו במקומם ולא יצאו לאור עולם, טעות הוא. כי כנודע כל מלה שיצאה מפי עטם נתפשטה בעולם בין לומדי התורה כמו כתבי הראב"ד והר"ה ור' יהונתן הכהן ור' אברהם בר' יצחק בעל האשכול ושאר חכמי לוניל. גם אשר הקדיש דברי הסופר רענאן אשר מרבית השערותיו תלויות על בלימה אשר גם רוח מצויה תעצר כח לוח אותן ממקומן, ודוחה באמת בנין החדש את גדולי ישראל כמו הר"י די לאמיש שהיה קיזב לזמן בעל ההשלמה ומצאצאיו, והר"א זכות בעל היוחסין שהיה גדול בתורה ובחכמה ופלוסוף מובהק שבודאו ידעו את הדבר על בוריה. — לא נכון. ואם מצא באמת איזה שגיאה בדברי בהקדמתי, עליו החובה בתור מבקר להעיר עליה ולתקנה ולא לפספס ולגבב דברים בעלמא בלי טעם וריח ובלי כל תועלת. ומהשערתי שם בהערה ב' כי ר' משולם לא היה מבעלי הסוד' ראיה, להיפך ממה שכתב עלי הי' נייבווער, כי הארכתני במקום שהיה עלי לקצר. ובאמת קצרתי הרבה במקום שראוי היה לי להאריך ועי' לא ירד ה' נייבווער לתוך כונתי. וכונתי היתה מאחר שהרמב"ן שהיה כמעט בדורו של

ר' משולם העריץ והקדיש את ספר הבהיר וכמה פעמים כתב עליו „מצאתי במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה" והעמיק והרחיב בדבריו, אם כן איך יוכל להיות שרבינו משולם יכתוב עליו דברי בוז? איך יהיה מרחק רב כזה בין שני גדולי ישיאל בעת ההיא? ולכן שערתי שם, שהרמב"ן בהיותו מבעלי הסוד כידוע מעם בו טעם מתוק. ור"מ שלא היה מבעלי הסוד, טעם בו טעם מר". וממנו עצמו נחזה זאת.

(*) כל זה כתבתי לברר דברי כפי מה שהם להסיר מעלי עקשות מה הח' נייבוער אשר לא נהג מנהג חכמים בפעם הזאת להתנצל עלי בלא שום השגה על עיקר דבריו, ורק טען על מלאכתי להטיל בה דופי ובשנאה יהדפני. אכנס בעיקר הדבר לא אוכל לחדד תחת לשוני כי בהמבוא שלי נמשכתי אחרי הדברים והמכתב שהעתיק החכם נ"ב בהחבורת השנתי ל„עטערבאדע" שנח שלישית עמוד כ"א שבו נמצאו דברי בוז על ספר „הבהיר" בשם רבינו משולם בעל ההשלמה. אולם אחרי אשר ההבוננתי חיטב בהדברים האמורים הנה קרוב הדבר בעני שכל הדברים מזויפים המה מאיזה מתפלסף. כי מלבד שסגנון הלשון שם הוא רחוק מאוד מדברי חכמים הנה אין לדבריו לא טעם ולא תמשך רק קול דברים ורוח אין בהם. וידוע שאז בימים ההם בכתבם מכתב לרבים ובארט בדבר גדול שנגנו לשונם שיהיה מועט מחויק את המרובה ודברברים ברורים ולוקחים נפשות והלשון כאן נער יכתובו. ומה נוכל לכנות, למשל, לדברים כאלה „ושמענו שכבר חבר אליהם (למי?) ספר קראו בשמו „בהיר" שהזכרנו למעלה ובו לא ראו אור וכבר הגיע אותו ספר לידנו ומצאנו בו שתלוי אותו „בר' נחוניא בן הקנה". ח"ו לא היה ולא נברא ולא נכשל בו אותו צדיק וכו'. הנה התחיל בלשון „שמענו" ותיכף הוא אומר „וכבר הגיע לידנו". ואם כבר „הזכירו למעלה" ו„הגיע אליו" בוראי „כבר" קרא בו וידע לנכון את הכתוב בו א"כ איך יאמר „שמענו?"

ומסיים שם דבריו בזה"ל „כתבנו כל זה בהסכמת אדוננו הרב הגדול נר ישראל מורנו ר' משולם בן הרב הגדול ר' משה נ"ו ושאר חכמי הארץ מקצתם שידעו בצנעה שורש הענין הביאוני לכתוב והמשכילים יזהירו וגו' „עכ"ל.

הנה בכל מקום אשר נמצא ענינים גדולים ונכבדים כאלה לא עשו מעולם חכמי ישראל שלוחים ולהסיר כשול מדרך עמם לא התעצלו לכתוב בעצמם ודברברים ברורים. ואף אם נאמר שדבר זה יצא מן הכלל ונשתנה והרב רבינו משולם פסר לאתרים לכתוב בשמו, מדוע לכל הזאת לא חתמו הם, הכותבים בשמו, את שמם? ומדוע בכל הכתבים הנמצאים בידנו על ענינים כאלה כמו ע"ד „המורה" ו„המרע", באו בכל פעם חתימות הרבנים הכותבים וכאן בענין יתר גדול מאוד, לעשות למוזיק ספר, שהרמב"ן מיחסו לר' נחוניא בן הקנה בלי ערעור כלל ובדאי הוחזק כן גם מאחרים, על מכתב כזה אין חתימה כלל ומרחיקים את עדותם, שנצטוו מהרב ר' משולם לכתוב כך.

גם להדברים „ושאר חכמי הארץ מקצתם שידעו בצנעה שורש הענין וכו'". אין כל מובן כלל. כי איך יוכל להיות שרבר הנמסר לרבים, וכפי דברי הכותב,

ה' נ"ב אוהב לפלפל הרבה בדברים שנוגעים לתולדות חי מחבר תלמודי ואלה המעמיקים לחקור בעצם תורתו של המחבר אינם רצוים לו מאוד יען כי הוא איננו תלמודי גדול, כמו שנראה מחבורו בדבר גלילות א"י, שהעתיק המשנה פ"ה ממע"ש, כרם רבעי היה עולה וכו'. כרם

נכתב, לקהלות ולכל ישראל" לפרסם ברבים ולהזהירם, דבר כזה, יאמר לנו הכותב לא נגלה לכל חכמי עירו ורק, מקצתם ידעו" מזה וגם אלה רק, "בצנעה". ואיך אפשר להאמין לסתירה גלויה כזאת. כל זה מורה בעליל שהכותב התהפך בתחבולות לתת לו סתר פנים, ובחשצו לזייף לכן הרחק את עדותו.

ובכל האופנים אי אפשר ליחס הדברים האלה לר', מאיר מנרבוגי" בעל ספר, המאורות" אף שנכתבו בסוף ספר, מלחמות מצוה" המיוחס אליו. כי הוא היה כותב על ר' משולם, דודי" כמו שכנהנו בכ"מ שמוכירו בשמו.

אמנם אם מכאן אין עוד ראיה להשערתי שבעל ההשלמה לא עסק בנסתרות אבל ממקום אחר יש זכר לדברי. וגם רואים אנחנו שגם קודם שנתפשטו ספרי הוזהר והבהיר, כבר ידעו כמה מגדולי ישראל מחכמת הסוד, ומקצתם לא עסקו בה, ומפסקי ההלכות שכתבו אז, נוכל לדעת ולהבין מי אלה המה שלמדו וידעו חכמת הסוד עד שצפוה גם להלכה למעשה, ומי המה אשר לא היה להם עסק בנסתרות, והגנו להעתיק דבר אחד ממה שכתבתי בתורת ההשלמה למס' ע"ז אשר אתי בכתובים.

רבינו בעל ההשלמה בפ' כל הצלמים סי' ג' כתב דצורת דרקן לא הוי כמשמשי מרום, ולהבי אינו אסור לעשותה רק בכולם משום חשדא. וז"ל שם, והוי יודע שכל אלה שאסורים לעשותם לא שגא שקועים לא שגא בולטים. ומה שאמרו טבעת שחותמה בולט אסור להניחה ומותר לחתום בה אגו רגילים לפרשה בצורת דרקן שמותר לעשותה ולפיכך מותר לחתום ואסור להניחה משום חשדא מפני שדרכה לעבדה דתנן מצא כלים ועליהם צורת דרקן וכו'. אבל כל שמשים חששמים לפני במרום אסור לעשות בין שקועין בין בולטין, ע"כ.

אכן המדרכי בפ' כ"ה סי' תת"מ הביא מה שהשיב רבינו אפרים לרבינו יואל גבי חותם שיש עליו פרצוף אדם או דמות חמה ולבנה ודרקן שעובדים להם כתב, ודרקן הוא נחש בריח בשמים ושמו, תלי" הגדול ומושל במולות. ומשום הכי חשיב ליה בהדי צורות חמה ולבנה אבל צורות עופות כו" ובאמת כי כדברי רבינו אפרים נמצא בספרא דצניעותא על מאמר הכתוב בראשית ברא וז"ל, (דף י"א ב' דפוס ווילנא) גלוצי דגלוצין בחיזו דחויא אריך ומתפשטין לכאן ולכאן. יעו"ש מה שכתב עוד על מאמר הכתוב שברת ראשי תנינא על המים, תרין הוי חד אתחזרו תנינא כתיב חסר, ראשי כד"א ודמות על ראשי החיה רקיע. יעו"ש בביאור הגר"א על מאמר בחוי דחויא שכתב וז"ל, והוא ג"כ במולות הרקיע י"ב מולות, ותלי" שהוא כמלך שהוא נקרא תנין כידוע ובו נאחזין כל צבא השמים ונכללין בו. ועי"ש עוד להלן. והוא ממש כדברי רבינו אפרים.

עכשי שזכינו לכל זה, הגנו רואים שהפוסקים שלא עסקו בנסתרות דחקו לפרש דברי המשנה למה חשיב צורת דרקן בהדי חמה ולבנה, אבל אלה שהבינו הדבר עפ"י הסוד ראו בעינים מאירות עד היכן מגיעים דברי המשנה והגמ' שחשבו צורת דרקן בין צבא השמים שהוא הראש והראשין בין משמשי מרום.

מרובע בעל ארבע קצוות, ובכ"ז לא התנפלו עליי. ואת אשר כתב רעהו ה' דוקס כי אצל רבני פולין הספר הוא סבה לפרושם. נוכל ג"כ להפך הדברים ולאמר, כי אצל החכמים האלה החבור והמחבר עצמו המה רק סבה לחקר תולדותיו, מתי חי המחבר ואיך היה הנהגת ביתו ומלבושיו. כמדומה לי שכל קורא נכון יבין מה הוא יותר נכבד, אם תוכן החבור רוחו ומטרתו, או הרפתקאות דעדרו על המחבר. כן בדבר עיר „רימון“ העתקתי כפי שמצאתי בספרי הראשונים אשר היו כמעט כדור הר"ת. כמו ה"רא אב"ד בעל האשכול, וס' כפתור ופרח שמביאים את ר"ת ור"ש אחיו מרימון. וכן מביא אותו בעל ההשלמה. וכן יעשו כהיום כל בעלי האפופות בעסקם בדברי הראשונים לכתוב שמות הערים כפי אשר יקראו להן הם, ולא כמו שקוראים להן עכשיו. ואשר לא כתבתי שם המוכר והקונה את כ"י ההשלמה יען לא חפצתי להלאות את הקוראים בדברים של מה בכך. ורק הראיתי לדעת כי הב"י ישן נושן, אחרי כי כבר נמכר עוד בשנת ה"א קל"ה. ונס כי היה הב"י העתקה, לא עצם כ"י המחבר. ומדוע ידרוש ממני ה' נייבוער, האוהב את הקצור, בפעם הזאת כי אאריך הרבה מאוד בלי כל תועלת?

עוד מצאתי אחד שמביא את בעל ההשלמה. והוא בעל השיטה על מס' קדושין הנדפסה בש"ס וזיגנא ומיוחסת במעות מהמדיסין „לר"י הוקן“. ואנב אמרתי כי לא למותר הוא להפיץ אור על מחבר השיטה הנכבדה הזאת. ואף שעדין לא נתברר לנו מי הוא, עכ"פ נשתדל למצוא ומנו.

ראיות ברורות שהב"י על מס' קדושין הנדפס בש"ס וזיגנא בשם „תוספות ר"י הוקן“ אי אפשר להקדימו לדורו של הרא"ש.

מדפיסי וזיגנא אחרי שהדפיסו את הב"י בשם „תוספות“ ובשם אשר יתפעל המעיין „תוספות ר"י הוקן“, שבו אחרי כן לאמר, שמצאו בו שמוכר את „ספר התרומות“ (מזכירו פעם אחד. ולא ב' פעמים כמו שכתבו הם) שהיה תלמידו של ר"י הוקן. ואי משום הא לא אריא ומשום פעם אחד אין להוציא הדבר מחוקתו. שיכול להיות שנתוסף ע"י התלמידים. כמו שהוא בהרבה מקומות בדברי התוס', ובפרט בהיות הדין ההוא שם ברין גם ומתנות גוסס ששקלו וטרו ביה ראשונים ואחרונים. עיין אור זרוע חלק ב' בפ"ח דכ"ב ס"י צ"ו.

תמידני על מציה דפוס וזיגנא שיש ביניהם תלמידי חכמים מובהקים איך לא הרגישו שאין כל צורך לחזור ולמצוא ראיה, שאין זה תוספיה

ר"י הזקן. הן תיכין ויסיד החבור מ־אִשׁוֹ לטופו מציר עליו שהוא מאחר ודורו. בסוף דורו של הרשב"א. ולאמר דבר מכון נאמה. שהיה בדורו של הראש ואי אפשר להקדימו ממנו.

ראשונה נביא בזה את אשר הביא את רבינו בעל ההשלמה. הגה ברף ל"ט א' כתב שם וז"ל. ובעל היה כתב דשני מינים אם זרעם בברם אחר בהגאה. והאי דהמצביר עציץ נקיב מיירי שיש שני מינים בעציץ. והיכא שורץ בברם מין אחד מותר בהגאה. והיינו נהוג עלמא כר' יאשי בבלאים ואין אלו אלא דברי נביאות. ועוד בהדיא הגן בבלאים פ"ה הנוסע ירק בברם או המקים הריו לוקה עביל.

והנה אחרי שזכינו לספר ההשלמה על מס ברכות הגנו דואים שבעל. הנה צ"ל בעל היש ויכן בר מ' א' כמ"ט. ומ"ט בעל שיש דמקודשת מספק ג"ל שצ"ל בעל היש והוא בעל ההשלמה. שבאמת כן כתב במס ברכות עמוד יז וז"ל. ומיהו אם זרע שני מינים בברם הנמצע כבר אחר בהגאה שהרי אצרו המצביר עציץ נקיב בברם הרי זה קדש. מדכתיב המלאה הזרע כו. ואם זרע מין אחד בברם כיון דנהוג עלמא כר' יאשי מיהוי שמותר באכילה ובהגאה כו ע"ש. ועי' ר"ן ספ"ק דקדושין שרעתו ג"כ כדעת רבינו בעל ההשלמה.

אמנם אם במקום הזה לא בא שם ההשלמה מעורש אבל עיין ברף כ"ח ב' על הברייתא דגובר שנתן מעות בבהמה כו' קנה וכתב וז"ל. כתב בעל ההשלמה אע"פ שאינו שוה כ"כ הואיל ונתן מעות אינו חוזר דהא גבי הריזא איכא מי שש"ע. והואיל וגבי הריזא אם חוזר בו הלוקח איכא מ"ש גובר אינו חוזר. וכדמשמע בסוף הברייתא וזה אינו כמו שנבאר למטה עכ"ל. גם ברף ס"א ב' כתב בפירוש וז"ל. ובעל ההשלמה כתב שהר"ף כתב בתשובה דבממנא לא בעינן תנאי כפול. והן קודם. ותנאי קודם למעשה וכו'. וכן גם ברף ס"ג ב'

(*) בונתי כמ"ט שם כ"ט א' לחלק דאינו דומה אם קנה מן הגובר בכסף שהוא קינה מד"ת בהקדש רק דאלמנה ורכנן לכת: דהקדש שלא יהא גרוע מהדיוט וא"כ מאחר דגם בהדיוט איכא מ"ש אוקמי אדין תורה אבל היכי דקנה גובר מהדיוט דמדינא לא קנה לא אסרינן דמשה מ"ש לבטל דין תורה. והביא ראיה מסשנה דשקלים בן ד' שהביא הגמ' בב"מ ג"ז ב' המקביל עליו לספק סלחות מד' סאין באלע כו' שיד הקדש על העליונה. ונראה שדעתו כדעת הב"מ בפ"ק ט' מה' מבינה שב' כן בדעת הרמב"ם והראב"ד שם. ועי' מל"ט שם עליו. וכדעת בעל ההשלמה כתב גמ' הרשב"א בחי' וב"כ הר"ן. וכתב על ראיה זו מפ"ק ד' דשקלים שהביא גם הראב"ד ראיה לפ"ק הרמב"ם וז"ל. ואינו ענין לכאן דשם כיון שלא היה הסלחות בעין ל"ק הקדש יעו"ש. ועי' תו"ט

כתב וו"ל. ודקדק מכאן בעל ההשלמה דשלא יסחה אע"ג כו'. וכן להלן דף ס"ד א' ואע"ג דאמר אין לדעת בעל ההשלמה ולרעת אחרים כו'. אמנם הוא מביא גם את הרמב"ן ואף שאני מוכירו בשמו אבל מביאו מתוך סגרו להשלים ה' הרי"ף. על נדרים וקראו בשם. בעל התשלוס. בפעם הראשון מביאו בדף כ"ג ע"ב. וו"ל שם. והרב בעל התשלוס כתב בנדרים דבר פלא והעיקר כמו שכתבנו עכ"ל. עוד כתב שם וו"ל. ורמי דר"ם אדר"ם וכו' לרא מותיב דבעל מנת שתיצא בהם לחירות פליגי ושמעינן מהא דלרא בין בעבר בין באשה קאמר ודינא שוה שלא כדברי בעל התשלוס שכתב דהא דרא לא איירי אלא בעבר אבל באשה מודה דע"ם שאין לבעלך רשות בהן לא קנה בעל. דאיכא אסאי וכו' והוא דחק עצמו לפרש דהבא מיירי דלא אמר לה על מנת שאין לבעלך רשות אלא ע"ם שתצדי בו את המצוה ואין אלו אלא דברי גביאות עכ"ל. והנה לפנינו בהלכות הרמב"ן. וגם בהלכות הרמב"ן הנה הר"ן בנדרים דף פ"ח כתב דכן פסק הרמב"ן. וגם בהלכות הרמב"ן הנה נראה שם דבר פלא כי נחמ"י שם כל המשנה והנ"מ מן המורר הנ"א. מתחננו. ובהנ"מ שם כתב כל זה והביא מחלוקת הראשונים בזה ולבסוף כתב וכן דעת התוס' ודעת הרמב"ן וז"ל. ודבר הימה שנשמעה לפנינו כל המוגיא עם המשנה מהלכות הרמב"ן שם.

וכן בדף ס"א ב' כתב וו"ל. ובעל התשלוס כתב בנדרים פ"ק דשאר משפטי התנאי בעי הרי"ף וכו' ר' חנניא כ"ד. בהו כדפרש"א. ואף רבנן לא פליגי עליה אלא במכלל לאו וכו' והאי דגבי גימין וקדושין כו' אבל בדר"ם לא חיישינן לדר"ם ע"כ. וכן הוא גם לפנינו בהלכות הרמב"ן שם ככל אשר כתב כאן משמו.

אמנם נוכל להגביל ולצמצם ומנו עוד יותר כי מוכיר גם פירוש המשנה להרמב"ם בדף ס"ג ע"א וו"ל שם. וכן כתב הרי"ם בפ"ו ויראה לי שצריך לחזור ולקדש מאביה את שתולד כדי שתכניס אותה בקדושין שאין בה דופי. ולשונו בפירוש המשנה ואשר יתחזק אצלי שהוא יצטרך לקדש אותה אחר לידתה ואז יותר לו לבוא עליה לפי שהעיקר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואמנם אמרנו דבריו קיימין להחמיר שהיא אשת איש ע"כ. וכן כמש"כ היא לפנינו. והנה פירוש

שם שמתקדש דשם הוא תנאי ב"ד כמו בספ"ו. וכן עסקו הרמ"א והש"ך בח"מ ס"ס קצ"ט בדעת בעה"ש והר"ן. וקצת פלא שבעל השיטה בקדושין לא הזכיר כלל דעת הרמב"ם אף שכל דבריו מכוונים להלכה כמותי.

המשנה להרמב"ם נעתק בשנה נ"ח לאלף השישי ואין לומר שראה פירוש המשנה בערבית שהרי מביאו כלשון העתקה שלפנינו ממשי. עוד זאת שגם ספר המצות להרמב"ם שבימים הראשונים אך מעט מהקדמינים הביאו אותו עד שנסתפקו אם ראיהו מפרשי הרמב"ם כמו הרב המגיד והמגדל ע"ז שהיו אחרונים הרבה (ובאמת ראוהו שניהם כמו שזכר העיר ע"ז הרב חיריא ז"ל) הנה גם אותו הביאו והוא שם בקדושין דף ע"ח א' ז"ל. ודעת הרמב"ם ז"ל לפי מה שכתב באיסורי ביאה פ"ז וס"ז ובספר המצות בקס"א ובקס"ב דאינו לוקה משום לא יחלל אלא כ"ג באלמנה מפני שהיא כשרה ובזאת הבעילה חללה ופסלה לכהונה אמנם בהן הדיוט אם בעל בלא קדושין אצ"פ שזה אסור עליו ומוזהר ממנו ופסלה לכהונה אינו לוקה כי לא נתבאה האוהיה וכתב כ"ג בגרושה וחללה זונה עם בהן הדיוט אחד הוא ע"כ ענין לשונו. זה הוא לשון התוס' ר"י שם. והנה אף כי יסוד הדברים הם גם ברמב"ם במשנה תורה אבל עיקרי הלשונות הם שם בספר המצות. ובכלל אם נעבור בעין על פני החבור נראה כי אינו מביא את הרמב"ם על הדרך שביאו אותו שארי הראשונים. כי אם שמראשו לכופו היא אצלו יסוד גדול לחבורו. ובכל הלכה והלכה מביאו ומרשים גם הפרק והוא יוכל להתחשב בצדק לאחד מנושאי כלי הרמב"ם. אלא שהמרפסים העידו כן בשם הרב חיריא. וכתבו בסוף מס' נדה וזה לשונם. תוספות ר"י הוקן למסכת קדושין. הרחיריא בס' שו"ת חיים שאל חב ס"י כ"ז כתב ז"ל וזוהי היית בתוס' ר"י הוקן כ"י ירושלם תוב ב. ובשהג חב ס"י י"ב לסימני התוספות כתב ז"ל תוספות ר"י הוקן בעצמו. ראיתי תוס' לקדושין כ"י והעיד רב אחד בכ"י בס' הזה שכן הוא האמת שהם תוספות ר"י בעצמו ע"ל. והתוס' נעתקו לשמנו מכתב יד לנדון מעקר הספרים. בריביש מזעאם. ע"י ה"ר יהודה זאב כהנא שפירא. והכ"י נתיחס לר"י הוקן ע"ל בקונטרס אחרית דבר. והיה הדבר לפיכך בעינינו. איך אפשר כי הרב הג' חידא שהוא מומחה ובקי בכ"י קדמונים. יסעה בדבר פשוט כזה. וזאת הורה לנו פתרון החידה כי רק נתלו בהרב חיריא ומעו בפשיטות. ובאמת לפני הרב חיריא ז"ל היה תוספות ר"י הוקן על מס' קדושין האמיתי שעדין לא נדפסה עד היום ומינתת בבית אוצר הספרים ומזכה למדפים שיחברה להש"ם כראוי לחזקה גנוזה כזו. כי אין לנו דוגמתה עוד. אבל זו שהרפסים מרפסו זילנא על גליון הש"ס מס' קדושין בשם תוס' ר"י הוקן הוא רק דבר הכרוי מלב. ואף שגם זה חבור

נכבד מאד, אבל מאוחר הרבה מרי הזקן ואיננו אף מבעלי התוס' אפי' מהמאחרים, ונבאר דברינו.

הנה הביאו דברי הרב חידא מספרו שו"ת חיים שאל ח"ב סי' כ"ז והוא קאי שם על דברי הגמ' בקדושין דף ל"ה ב' וברש"י שם ד"ה אם כן, ועל זה כתב שם הרב חידא וז"ל, וחזה הו"ת בתוס' ר"י הזקן כ"ז שכתב על דברי רש"י האלו וז"ל, פירש הקונטרס אינ' בבגין אב אע"נ דבכתבים ריבה בהם מצות יתירות הוה ילפינן גלוח שיש בו השחתה בגלוי מלתא עכ"ל.

והדבר נפלא איך לא רצו מניה הדפוס לפזח ולעיין בהספר אם נמצא שם כך, והלא אין שם אף רמז מזה ולא לכר שלא נמצא דבר מזה הלא הלשון עצמו לא נמצא בכל הספ' כי בכל הספר הזה שנדפס לפנינו אין שם בכל המכתב אף מקום אחד שיכתוב על פירש רש"י, פ"י הקונטרס, כלשינם של בעלי התוס', ומזה לכר היו יכולים להבין שאיננו לא ר"י הזקן ולא אחד משארי בעלי התוספות.

והנה זה שהיה אצל הרב חידא ז"ל בא אחד זה ליד ר' חיים מיכל מהמבורג, ובהקאמאלאג שלו סימן נ"ג נאמר, תוס' ר"י הזקן לקדושין ותוס' שאנץ למס' סוטה, ע"י הכתוב בראשו וע"י ועד לחכמים דא אות ת' סי' י"ב ואות פ' סי' י"ח, ובשנת תק"ס חתם בראשו הרב חידא עד כאן לשונו שם.

והנה כונתו של רמ"ש במה שכתב, ע"י הכתוב בראשו, היא שבהכתב יד כתוב בראשו שהוא מרי' הזקן, ובמה שציין, ע"י בועד לחכמים' כונתו למה שכתב הרב חידא שם וז"ל, הוספות ר"י הזקן בעצמו, ראיתי הוס' לקדושין כ"י והעיד רב אחד בכ"י בס' הזה שכן הוא האמת שהם תוספות ר"י עצמו עכ"ל.

והנה כאן אין לפנינו דבר מענין הכתב יד לדעת את אשר נכתב בו בפנים, אבל הכ"י של ר' חיים מיכל ראה הח' צונץ, ובספרו, צנא"ל העתיק שמות כל אלה שסביאן מחבר התו' האלה, וז"ל שם עמוד ט"ה למסכת קדושין כ"ז אצל ר' ח"מ אשר היה תחת יד אוולאי, שם נזכר ר' שמואל ב"ר מאיר רבינו תם, ר' שמשון הזקן, ר' יוס' טוב, ר' מנחם, ר' יואל הלוי, ר' משה כהן, ר' יצחק ב"ר מרדכי, ר' יצחק הלבן, ר' אליעזר מטיץ, ר' יצחק ב"ר אברהם, התוס' מ"חמים לרי' הזקן, ואולי הטעם מפני שהוא לא נזכר שם, אבל קשה להסכים לזה מפני שנוכח שם אלה האחרונים עכ"ל הח' צונץ, וכונתו שנוכח שם רבינו אליעזר מטיץ ור' ב"ר אברהם שהיו צעירים מרי' הזקן ולא היה מזכירם, ובאמת הסיחסי

לר"י הזקן איננו מעתיק קדמון, כי אם רב אחד כתב שם כן. כמו שכתב הרב חידא ז"ל ולא ידענו הרב הזה מנו.

ויהיה איך שיהיה, הנה הודיע לנו בזה הח צונץ את הנוכחים בהתוספות כי שראה הרב חידא ומכל אלה שמנה אין נס אחד נזכר בהתוספות שהיה מדפיס ווילנא חוץ מר' שמואל רבינו מאיר שזכר פעם אחד בדף כ"ח ב' בפירושו לכ"ב. וגם לא בשם רבינו שמואל בן רבינו מאיר כי אם, הרב ר' שמואל.

אחרי כל הדברים האלה הנה לפנינו ברור שהדפוס בשם ווילנא איננו הכ"י שראה הרב חידא ואשר היה אח"כ ביד ר' ח"ס ומנחם עדין בכ"י.

ואחרי אשר נתבאר לי כל זה חפצתי לדעת את הכתוב על הכ"י הנמצא בלנדון בבריטיש מוזיאום ואשר אותו העתיק ה"ר יהודה זאב כהנא שפירא בשביל מדפיס ווילנא. אולי אמצא מקור המעות ופניתי לאחי מהר"א נ"י הדר שם להודיעני דבר אודות הכ"י הנ"ל וזה אשר השיב לי:

שמחתי להשיב לך תשובה ברורה על אודות הכ"י תוס' ר"י הזקן אשר דרשת ממני. הנה חקרתי ודרשתי אחרי ספר כ"י זה בכל חדרי הקאטאלאג ולא מצאתי וגם מסרתי את שם תוס' ר"י הזקן להממונים על בית עקד הלזה אשר כמעט יודעים את כל הכ"י הנמצאים שם, והשיבו לי כי בשם זה לא נמצא ספר בכל בית עקד הספרים. וראה זה מצאתי בהקאטאלאג, תוס' ישנים על מס' יבמות וקדושין, ולא נזכר שום מחבר כלל על הספר הזה. וכאשר עיינתי בו והעתקתי ממנו איזה דברים כמקובלות שונים כמסכת יבמות וקדושין. נזכרתי לדעת כי הוא הכ"י אשר ממנו העתיק הרי"ז שפירא את התוס' ישנים למס' יבמות ולמסכת קדושין אשר יכונה בשם תוס' ר"י הזקן כי הוא אות באות כאשר נדפס על הגליון. אך לפלא בעיני מאין שאב רי"ז שפירא את המקור לכנות את החלק מהכ"י על מס' קדושין בשם, תוס' ר"י תוקן? כי ע"ה הכ"י אין שום שם אשר הספר יכונה בו לא בראשו ולא בסופו ולא על גביו וגם חפצתי בין הפרקים ולא מצאתי. גם אין שום הקדמה להספר חוץ לא מהרב חידא ולא משום רב אחר. וראיתי אחרי פרק האשה ויבה במסכת יבמות כתוב, „פרק נושאין חסר חבל על ראבדיון“. (ע"ה) בגמ' יבמות שבהתוס' ישנים הנדפס על הגליון חסר פרק זה) מזה נוכל להבין כי אין זה כתב יד המחבר עצמו רק העתקה. והוא כ"י אחד על שתי המסכתות כאלו בעם יחת נכתבו, והמעתיק הניח דף אחר חלק בין מסכת יבמות למס' קדושין ולו ידע המעתיק כי הוא המחבר מספר השני כי אז לא מנע את עצמו לכל הפחות מכתוב איזה דלילות כי הוא ספר יחד מהראשון, ואם הח' שפירא ראה באיזה מקום אשר הספר הוא לר"י הזקן כאשר כתב באחרית דבר למסכת נדה. מדוע לא ידע גם את המחבר למסכת יבמות. ע"כ תוכן ככתב אחי נ"י.

מהדברים הנאמנים האלה הננו רואים שהכתב יד הזה הוא שיטה בלתי נודעת למי מקדושים ואין לנו מבווא ודרך לדעת מי הוא מחברו.

אבל זמנו של המחבר כבר בררנו שלא קדם לזמנו של הרא"ש ז"ל. ובנוגע למקומו, נוכל לברר שלא היה ספרד, כי ברף ו' יאמר, ובהלכות הדין הבאות מספרד נמצא דמטיה זמנא וכו'.

ומבואר שהיה צרפת, שכן הם כל מלות בלעז שמביא כולם בשפת צרפת. ונביא בזה דוגמאות אחדות מהן כמו ברף י"ב ב' למסולים' שול"א בלעז. עקב, מאלוין בלעז. וברף כ"ח ב' אפס, קבישטריז בלעז. דף ל"א ב' פסני, פונדי"ש בלעז. וברף מ"ד א' כבדוכיא, גרווא"ה בלעז אבל לא צרפתי ממקומות בעלי התוספות. מפני שבכל ספרו איננו מזכיר לא את התוס' ולא את בעלי התוס' אף היותר ראשונים כמו ר"ת ור"י.

ויוצא לנו מתוך כל זה שהיה אחד מחכמי פרוכניצא בזמן הראש והמאירי ור' יצחק די לאמיש ז"ל (זשאלו שניהם מהרשב"א. ע"י שו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף רמ"ט). ואולי נזכה שידפס ממנו עוד איזה שיטה על מסכת אהדת ועל פי ברורי הדברים האלה אולי יהיה אפשר לדעת גם שם המחבר. כי ידענו שהריב המחבר הזה חבר עוד על כמה מס כפי שמוכר בתוך דבריו במס' קדושין, ונפרטם בזה על הסדר.

ברף כ"ט ב' כתב, ובארנו במדק בתכלית הבאור. דף ס"ח א' ודף ע"ה א' מביא פירושו למסכת יבמות. דף י"ב א' סו' א' ס"ז ב' מביא פירושו למסכת כתובות. דף י"ב א' וב' מביא מסס' גימין, כ"ח א' פו' א' מסס' נדרים. דף ל' א' מסס' בבא מציעא. דף מ"ב ב' מסס' בבא בתרא דף נ"ו ב' כתב, כמו שבארנו בפ' ר' ישמעאל ובריש פ' השוכר את הפועל וזמה שכתב שם. שלא כדברי רש"י שכתב בפ' ר' ישמעאל. הוא מ"ס וצריך לומר רש"י. והוא ברף נ"ד ב' ד"ה למעוטי. ועיין תוס' שם ד"ה מברן. ברף נ"ו א' מביא ממסכת נדה בפרק התינוקה.

והמדפיסים בני ראם בוולנא אשר התחילו בדבר נכשלו הפעם להדפיס כי אחר בשם תוס' ר"י הוקן במעות. מהראי שישתדלו לתקן המעות להשיג את הב"י האמיתי לר"י הוקן אשר היה ביד ר' חיים מיכל ואשר אותו ראה הריב חידא ז"ל, ולהרפ"ט עכשו לזכות את הרבים. וכל קוני הש"ס ישמחו בו לשלם עבורו כפי אשר ישיתו עליו המדפיסים. סוף דבר שתיים זו שמענו מחקירתנו זו התוספות חר מקמא"י שלא נודע להם למי הוא מבורר שהוא ספר ההשלמה. ולהפך התוס' על מס' קדושין שיחסוהו לר"י הוקן. הוא לחד מקמא"י ולא נודע למי.

עוד מצאתי מי שמביא חרושים מבעל ההשלמה על סדר נשים. הוא ר' מאיר ב"ר שמעון המעיני' המובא בשיטה מקובצת למס' כתובות.

בפ"ב סוף דף כ"א ד"ה כתוב בהשלמה מה שכתב הרי"ף דחוקת ממנו
עדיף כו' כן מצאתי בפירוש הרב המעילי ו"ל על הלכות. ושם דף
כ"ב כתוב בהשלמה עד א' אי"ז מז כו' אין רב"ז של א' בא"ז
שנים ע"כ. וברב הראב"ד כו' ולשון רב"ז מאיר הלוי כו' וברב ר' שמואל
ב"ר דוד כתב כו' עכ"ל הרב ר' מאיר ב"ר ששעון המעילי ו"ל. כן הוא
לשון הש"ס. ושם בדף כ"ג. כתוב בהשלמה הא דתנן נשבתי ומהורה
נאמנת שהפה שאמר כו' איכא לעיוני אי אמרין כן גבי שדה כו' ע"כ.
וכבוד רבינו במקומו מונח דאיכא למימר דלא דמי דממונא מאסורי
לא ילפי' כו' וצ"ע הרב המעילי. ובפרק נערה מ"ד א' ד"ה שניהם במכר
כתוב בהשלמה כו' ע"כ השלמה ואפשר לומר דמנעמא דאחילה אחילה
כו' עכ"ל הרמב"ש המעילי. ובפרק האשה דף ע"ט א' ד"ה אבא כתוב
בהשלמה קשיא לי על פירש"י מה שכתב פירא דכוורא מגפירת כו'
וכתב הראב"ד כו' עוד כתב הראב"ד כו' ע"כ מהשלמה. הרב המעילי
ו"ל הוא אחד כחבמי פרוכניציא כי כל רבותיו שמביא חמה משם כמו
הר"ש ב"ר דוד והראב"ד. וקרוב הדבר שהוא ר' מאיר ב"ר ששעון הבהן
בעל המאורות בן אחותו ותלמידו של בעה"ש. כמו שכתבתי לעיל (צ"ח)
מביא ב"ק ס" ח"א. וגם כאן מביאו ברגש כבוד. ומה שאינו מוכירו
בשם דוד. אולי מפני שאינו מוכירו רק בשם ספר. אך שם מעילי
לא נתברר לנו אם הוא שם משפחה או שם מקום. וגם אביו ר"ש
נקרא בשם מעילי כמו שמביאו בעל שד"ג ורר"ז. גם בשיטה מקובצת
פ' המדיר סוף דף ע"ב א' ד"ה גרש"י מביאו וו"ל. וכתב ה"ב ר' ששעון
המעילי וו"ל. ולא תימא דאמרה כו' וכתב הראב"ד כו'. ובאמת בעל
המאורות מקומו בנרבוגי.

פאריש בחודש סיון שנת ה'רנ"ו.

הגהות ותקונים למס' ברכות

עמוד א. שורה ה'. וגרסת רש"י ז"ל וכו'. גרסת רבינו כגרסת בעל המאור היפך מזה שכתוב לפני רש"י והוא מסאי כו' דלמא ביאת אורו ומאי ומהר מהור גברא. רק גרסתם ומסאי דהאי ובא השמש כו' מהור יומא כו' דלמא ביאת שמשו כו' מהור גברא. – שורה י"ג. וכי הימא בלא ברכה". נ"ל דצ"ל דהוי ברכה כו'. – שורה ט"ז. מעפ"י שלא עבר". נ"ל דצ"ל מעפ"י שעבר. וכן בשורה ט"ז. דמה לי אם לא עבר". צ"ל אם עבר. – שורה י"ח. ופירש"י דלר"ג ז"ל דלא גרסינן מותרים". נ"ל דצ"ל ופירש"י דל"ג. והמעתיק מעה והוסיף אותה קסבר שזה הוא ר"ת דלרבן גמליאל. – שורה כ"א. "בי יהיה ירצה". תיבת ירצה כנראה היא מהמניה בשני חצאי לבנה ומסומן ממנו כסימן השאלה. ולי נראה דצ"ל "צריך" ההמון להמנין. והחליף תיבת צריך בירצה. ונ"ל שעל דברים אלו סמך הב"י בס' רל"ג שסביא מס' אהל מועד בשם ספר ההשלמה. שעבשו נהנו ע"י הרחק שגושים פעמים כו' יהודה ופעמים כרבנן שפיר דמי. דלא גרע מהשבים לצאת לדרך שמשכים וקורא. ואנו בכל יום כע"י הרחק הוא. שאם ילכו הקהל אתר המנחה לא יתאספו אח"כ מיד כולם לערבית ומתוך כך תתבטל התפלה וגם הקדישים. ואולי ע"כ גם יחידים ישבחו ויתבטלו. והביאו הדברי חמודות פ' תפלת השחר סי' ג' אות ט"ז. אבל רבינו כתב בפ' ת"ה עמוד כ"א בשם רב האי גאון דאם יעשו פעמים כך ופעמים כך הוי תרי חומרא דסתרי אהרדי. יע"ש וצ"ע. ואולי דהתם מעיקר הדין והבא שאני דהוי כשעת הדחק.

עמוד ג. שורה ז'. "הלכה כר"ג. צ"ל כר"ג. – שורה י"ז. שלא הותר הנץ. צ"ל הוצרכו כו'. – שם הערה ב'. "עמ"ש ר' יונה דצצית דילפינן מויראיתם אותו אפשר שומנה משיראה את חברו או אפשר שומנה משיכיר בין תכלת ללבן" והעיר. הנעלם ממנו (מ"ר יונה) הירושלמי

דהתם מפורש דלמ"ד כדי שיראה את חברו בד"א ומכירו כמ"ד בין תכלת ללבן דחד שיעורא הוא עכ"ד. ומה יענה על הרשב"א בחי' שמביא הא דירושלמי בדף פ ד"ה קצרו כו' ובדף י' על הא דאמר אב"י לתפלין כאחרים וז"ל, אמאי שבקיה לצצית ונקט תפלין כו' ותירצו דאפשר דזמן צצית אינו כשיראה את חברו אלא משיכיר בין תכלת ללבן שבה. וכדאמרינן במנחות וראיתם אותו כו' זו ק"ש. ע"כ. והביאו בב"י בס"י ג"ח דלדעת הרשב"א לאו חד שיעורא הוא. וצ"ל דדעת ר"י והרשב"א דמירושלמי אינו מוכח דחד שיעורא הוא אלא דשיעורין קרובים זל"ז היינו מ"ד בין זאב לכלב ובין חמור לערוד כמ"ד בין תכלת לכתרי דצריך אור גדול להכין דמין אהררי ומ"ד כדי שיראה את חברו בד"א כמ"ד בין תכלת ללבן דאין צריך אור גדול, והיינו שבאו להשוות תנאי דברייתא לתנאי דמתניתין רילפי כ"א שיעוריהן מקראי. לת"ק בעי אור גדול ולר"א א"צ, ובכ"ז מדהפסי כ"א שיעור אחר מוכח דגם ביניהם יש הפרש מעט, דאליכ למה אמר ר"ם בין זאב לכלב ור"י בין חמור לערוד, וגם בין ת"ק לאחרים יש ג"כ הפרש מעט ולהכי נקט כל חד שיעוריה. וראיה לזה דלמה פסק רב הונא הלכה כאחרים ולא אמר הלכה כת"ק שהוא סתם משנה אם לא שיש הפרש ביניהם. וזהו מעמם של ר"י והרשב"א ולא קשי מירי.

עמוד ד. בין שורה זו לשורה ת. הפריד בין הדבקים לחנם דדבור אחד הוא. — שורה מ. ושאר. צ"ל ולשאר.

עמוד ה. שורה ח. לכתחלה נמי". וכוה א"צ לתרוץ התוס' ורבינו האי ר"פ היה קורא לחלוק בין יחיד לצבור. — שורה י"א. אבל מצות. צ"ל שכל מצות. — שם בהערת המניה. לדעתי י"ל כו' לישב בסוכה". אבל אחרי העיון דברי רבינו נכונים דאי אמרת דהגמרא שלנו חולק על הירושלמי לגרסא קמייחא והוי הפי' על אתר ששנה לאלתר שלא יפסיק בין ברכה ללמוד שהיא המצוה וגמרא דילן חולק ע"ז. וא"כ צריך לתת מעם לחלק דמ"ש מתפילין ושאר מצות דאף אם אין מסיח דעת שא"צ לברך היינו באמצע אבל אם הפסיק בין ברכת הוציא לאכילה צריך לברך. ומ"ש ת"ת דאפי' אם הפסיק א"צ לברך ות"י התוס' לא סגי רק באמצע אבל לא בין הברכה למצוה וכמ"ש הגר"א בס"י מ"ו ס"ק ז. יעו"ש. וזה דעת רבינו.

(ו' והב"י בס"י מ"ו חקשה כן על דברי התוס' ותירץ בשני אופנים יעו"ש.

עמוד ו. שורה ה. ב' היה קורא. בונה כיריע' (ו') צ"ל רביעית והמגיה תקנה בלוח המעות. — שורה אחרונה. "לישניה" נ"ל דצריך לומר דלשויה.

עמוד ז. שורה ד. "הני כק"ש" צ"ל הוי. — שורה י"ד. "אצל אינו נוהג". צ"ל אבל. — שורה ט"ז. "ומא קמא ההוא" נ"ל דצ"ל דהוא. — בסוף העמוד. "וכן פ' הראב"ד ז"ל" עי' ברא"ש פ' א"מ ס' ג. הביא דברי הראב"ד בדעת רבינו דס"ל להראב"ד דאבלות ז' מדרבנן ודוקא אבלות שלשים שהוא תספורת לחוד הוי דאורייתא. ולא זכיתי להבין דברי הרמב"ן בס' ת"ה בענין האבלות שהביא דברי הראב"ד אלו וכתב דס"ל להראב"ד בדעת הגאונים בגזרת ז' שהם מה"ת ומספיק עליהם בגזרת שלשים וצ"ג.

עמוד ט. שורה א. "ודאי בעינן צ"ל ודאי רמינן. — שורה ב. "ומדקאמר בעי לזה ולא אמר בעינן מניה". צ"ל ומדקאמר רמינן ליה ולא אמר רמינן מניה. ור"ל דיש מפרשים שמשליכין ממנו התכלת משום הכי הביא ראייה דפרושו שקושרין הציצית ועי' ת"ה להרמב"ן. — שורה ו. והיא זמן לה. והעמיד המגיה שתי התיבות. זמן לה בחצאי עגולים והגיה בחצי רבועים. "אית ליה" והגהתו אינה נכונה. ובאמת צ"ל "אין לה" דהא מסיק שעשאוה לכבוד ולא לכסות. והרב ר"י בר מ"צ מישב הקושיא דבעת שמוליכין המת יש בו משום לועג לרש ובעת שמקברין אותו לית ביה משום לועג לרש ומשום מצית במלת לעתיד לבוא צריך להסיר הציצית ובברכות הוי המעם משום דהחיים מקיימין המצות יש בו משום לועג לרש. ובהתכלת משה אמרינן למרמי תכלת משום דצריך להוליך. המת ואז הוי משום לועג לרש.

עמוד י. שורה ה. "אבל במומאה" צ"ל במומאה דאורייתא.

עמוד יא. שורה יא. "אבל הנחלל מן המת". והגיה אבר מן החי. בגמ' גרים אבר הנחלל מן החי וכן הוא גרסת רש"י והב"ח שם.

עמוד יב. שורה ה. "שהוא כוית". וכתב המו"ל בהערה א. "בנוסחתנו חסידים המלים שהוא כוית". ובאמת אין ראייה שרבינו גרים כן בגמרא רק שסמך על דברי רב עורא דבסמוך. וכ"כ דקדקו כל הראשונים. וכל אשר מחק והגיה המו"ל בעמוד זה ללא צורך הוא. — שורה י"ד. "אלא הכי קאמר ר"י". צ"ל "דהכי קאמר" ותיבת אלא נמחק.

עמוד יג. שורה ה. מי שאינו מחויב, צ"ל מי שהוא מחויב – שורה ו. אפי' קמן צ"ל וקמן. והיבת אפי' אדלעיל קאי פי' דמוציא אתרים אפילו שאכלו כדי שבען. ובסוף צ"ל וכך פי' רש"י ז"ל. – שם הערה א. של המו"ל. וכן פרש"י וכן משמע בגמ'. ראיתו אינה ראייה דא"ל מהרהר בלבו קאי אין מברך לפניו. וגם א"צ לראיה דהא בהדיא מוקמינן בגמרא דק"ש וברכת המזון דאורייתא משום הכי מהרהר, ותפלה דרבנן משום הכי אינו מהרהר. ובהמ"ז דאורייתא דוקא לאחריו ומשום הכי לפניו אינו מהרהר. דאי אמרת דבפה אינו מברך אבל מהרהר בלבו אם כן מאי חלוק יש בין קריאת שמע לברכות. וכן כתב ר"י יעוין שם. וזה שמסיק רבינו דבראורייתא מהרהר וברבנן אינו מהרהר. וזה פשוט.

עמוד יד. שורה כ"ד. אמותר לשנה. צ"ל לשכה. ור"ל ממה שנשאר מלשכת הקרבנות. – שורה כ"ו. ומתפלל המו"ל הגיה בתפלה והוא ללא צורך. – שורה כ"ז. איבא דמפרש. הוא דעת הראב"ד ז"ל – שם הערה ב. והדעת נותן כו' כ"כ תוס' הרא"ש אבל כו'. הן הן דברי הרי"ף בעצמו. רק בתוס' הרא"ש נתן מעם דלמה לא יגמור בתורת נדבה ובנדבה ליכא כל תוסף ותירץ דלאו משום כ"ת נגעו בה רק דזה לא יתכן ממעם דלא מצינו קרבן חצי חובה וחצי נדבה. וא"כ אין מקום לדבריו דזה מדויק היטב ופשוט.

עמוד טו. שורה ב. הגיה. יחזור ויתפלל והוא ללא צורך. – בסוף העמוד. ללא בעי ברוכי. גם רבינו יונה הביא ראייה זו אבל כמה מהראשונים דחו אותה ופי' ודאי דבריהם מה שתיקנו על ודאי אבל ספק אפי' דאורייתא לא מברכינן וכ"כ כ"פ. ועיין ביאור הגר"א באו"ח סי' תרפ"ח. אבל ראייה ראשונה אין להשיב עליה. – שם בהערה ירושלמי כו'. כל זה הוא בתוס' כ"א ב. ד"ה עד וברא"ש יעו"ש.

עמוד טז. רבא אמר כו'. גם פה הפריד בין הדבקים והכל ד"א מסקנת הגמרא פ' ב"מ – שורה ד. דבושה. צ"ל כבושה. – שורה י"ח. אשכחן תירוש ויצהר דגן ויצהר כו'. מחק המלים דגן ויצהר ובאמת א"צ למחוק. וכן הוא גרסת רבינו גרשם בש"ס ווילנא. ואדלעיל קאי אשכחן תירוש ויצהר דגן ויצהר דכתיב חלב לזה וחלב לזה. – סוף העמוד. בהשכשה צ"ל בהשרשה.

עמוד יח. שורה ח. האשה מפשיל לאחריו ומטיל מים. צ"ל האיש. וא"ש מש"כ לאחריו והוא נמי גרסת בעל המאור. והביא נמי

דברי הירושלמי שכן האיש מפשיל. ופי' שיש בכח האיש להפשיל לאחוריו ולהשתין משא"כ באשה. ואין מקום למ"ש המו"ל בהערה א. – שורה ט"ז. מניה עפ"י המקראות בישעיה כ"ב והגהתו ללא צורך דבינו אינו מביא רק עיקר הקרא.

עמוד יט. שורה י. הא דאמר להם הממונה צ"ל דאמר רב המנונא. – שורה י"ט. באדומים. פי' ממלכות אדום ששם אוכלים שעורין וצאתן מסדתת. – שורה כ"ג. תניא גרף כו' כנגדו. כל מה שתיקן ומחק בבאן הוא ללא צורך דכן הוא גרסת הי"ף אות באות. רק מה שיש לדקדק למה כתב רבינו כל זה. ואולי בספרי הרי"ף שלפניו נשמט הלכה זו. ואולי עפ"י דברי רבינו הגיהו אח"כ ברי"ף וכי"ב מצינו כ"פ. וכמו שהגיהו בהרי"ף על פי הר"ן.

עמוד כ. ריש העמוד. או לא ד. ה. ו. ז. והגיה המו"ל ג. וא"צ להגיה דהא גרסא זו האיבעי באהל אי אמרת בפחות מנ' לא מפסיק ולחומרא א"כ אף בג' הוי נמי לחומרא ודוקא ביתר מנ' יש להסתפק ולהכי נקט ד'. וגרסת רבינו הוא כמו שהיה גרס רבינו יונה אית באות וגרסא השניה הוא כמו שהוא לפנינו בגמ'. – שורה ז. וכמאן היא". צ"ל וכמאן דמכוסה הוא.

עמוד כא. שורה ג. לאו משום צ"ל לא. – שורה ז. בעונתה. עי' שרע סי' נ"ח סעי' ז. ב' דעית בשם הבלבן. – שורה ט"ז. כרבנן. עי' ס"ש בעמוד ראשון בשם הדברי חמודות יע"ש. – בהערת המו"ל. סתם גאון. גם הרי"ף במקום שמזכיר גאון סתם הוא על הדיב רב האי כמו שנמצא בספר יד מלאכי.

עמוד כב. שורה י"ג. להתפלת שחרית. אולי כונת רבינו על הא דאמרינן בדף ל' היה משכים לדרך מביא שופר ותוקע ולא אמר נמי דמקדש משום דאז קריאת שמע עליו חובה לכן אסור לקדש מקודם. ועב"ז דבריו צריכים ביאור. – סוף העמוד דאדכר מקמי. צ"ל בת. – שם. אידי דהוה. ג"ל דצ"ל אידי ואידי בין ביחיד בין בצבור היי ליה למימר ומדקאמר אידי ואידי ביחיד אלמא דוקא ביחיד אבל בצבור אפילו כו'.

עמוד כג. שורה ה. ומדבר זה כו'. פי' דכמו בשאלה שעקרה בברכת השנים רק בדיעבד סני בש"ת. אם שבח גם בש"ת לא היצרכו לחזור לראש ברכת השנים כמו כן בהבדלה רק בדיעבד סני

על הכוס אין צריך לחזור ולהתפלל. ואחר כך דחה זה ומחלק דשאני הבי דכל ברכות י"ח חר ברכה הוא קודם שעקר רגליו. וגם דכל עיקר הבעי הוא על התפלה. דאי על הכוס לעולם מבריל דקיל מעם מבריל. - שורה י"ב. „בהזכרת השם בתפלה". צל ש"ם בתפלה. - שורה כ"ד. ומתפלל במאי. נ"ל דצל רשב"א כו' במאי.

עמוד כ"ד. שורה א. "מליצלי. צל לצלוי - שורה ב. קודם זמנה עם קיש אבל. נ"ל דצל זמנה מעומד אבל כו' ותיבות „עם קיש" נמחק. - שורה ת. ויש כמו בזה כפר"ש ו"ל בפ' קודם היום. נ"ל שכן היה כתוב, ויש בזה כמה פירושים בפ' קודם היום. - שורה י"ח. „אין מקדשים את החודש ביום". צל בלילה. - הערה ג' של המר"ל. „נ"ל שש"ס יש שם וצ"ל בצ"ש" אלו הבין דברי רש"י לא מצא שם מעות דפי קמא של רש"י בצבור שנו היינו יחיד המתפלל בצבור וע"ז הביא דברי בה"צ דפי בצבור הוא על שליח צבור מפני הפסוק אבל יחיד אפי' אם מתפלל בצבור צריך לחזור.

עמוד כ"ה. שורה ט. „כמו שכתב הר"ף ו"ל. ר"ל לאפוקי דעת הגאון ובעה"מ שפסקו שחזור לאותה ברכה שלא כסדר.

עמוד כ"ו. שורה ד. מ"ד גפנים. וכ"כ הרא"ש במס' ערלה. ועיין שו"ע יו"ד סי' רצ"ד סעי' ז. - שורה ה. „ואין ספק בזה". וכן הוא בת"כ פ' קדושים. - שורה י"ד. „אימי כך ואמ"ה ודאה ספקא ומותר". צל אימי כך נאמר ודאה אמור ספקא מותר. ופי' דהלכה נאמרה כך דספקא מותר. והוא בקדושין ל"ט א'. - שורה כ"ג. „בורא פרי העץ". וכן פסקו הגאונים בדברי תי"ף ע"י ר"י. - שורה כ"ז. „ערסן ב. ב". צל ה"ה. ה. - שורה כ"ח. „אי שליה". צל שלוק.

עמוד כ"ז. שורה י"א. „פת אורו ודוחן ופת דוחן". נ"ל דצל פת אורו ופת דוחן ותיבת ודוחן נמחק. - שורה י"ב. מתיבת אלא עד נפשות כ"ז ללא צורך הוא דהא כל היכי דתני ולא כלום מברך ב"ג - שורה י"ט. „המציא". גם פה המציא בין הדבקים והכל דבור אחד מסקנת הירושלמי וחסר פה תיבת אלו דאיתא שם הותבין הרי פחות מביית אין אימר לאמריו ג' ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המציא לחם מ"ה רבי יעקב בר אחי כו'. - שורה כ. „ושאר מינים כדברג נצרכא". צל לשאר מינים נצרכה ותיבת כדברג אין לו ביאור וליתא בירושלמי שלפנינו. ואולי צריך לומר ודלא כרב"ג - שורה כ"ט.

ירושלמי. נראה לי לגרוס במקום תיבת ירושלמי תיבת שכן דכל זה הוא מדברי הירושלמי וגם פה הפריד בין הדברים לחנם.

עמוד כתב שורה א. מיני חיוב הוא. עי' בעה"ט שכתב בדברי רבינו. - שורה כ"ד. זאת התוספתא כתבה ר"ח ז"ל. וכתב המו"ל הערה ה. ובהתוספתא שלנו לא מצאתי ומי יתן ואדע מי הוא זה ר"ח המוזכר כאן. ואני אומר התוספתא הוא בפרק ג. דכלאים ור"ח הוא רבינו חננאל שמביא אותו רבינו תמיד.

עמוד כ"ט, שורה ג. בריך רחמנא. נ"ל דצ"ל ומסקינן דאמר בריך רחמנא מלכא כו'. והיינו דמסיק רבינו דק"ל כר' יוחנן. עיין ברא"ש דגרים כן. והמגיה היה לו להוסיף במקום שמחק. ואולי דעת רבינו דמרא הוא במקום מלכות. - שורה כ. דנסיב עיגלא יש גורסין פיגלא וכן הוא בירושלמי שלפנינו והכ"ט גרס כגרסת רבינו. - שורה כ"ד. הן. צ"ל אהן -- שורה כ"ה לאמת. צ"ל מה בינו לאמת. - שם דרך, צ"ל דהך. - שורה כ"ז. אמרין הלה. צ"ל כולוהו. והוא בסוף פרק ג' שאכלו פי' האיבעי לקולא לדעת הראב"ד וכמו שכתב הגמ"ט בפרק ד. מהלכות ברכות בשם רבינו תם. והרבה פוסקים פרשו לקולא הרא"ש והרמב"ם בפרק ד. הלכה י.

עמוד לא, שורה ד. והוא הולך. נ"ל דצ"ל והוא אינו הולך על דרך כו'. - שורה ט. אמר מוכח לר' חזקיה במה הו". צ"ל אמר ר' אמי ר' יוחנן פליג. אמר מנא כו' הוא פליג כו'. - שורה י"ח. שאם באו. צ"ל שהם באו.

עמוד לב, שורה ה. מסתברא כותיה. נ"ל דצ"ל ולא מסתברא כותיה. - שורה ט"ז. ומתרג' פירושי. נראה לי דצ"ל ומתוך פרושי. - שורה כ. הלכך בעי. נ"ל דצ"ל לא בעי - שם. ולית הלכתא. זה קאי על פלוגתא דר"פ ור"ה בריה דר'נ דח"א סילק אתמר וח"א נמר אתמר ולפירש"י לעיל דמונא בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה סעונה ברכה לפנייהם ולא לאחריהם איכ' טכ"ש הכא שסעונה ברכת המוציא. ולהר"ף אפילו בלא ברכת המוציא. ומסיק דאפילו להר"ף היכי דנמל ידיו דצריך ברכת המוציא אסור לו לאכול ואפילו בברכה עד דגמר בהמ"ז - שורה כ"ז. דברכת המוציא. נ"ל דיותר טוב לגרוס ברכת המזון. דרבינו הביא ראיה דלא כמו שיש מפרשים דקאי דוקא על ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא צריך הסיבה ועי' כתב דגם בהמ"ז צריך הסיבה וגם הראב"ד ז"ל כ"כ עיין שו"ע ס' תר"ו.

עמוד לג. שורה ט. „דאין זימן לפירות“ אמאי. ניל דציל והא אין זימן לפירות ואמאי כו' – שורה כג. „לספך ברך ממ"ש כו'. דברכה לאחריו יליף מו' מינים ושם אחת מעין ג'. אבל כ"ג ליכא ילפותא וא"כ הוי רק מדרבנן וספיקי להקל. – סוף העמוד. „הרי"ף ז"ל הביא לפניו שמן“. ניל דציל הרי"ף הביא הברייתא. והנקודה באה שלא במקומה.

עמוד לד. שורה י"ב. „בשלמא לר' יצחק למעושי מ"א אלא לר"פ למעושי מ"א. למעושי מצותי כצ"ל. והמניח הגיה בר אבדומי. והמעין בנט' יראה כי ר' יצחק לחוד דאמר לאפוקי מ"א ור"י בר אבדומי לחוד דאמר למעושי ירקא ובחנם מחק והגיה. – שורה י"ח. „לא קתני מן“. צ"ל ל"ק מצות. – שורה כ"ב. גבי שתיקה. צ"ל גבי שתיתא והוא בדף ל"ח א. ואיננו בדף ל"ו א. – שורה כ"ז. דמי עריף כו'. יש כאן ערבובי דברים ולא זכיתי להבינם. ואולי צריך לומר ואף לא ברכה א' מעין ג. כיון שאינו מחמשת מינים. ולא דמי למעשה קדרה שמברכין עליו במ"מ וברכה אחת מעין ג. אבל משלק לא. מרלא פריש במעשה קדרה כו' ומדחה דא"ל דמ"ק מברך עליה ברכה א' מעין ג. אע"פ שאינו מזוני ושלק מברכים ברכה א' מעין ג. דוקא שהוא מזוני ואח"כ מדחה גם זה דכיון שאינו מברך עליו במ"מ אלא שהכל או בפ"א אינו מברך עליו ברכה א' מעין ג.

עמוד לד. שורה א. „ולא שהכל“. צריך לומר אלא שהכל. – שורה ג. לחנם הגיה וכן בסמוך. – שורה י. „עד השתא“. גם כאן לחנם הגיה ומחק. – שורה כ"ב. „במול תורה“. והגיה במול בהמ"ד ובאמת א"צ להגיה וכן הוא בתוספתא פ"ח דשבת. רק צ"ע דבגמרא שלפנינו הגרסא ב"ה אומרים אחד מברך לכולן משום ברוב עם ובש"א כ"א מברך לעצמו. ומפרשי הגמ' מעמא דב"ש משום בטול בהמ"ד. וגרסת רבינו להיפך דעל מעמא דב"ה הוא משום בטול בהמ"ד. וצריך לומר שלפי דבריו יש בטול יותר אם כל אחד יברך לעצמו. ולגרסא זו א"ש דמייתי הגמ' תניא נמי הכי כו' רשב"ג כב"ה ולפי גרסתנו הוא ראיא לרברי ב"ש. ונראה דמשום הכי השמיט הרמב"ם דינא דהך ברייתא משום דרשב"ג פליג אב"ה והביא הא דרשב"ג בפ"ד מהלכת תלמוד תורה. והרי"ף הביא הברייתא והשמיט הא דרשב"ג. ולדברי רבינו א"ש הכל ועי' לח"מ שם. אבל ראיתי בתוספתא שלפנינו הגרסא להיפך בש"א אחד מברך לכולם וכ"ה כ"א מברך

לעצמו. ולא ראיתי בכל מפרשי התוספתא שהרגישו בזה שהוא להיפך גרסת הגמ' שלפנינו בהתוספתא וצע"ג. - שורה אחרונה, הני כ"א. ג"ל דצ"ל היה כ"א.

עמוד לו. שורה א. המדרש. צריך לומר תורה. - שורה ב. מצוה ליחלק. ג"ל דצ"ל מצוה שלא ליחלק. - שורה ג. בשום תורה צריך לומר בסול תורה. - שורה ח. מפסיק לו. צריך לומר לא היה מומן עליו ולא הוא עליהם כו'. וכן הוא ברא"ש סי' ז'. - שורה י"ז והראב"ד כתב כך נהגו כ'. הוא תמוה דהא הביא דעת הראב"ד דצריך להפסיק. כל הברכה ולמול ידיו פעם אחת ולברך המוציא. רק דמיס הוא וכצ"ל. כבוד הרב במקומו מונח דנהגו העם להיות אחד מפסיק עד נברך וחוזר ואוכל כו'. וכן מצאתי בכלבו דף כ"ב ע"ג ח"ל דעת הרי"ף דמפסיק עד נברך ודעת בה"ג עד סוף ברכה הון. והראב"ד כתב דצריך נמי והמוציא וצריך להפסיק לכל הברכה. וכתב רבינו משולם דכבוד הרב במקומו מונח דנהגו העם להיות אחד מפסיק עד נברך וחוזר ואוכל בלא נמי ובלא המוציא ע"ל. ועי' במבוא על ב"ק סי' ה'.

עמוד לו. שורה א. בשנים ליכא כו'. ג"ל דצ"ל בשנים לא יאמרו בפירש"י אלא וכו'. דקאי אברכות ולא אנברא כפי' הרי"ף. - שורה ז. פי' אהא. וכן פי' בעל המאור ז"ל. - שורה טז ופ"ז. שתי הגדות הללו למותר. וכן בסוף העמוד שתי ההגדות למותר הנה.

עמוד לח. שורה ה. דכותי צריך לומר כותי - שם. הלכה כרבנן ולא כאחרים כו'. דברי רבינו צע"ג דהא רב הונא פסק בהדיא הלכה כאחרים. ואולי רבינו לא גרס לה בגמ' ועי' תוס' טז ב' ד"ה אמר ר"ה וצ"ע. - שורה ז. למעו"ס והגיה מלת כלום. וא"צ לכ"ז. דרבינו לפי המסקנא כתב דאמרו בגמ' למעו"ס ובמעומה לא שייך לומר כלום דע"מ כ"ס הוא. - שורה י"ד הגיה שתי תיבות. הבא במ"ע. וא"צ לזה. דתיבות לא צריכא נמי נ"חא. - שורה י"ד. בין מילה למבילה ר"ל דקודם מילה אמר ללמוד תורה לגוי. כדאיתא בחגיגה דף י"ג א' וא"כ לא שבט ה"ח ואפ"ה כוזבין עליו. והוא ראייה למה שפסק רבינו לעיל כרבנן ולא כאחרים. ומדבריו למדין דגר שכל ולא טבל מלמדין אותו תורה וכן משמע בשמות רבה פ' ל' גבי עקילום דגר דאמר לאנדרינעם אפי' חכם שבמלכות אינו יכול ללמוד תורה אם אינו מל. ולא הוכיר מבילה. - בסוף העמוד. ג. וארון מצרפי"ן חזר

כאן תיבת זכר. וכן בסמוך אחר תיבות, בהלכה מצטרפין. וא"צ להגיה כמו שהגיה המו"ל בהערה ד. – שם בהערת המו"ל אות א. ונסחאת רבינו לא מצאתי בספר אחר. גרסתו כמו שהוא לפנינו בגמ' והוא פי' לא דק ר"ל לא שמיץ ליה שלא דקדק לדעת אם שמש הלמיד חכמים או לא. – שם הערה ד. בגמ' דילן איתא א"ר זירא אמר ר"י. נרסת רבינו נראה נכונה. דבע"ז נ"מ וביבמות מ"ז אמרה ר"י על עובדא דריח ב"א ור"ז ליתא שם.

עמוד ל"ט. מה שהגיה בשורה ב' ג' א"צ לזה. – שורה י"ח ירושלמי כו' סניף. בירושלמי שלפנינו איתא קמן וס"ת עושין אותו סניף א"ר יודן כיני מתגיתא קמן לס"ת נועי' תוס' מ"ח א' ד"ה ול"ת בשם ר"ז מאימתי עושין אותו סניף ר' אבינא אמר איתפלגן כו'. – שורה כ"ג. הגי עליה הסב". צריך לומר והסב ושכל עמהם בציר. – שורה כ"ד. עליו עד שיאכל. נ"ל דצ"ל ולהוציא רבים ידי חובתן עד שיאכל. – שורה כ"ה. ובכ"ד פליגי. אולי הוא ר"ת ובכריתא. והוא לשון הירושלמי שהביאו התוס' והרא"ש.

עמוד מ. שורה ז. אינו מצטרף להוציא רבים ידי חובתן. והמו"ל העמיד תיבות אלו בשני חצאי עגולים והעיר באות ג' צריך לומר מצטרף להוציא אינו מוציא עד שיאכל. וא"צ להגיה דעיקר כונת רבינו במה שהביא מיכרא זו רק לענין להוציא רבים י"ח ולענין אצטרופי כבר הביא לעיל הבריתא. – שורה מ"ז. וקשיא לן כו'. ע"י בדברי רבינו בפ' מי שכתו דפי' שם לדעת רש"י ובעה"מ דשאני נשים וקמנים דאינו מחייבי כלל מה"ת ומש"ה אינם מוציאים את הגדול אפי' בשעורי דרבנן וגדול שמחויב מה"ת אף בשעורי דרבנן מוציא רבים י"ח גם בשעור תורה. וע"י דף מ"ח בגליון הש"ס הקשה ג"כ קושיא זאת. – שורה כ"ב. ירושלמי לא סוף כו'. בירושלמי שלפנינו הנוסחא אמר כו' לשני בתים נצרכה ולא נאמר הלשון. לא סוף דבר" ובמקום ר' ירמיה איתא ר' יוחנן. – שורה כ"ה. ומסתברא דאפי'. וכן דעת הרשב"א. וע"י שו"ע סי' קצ"ה ובביאור הגר"א שם.

עמוד מא. שורה ה. ובשלא נתן. נ"ל דצ"ל ובשנתן – שם אבל אם נתן. נ"ל דצ"ל אם לא נתן והוא כפי' לשון ראשון ברש"י. – שורה ו. ורבנן ס"ל כשמואל. נ"ל דצ"ל לא ס"ל. – שורה י"ב. ולחאי גרסא ה"ה. ע"י ברא"ש סי' ל"א שב' נמי דהראב"ד גרים בדר"א בין ברישא ובין בספא ונוטלין יעו"ש. – שורה י"ז. במשקין חוזר ומכרך. בספרי

הרמב"ם שלפנינו לא נכתב לשון חזר רק ומבדק עליהן בסוף ומשה נפתק הב"ם בדבריו אם כונו על ברכה ראשונה. וצ"ע על הגר"א סי' קע"ב ס"ק ב' שב' דפשוט הוא בדעת הרמב"ם דאינו מבדק ברכה ראשונה. והיותר נראה דמעות סופר יש כאן בדברי הגר"א. וכן צריך לומר ר"ח ודברי הרמב"ם פשוט. ור"ל שעיקר הדין הוא מר"ח וגם דברי הרמב"ם על פי פי' הפשוט שכתב הלשון לבסוף היה משמע כן. אבל אחרי העיון יש לפרש בדברי הרמב"ם שלא בדעת הר"ח. וכמו שהוא בכסף משנה ובב"י דאם לא כן למה לא הביאו דברי ר"ח שהן מפורשין. ואיך כתב משמע מדברי הרמב"ם ואחר כך. ופשוט" והמעין בכסף משנה ובב"י יראה שזה הוא כונת הגר"א.

עמוד מב. שורה ה. רוב גוים. מחק מלת גוים והגיה כותים ולפנינו הגרסא גוים וא"צ להגיה.

עמוד מג. שורה ב. א"נ בתחלה ישתמשו בו. נ"ל דצ"ל לא נשתמשו בו פי' דאם ראה מתחלה במוצ"ש אור כבשן א"כ עדין לא נשתמשו בו והוי אור ששבת אבל אם ראה בסוף לא הוי אור ששבת וגור אמו עמוד ראשון. — שורה ה. אותו. צריך לומר יאותו פי' בסמוך. — שורה ו. תניי צריך לומר דתנו. — שורה י. אלא א"כ שמע כל הברכה. פי' אף שצריך לענות אמן אפי' לא אבל זה רק שמחויב לענות אחר ברכתו של חברו אבל לצאת בברכת חברו דלהוי שמוע כעונה אינו יוצא אא"כ שמע כל הברכה. — שורה יג. אין מברכין עליו בשע". נ"ל דמ"ס יש כאן או דצ"ל מברכין עליו והיבת אין נמחק או דצ"ל במקום בורא שמן ערב בורא עצי בשמים. **עמוד מד.** שורה פ. שיטעום המבדק. חסר כאן היכת בו. — שם. בשאין כולם זקוקים. צריך לומר בשהיה כולם זקוקים. ודברי רבינו פשוטים וברורים ודברי המו"ל בהערה אך למותר.

סליק מסכת ברכות

הגהות ותקונים למס' תענית

עמוד רל"ז. שורה ח. „בששי במרחשון. נ"ל דצריך לומר בשביעי במרחשון דבששי ליכא למ"ד. גם צ"ע מה שכתב דבני פרובינצא נהגו בששים בתקופה והרא"ש והמור סי' קי"ז הביאו להפך דבני פרובינצא נהגו בז' כרחשון. ואלמלא דמסתפינא הייתי מגיה דכ"ל ובני פרובינצא נהגו כן ולא נהגו בששים בתקופה. וכן משמע נמי ממה שמסיק ואנן נמי אית לן פירא בדברא ונהגינן הכי. ורבינו היה בעיר בדריש במדינת פרובינצא. — שורה י"ח. „רביעה ראשונה ושלישית". צ"ל ראשונה בג' וכו' ומשום. — שורה כ. „מית' להתענות" צריך לומר מתחילין להתענות. — שורה כ"ב. „כרגי, צריך לומר ור"ג.

עמוד רלח. שורה ד. „בראשונה פסקין". צ"ל פסקינן. — שורה י. „ויל' דליכא כו'. נראה דדברי רבינו הוא לפי מ"ש דהברייתא אליבא דר"מ הוא ולר"מ אין משלמים אם כן ליכא חלוק בין יחיד לצבור אבל אליבא דהלכתא פסקי בגמרא בסוף פרק ב' דמשלימים דלא כר"מ. — שורה ט"ו. „פירא". צ"ל פירקא. — שורה י"ז. „זה דעת הראב"ד ז"ל". עיין ברין שהביא דברי הראב"ד אלו בשינוי רשון קצת. ונראה דכוונתו דבגשמים צריך להתענות תמיד בכל יום שצריכין לזה ולהכי לא הטריחו על הצבור להשלים. אבל שאר צרה שאינה שכיחא ואם עברה צריכים להשלים. אבל הרא"ש בס"י ז' הבין כונה אחרת בדעת הראב"ד ולכן הקשה עליו עיין שם. והשיג והמור וב"י הביאו דעת הראב"ד כהרא"ש הפך ממש"ר. ומדברי הראב"ד בהשגות פרק א. הלכה ט"ז מהלכת תענית שכתב חוין מתענית גשמים שאין

(*) ספר „ההשלמה" [למס' תענית ומגלה, נספח לספר „פשוטים ובאורים" דר' יעקב מווינא בסופו, ומתחיל מעמוד רל"ז ואילך.

צרה עוברת גמורה אלא צרת גשמים שהיא לשעתה. מלשון. שהיא לשעתה יש לומר שהוא כמו שהבין רבינו בדבריו. ואולי במקום שהיא צ"ל היא. ורצה לומר דכל צרה היא עוברת גמורה אבל גשמים אין צרה עוברת גמורה אלא עוברת לשעתה. וכל זה צ"ע. – שורה י"ז. "למחר והרי"ף. צ"ל למחר לן בתעניתו כו' והרי"ף. – שורה י"ט. "בתעניתו. צ"ל לן בתעניתו. – שורה כ"ג. "שלו" צ"ל שלא. – שורה כ"ד. "קסבר רב הונא. חסר כאן השקלי וטרי של רב יוסף עד אמר אבי קסבר. ואולי היה כתוב כאן תיבת וכו'.

עמוד רמא. שורה א. "ואם אין לשעות. צ"ל מתענים לשעות. – שם. "ור"ש ז"ל פירש כו'. רצה לומר לאו לענין תענית סתם שנדר אלא לשעות עצמן שנדר אם מתענין לשעות צריך להשלים השעות שקבל עליו. ואם אין מתענין אין צריך ויכול לחזור ולאכול אפילו בשעות שקבל עליו. – שורה ט. "ומתפלל עננו בערב ויצא ידי נדרו. צ"ל ואינו מתפלל עננו ואינו יוצא ידי נדרו. ומה שכתב רבינו בבגון שקבל עליו להתענות עד הערב. פירש מאתמול לא קבל רק עד חצי היום ואחר כך קבל עליו להתענות עד הערב. וכן מה שכתב בבבא אחרונה שקבל להתענות עד חצי היום ר"ל ואחר חצי היום אכל. – שורה י"א. "עליו חמה ומתפלל. חסר כאן ג' תיבות. וכן צ"ל לאו שמיה תענית ומתפלל כו'. ור"ל אם שקעה עליו חמה. – שורה י"ז. "מחצי היום ואילך. ודברי רח האחרונים אפילו קבל עליו להתענות מאתמול עד חצי היום אינו כלום כל שלא התענה עד ששקעה חמה. – שורה כ"א. "גורתיו תדחה גורותיו. צריך לומר גורתנו. ונתחלף להמעתיק אותיות נ"ו ב"ז. – שורה כ"ח. "הע. צ"ל ה"ט. ר"ת הני מילי. – שורה ל. "סופה. צ"ל כופה. – שם. "יפה. צ"ל יפר.

עמוד רמב. שורה ו. "מצות. חסר כאן. וכן צריך לומר ואע"ג דלא חייל כולל לבטל מצות לא העשה. – שורה ז. "מדגרסינן בפרק ג. דשבועות. והוא שם בדף כ"ד. – שורה י"ז. "שאמר בפי. צ"ל בפירוש. – שורה י"ח. "אע"ז. צריך לומר אע"ג כו'. פירש דהכי קיל נמי מנדר שנגות דאין כאן נדר כלל.

עמוד רמג. שורה ח. "ללישנא קמא מיהו. צ"ל בתרא מהא. וכן בשורה שאחר זו במקום קמא צריך לומר בתרא. – שורה י"ד.

אמר רב כהנא: הר"ף השמים להא דרב כהנא. ועיין רא"ש סימן מ"ז מה שכתב בזה. - שורה כ"ז. "מתנית' נמי דקתני". צריך לומר נמי דייקא דקתני. - שורה כ"ח. "בראשונות נמי". נראה לי דצריך לומר באמצעות. - שם. "כ"ד ברכות". לא מצאתי לו חבר. דכל הפוסקים ר"א כתבו דכ"ד ברכות דוקא באחרונות ולא באמצעות כדעת רש"י. ובהדיא אמרו בגמרא דף מ"ז עמוד ב. ג' תענית ראשונות ושניות נכנסים לבית הכנסת ומתפללים בדרך שמתפללים כל השנה כולה. צע"ג להבין דבריו הקדושים.

עמוד רמב. שורה ג. "אומרה בשתא". צריך לומר בש"ת. ר"ל בשומע תפלה. - שורה מ. "שבע התרעות דכולי עלמא". צ"ל שבע התרעות שופרות דכולי עלמא. ר"ל שבע התרעות של תר"ת שהן כ"א. וכן נרסת הגר"א בגמרא והרמב"ם בפרק ד' מהלכת תענית. - שורה י. "דקרי ליה התענית" צ"ל התרעה. - שורה י"ח. "ומה אקשי". צ"ל ומ"ה. ראשי תיבות ומשום הכי. - שורה כ. "ו. ברכות" וכן שם בשורות כ"א וכ"ג. צ"ל ו. ברכות. - שורה כ"ב. "בשופרות" נ"ל דחסר כאן תיבות אלו אי בעי בחצוצרות.

עמוד רמב. שורה ג. "חד אמר אי". נראה לי דבמקום שתי תיבות חד אמר צריך להיות רק תיבה אחת. כאחד" ובמקום אי צ"ל ואי. - שורה ה. "הני וכהנ". צריך לומר הוי וכהנים. - שורה ו. "שמעריבין". צ"ל כשמרכין. - שורה ח. "בראשי". צריך לומר בשש. - שורה יז. "לרשום". נראה לי דצ"ל לשאול. ועיין ב"י סי' קי"ו.

עמוד רמב. שורה ח. "הריעו". צריך לומר והריעו.

עמוד רמב. שורה ג. "כהאני". צ"ל כהני. - שורה כ"א. "כתו בהוי". צריך לומר בהון קתני. - שם. "שנהגו בי"ג". חסר כאן סלת להתענות וצ"ל שנהגו להתענות בי"ג.

עמוד רמב. שורה ה. "כרבי". צריך לומר כתב. - שורה י"ג. "מ"ל דמריבא". נראה לי דצריך לומר מ"ל גר"ת מצי למימר דעדיפא. ור"ל דבאמת יש לתרין שאני התם דהוי תענית צבור. - שורה מ"ו. "האינין". צ"ל פרכינן.

עמוד רמב. שורה י"ג. "ומשום לא דמי אהדי". נראה לי דחסר כאן. וכן צריך לומר ומשום הא לא אירא דלא דמי וכו'. - שורה כ"ג. "גומר בלא ברכה". ועיין רבינו יונה פרק היה קורא שכתב

גומר בברכה. – שורה כ"ז. לא יברך לא בעי תלמודא. ג"ל דצריך לומר והכא לא בעי תלמודא. ר"ל דשם בעי בגמרא לאחריו מאי מברך והכא לא בעי שמע מיניה דכאן ברכה שלאחריו ידוע. – שורה אחרונה. מליגרש. צ"ל מלאירם.

עמוד רנ. שורה ה. מאותו הנא. פי' בהא דממעטין בשמחה. – שורה י. של שמחה. וכן הוא בירושלמי. – שורה י"ב. גניחוץ" (וכן כמה פעמים בכל הסוגיא). צריך לומר גיהוץ. והמעתיק לא הבחין בין הא לחית.

עמוד רנא. שורה ד. שמותר לאכול מותר לרחוץ. ולא גרים בשר כמו שהיא בגרסת רש"י. ועיין הגהות הגר"א בגמרא. – שורה י. שמותר לאכול בשר מותר לרחוץ. ולגרסא זו גרסין בר"ד ישמעאל לאכול בשר.

סליק מסכת תענית

הגהות ותקונים למס' מגלה

עמוד רנ"ג. שורה ד. „הצרות עשו". חסר כאן שתי תיבות מי סברת עשו כו'. – שורה י"א. „איכא מאן כו'. הוא דעת ר"ח כהן בתוס' יבמות דף י"ד ד"ה כו'. – שורה י"ג. „אחת הוא כו'. וכן כתב הרא"ש דהכא שאני דהמקום גורם מפני שהוא בן כפר.

עמוד רנ"ה. שורה ד. „אלא אשורית במגלה". הוא כדעת בעל המאור. ודלא כהר"ף והרמב"ן דפסקו כרב ושמואל. – שורה ח. מכאן מתחיל פרק שני הקורא למפרע. – שורה י"ט. „אפי' לכתחלה" ובוה יהורץ קושית הרשב"א שהביא הר"ן יעו"ש.

עמוד רנ"ו. שורה ג. „כי גם הר"ף שכתב". רבינו לא גרים בדברי הר"ף בן עיר שהלך לכרך. לכן פרשו דברי הר"ף דקאי רק אבן כרך שהלך לעיר. ועיין ברא"ש שפירש בדרך אחרת. ואולי דעת רבינו כמו שכתב בעל המאור בדברי רבא אף דגרים דרבא אבן עיר שהלך לכרך קאי יעו"ש. וכן כתב הר"ן על דברי הר"ף דנקט בן עיר שהלך לכרך שהוא רק פסקא דמתניתין. ועיין מלחמות והשגות הראב"ד על בעה"מ. – שורה ו. „ורוב". צ"ל ורבים. – שורה י. „הכתוב". צ"ל הכתובים. – שורה י"ג. „וכמו שהטיל". נראה לי דצ"ל וכן נמי שהטיל בה ג' חומי גידין. – שורה ט"ו. „לא שנו דדיניהו אהרדי כאלו". נראה לי דצ"ל לא שוי דיניהו אהרדי דאלו. – שורה י"ח. „ק"ש". צריך לומר קדושת. – שם. „הדרי". צ"ל הדרי. וכן בשורה שלאחריה.

עמוד רנ"ז. שורה א. „מבעיא". צ"ל מדבעיא. – שורה ג. „שרינן" תיבה זו למיתר. – שורה ו. „למשני בהו שנויא". צ"ל למשתי בהו שברא. – שורה י. „של רבי דרבים". צ"ל של רבים. ותיבת רבי

למותר. - שורה י"א. "קאמר" צ"ל קמקשי. - שורה כ"ג. "והא בקדושתיה". תיבת והא מיותר. - שורה כ"ו. "רב אשא". צ"ל רב אשי. עמוד רנח. שורה ו. "המור". צ"ל המוכר. - שורה י"ג. ליתנם המוטל". נראה לי דצ"ל לתנם לאחר המוטל עליהם. - שורה מ"ז. "דלא יחיד מענה ו". נראה לי דצ"ל דכל יחיד מעלה ו' טובי העיר אית ליה. - שורה כ"ד. "מסתברא בשלא מכרו". צ"ל בשלא שברו. - שורה כ"ח. "מסתברא שאם היה כו". נראה לי דכן צ"ל מסתברא שהיה במעמד אנשי העיר ולא מסתברא כותיה דהר"ף דאם כן כו'. דהר"ף כתב בהדיא מתנה בז' טובי העיר.

עמוד רנח. שורה ו. "מתיר". צ"ל מבר. - שורה מ"ו. "של צרכו". צ"ל כל צרכו. - שורה כ. "ספחים". צ"ל ספרים. - שורה כ"א. "יחיד שאין". צ"ל של יחיד ליחיד שאין. - שורה כ"ב. מתיבת אבל עד תיבת מקדושתן שבשורה כ"ג נמחק ונכפלו הדברים בטעות. - שורה כ"ג. "רמשום". צ"ל דבשל. - שורה כ"ו. "בשל רבים ליחיד" נראה לי דצ"ל בשל רבים לרבים.

עמוד רס. שורה ו. "אבל של רבים לרבים". נראה לי דצ"ל אפילו של רבים ליחיד. אבל צ"ע דבעל המאור הביא דעת ר' אפרים להפך דגם בהכ"נ של יחיד צריך הנאי לרם. ועיין ברין. - שורה י"א. "אם". צ"ל ואם. - שורה י"ב. "אנשי העיר אפילו". צ"ל אנשי העיר שאלמלא מכרו ו' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו. - שורה י"ג. "כתר". צ"ל וכתר. - שורה מ"ז. "בקדושת הרבים". צ"ל בקדושת הרמים. - שורה כ"ז. "לתלמיד". צ"ל לתלמיד חכם. - שורה כ"ח. "כהן כמותו". עיין ביח אור"ח סי' קליה ותראה דשיטת רבינו לאו יחידאי היא.

עמוד רסא. שורה נ. "בלאם". צריך לומר כדמר. - שורה י. "בי נש". צ"ל בר נש. - שורה י"ג. "יומא חד". צ"ל חמא חד. - שם. "הרנמו ענו". צ"ל תרגמו מנו.

סליק מסכת מגלה

הגהות ותקונים למס' יבמות*

דף י' ע"ב. "אתמר החולץ ליבמתו וכו' הלכה כר' יוחנן אע"ג דרב אשי פסק כר"ל. וכן פסק הרב בפרק החולץ. סתם הרב הוא הרי"ף שרבינו משלימו ובא בכאן לומר שלא כהראב"ד שמשיג עליו בפרק החולץ שמביא הרי"ף ראה דהלכה כר"י דשמואל סבירא ליה כותיה. וכתב הראב"ד דהכא נם רב אשי סבירא ליה כריש לקיש ולכן פוסק כמותו. ועיין בספר הזכות וכמה שכתב הרמב"ן שם שהוא כדעת רבינו.

יא ע"ב. "תנן שתי יבמות וכו' משום דרב יוסף לא ישפוך וכו'. לא הוסיף כלום על סוגית הגמרא רק משום דהרי"ף לא כתב כאן כי אם בעי דר' יוחנן בא להשלימו לאשמיעינן נם דינו של ר"י מלא ישפוך.

יב ע"ב. הביא הא דרבין אמר ר' יוחנן אחד צרת ממאנת כו'. ולא חדש כלל. ונראה שלא היה כתוב לפניו בספרי הרי"ף מימרא זו וכמו שראינו בסדר נויקין בכמה מקומות שהיה משנה גרסתו בהרי"ף מאשר הוא לפנינו ועל ידי תלמידיו הוגהו בספרי הרי"ף.

יד ע"א. הביא פליגתא דרב ושמואל ומסקנת רבא דליא לא תתגודדו רק בבית דין אחד ולא בב' בתי דינין. לא היה כתוב לפניו מימרא זו בספרי הרי"ף ולכן בא להשלימו.

יז ע"ב. "אסיקנא דאחין מן האב כו'. משום דהרי"ף קצר ולא הביא רק הדרשה מיחדיו מיוחדים בנחלה פרט לאחיו מן האם ושלא

(*) נדפס בש"ס ווילנא בשם "תוספות חד מקמאי" והוא פזר ההשלמה כמ"ש במבוא.

למעות שצריך שיהיו מהאם ומהאב יחדיו כמו שאמרו בגמרא שם יעו"ש. ולהכי השלים רבינו.

ב ע"ב. "תניא איסור מצוה וכו' וביאת כהן גדול באלמנה מן הנשואין אינו פוטרת כו'. משום דהרי"ף קצר כאן מאוד ולא הביא רק דאלמנה לא שני מן האידוסין ולא שני מן הנשואין חולצת ולא מתיבמת לכן בא רבינו בתוספת ביאור.

בא ע"א. הביא דברי הגמרא מה הן שניות. לא הוסיף בזה רק שמסיים מאחר שהרי"ף לא הכריע ק"ל בשל ס' הולך אחר המיקל. **בג ע"א.** "היא דולדה כמות". נראה לי דחסר כאן איזה תיבות וכצ"ל היא אמר קרא וכו' פרט לאחותו משפחה דולדה כמות כו'. ודברי רבינו קאי על דברי הגמרא דמסיק להוציא בן השפחה ולא מרבינן מהיא.

שם ע"ב. הביא דברי הגמרא ודוקא מיחלץ ברישא כו' דקא פגע ביבמה לשוק. משום דהרי"ף לא הביא רק הרישא דקא פגע באחות זקוקתו.

כד ע"א. "תני אבא קשישא מצוה בגדול ליבם כו' כבמוחזק. משום דהרי"ף לא הביא רק המשנה לכן משלימו רבינו.

שם ע"ב. "תניא אחד איש שנתגייר לשם אישות". השמים הרי"ף דין זה. גם נראה לי דנתחלפו כאן השורות. וכצ"ל הלכה כולם גרים ואע"ג דכותים כו'. והן הן דברי התוס' ד"ה הלבנה. והא דמביא דרב מנשה נראה שלא היה בספרי הרי"ף שלפניו הא דרב מנשה.

לא ע"ב. "מאי דכתב הרב אלפסי נבי מפייהם וכו' ובפרק שנים אוחזין כתבתי דעת ר' יעקב בענין מפייהם. והוא לפנינו במס' בי"ט שם בס"י י"ב. אחר שהביא דברי הרי"ף מפרק ד' אחין מביא דעת ר"ת שמחלק אם עדותן עושה מעשה שטר כלומר שיש יתרון וזכות לבעל השמר יותר מעדות על פה לא מצי כתבם הוא יעו"ש. ועיין בתוה"ש שם ס"ק כ"א ממ"ש בביאור דעת רבינו תם.

לו ע"ב. בסוגיא דקם דינא הביא דעת הרי"ף שפסק כר' אבא ודור"א פסק כר"י והוא כמו שפי' בבבא קמא פרק א' ס"י ד' ורמז שם לכאן והביא לחוק דעת הרי"ף. יעו"ש בתוה"ש ס"ק י'.

מג ע"א. גרים הרב אלפס אמר רב נחמן ק"ו מה במקום שאסור לספר ולכבם וכו' ומוכח מהכא שהאשה מותרת לספר בשבעת האיבול והכא איתא באל רבתא". דברי הרי"ף הוא בפרק ג' דמו"ק ומביא שם מימרא זו בשם רב חסדא ורבינו גרים רב נחמן וגרים לספר ולכבם ומסיק שמעת מינה שהאשה מותרת בנמילת שער. לאחר שבעה". וכן הוא הלשון במסכת שמחות שהביאו הרי"ף והרא"ש ולאחר שבעה ומותרת בנמילת שער וסוגיא דהכא אשלשים קאי ובהדיא אמרינן וכמה איבול שלשים יום. וכן הוא בספר אסופות כ"י הלכת אבלות ס"א וז"ל ואשה אינה נוהגת שלשים כלל דומיא דנמילת שער לסברת הרי"ף ע"כ. ובתוך ז' ליכא למ"ד. וע"כ צריך לומר דמעות סופר הוא כאן בדברי רבינו וצ"ל ומוכח מהכא שהאשה מותרת לספר אחר שבעת האיבול. ומה שכתב ומאי דמספקא לרב אלפס ז"ל וכו' פגום לכהונה אין שם סוף הדבור רק הכל דבור אחד עם מה שכתב ברק מ"ה ואם נשא כהן כו' לכהונה הס"ד. ודברי רבינו הן דברי הראב"ד שמביא הרמב"ן בספר הזכות. יעו"ש שמישב דבריו. ועיין בנמ"י שם ובמ"מ פרק מ"ז מה' א"כ הלכה ג' ומל"מ פ י"ז אות ז'.

גב ע"א. בעי מינה אביי מרבה נתן לה גט ואמר הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת כו' אתא לאחלופי בניטא מעליא ולא אפשטא". לפני רבינו לא היתה הגרסא בגמרא. א"ל היישינן דלמא אתי לאחלופי בניטא והרא"ש גרים לה ועל פי דברי הרא"ש העמידו הגרסא הזאת בגמרא. וכן נראה מדברי הב"י בא"ע סי' ק"ע שלא היתה גרסא זאת שכתב ומשמע דלמפשט בעי אמר רבא הכי יעו"ש. ונראה דלהכי השמיט הרי"ף בעי זו כיון דחששא דרבנן הוא דלא אתי לאחלופי בניטא הוי בעי דלא אפשטא לקולא. אבל הרמב"ם בפ' ה' ה"א מהלכת יבום והמיוש"ע בס"י ק"ע סעי' א' הביאו להלכה. וצ"ע מה שהביא בעי דרמי בר חמא דהא גם הרי"ף הביאו באורך בסוף הפרק.

נג ע"א. ד"ה. הא וכו' וכי חליין לאחרת לא הוי תיובתא דרב יוסף כלומר לית ליה דשמואל וכו'. כתב הרב המגיה אינו מוכן ונראה דצ"ל ולכן חולין לאחרת ור"י לית ליה דשמואל וס"ל דאם חליין וכו' ולכן כתב אח"כ באות ג' הדבר צ"ע דמנ"ל דר"י פליג אדשמואל הא רב יוסף לא אמר זה רק אמתניתן לעיל דף מ"ד. אבל לפענ"ד נראה דאיצ' להגיה כ"כ רק במקום תיבת כלומר שאין מוכן

בכאן צ"ל רק אם נאמר. והשתא אתי שפיר דדעתו דר"י אית ליה נמי דשמואל ולהכי עושין כן לכתחלה. ועיין תוס' ד"ה לימא.

שם. ריש פרק הבא על יבמות. והא דתנן כו' תניא עד דף ניד ב'. ד"ה ומה שכתב הר"ף. בא להשלים להר"ף שלא הביא כל השקליא ופריא.

נה ע"ב. ד"ה אמר רבה כו' בנשיקה הסיד. ואח"כ צ"ל המערה קנה מאי קנה רב אמר וכו'. ובנסחאות שלפנינו גרסין רבא. ורבינו הביאו להשלים דברי הר"ף.

נו ע"ב. אמר רבה אשת כהן שנאנסה וכו' ולא כדכתב הרב בעל התוס'. נ"ל דצ"ל ולא כדכתב הרב. בעל המאור דהמעין בבעל המאור יראה דעליו כיון דהוא כתב דרבה חולק אדרב עמרם ולא התוס'. גם אין דרך רבינו להביא את התוס' בשם. בעלי התוספות כמו שכתבתי במבוא לספרי זה.

נח ע"ב. כי אתא רבין וכו' לריג אכלה. טעות סופר וצ"ל לדיה אכלה. והביא רבינו סוגיא זו נמי להשלים הלכות הר"ף.

נט ע"א. ארי אמר רב נבעלה שליכ כו' הולד חלל ואקימנא דראב"י במפותה כו'. הרב המגיה הגיה דברי רבינו בצ"ע דבגמרא לפנינו לא אמרינן שום חלוק בין מפותה לאנוסה אליבא דרא. גם הגיה ועוד לקמן פסק רב הלכה כראב"י. ולדעתי דברי רבינו בחורים בלי שום תקון כמעט. דהנה דעת רבינו הוא כדעת הרשב"א בתשובה סי' אלף ר"א שהביא במשנה למלך בפרק י"ח מהלכת אסורי ביאה אות ב' דלרא פנוי הבא על הפנויה באונס לא עשאה זונה כמו שאמר רבה בדרף נ"ז ב' אשת כהן שנאנסה אין בעלה לוקה עליה משום זונה דבאונס לא קרינא ביה זונה. וכן כתב בחדושי ליבמות (ומקשי כל הג' קושיות שהקשה רבינו). ורבינו הביא עוד ראיה מר"ב מהא דפסק בפ"ק דכתובות כ"י יוסי. ועיין תוס' ג"ס ד"ה ורב. וכן הביא המל"ם בשם שיטה ישנה שהביא ר' בצלאל. והמל"ם תמה על דעה זו וז"ל. ומה יענה הרשב"א ביום שידובר בו סוגית פ' הבע"י דאיכא מ"ד דמעמא דראב"י דאית ליה אנוסת חברו ומפותת חברו דהולד חלל משום דס"ל כר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה דהתיינה מפותת חברו אלא אנוסת חברו אמא הולד חלל הרי לא עשאה זונה אלמא פשיטא דלרא דאף באונס עשאה זונה. וזו נראה

לי ראייה שאין עליה תשובה". עכ"ל. ועל קושית המל"ם ההיא בא רבינו לתרץ דמוקי לה דראב"י רק אמפותה ולא אאנוסה. וד"ש רבינו אוקימנא דראב"י במפותה אבל באנוסה ליכא משום זונה. ואנוסת חברו דקתני לה משום דאמר לא ישא". כצ"ל. (ולחנם הביאו דברים אלו במוסגר כי זה הוא עיקר התרוץ) ור"ל דלא ישא קאי אשניהם אבל הולד חלל קאי רק אמפותה. וזכינו לדעת כי כשיטת הרשב"א והשיטה הישנה כן הוא נם שיטת רבינו בעל ההשלמה ושקושיית המל"ם שכ' שאין עליה תשובה כבר עמד עליה רבינו ותוצה. גרסת רבינו כאן "מתיב רבה וכו'". ולפנינו הגרסא רבא. וכן הוא בחדושי הרשב"א.

סא ע"ב. והא דתנן כו' דזכרים עדיפא מנקבות מדאמר לקמן כו' והא דמקשינן כו' ומאי קושיא כו'. דבריו צריכים ביאור דלמה יהיה טעמא לב"ש דזכרים עדיפא מנקבות דאם כן לביה מאי טעמא איכא. ואח"כ קשיא ליה מאי מקשי על ב"ה הא שפיר מקשי לדבריו דטעמא דב"ש עדיפא ועוד דהא נם לב"ש מקשי ליליף מברייתו ש"ע ונראה לי דדעת רבינו דב"ש מחמיר על ב"ה דלא סגי בזכר ונקבה אבל לב"ה מקיים פירי נם בשני זכרים מקיז מהאי טעמא דזכרים עדיפא מנקבות ואם כן לב"ה אין ראייה ממשה שפירש מן האשה אחר שהיה לו ב' זכרים דהא כבר קיים מצות פויר לכל הדעות. וא"כ קשיא ליה לרבינו מאי מקשי לב"ה ניליף ממשה ועל זה מתרץ דהקושיא הוא שלא נילף מברייתו ש"ע משום דאי אפשר ומשני דגם ממשה אין ללמוד דמדעתיה עבד ושפיר יליף מברייתו ש"ע אף דאיא דסבירא ליה כריא בהחולץ מ"ז ע"א. וזה דלא ככל הפוסקים דפסקו דלביה אינו יוצא בב' זכרים. עיין א"ע סי' א'. והמגיהים בהדפוס לא הרגישו בכאן וחלקו הדברים לשני מאמרים בשני דפים ואח"ז וכן בכ"מ. ועי' נאמר שגגת מדפים עולה ודון.

סד ע"א. הביא דעת ר"א משבחא ודעת ב"ה ודעת אביו ואח"כ כתב הרי כאן ג' סברות כו' ולדעת הרב בעל התוספות וכו'. והגיה המגיה. בעל הלכות" ולא כיון יפה שצריך להגיה. בעל המאור" שהוא ר"ת ב"ה שהביא מקודם. וכן הביאו כ"פ בלשון ב"ה וכן הוא הלשון בבעל המאור במקומו יעו"ש.

סו ע"א. ר"פ אלמנה. הא דתנן וכו'. הרב אלפס לא הביא השקליא ומריא דגמרא מנכסי מלוג משום הכי השלימו.

שם ע"ב. כתב הרב אלפס וכו' ואבא מארי זיל כתב מכרו שניהם לפרנסה כיון שלקח מן האיש וחזר ולקח האשה וכו' רש"י לא מבעיא כו'. טעות סופר יש כאן וכצ"ל כגון שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה וכו' לא מבעיא. ותיבת רש"י נמחק כי שיטתו היפך משיטת רש"י דס"ל דהאשה מוציאה מיד הלוקחות דוקא אם מת או נרשה. וכמו שהביא נמי רבינו לקמן שיטת רש"י. וכל זה הוא דברי אביו ז"ל. והביא רבינו כאן תלתא גונא לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה לא מבעיא בממלטלים נהיפך דעת הרמב"ם בפ' כ"ב מה' אישות הלכה ט"ז שכתב בממלטלים דאם מכרו הבעל ממכרו ממכרו שמוציאה מיד הלוקחות אלא אפילו בקרקעות כיון שיכולה לומר קרקעותי אני נוטל מוציאה. ובבא הג' הוא מה שכתב לה בכתובתה שהוא נותן לה קרקע כמנהג נרבונה שהוא אפותקי מעורש ועדיפי מניה. ובכל הגי' תלתא בבא הכפיל רבינו ונקט דקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה ובבא הג' צ"ל וכן אם לקח כו' עשיתי לבעלי ואפי' נמי שלקח מן האשה היא מוציאה מהלוקחות וא"צ למה שהניה הרב המניה שם.

סז ע"א. והראב"ד פ"י מכרו שניהם לפרנסה כו' מוציא מיד הלוקחות זהו לשונו. הסי' ואח"כ מתחיל הדבור מה שפסק הרב כרבנן כו' הלכה כרבא. וכבר כתבתי דבר זה בפרק מי שמת. והנקודה צ"ל מסומן אחר תיבת לשונו וקאי על דברי הראב"ד שכתב לעיל מניה ופי' "זהו לשונו" כמו עד כאן לשונו דעל מה שפסק הרי"ף כרבנן דעובר לית ליה זכיה חולק הראב"ד עליו כמו שהעתיק הרא"ש וש"ג דבריו דפוסק כר' יוסי רק בעל ההשלמה מביא ראיה לדברי הרי"ף ועל זה רמז כאן. וכבר כתבתי כו' בפרק מ"ש וזה לשונו שם. בב"י אשר לפנינו. על הא דתניא בדר' קמ"ג גר שמת ובזכו ישראל נכסיו וכו' אוקמי משום דירושה הבאה מאליה שאני דאביי ס"ל כר' יוסי דאמר עובר אית ליה זכיה ורבא אמר שאני הבא דרפויי מרפיא בידיהו מעיקרא וכו' דעובר לית ליה זכיה כרבנן. אלמא לית הלכתא כר' דאמר עובר אית ליה זכיה. וזהו סייע למה שפסק הרב אלפס פרק אלמנה לב"ג דאפילו למאן דפסק המזבה לעובר קנה בבנו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו בירושה הבאה מאליה לית ליה זכיה דקי"ל דאביי ורבא הלכה כרבא עכ"ל. ומה שבי' מצאתי כתוב

בחדושי שחדשתי לפני אבא מארי ז"ל עיין במבוא שלי סוף סי' ג
ובמ"ש כאן במבוא לבתים.

ע"ב. נקב למשה מעמדה וכו'. הביא כל הני מימרות דגמ'
משום שהרי"ף השמיטם. וגרסת רבינו רבה תוספאה כגרסת היעב"ץ
ובגמרא איתא רבא. גם גרים אמר מר זוטרא משמיה דרבינא הלכתא
בין כקולכם כו' ובגמרא שלפנינו הגרסא אמר ליה רבינא למריכר
הכי אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא. וכן מוכח דמסיק ורבינא
לשבושי למרימר הוא דבעי.

עו ע"א. בעי מניה מרב ששת פצוע דכא מהו בגיורת? צ"ל
פצוע דכא כהן כו' ומשמע דס"ל לרבינו לדינא כלישנא בתרא דאף
בגיורתן אפורין מה"ת דלא כהרמב"ם בפרק י"ב מהלכת א"ב. וגרסתו
כאן רבה ולפנינו הגרסא רבא.

פ ע"א. אמר ר' אבוהו כו' השתא יש לומר אי בשנגמר
סימניו כו' כש"כ בשלא נגמרו סימניו אם היה נפל אינו יכול לחיות
שלושים יום כו'. והגיה המגיה ז"ל. אולי צ"ל דיש לומר דאי בשנגמר
סימניו אמרו שהה ל יום אינו נפל היה בלא נגמר סימניו שאם היה
נפל כו' ע"כ. ובאמת דברי רבינו ברורים ופשוטים בלא שום תקון.
והכי פירושו דע"כ רשבי"ג בין נגמר בין לא נגמר ס"ל דמהני ל' יום
דאי דרשבי"ג דוקא בשנגמר מהני ל' יום אבל בשלא נגמר לא מהני
הוא נגר השכל דאם כשנולד בסימניו שהוא חזק אמר רשבי"ג דאי
שהה ל' יום אינו נפל דאם איתא דהוי נפל אינו יכול לחיות ל' יום
כל שכן אם נולד בלא סימנים דהוא חלש ביותר אי חי ל' יום יש
הזכחה דלאו נפל הוא דאי היה נפל לא היה יכול לחיות ל' יום.
ולרבי אין צריך ל' יום דסימנים עצמן מוכיחין דלא הוי נפל אפילו
קודם ששהה ל' יום רק דאין עושין מעשה עד שיהי' בן עשרים. ועי'
חידושי הרשב"א מה שכתב ברעת הרמב"ם.

פא ע"א. תנן התם בפרק בתרא דבכורים אנדרונינוס כו'. מזה
ראיה שלפני הראשונים היתה המשנה הוואת בסוף מסכת בכורים.
והגאון ר"י ברלין מפקפק בזה.

פו ע"ב. העתיק המשנה כצורתה משום שהרי"ף לא הביאה
ויש נ"מ גם בזה יז.

צב ע"ב. אמר רב יהודה אמר רב יבמה קדושין אין ביה וכו'
לפנינו הגרסא אמר רב נידל אמר רב חייל בר יוסף אמר רב.

צג ע"ב. „איבעי לה עד אחד ביבמה וכו' פי' אמאי תצא אם נשאת לאחר מעדיה כיון דאיכא תרי סהדי ויבם עצמו יודע שמת כברי כו' והוא אומרת ברי וכו'. והגיה המגיה וז"ל עיין תוס' כאן ד"ה מאי חזית דאפילו לא נשאת לאחר מעדיה לא תצא ע"כ. וזה טעות בידו דדברי רבינו הם בדברי התוס' דע"כ כאן כונת רבינו שנשאת ליבם עצמו שגם הוא אחד מעדיה אם אומר שידוע שמת דהא הכא לא מצי להנשא לאחר מהעדים דהוי יבמה לשוק. ובהדיא תנן במתניתין והלכה ונתיבמה. ואולי חסר בדברי רבינו שתי תיבות וכן צ"ל אם נשאת ליבם דהוי כאחד מעדיה וכדמסיק אח"כ דכיון שאומר ברי לי שמה. וכמ"ש התוס' אבל גם בלא תקן אי"ש דכונתו דיבם הוי נמי אחד מעדיה.

צו ע"א. „תניא כו' שהרי צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואין שליחות לקמן ובעדי מסירה נמי לא דהא ס"ל לר"מ ע"ח כרתי כו'. וכתב הרב המגיה „עיין תוס' גיטין כ"ב ב' דלא בעינן שליחות בכתיבה". ולפי דעתי גם רבינו מוכרח לסבור כן. מדכתב „דהא ס"ל לר"מ ע"ח כרתי". ואי ס"ל דגם בכתיבה בעינן שליחות א"כ אפילו סבר ר"מ עדי מסירה כרתי צ"ל דמיירי שכתב בכתב ידו דהא בעינן שליחות לכתיבה. וע"כ הא דכתב רבינו „צריך שיאמר לסופר כתוב" משום לשמה. ועיקר ראיתו ממה שצריך שליחות לאמר לעדים חתומו.

צט ע"א. „יש מוכר את אביו וכו' ולא ובמתנת ש"מ כו' דהא אפילו באפותקי קי"ל עשה שורו אפותקי אין ב"ח יוכל לגבות וכו' ואיכא לדחוקי כו' הלקוחות. ומ"ש ולא במתנת שכ"מ צ"ל דמתנת ש"מ ואין צריך להגיה כמו שהגיה המגיה רק שנתחלף ד' במקום ב' להמעתיקים כמו שגמצא כ"פ בכ"י הישנים. ועל משר' דהא אפילו באפותקי קי"ל עשה שורו אפותקי אין ב"ח יוכל לגבות כתב הרב המגיה צ"ע דהא הכא בעבד מיירי ובעבד הא מהני אפותקי וכמבואר שם. וכן כתב רבינו בעצמו בסמוך דלא מצינן לאוקמי שעשה לה אפותקי דאיכא אפילו לרבנן נמי.

ולי נראה דאין כאן קושי הבנה כלל ודברי רבינו מבוארין יותר בפי' יש נוחלין בהב"י אשר לפנינו. ולא אמנע מלהעתיק משם הצריך לעניננו. על מיטרא דרב אדי בר אחבה דף קל"ג על הא דאמר רב הונא הכותב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי ליורשו נופלין משום

ירושל' ואם לאו נטלין משום מתנה ואמרו למאי הלכתא סבר ראבי"א
 קמי דרבא למימר אם ראוי לירש אלמנותו ניוונית מנכסיו אל רבא
 מצרע גרע השתא בירושל' דאורייתא אלמנותו ניוונית במתנה דרבנן
 לא כש"כ. ומביא רבינו שם דעת הגאונים דאפילו בראוי לירשו אין
 אלמנותו ניוונית. ומסיק דהפירוש הנכון הוא דאפילו בראוי לירשו
 אלמנותו ניוונית משום דמתנת ש"מ כירושל' שויה. ומביא ראיה מהא
 דאיסר גיורא דף קמ"ט א' דאמרינן כירושל' שויה רבנן כל היכי
 דאיתא בירושל' איתא במתנה שלא כדעת היר"ף. ולפי זה ש"מ שנהן
 מסלמלין לאחר אפי' מלוה ע"פ גובה מהם דמקבלי מתנת ש"מ יורשין
 הם. וכתב אח"כ מצאתי להרב אבן מינאש ז"ל שכתב. ויש לי ראיה ע"ז
 ממסכת יבמות. דתניא יש מוכר את אביו וכו' עד גמירא. וכתב
 במאי עסקינן אלימא שנתן הבעל (בן להשפחה) נציל לבן השפחה
 מתנת בריא איכ' לר"מ נמי (מגבי) נציל אמאי גביז מניה וכי מסלמלין
 לאחר שמכר אותם או נתנם במתנה מי יכול בעל (הבית) נציל בעל
 חוב? לנכות מהם וכי? בשעשאו אפותקי אפי' לרבנן דהא אמר רבא
 בפרק ח"ה עשה עבדו מכרו אפותקי ב"ח גובה דאית ליה קלא אלא
 לאו בשנתן אותו מתנת ש"מ שמע מינה דכירושל' שויה רבנן לגבות
 ב"ח אפילו מסלמלין כו'. ואח"כ כתב ויש לדחוק ולומר דלעולם ב"ח
 אינו גובה ממתנת ש"מ של מסלמלין. והוא דיבמות לעולם במתנת
 בריא ולא קשיא דביון דאמר ר"מ מסלמלי משתעבדי לכתובה אפילו
 מן היתומים הכי נמי מן הלקוחות ע"כ.

וסדור דבריו כפי מה שכתב הרא"ש בקדושין פרק האומר סי'
 י"ד דר"מ דס"ל מסלמלי משתעבדא לכתובה היינו מניה. אבל לא
 עדיפא כתובת אשה מבי"ח דפסקינן דאינו גובה מלקוחות או ממקבלי
 מתנה דנהי דלרבנן גריד כתובה מבי"ח לר"מ לא גריד יעו"ש. וכ"כ
 מביא רבינו ראיה בכאן דבב"ח בשאר מסלמלין חוץ מעבד לא גבי
 אפילו עשה אפותקי דהא אמר רבא עשה שורו אפותקי אין ב"ח גובה
 ממנו וכ"ש אשה בכתובתה רק בעבד שאני באפותקי דאית ליה קלא
 וזה הוא דמיתת הראיה מעשה שורו אפותקי ואחר כך כתב דליכא
 למימר דה"נ כאן בעבד שעשאו אפותקי איכ' אפילו לרבנן נמי דבזה
 כו"ע מודים. וע"כ במתנת ש"מ איירי דדינו כירושל' שגובה ממנו ב"ח
 לרבנן וכתובת אשה לר"מ. ואח"כ כתב דיש לדחוק ולומר דלעולם
 במתנת בריא איירי. ולא תקשי לר"מ האיך עדיף כתובת אשה מבי"ח

דלא גבי מלקוחות דכיון דאית ליה לר"מ ממלמלי משעבדי לכתובה אפילו מיתמי עדיפא מביח וגובה אפילו מלקוחות. ושם בפרק יש נוחלין מסיק רבינו אח"כ וז"ל והאי סברא ליתא דגרסינן בפ' האשה שנפלה (פא ע"ב) הרי שהיה נושה וכו' אלא אי כר"מ אי כר"נ ואם כשמכר ממלמלים גובה מן הלקוחות כל שכן מן היורשין ואמאי זו אינה משנה וכו' ויש לומר דהיינו דקאמר איבעית אימא עבדא כמקרקע דמי כלומר אבל לר"מ לא מתוקמי אי עבדא כממלמלי דמי עכ"ל. הארכתיו להעתיק רוב דבריו משם כי עודנו בכתובים ואין בידו של המעין לראותם.

קב ע"א. אמר ר' ינאי בין כו'. הביא הא דר"י משום בעי דר"י קרעתו וכו' שהשמיטו הרי"ף. ומ"ש בעי מניה נחמיה בן ברוך מרבה ב' מנעלים כו'. בגמרא שלפנינו איתא ר' נחמיה לבר. והוא לגרסת רבינו נחמיה שהביאו בגמרא מ"ק דף ט"ז א' אמר אדי מרי אמר נחמיה בר ברוך אמר ר' חייה בר אבין ואמר רב יהודה. ושם איתא נמי נחמיה ולא ר' נחמיה. ועיין שבת פ"ז ב' מאי קשרים אמר אדי מארי אמר נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר ר"י. יעו"ש שנמצא ב' שנויים במימרא זו ובד"ס בנוסח כ"י איתא בשבת נרים נ"כ נחמיה במקום נחמן. והוא הנוכר במ"ק וביבמות לגרסת רבינו. וכן הוא בחרושי הרשב"א נחמיה בר ברוך.

קג ע"ב. אמר רבה הלכתא וכו' וכ"ת כיון דחלץ ביה לאו ע"ז דישאל ואמאי חליצתה בשרה ואפשר שלא נתבון להנות כו' אי כו' והא דקתני כו'. מ"ס יש כאן וצ"ל לאו ע"ז דגוי או דצ"ל הוי ע"ז דישאל. וגיל לגרום במקום תיבת להנות דצ"ל לזכות. ואעתיק לשון רבינו דפרק כל הצלמים אהא דתנן של אשרה ושל עיר הנדחת פסול כו'. ופי' בע"ז של ישראל כו' וכ"ת והיכי משכחת לה לולב דגוי והא מדאנביה ישראל זכה בו וה"ל ע"ז דישאל איכא למימר כגון דלא הגביהו לזכות בו אלא לצאת בו. אי נמי כגון שנתן לו הגוי ע"ט להחזיר דעבודה זרה דגוי הוא ומיהו לכם קרינא ביה דסתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. אי נמי ביום שני. והרב הראב"ד ז"ל פי' שאותו הלולב הוא מתשמישי ע"ז ביד גוי ואע"ג דזכה ישראל בלולב כיון דעיקר ע"ז ביד גוי היא אית ליה תקנה בבטול כדאמרינן במ"ל ע"ז במ"ל משמשיה. אי נמי דקל שיש תחתיו ע"ז דאמרינן לקמן העמיד ע"ז וסלקה הרי זו מותרת. ודכותיה אמרינן בפ' מצות חליצה פג"ל

של ע"ז כו' כשרה פי' משום דאית ליה תקנה בבטול. של תקרובות
ע"ז אין לה בטלה עולמית וכ"ת והא ליתא כעין פנים משכחת לה
כנון שקצעה מתחלה לכך כדאמרינן בפרק ר"י כנון שבצון מתחלה
לכך עכ"ל. מזה נראה כמו שהנהתי. ודבר חדש למדין מדבריו דמתנה
על מנת להחזיר אף דמקרי לכם לענין לצאת בו מ"מ גוף החפץ
קנין של נותן הוא. ובוה לא מצאתי לו חבר. ע"ן תוספות סוכה ל"א
ב' ובר"ן שם וכ"ש לשיטת הרא"ש דס"ל שיוכל להחזיר לו דמים.

ק"ה ע"ב. אמרי משמיה דרי"א קמן ואנפילא פסולות ואינו
פוסלות". והוא בפרק כל הגט דף כ"ה ומשום אנפילות הביא רבינו
לפסוק כר"א דאלו קמן פסקו בגמרא בהדיא כרבנן דאינו כלום. והוא
כדעת הרמב"ם בפרק ד' מהלכת חליצה הלכה י"ח כמ"ש רבינו לעיל
בדף ק"ג א' ודלא כהרשב"א. וראיה למ"ש הבי"ח וכ"ש סי' קס"ט ס"ק
כ' דלא כהמגיד משנה וב"י שחתרו למצוא טעם לדבריו. וכן הביא
רבינו דברי ר"י ב"ד יוסי שהרי"ף לא הביאו להלכה.

קט ע"א. בעי מניה רבא מר"ג וכו' והרב אלפס שכתב לא
ירדנו לסוף דעתו וכתב והא זיקת ב' יבמין וכו'. חסר כאן שלשה
תיבות אלו דה"ה לרבנן וכו' והא דזיקת ב'. ולא כמו שהגיה הרב
המגיה בכאן הרבה. וכן להלן העמיד תיבת גורה בחצי עגולים והגיה
במרוכעים. ואנן נקים ונזור" רק הגרסא הנכונה כמו שהיא. ופי' דברי
רבינו דהרי"ף הביא פשיטותא דבעי דרבא צרתה או חולצת או מתיבמת
וכתב עוד והיה לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן. ועל מה שכתב
הרי"ף בעי דרבא כתב רבינו שלא ירד לסוף דעתו משום דהאיבעי
הוא אליבא דרי"א ואנן כרבנן קי"ל. ועל מה שכתב דהא הדין לרבנן
ביתומה בחיי האב הקשה מויקת ב' יבמין בסוף פרק האשה קמא
דגורין צרתה אפ"ו היא עצמה אע"ג דאיהי נופיה גורה מ"מ גורין
גורה לגורה. ואהא משני דגורה לגורה דר"א קלושה מויקת ב' יבמין
דהא רבנן פליגי אעיקר גורה משום הכי לא גזר על צרתה. וכן הדין
בצרת יתומה בחיי האב. וקשיא זו מב' יבמין הקשה בעל המאור.
והיותר נ"ל דצ"ל וכתב עוד דה"ה לרבנן כו' והקשה עליו בעל המאור
מויקת ב' יבמין כו'. אבל עכ"פ פשט דברי רבינו כמ"ש. ועדין דברי
רבינו צ"ע במה שכתב "לא ירדנו לסוף דעתו" של הרי"ף. דדברי הרי"ף
פשוטים כדברי המלחמות דמה שהביא הכעני דמדרי"א גשמע לרבנן.

קיב ע"א. "תנו התם כו' ואפ"ה חיל עלה נדרה כיון שנדרה הנאה סתם כפי' מיבמה ול"ד למתני' וכו'. המניהם כתבו דאין מובנים דברי רבינו, עי"ש. ובאמת שנו בפשט דבריו, ודברי רבינו פשוטים מאד דהא קאי על פירש"י בסוגין, וע"כ בא לתקן פשיטתא דאב"י דיקשה לפירש"י כמו שבאמת הקשו עליו התוס' ד"ה איבעיא. וכתבו ועוד מאי קאמר ש"ס כופין כרב והלא היא מיתרת לו. ועל זה אכברה לה רבינו בפשיטות דעד כאן לא פליגי רב ושמואל. ולרב מותרת לגמרי ליבם אלא על מתני' ד. דרים דאמרה נמולה אני מן החרים רבוה ס"ל לרב דעל היבם לא כוונה שהרי בחיי בעלה היו אסור עליה בלא זה, אבל כאן במשנתנו דיבמות דאיירינן בנדרת בפירוש מיבמה הלא בודאי כוונה על היבם.

קמו ע"א. "איבעי להו וכו' ובפרק השותפין כו' תבעו לאחר זמנו, ובקדושין פ' האומר כו' שא"ה דאין אדם כו'. וכ"כ רבינו בפ' השותפין וז"ל, "איבעי להו לאחר זמנו וא"ל פרעתיך בתו"ו מהו מי אמרינן במקום חיקה מ"ל לשקר אי לא ולא אפשטא ונקלא אמרינן ולא מעקינן מניה וכו' ובס"ס יבמ"ת פרק הא"ש נמי אמרינן איבעי להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן במקום חזקה כה לו לשקר אי לא ולא אפשטא. ובס"ס קדושין פרק האומר גבי נאמן להיתר וא"נ לאזור כשמצד רלכו"ע אמרינן כה לו לשקר במקום חזקה. דבין ר' ובין ר"ג מודי דכשאומר בשעת קדושין יש לי בנים או אין לי אחים נאמן אפ"י שהוא מוחזק דאית ליה אחים ולית ליה בנים, ואיבא [למיסר] שא"ה דאין אדם חושא ולא לו", עכ"ל.

שם ע"ב. "ורבא אמר תברוק כל העולם כו'. עי' בהשלמה סוף פ"ק דב"מ שכתבא שם פי' שמיזא כתוב בשם הראב"ד ומעתיק לשונו ואח"כ רבו לכאן שכתב כ"ו כתב הראב"ד ז"ל ויש לנו סברא אחרת בזה ביבמות כמ"ש שם.

קיח ע"א. "ולפלוג נמי ר"מ וכו' אבל בעדות דעלמא ודאי לאו הכחשה". צ"ל וראי הכחשה. והוא כמ"ש התוס' שם ד"ה רכל. **קיט ע"א.** "תניא ב' יבמות וכו'. ל"ו להבין למה הביא רבינו הרייתא זו דהא ממתניתין שמעינ'.

קכ ע"א. "גריסין בפרק מי שאחזו וכו' למצי כתבם דירושה שכתב ה"ב אהפך [גריסין בירושלמי] מ"כ בש"ז וכו' לא אפש"י ולא מכשר". והרי"ף כתב ולא פסק הלכה כדברי מ'. תיבת דירושה אין

לו ביאור. ונ"ל דצ"ל דירושלמי ותיבת לא נמחק וצ"ל אפשר דלא ובמקום לפניו צ"ל לפנינו. ומחלק רבינו דרב יששת ואב"י פקכו דבעדות אשה כשר מתוך הכתב שא"ה שהשטר מקיים כגון שכתב לפנינו בשטר ומכירין חתימתו, אבל בירושלמי מיירי שנמצא כתוב ולא נדע מי כתב, וא"צ להגהה אחרת שהונהג.

בסוף מכלתין „תניא כו' דמשום תקנת עגונא וכו'. ופי' דבריו כיון דהלכה דהוחזקו להיות משיאין עד מצי עד משום תקנות עגונות ע"כ דכשר אף בלא דו"ח.

סליק מסכת יבמות

הגהה למסכת ב"ק

בפ"ק קמא ס' י"ג. „ועוד י"ל וכו' דכתיב מיטב שדהו וכו' שעבודי דאורייתא דלא גרע מערכי' „ צ"ל מערב. וכן משמע מדברי רבינו בפרק בתרא דב"ב שכתב „ומנ"ל דש"ר מדין ערב כו', ומ"ד ל"ד התם פריש הכא לא פריש אבל אי פריש ואמר כל נכסיו אחראין לך הוי ליה כערב, עכ"ל.

השנות על הרמב"ם

מרכינו משולם בעל ההשלמה ז"ל

אחרי כי ת"ל גמרתי לכתוב „הגהות ותקונים על ד' המסכתות מספר
ההשלמה" שהוא מעט הכמות, אמרתי לצרף אליו קונטרס אחד מרכינו משולם
אשר מצאתי בכתובים, על מסכת עירובין ומסכת שבועות, במה שהשיג על
הרמב"ם בהלכות ההן. על מסכת עירובין נמצא בזהר המאורות (כ"י אוה"ס ג"כ)
מתלמידו וכן אחותו ר' מאיר מנרבוני וז"ל, בסוף סס' עירובין „אלו ההשגות
שהשיג הרב ר' משולם על הרב ר' משה ב"ר מיימון ממסכת עירובין". ואנכי
סדרתי אותן במי ההלכות ומרקי הרמב"ם ז"ל. ובספר ההשלמה אשר אתי בכ"י
בסוף מסכת שבועות נמצא ג"כ השגות על סדר ההשלמה, וחברתי שתיהן יחד.

פרק ט"ז מהלכת שבת.

ה"א. עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד.
ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציא חוץ
לד' אמות ואם הוציא פטור.

כיון דקיימא לן כרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד'
והעבירו דרך עליו חייב אם הוציא חייב. והכא איתא בפרק המוציא
תפלין נדף צ"ח. מיהו יש לומר שהרב ז"ל בלמטה מעשרה.

תורת ההשלמה

פרק ט"ז הלכה א'. עומד אדם וכו'. מיהו י"ל שהרב ז"ל בלמטה
מעשרה. גם הראב"ד משינו בזה. ומה שכתב „מיהו י"ל" נראה שחזר כן איזהו
דברים מסקנת דברי רבינו. ואולי צ"ל בלמטה ככף. ופי' דהרמב"ם מפרש הא
רבא דהמעביר חפץ כו' דרך עליו למעלה מעשרה כפירש"י. וכמו שכתב הרמב"ם
במק יב הלכה י"ד וה"ם דנחייב משום דידו בתר גופיה גריר וחשיב בלמטה

[היה] אם יש בזיו העליון שלפני החלון רוחב ד' עד ד' אמור להשתמש עליו.

בפרק המוציא תפלין משמע בהדיא שמותר להשתמש עליו בשרחנו ארבעה כלים הנשברים (כאו') נכמו' כלי חרס אבל כלים שאין נשברים לא דילמא נפל ואתי לאתוי. ומתוך דברי הרב ז"ל נראה שאפילו בכלים הנשברים אמור בשיש בו ד' על ד'.

[ה' י"ב]. היה ברחבו יתר מעשר וכו' מהו למלטל בכל החצר אם נשאר בצד החצר פס ד' או פס מכאן ופס מכאן בכל שהוא מותר למלטל בכל החצר.

יתר מעשר לא מהני פס ארבעה ולא משהו מכאן ומכאן.

[ה' ט"ו] גזומרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין

תורת ההשלמה

מעשרה משא"כ בהא דמתני' דאי אמרינן ידו בתר גופיה גריר פטור דהא הוא בעצמו עומד במקום פטור ולא דמי להא דרבא וסוגיא. דעירובין דף צ"ה סבר כדעת הירושלמי שהביא המ"מ בפרק י"ג הלכה ב' רב יהודה בשם שמואל והוא שיהא יד העני למטה מעשרה הרי דלא אמרינן ידו בתר גופיה גריר. והרמב"ם מוסק דלא כירושלמי רק כפשטא דסוגית הגמרא. כמו שפירש הרמב"ם ורש"י שם. ועיין בקובץ שמישב בזה דעת הרמב"ם ועכ"ז רחוק לכון בדעת רבינו פי' זה.

שם הלכה ה'. אם יש בזיו כו' בפרק המוציא תפלין כו'. גרסת רבינו בגרסת רש"י ותוספות. והרמב"ם גרים בגמרא צ"ח ב' ה"ד אי דאית ביה ד' אצילו כנגד חלון לא ישתמש אי דלית בית ד' אפי' בכותל כולו לישתמש. ומפרש דברוחב ד' אמור משום ערובי רשויות. וכן הוא בירושלמי בהדיא הלשון שאין ב' רשויות משתמשים במקום אחד וא"כ מה לי נשברים ומה לי אינם נשברים. משום הכי כתב הרמב"ם בהלכה ו' כל זיו שמותר להשתמש אינם מותרים רק בכלים הנשברים ור"ל שמותר להשתמש משום עירובי רשויות.

שם הלכה י"ב. היה וכו'. יתר מעשר לא מהני וכו'. הוא פירוש הרמב"ם במאי דמשני הב"ע דאית ליה גידודי שהוא לחי מכאן ולחי מכאן. וכן פי' ר"ח וז"ל גידודי שהן כמו לחיים. וכן פירש הרב אלפסי ז"ל. ורעת רבינו כשיטת הראב"ד ורש"י ותוס'. ועי' לח"מ שם שתכה ג"כ על הרמב"ם. אמנם לפי הנראה לדעת הרמב"ם דוקא בלשון ים הקלו בפסין אצילו ביתר מעשרה דהא דמשני בגמרא דאית ליה גידודי על יתר מעשרה קאי אבל לא בפרצה אחרת כחצר.

שם הלכה ט"ז. גזומרא וכו'. הרב ז"ל כתב דבכור שבין שתי חצרות

הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה מלמעלה או תחת הדיוטא וכו' רואין אותה כאלו היא יורדת ונוגעת במים.

הרב ז"ל כתב דבכור שבין שתי חצרות ובאמת המים שעוברת בחצר צריך לעשות הכותל בתוכו שיגיע במים טפח. אולי הרב ז"ל מקיל בגזירתא שהוא למעלה מן הים ומחמיר בכור שבין שתי חצרות מפני שכל אחד ממלא מרשות (וחצירו) נחבירו עד שיגיעו ראשי הקנים במים טפח. ומיהו איכא לעיוני מאי שנא גזירתא מאמת המים שעוברת בחצר.

פרק ט"ז. ה"ב. מתוך דברי הרב משמע דמאי דאמרינן בפ"ק יחיד נותנין לו בית סאתים, שיירה נותנין להן כל צרכן אפי' במחיצה מעליותא אין נותנין ליחיד אלא בית סאתים. ואנו רגילים לפרש שבמחיצה של שתי או של ערב הדברים אמורים. והירושלמי לכאורא מסייע לדברי הרב ז"ל.

תורת ההשלמה

ובאמת המים וכו' אולי הרב ז"ל מקיל וכו' שכל אחד ממלא מרשות חבירו וכו' מאי שנא גזירתא מאמת המים. ר"ל אמת המים כאן הי"ג ובכור שבין שתי חצרות בפ' ג' מהלכת עירובין ה' כ"א. ואם שיש לחלק בין גזירתא לכור שבין ב"ח מפני שכל אחד ממלא מרשות חבירו אבל מה נ"מ בין גזירתא לאמת המים. אמנם הרמב"ם בפ' המשנה ביאר הג"מ בזה דבגזירתא שיש נקב למעלה אמרינן גזיר אחית וגזיר אסיק מחיצתא דהנקב הוי היכר אבל בור בין חצרות צריך להבדיל בין מים למים של חבירו וכן באמת המים צריך להבדיל בין מים של רשות הרבים למים של רשות היחיד. עיין מג"א סי' שע"ו ס"ק א' ובתו' פ"ז ב' ד"ה בין מ"ש מתוך פי' הקונטרס וכו' ולא רצה לפרש כו'. מזה נראה דרש"י ותוס' ס"ל גם כן כהרמב"ם.

פרק ט"ז. הלכה י"ב. מתוך דברי הרב ז"ל כו'. ואנו רגילים לפרש כו' והירושלמי לכאורה מסייע לדברי הרב ז"ל. וכן כתב רש"י ז"ל סוף דף ט"ז ב' ד"ה נותנים כדעת רבינו וכן פסק בשו"ע סי' ש"ס יעו"ש ובמג"א ס"ק א'. וכן משמע דעת רבינו יהונתן ומש"כ לסייע לדעת הרמב"ם מהירושלמי נראה שהוא בפ"א ה' י' רב אחי בשם ר"ח אתיא דר' יוסי בר' ברי' בשיטת אביו וחולק על אביו. בשיטת אביו ביחיד בפחות מבית סאתים וחולק על אביו בשירא יתר מבית סאתים והן אשכחן רר"י אמר ביחיד פחות מבית סאתים צריך שתי וערב נשמענה מן הדא כו' כשם שחולקין כאן כך חולקין בכלאים ובכלאים לא אפילו היא בית רובע וכגרסת

[ה' ט"ז]. אם יש לפרצה זו צורת הפתח אעפ"י שיש בה יתר מעשר אמות אינה מפסדת המחיצה והוא שלא יהיה פרוץ מרובה על העומד.

בפרק קמא נרף י"א א"י גרסינן מדברי (רבנן) רבינו נלמד חצר שיש בה פתחים וחלונות אינה נתרת בצורת הפתח וכו' משמע מהתם דאי מהני צורת פתח ביתר מעשר כ"ש דמהני לפרוץ מרובה על העומד. פרק י"ז. [ה' ח']. ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון.

בהדיא פסקינן בפרק קמא כדברי חכמים שאוסרין וחוששין שמא יעלה הים שרטון (ומי אמ' מרימר פסיק לה להא באיולי אמר חיישינן שמא יעלה הים שרטון).

[ה' ח']. ד"ה מבוי שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו כגון

תורת ההשלמה

הק"ע שם. וניהו דש"ס דילן פליג ופ"ל דתרוויהו ס"ל דנותנין ליחיד סאתים אפילו בשתי או ערב. אבל בהא דאין נותנין ליחיד יתר מסאתים אפי' בשתי וערב ל"ס וכיון דתרוויהו ס"ל כן פסקינן כמותן כמ"ש בגמרא אין משום דקאי אבוהו בשיטתיה. שם הלכה ט"ז. אם יש כו'. כל שכן דפרוץ מרובה על העומד. ר"ל דרב תני במתני' קמייטא צריך למעט ואהא אמר רב יוסף דמדברי רבינו נלמד כו' דכי היכי דביתר מעשר לא מהני צורת הפתח ה"נ בפרוץ מרובה על העומד ואהא דחי בגמרא דיתר מעשר חמור איסורו שכן לא הותר אצל פסי ביראות תאמר בפרוץ מרובה על העומד שהותר אצל פסי ביראות ואם כן לדידן דק"ל דאף ביתר מעשר מהני צורת הפתח כ"ש דמהני בפרוץ מרובה על העומד. ועיין ס"מ ולח"ם שהרגישו בזה. אמנם ראית הרמב"ם מירושלמי פרק ד' דכלאים אר"ז מודה, ר"ל לענין שבת שאין פיאה מתרת ביתר מעשר. אמר ר"ח מתני' אמרה כן מקיפין בתבלים כו'. ואי מהני די בתבל אחד ובגמרא דילן שם מסיק דמהני בין לענין שבת בין לכלאים ולהכי מחלק דירושלמי מיירי בפרוץ מרובה על העומד וגמרא דילן מיירי בשאין פרוץ מרובה על העומד. ולא תקשי מתני' דתבלים ולא חלק בין בקעה למבוי. ועי' תוספות י"א א' ד"ה אלימא בשם רצב"א.

פרק י"ז הלכה ה'. ואין חוששין כו' מרימר כו' אמר חיישינן. אבל גרסת הרמב"ם בגמרא דף ח' א' מרימר פסיק לה לסוריא באיולי אמר לא חיישינן שמא יעלה הים שרטון. וכן הוא גרסת רבינו תננאל והערוך ועיין מ"מ. וכן פסק בשו"ע סי' שס"ג סעי' כ"ט כהרמב"ם. וגרסת רבינו כגרסת רש"י ותוספות. שם הלכה ת. מבוי כו' דבעינן ב' חצרות וכו' וב' בתים. דעת רבינו כדעת

שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחת אינו נתר בלחי וקורה.
אפילו בית אחת וחצר אחת אינו נתר בלחי וקורה דבעי' שתי
חצרות פתוחות למבוי ושתי בתים לכל חצר דגרסינן בפרק דר' אליעזר
דמילה נקל"א א' סוף סוף בית איכא בתים ליכא אלמא שתי בתים
לכל חצר בעינן.

וה' ט'. מבוי שהבשרו בקורה אע"פ שמותר למלטל בכולו
הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכו פטור.

תמה גדול הוא זה כי מדינא דגמרא אע"פ שאין בו קורה כיון
דאיכא ג' מחיצות הזורק מתוכו לרשות הרבים חייב דשלוש מחיצות
דאורייתא לזרוק ולמלטל ורבנן אחמירו במלטול עד דאיכא קורה או
לחי. ובפרק קמא דעירובין נ"ב ב' גרסי' אלא אי אתמר הכי אתמר
אמר רב יהודה מכוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו
חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא קסבר לחי משום מחיצה
וקורה משום היכר. פירוש שאינו ראוי לשיתוף מבוי מפולש שאין בו
אלא ב' מחיצות ואיתובה ג' יעקב לרבא הזורק בתיכו יש לו לחי
חייב אין לו לחי פטור הכי קאמר אינו צריך אלא לחי נהזורק לתוכו
חייב אין לו לחי פטור. פי' הכי קאמר אינו צריך אלא לחי שיש בו
שלוש מחיצות הזורק לתוכו חייב אע"פ שאין בו לחי נלחין ודבר אחר
כגון מבוי מפולש הזורק לתוכו פטור כשאין בו לחי אבל אם יש בו
לחי מצד אחד אע"פ שאין בצד האחר לא לחי ולא קורה ולא צורת
הפתח הזורק לתוכו חייב דלחי משום מחיצה. אחר כן מצאתי פירוש
רבינו נסים דגרים בפרק קמא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב
יהודה מבוי שנשתתפו בו הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו
בקירה הזורק לתוכו פטור. ונראה כי הרב ז"ל סמך על גרסא זו. ועם

תורת ההשלמה

רש"י שם ובעירובין ע"ד א' דבעינן ד' בתים אבל הרמב"ם ס"ל דב' בתים למבוי סגי
ופי' כגון שלא היה בו אלא בית אחד אע"פ שיש בו כמה חצרות או שלא היה בו
אלא חצר אחד אע"פ שיש בו כמה בתים. כ"פ המ"מ. ובירושלמי פ"ק ה"א ריב"א
בשם ר"י אפי' חצר אחד מכאן וחצר וכו' אפי' בית וכו'. וע"ז סמך הרמב"ם ג"כ.
שם הלכה ט. מבוי כו' אח"כ מצאתי פי' ר"נ כו'. בש"ס החדשים דפוס ווילנא
עם פי' רבינו נסים לא נמצא זו הגרסא רק בפי' רבינו חננאל. וגם הראב"ד משיגו.
ועיין מ"מ מה שכתב בזה.

כל זה הוא תמוה גדול שיהא רשות היחיד למלמל ולא לזרוק ובכמה דוכתא אמרין ברשות היחיד לזרוק אבל לא למלמל. ואמר' נמי בכמה דוכתא מחיצות דאורייתא ור' יהודה סבירי ליה ב' מחיצות מדאורייתא ופי' מדאורייתא הוי רשות היחיד.

[ה' י']. דיה איצ' לנעול הדלתות ובלבד שיהיו ראויות לנעול. בודאי צריך לנעול הדלתות ולא אתמר ראויות לנעול אף ע"פ שאינן ננעלות אלא במבוי מפולש לרשות הרבים נלחנניה אליבא דבית הלל דאמר' עושה דלת.

[ה' כ"ה]. דיה היו קורות אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאלו היא למטה ואת התחתונה כאלו היא למעלה.

בהדיא אמרין בפרק קמא נר' יוסי ב"ר יהודה דאמר רואין את התחתונה כאלו היא למעלה סבירי ליה כאבוה אע"פ שאינה בריאה דאית ליה רואין. והרב עצמו פוסק דלא כר' יהודה וכיון דלית הלכתא כר' יהודה לית הלכתא כר' יוסי ב"ר יהודה.

[ה' ל"ג]. דיה ואפי' היה רבים בוקעין בין פסי ביראות לא במלו המחיצות והרי הן כחצר שרבים בוקעין בה.

הרב ז"ל פסק ברבנן דאמר' אם היה דרך הרבים מפסקת אינו צריך לסלקה לצדדין. ולא כן קבלתי מאבא מרי ז"ל אלא הלכה כר'.

תורת ההשלמה

שם הלכה י. אין כו' בודאי צריך לנעול וכו' אלא במבוי מפולש לחנניה אליבא דב"ה כו' כצ"ל. ור"ל ואנן פסקין כרב דהלכה כת"ק. וכן פסקו הרי"ף והרא"ש כמש"ר ודעת הרמב"ם מרשקיל וטרי ר"ג כגמ' אליבא דחנניה ש"ם דללמוד מניה לדרן בהכשר ר"ה דסגי בראויות לנעול. כ"כ הב"י בדעת הרמב"ם. ועי' בפ' י"ד מה' שבת ה"א ופ"א מה' עירובין ה"א שם פסק הרמב"ם מדינה המוקפת חומה צריך שיהי' נעולות ולכן ע"כ צ"ל שכאן מיירי הרמב"ם במבוי מפולש אף שלא משמע כן מלשוננו.

שם הלכה כ"ה. היו כו' והרב עצמו פסק דלא כר"י. פי' בה' י"ג והוא שתהא בריאה לקבל ארית. וכן דעת חר"ם מרוטנבורג והרא"ש כמש"ר. ופעמו של הרמב"ם מדפרכין מניה לרבא בסוכה כ"ב עמוד ב'. הלכתא היא.

שם הלכה ל"ג. אלא הלכה כר' יהודה כו' דק"ל כר' יוחנן. אבל דעת רמב"ם מאחר דר"א פסק כחכמים וגם סתמא דגמרא בשבת ו' א' אמר מר זו היא ר"ה למעוטי מאי, למעוטי איך דר' יהודה. דתנן ר"י אומר אם הייתה דרך ר"ה מפסקת יסלקנה לצדדים. הרי דפסקין דלא כר"י.

יהודה דקיימא לן בר יוחנן דאמר ירושלים אלמלי דלתותיה נעולות
בלילה חייב עליה משום רשות הרכים. ובפרק עושין פסין ודף כ"ב א'
משמע בהדיא דר יוחנן סבירא לית בר יהודה דאמר אם היה דרך
הרכים מעסקת יסלקנה לצדדין.

(וה' ליד). באו מים בשבת מותר, שכל מחיצה שנעשית
בשבת שמה מחיצה.

אנן יבשו מים (בערב שבת) ובשבת (באור מים בשבת גרסינן.
וכן הוא גרסת רש"י ול אכל אם לא היו מים בערב שבת ובאור מים
אסור ואע"ג דקיימא לן כל מחיצה שנעשית בשבת שמה מחיצה ה"מ
שלא היתה שם מחיצה כלל מערב שבת ונעשית בשבת אכל אם
היה שם מחיצה מערב שבת ולא היתה ראויה לסלול בשבילה בשבת
ונעשית בשבת ראוי לסלול אסור דקיימא לן בשלהי פרק קמא כרב
הונא דאמר בשנים ונתוספו עליהן שבת גורמת והא להא דמיא.

פרק כ"ב. (וה' ל"א). דיה אם הוציא מהבגדים מביב לראשו
או כנגד פניו כמו אוהל והיה מהודק וכו' עד ועושה אוהל עראי.
לא כן אנו מקובלים דלעולם אין בו משום אהל וברשות היחיד
מותר ואין אסור סייא שהוא כובע הראש אלא משום דילמא נפיל
ואתי לאתויי ולפיכך דמהדיק שרי דלא מהדיק אסור.

תורת ההשלמה

שם הלכה ליד. באו מים בשבת כו'. אנן יבשו מים בשבת גרסינן כו', כצ"ל.
ור"ל דמדבריו הרמב"ם דנקט באור מים כו' ולא נקט וחזרו ובאו מים בשבת, משמע
דבאו מים בשבת מלמא באפי נפשיה הוא ואפי' יבשו מע"ש. ודעת רבינו דדוקא יבשו
מים בשבת. וכן הוא גרסת רש"י שכ' יבשו מים בשבת וחזרו ובאו גשמים בו ביום
אבל אם מער"ש לא היה ראוי לסלול דמיא להא דר"ה דף י"ז. וכמו שמחלק רבינו
וכי תימא איכ אמאי יבשו בשבת אסור דהא ר"ה ס"ל ג' ומת אחד מותר. צ"ל כמו
שכ' התוס' כ' א' ד"ה מחיצה, דשא"ה דליכא מחיצות. ועי' מ"מ שכ' וו"ל ופי' באור
מים בשבת אפי' יבשו מערב שבת ופסוק חוא. וצ"ע, ועיין בס' ת"ת.
פרק כ"ב. הלכה ל"א. אם הוציא כו' לא כן כו'. הוא כדעת רש"י, אבל
הרמב"ם פוסק כדעת רבינו חננאל. וכמו שהביא בתוס' דף ק"ב ד"ה הא ובשבת דף
קל"ח יעו"ש.

הלכות עירובין

כתב הרב ר' משה בפרק שני מהלכות עירובין והיא: במל
רשות ביתו ורשות חצירו (אם) [ודר'] כולן מותרין להוציא מביתם
לחצר.

לא מסתברא הכי [ודת] דהא לר' אליעזר דאמר המבטל רשות
חצרו ורשות ביתו קא' בפרק שני [נדף כ"ג] ביתו אסור מלהכניס
ומלהוציא (וכו) [לח].

[וה' ד'] אבר אחד שלא עירב מבטל רשותו לאחד ש'עירב.
כיון דקיימא לן המבטל רשותו צריך לבטל רשותו לכל אחד ואחד
לא היה לו לכתוב אחד שעירב דודאי מדעירב אחר איכא בהדי וצריך
לבטל לכל אחד ואחד.

פרק שלישי. ה' כ"ד. חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה
מותרת וקטנה אסורה.

היה לו לומר כדא' בשנכנסין כתלי קטנה בגדולה דאי לאו
הכי קטנה נמי מותרת דק"ל נראת מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.
פרק רביעי. ה' ה' האב ובנו הרב ותלמידו שהן שרויין
בחצר אינן צריכין לערב.

הורת ההשלמה

הלכת עירובין. הלכה א'. בטל כו' הרי כולו כו' דהא כו' ומלהוציא לו.
כצ"ל, ביאור דבריו אף דשקין כרבנן כמ"ס כל הזאקים מ"ס ר' אליעזר ורבנן לא
פליגי היכי דבטל רשות חצרו לר"א ביטל גם ביתו ולרבנן לא ביטל וצריך לבטל בפירוש
כדאיתא בגמרא כ"ו ב' וכי היכי דלר"א ביתו אסור בסתם לו ה"נ לרבנן היכי דגלו
דעתיה. יעו' רש"י כ"ו א' ד"ה אנשי חצר. ועי' שו"ע סי' ט"ז סעי' ב' במג"א ובאבן
העזר וביאור הגר"א דהם מחלקי דמירי לאתר שהוחזקו מותר וקודם שהוחזקו אסור.
והרמב"ם לאחר שהוחזקו מיירי. ועי' רבינו יהונתן שדעתו כמו שכתב רבינו.

שם. הלכה ד'. כיון דק"ל כו' דודאי מדערב אחר איכא בהדי. ובגמ' דף ע'
מקשי כן למ"ד דצריך לבטל לכל אחד ואחד ומשני הב"ע דמית הג'. וכן משינו הראב"ד
והמ"ס כ' רכ"נ דעת הרמב"ם ולא הוצרך לכתוב כן דספך אמש"ל דצריך לבטל לכאומ'.
פרק ג'. הלכה כ"ד. חצר קטנה כו' היה ל' לומר בשנכנסין כו'. והבי' בשו"ע
סי' שצ"ד סעיף ג' כ"כ דדוקא בשנכנסין והוא איקימתא דגמרא דף ט"ז והרמב"ם סמך
אמ"ש בפ"ז מהלכת שבת ה' כ"ב דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי מש"ה
לא נחית לבאר כאן.

פרק ד'. הלכה ה'. האב ובנו כו' היה לו לומר כו' דיורין בחצר כצ"ל. לפע"ד

היה לו לומר בשמקבלי פרס מאביו ותלמיד מרבו ובשאינ עמהן (רובין) נדירין בחצר.

וה' ר'. דיה האחין שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו ואינם סמוכין על שלחן אביהם וכו'.

הרי שנינו האחין שאוכלין על שלחן אביהם ומוקמינן בנמרא בשמקבלי פרס מאביהם.

וה' כ"א. הניחו עירובין בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות עד שיבטל.

ר' עקיבא הוא דאית ליה האי סברא אבל רבנן בלא בטל גמי פנימית שריא דאמר לה לתיקונו אייתיתך והלכתא כרבנן.

פרק חמישי. ה' ט"ו. כתב דרב מבוי שלא נשתתפו אם ערבו חצרות עם הבתים אין מפלסלין בו אלא בד' אמות ככרמלית לא כן אנו מקבלין דרב דאמר הכי אויל לטעמיה דאמר הלכה כר' שמעון דאמר חצרות וקרפפות וגנות רשות אחת והוא שלא עירבו אבל עירבו גורנין דילמא אתי לאפוקי מאני דביתי בחצר והיינו דקאמר רב אשי מי גרם לחצרות שיאסרו בתים ואינם. וכיון דקיל' הלכה כר' שמעון בין בשעירכו בין בשלא עירבו מפלסלין במבוי שלא נשתתפו בו בכולו בין בשעירכו בין בשלא עירבו.

תורת ההשלמה

אין כאן השגה. דהרמב"ם מפרש מקבלי פרס שאין אוכלים בהתמדה אצל אביהם אלא לעמים בשכר מלאכה. וכמו שכתב בסמוך בהלכה ו' וא"כ מ"ש שפעמים אוכלים ופעמים אינם אוכלים היינו מקבלי פרס. ומה שלא הזכיר כאן בשאין עמהם דיורין סמך אמש"כ בסמוך הלכה ו' אצל אחים. אמנם רבינו מפרש מקבלי פרס כפי' רש"י שנוטלים המנות ואוכלים בבתיהם. ולהכי מתמה בסמוך בה"ז דלמה לא כתב בשמקבלי פרס מאביהם. ולפי מה שכתבתי כבר כתב זאת הרמב"ם.

שם. הלכה כ"א. הניחו עירובין בפנימית כו' שתיהן אסורות. כן הוא גרסת רבינו בדברי הרמב"ם. ולהכי שפיר מקשי דאנן פסקינן כרבנן. אבל לפנינו הגרסא החיצונה אסורה ופנימית מותרת שכח א' מהפנימית שתיהן אסורות. והוא כמש כרעת רבנן דר' עקיבא.

פרק ה'. הלכה ט"ו. מבוי כו' וכיון דקיל' כר"ש כו'. עיין בהשגות הראב"ד ובמ"מ מה שמתרץ דבריו דהרמב"ם מפרש הא דר"א באופן אחר. ועיין שו"ע סימן שפ"ח ובתוספות פרק ר"א דמילה ד"ה מי בדף קל"א א'.

הלכת שבועות

פרק שני מספר הפלאה. [ה' מ']. כתב הרב ר' משה ז"ל בענין מתנים שבועה בדברי הרב אלפסי ז"ל שהוא פסור מן המלקות ומן הקרבן. מיהו אסור לו לאכול אותה הפת שהפיסה בשבועה.

וכבר כתבנו דעת אחרת בזה שלא פסר רבא אלא מקרבן אבל במלקות לא יחל איתה.

פרק שלישי. [ה' ו']. כתב הרב ז"ל שבועת שגגות כיצד וכו' עד אם שבועת שקר הוא כגון שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל [או שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל] או שנשבע שלא יאכל ונשבע ושכח ואכל וכו'.

נראה מדבריו דהא דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס איתה נמי בלהבא. ואני לא כך קבלתי מאבא מרי ז"ל דבלהבא אפילו לא נזכר מן השבועה בשעת במולה חייב כיון שקדמה שבועה למעשה הוה ליה למרמא אנפשיה על המעשה שקדם ולפיכך אמרינן בלשעבר האדם בשבועה פרט לאנוס הוא והיינו דמבעיא לן שגגת ביטוי לשעבר היכי משכחת לה ולא מבעיא לן בשגגת בטוי להבא ומיהו לדעת הרב ז"ל יש לפרש דבשלמא להבא משבתת לה כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים (וכמה) נורמה שנשבע שיאכל כמו שכתב הרב ז"ל.

תורת ההשלמה

פרק שני. כתב הר"מ ז"ל כו' בדברי הרי"ף ז"ל שהוא פסור כו' בל יחל איתא צ"ע דהרא"ש והר"ן הבינו בדברי הרי"ף דאפילו איסורא ליכא. ועוד דרבינו כתב בריש פרק ג' כמ"ש כאן דכי אמרינן דמתנים בשבועה לאו כמוציא שכועה מסיו ה"מ לענין קרבן אבל מלקי לקי משום בל יחל. וכתב ובזה הדרך הלך הרב אלפסי ז"ל וכאן כתב דהרי"ף ס"ל דהוי רק איסורא אס לא שנאמר דט"ס שס וצ"ל ובדרך הזה לא הלך הרי"ף. ודעת רבינו כדעת הראב"ד שהביא הרא"ש. ומדברי האבן מיגש שהביא הרא"ש אין הכרע לענין מלקות יעו"ש.

פרק שלישי. כתב הרב ז"ל שבועות שגגות כו' איתא נמי בלהבא ואני לא כך קבלתי מאבא מרי ז"ל וכו'. וכן פירש רש"י ז"ל כ"ו ב' בשלמא להבא משכחת לה שבועת שבועה דעתו מיושבת עליו ולאחר זמן נתעלמה ממנו שבועה ועיין כ"מ.

פרק רביעי. וד' מ"ז. שבועה שלא אוכל כבר זו הגדולה אם אוכל הקטנה ושכח תנאי זה בעת שאכל הקטנה ואחר כך אכל את הגדולה במזיד חייב.

והראב"ד ז"ל כתב דפסור. ומגופה דשמעתא משמע ולגרסת רש"י כיון דבשעת אכילה ראשונה שכח השבועה שבועת אונסין קרינא ביה ומותר לו לאכול השניה לכתחלה.

תורת ההשלמה

פרק רביעי. שבועה שלא אוכל כבר זו הגדולה כו'. עיי' בהשנות וכ"מ שם. ומה שכתב רבינו עוד כתב כו' הו"ל לומר נמי משום התראת ספק שהרב עצמו כתב בפרק ה' דה"ס לא שמה התראה. דבריו צע"ג דבאמת הרמב"ם בפרק פ"ן מסנהדרין הלכה ד' פסק דהתראת ספק שמה התראה וכן בפ' זה הלכה י"ז שכתב שתיהן במזיד בין שאכל הגדולה בתחלה או באחרונה חייב הוא כר"י. וכמו שאמרו בגמרא כ"ח ב' אכליה לאיסורא והדר אכליה לתנאיה פליגתא דר"י ור"ל. ומה שכתב הרמב"ם בפרק ה' הלכה ב' בשנשבע שיוצק פלינו דמינו לוקה משום דכשמתירם בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקין עליו אלא אם כן לאו שבו מפורש בתורה כמו שיתבאר בה' פנהדרין. הרי נראה מדבריו דשם הוא יוצא מן הכלל שאין לוקין. וע"כ כמו שכתב הלח"מ שם משום שהלאו אינו מבורר אם שוא או שקר. ועיין לח"מ בפרק ד' הלכה י"ז שהאריך בזה. ואם כן האידך מתמה על הרמב"ם כאן שהביא רק דעת ר"י שהלכה כמותו. ואם צריך לתפש אתר טעם הרמב"ם הוא מה שכתב בפרק ה' ששם הוא יוצא מן הכלל").

(י וידידי הרב הגאון וכו' מוה' יצחק הלוי ג"י כתב לי בזה ח"ל, מה שהגיה בתר"ה דברי בעל ההשלמה בצע"ג הצדק אתו כי דבריו מעלת בתר"ה כן תפסו דברי הרמב"ם בפשיטות כל גדולי האחרונים רק שתקרו אם ס"ל להרמב"ם שמה התראה רק במלקות או גם במיתה.

אבל באמת נכונים וברורים דברי רבינו בעל ההשלמה בשיטת הרמב"ם ותיתי לי כי כבר בארתי מעצמי כן שיטת הרמב"ם וא"א שיח' שיטת הרמב"ם כפשיטת דברי כל האחרונים ז"ל. שהרי לפי דבריהם אין שום פירוש לדברי הרמב"ם בה' שבועות שם. ועיי' בכ"מ שם שכ' וז"ל, וכאן השכענו שאם אין שבו מפורש בתורה אין לוקין עליה. ומ"מ צריך לדעת כגון לו לרבינו חלוק זה, עכ"ל. וכן הכה הכ"מ גם שם בה' פנהדרין וכתב ובש"ה מה' שבועות כתב שאין לוקין על התראות ספק אמ"כ היה הלאו שבו מפורש בתורה. ואיני יודע כגון לו חלוק זה.

אבל עוד יותר תמוה כי בה' שבועות יסיים ע"ז הרמב"ם כמו שביארנו בהלכת מסנהדרין. והיכן הוזכר זה שם. וכבר עמד מרן בכ"מ גם על זה וכתב שלא כצא זה שם. גם כבר נתקשו המפרשים כולם לדעת איך לאוין יש שאינם מפורשין בתורה.

תורת ההשלמה

ויצאו דברי הרמב"ם ויל' כחידה סתומה והמה נפלאו. אבל לענ"ד דברי הרמב"ם ויל' ברורים ומפורשים באמת בהלכת סנהדרין. ואין כאן לא קשיא ולא תמיה אבל שיטתו הוא דבכל התורה כולה ה'ם לא שמה התראה.

ומירוש דברי הרמב"ם בה' סנהדרין לענ"ד כך הוא, דהתראה ס' לא מהני אלא בלאו הניתק לעשה, וכל דמיל לה. משום דבלאו הניתק לעשה ניהי דאם יקיים אחר זה העשה יהי' פסול והוי מפני זה התראה פסוק. אבל בכ"ז השתא מיהא עובר בפירוש אמימרא דרחמנא שהוא מצווה ועוכד לא תעשה זה, והוא עובר ועושה. ולדוגמא פאה, דרחמנא אמר לא תכלה פאת שדך בקוצר, הגה כשהוא מכלה פאת שדהו עובר בודאי אמימרא דרחמנא שצוה תורה לא תכלה. וע"כ העדים המתין אותן הוי להו מתין ודאי מה שהוא עובר לפניהם איסור אם לא יתקן אח"כ, ואע"ג דבדידיה תלוי ובירו לאנתיקי ללאו, השתא מיהא עושה מעשה התלויה בתקון והמעשה שהוא עושה הוא לאו המפורש בתורה וע"ז הם מתין אותו. וזה הוא פירוש דברי הרמב"ם בה' שבועות פרק ה' חלכה ב' שכתב שאין לוקין על התראה פסוק אא"כ היה לאו שבו מפורש בתורה, כמו שיתבאר בהלכת סנהדרין, ושם בסנהדרין באמת הדברים מפורשים כן. שהרי ויל' הרמב"ם שם עבר על לאו שניתק לעשה והתרו בו ואמרו לו לא תעשה דבר זה שאם תעשנו ולא תקיים עשה שבו תלקה ועבר ולא קיים העשה תרו' לוקה מע"פ שהתראה בפסוק הוא שאם יקיים יפטר התראה ס' התראה הוא עכ"ל. הרי דאיירי בלאו הניתק לעשה. וכל דין התראה ס' לא כתב אלא על לאו הניתק לעשה ושם בשעת התראה הוא עובר על לאו המפורש בתורה.

שוב ראיתי דברי הלח"ם פרק ד' מה' שבועות הלכה י"ז שכפי הגרסה הרגיש בחלוק זה אלא שדחה הדבר מדברי הרמב"ם שם, שבועה שלא אוכל ככו' זו הגדולה אם אוכל זו הקטנה וכו' שתיהן ב"ן שאכל הגדולה בתחלה או באחרונה חייב וע"כ כתב הלח"ם הרי דבאכליה לאיסורא והדר אכליה לתנאיה לאו דשבועה הוי והיכא דנשבץ לא עבר על שום אסור וא"כ למה פסק שם רבינו דשמה התראה עכ"ל. ולפענ"ד אין מכאן סתירה דזה הוי כניתק לעשה רק שאין זה ניתק לעשה של תורה כי אם ניתק לעשה מעצמו על ידי שבועתו והעדים אומרים לו כמו שם אל תעשה דבר זה שאם תעשנו ותעבור על הניתק תלקה, מכאן כלשון הרמב"ם, שם. ובקונטרסי הארכתני לבאר פרמי דברי הרמב"ם ויסוד שיטתו על פי הגמרא וכאן ההכרח לקצר.

עתה על ידי רום מעכתה"ה סיחי' זכינו לשיחתן של ראשונים. והננו רואים לרבינו בעל ההשלמה כי בפשיטות ס"ל כן כדעת הרמב"ם דפסק דבכל התורה התראה ס' לא שמה התראה. ואין פסוק שפירש כן דברי הרמב"ם כמו שביארנו.

וראינו גם כזה עד כמה נחזין להוציא לאור תעלומות של גדולי הראשונים ויל', ולא נדמה שכבר יש בידנו הכל, כי עדין כל אור סמון וצפון אתם. וכל אשר נמשי' יותר בדבריהם הקצרים נוסף יותר למצוא בהם פעם ובירור הלכה. יהי ד' עמו ויעל להוציא לאור דברי רבינו בעל ההשלמה על יתר מס' הש"ס אשר אהו בכ"י, ואז יחברו הדברים אל ספר הרי"ף ויל' והיו לאחדים ביד כל מי שעמלו בתורה להבין ולהורות. עכ"ל.

עוד כתב בפרק זה (ו' כ'). שבועה (שלא אוכל) [שאוכל]
כבר זו ועבר היום ולא אכלה בשונג מביא קרבן. במזיד אינו לוקה
שהרי לא עשה מעשה וכו'.

הוא ליה למימר נמי משום התראת ספק שהרב עצמו כתב
בפרק חמישי דהתראת ספק לא שמה התראה.

פרק חמישי. ה' ד'. שבועה שלא אוכל כל שהו מנבילות
ומריפות ואכל פחות מבזית חייב שהרי אינו מושבע על חצי שעור
מהר סיני.

ולא ירדתי לסוף דעתו דהא קיימא לן כר' יוחנן דאמר חצי
שעור אסור מן התורה ואם כן מושבע עליו מהר סיני הוא. ובפרק
יום הכפורים מתברר דבר זה.

תורת ההשלמה

פרק חמישי. שבועה שלא אוכל כל שהו כו' ולא ירדתי לסוף דעתו דהא
קיימא לן כר' כו'. ובאמת אין בזה תפיסה על הרמב"ם דסבירא ליה דאף רחצי שעור
אסור מן התורה כיון דאין בזה אף איסור עשה אינו נקרא מושבע ועומד. כמו שכתב
התוס' כ"ג ב' ד"ה דמוקי לחד תירוץ. וכן כתב הכסף משנה. ועיין שו"ע יו"ד סי'
רל"ח דפסקו המחבר והרמ"א כהרמב"ם. ועיין ש"ך שם ס"ק ו' בשם הרשב"א שחולק
עליו וכ"מ מדברי הטור שם. וראיתי לשו"ת הרשב"ש (בן התשב"ץ) סי' תר"י אחד
שהביא דעת הרמב"ם פרק ב' ופרק י"ד מה' מאכלות אסורות דפוסק כר"י רחצי שעור
אסור מן התורה וכן פסק בה' שביתות עשור פרק ח' כתב וז"ל וקשה לי בדברי רבינו
שכתב בעדק ה' מה' שבועות שהנשבע שלא לאכול פחות מבזית מנבילות שחלה עליו
שבועה וקשיא דבפרק שבועות שנים בתרא אמרינן דלא משכחת נשבע שלא לאכול
נבלות ומריפות דחיילא שבועה עליה אלא בכולל אליבא דר"י ולר' ל במפרש אליבא
דרבנן או בסתם אליבא דר' עקיבא אלמא לר"י לא חיילא שבועה עליה בחצי שעור
כיון דאסור מן התורה. והנה לפי פסק רבינו זה משמע שהוא סובר דהלכה כר"ל
והוא סותר דבריו בפרקים הנזכרים וסותר כלל דתלמידא דפרק התולץ דר"י ור"ל
הלכה כר"י. ואחר שעמדתו ע"ז הרבה מצאתי כי ה"ב בעל ההשלמה בסוף ה' שבועות
נתקשה בה ואמר שלא ירד לסוף דעתו של רבינו ז"ל עכ"ל. ואנכי לא זכיתי לירד
לסוף דעתו של הרשב"ש ז"ל דנראה דמגרש דלהבי מוקי ר"י באיסור כולל ולא בחצי
שעור משום דסבירא ליה רחצי שעור אסור מן התורה ולכאורה יש לומר כן באוגיא
דרף כ"א ב' שם אבל המעיין באוגיא כ"ג ב' מיכח להדיא שלא כדבריו דפריך בגמ'
בשלמא ר"י לא אמר כר"ל דמוקי מתניתין כדבריו הכל ולא קאמר משום דסבירא ליה
רחצי שעור אסור מן התורה שבע מניה דגם ר"י מודה דאף שאסור מן התורה

פרק עשירי. ה' פיו. השביע שתי כתי עדים. ושתיהן ראיות להעיד וכפרה כת ראשונה ואחר כך כפרה השניה פטורה הראשונה משבועת העדות וכו'.
 חמה גדולה הוא זה דהא קיימא לן חכופר בממון שיש עליו עדים חייב ונס הרב פסק כן.

מכל מקום חייל עליה שבועה. ואף שיש לדחות דאין ראייה לאידך גיסא דיש לומר דלעולם לרי' אינו חל שבועה על ח"ט ואפ"ה פריך דלוקמי שלא כדרך הנאתן כמ"ש התים' שם מ"מ אין הכרע מסוגיא זו ורבינו לא מקשי על הרמב"ם מסוגיא דשבועות רק ממה דס"ל לרי' בפרק יוהכ"פ וכמו שרמז רבינו לשם וכדעת הרשב"א והטור אבל דברי הרשב"ש נפלאים ממני.

פרק עשירי. השביע כו' חמה גדולה דהא קי"ל כו' ודעת הרמב"ם כמ"ש התוס' ל"ג א' ד"ה הא דמדפריך אפתמא דמתניתין אע"ג דלא קי"ל כרבה שמע דהיכי דהעדים לפנינו לא שייך לומר שמא לא יעידו. ועי' ל"ט שכ' דאף דהרמב"ם יהיב פתח אחר דשמא יפסלו צ"ל דהבא איירי שידעינן נמי שכשרים המה.

שייך. לתורת ההשלמה למסכת בבא מציעא

זו מקרוב קבלתי מכתב מהרב הגאון כו' ר"ש הכהן שי' מו"צ בוויילנא אשר כתב אלי באורך עמ"ש בפ"ק דב"מ ס"ק י"ט. והנה להעתיק כל רבריו קצר המקום הזה רק אעיר בקצרה על עיקר תמיהתו שכתב שם וז"ל ועוד דעיקר דבר זה דאין לבעלים בשתי מלאכות כ"א באחת הוא דבר חדש ולא אישתמיט בשום דוכתא ב"ש"ס או בשום פוסק לומר כן ובפרט בע"ע דגופו קנוי בודאי כל מלאכות שעושה שייך הכל להרב עכ"ל. והנה לא פה המקום להאריך בעיקר הדיון אבל בנוגע להשגתו אתפלא עליו הלא אנן הכא ובקדושין במציאה איירינן. ומפורש בגמרא ברברי רבא דאמר במגביה מציאה עם מלאכתו והיינו דאז אין שייך מציאתו לרבו. עוד הקשה שם דלפי"ז למה קרי לשכר מלאכה שכר בטלה, לא קשי מידי דנקט שכר בטלה משום אידך גיסא דאם האדון חפץ במציאה צריך לשלם להעבר מה שהיה לו להיות בטל ממלאכתו. ומה שכ' עוד דמאי קמ"ל הכרייתא דקדושין דמי לא ידע דמלאכת ע"ע לרבה לק"מ, דהא הכרייתא בשלילה נקט וקמ"ל דלא שייך תרוייהו לרבת. ומאי דקשי ליה דהל"ל לאשמעינן במלאכה גופה, באמת אין שייך לעבר רק מלאכה שלא היה דעת רבו עליהו מקורם דהוי כעין מציאה ולחכי נקט מציאה ומה שרצה לשבש הגרסא בסה"ש שצ"ל במגביה כו', ודמי המציאה מרובין מדמי מלאכתו ולחלק בין פועל לע"ע כמ"ש ב"ש"ס בשם הריטב"א בכ"מ שם. לענ"ד רחוק לשבש הגרסא ולסובב כונת ר"מ לזה.

Sefer
H A S C H L A M A H

zum talmud. Tractat Berachot

von

R. Meschullam b. Mose.
(um 1200)

Nach einer Handschrift in der Hamburger Stadtbibliothek

zum ersten Male herausgegeben von

M. Schochor

aus Wilna, z. Z. in Wiesbaden.

Mit einer Einleitung und Anmerkungen versehen

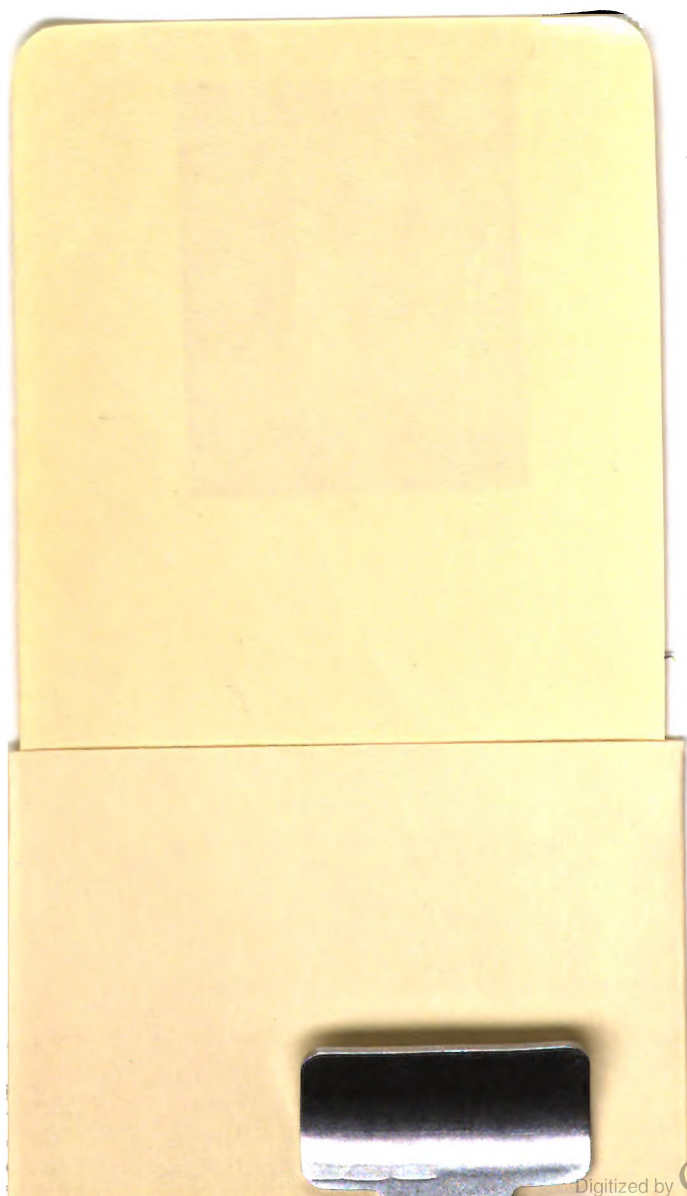
von

Heinrich Brody.

BERLIN, 1892.

Druck von H. Itzkowski, Gr. Hamburgerstr. 18-19.

BUHR B

